

การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

โดย
นางสุนัฐญา เหลี่ยมเพ็ง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2546
ISBN 974-653-882-9
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE DEVELOPMENT OF EXTRA CURRICULUM ACTIVITIES TOWARDS
ECO-TOURISM FOR JUNIOR SECONDARY SCHOOL STUDENTS

By

Sunuttaya Liempeng

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF EDUCATION

Department of Curriculum and Instruction

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2003

ISBN 974-653-882-9

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" เสนอโดยนางสุณัฐฎา เหลี่ยมเพ็ง เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิราวรรณ คงคล้าย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ .....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

1. อาจารย์ ดร. ประเสริฐ มงคล

2. อาจารย์ ดร. มาเรียม นิลพันธุ์

3. อาจารย์ ดร. วัชনীร์ เซาว์ดำรงค์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. วัชรา เล่าเรียนดี)

...../...../.....

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. ประเสริฐ มงคล)

...../...../.....

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. วัชনীร์ เซาว์ดำรงค์)

...../...../.....

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. มาเรียม นิลพันธุ์)

...../...../.....

.....กรรมการ

(นายพงษ์อนันต์ สรวพานิช)

...../...../.....

K 42462010 : สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ

คำสำคัญ : การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร / การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผู้ประพันธ์ : เหลี่ยมเพ็ง : การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (THE DEVELOPMENT OF EXTRA CURRICULUM ACTIVITIES TOWARDS ECO-TOURISM FOR JUNIOR SECONDARY SCHOOL STUDENTS) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : อ. ดร. ประเสริฐ มงคล, อ. ดร. มาเรียม นิลพันธุ์ และ อ. ดร. วุชนีย์ เซาว์ดำรงค์. 267 หน้า. ISBN 974-653-882-9

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีขั้นตอนการพัฒนา 4 ขั้นตอนคือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) พัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) ทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร และ 4) ประเมินผลและปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็น 2) แบบสอบถาม 3) กิจกรรมเสริมหลักสูตร 4) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ 5) แบบสังเกตพฤติกรรมและ 6) แบบประเมินผลงาน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D), t-test แบบ Dependent และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องมีความต้องการให้พัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2. กิจกรรมเสริมหลักสูตรประกอบด้วย สารสำคัญวัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ระยะเวลา การวัดผลประเมินผล ซึ่งมีกิจกรรม 7 กิจกรรม ได้แก่ 1) ท่องเที่ยวไทยโดยเปิดประตูใจสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) คุณค่าแห่งชีวิต 3) ท่องเที่ยววิถีวิถี 4) ปลูกจิตสำนึกรักษาพฤษภพร 5) ธรรมชาติให้ชีวิต 6) ร่วมสานฝันวันโลกสวย และ 7) สัญญาใจ ผู้เชี่ยวชาญประเมินองค์ประกอบของกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า มีความเหมาะสม เท่ากับ 1 3. นำกิจกรรมเสริมหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา จังหวัดกาญจนบุรี จัดกิจกรรมโดยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติไทรโยค และผู้วิจัย เป็นเวลา 3 วัน 2 คืน ณ อุทยานแห่งชาติไทรโยค 4. ก่อนและหลังทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการจัดกิจกรรมมีคะแนนสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมทั้ง 7 กิจกรรมอยู่ในเกณฑ์ดี นักเรียนมีพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดีขึ้น และนักเรียนมีความตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน แต่ควรปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านภาษา การประเมินผลและระยะเวลาให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรม

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2546

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ 1.....2.....3.....

K 42462010 : MAJOR : CURRICULUM AND SUPERVISION

KEY WORD : EXTRA CURRICULUM ACTIVITIES DEVELOPMENT / ECO – TOURISM

SUNUTTAYA LIEMPENG : THE DEVELOPMENT OF EXTRA CURRICULUM ACTIVITIES TOWARDS ECO – TOURISM FOR JUNIOR SECONDARY EDUCATION STUDENTS. THESIS ADVISORS : PRASERT MONGKOL, Ed.D., MAREAM NILLAPUN, Ed.D., AND WACHANEE SHOUDUMRONG, Ed.D. 267 pp. ISBN 974-653-882-9

The purpose of this research was to develop the extra curriculum activities towards ecotourism for junior secondary education students consisted of 4 stages as follow : (1) the study of the fundamental data (2) the development of extra curriculum activities.

The instruments employed to collect the data were interview forms, focus group guideline, questionnaires, extra curriculum activities, achievement test, behavioral observation forms and portfolio evaluation forms. Percentages, content analysis mean, standard deviation and t – test dependent were employed for the analysis of data.

The research findings were as follow : 1) Students and persons involved would like to have the development of extra curriculum towards eco – tourism. 2) The developed extra curriculum consisted of preface, objectives, contents, activity guideline, media, evaluation method and seven activities. The experts decided that the extra curriculum had an appropriate efficiency. 3) The extra curriculum was implemented with 30 junior secondary school students, and the officers from Sai – Yok National Park and researcher managed the students activities. 4) Students learning achievement before and after the implementation of the extra curriculum were statistically significant different at the level of .05. The students could perform all seven activities at a good level. Besider students award of national resources conservation. However the developed extra curriculum should improved an evaluation method and learning schedule.

Department of Curriculum and Instruction   Graduated School, Silpakorn University   Academic Year 2003

Student' s signature.....

Thesis Advisors' signature 1.....2.....3.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับความกรุณาให้คำปรึกษาอย่างดียิ่งจากอาจารย์ ดร. ประเสริฐ มงคล อาจารย์ ดร. มาเรียม นิลพันธุ์ และอาจารย์ ดร. วัชনীย์ เขาว์ดำรงค อาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมวิทยานิพนธ์ตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.วัชรา เล่าเรียนดี ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และนายพงษ์อนันต์ สรรพานิช ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไขข้อบกพร่อง และให้ความกระจ่างเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ดร.นิรนาท แสนสา นายประเดิมชัย แสงคุ้มวงศ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โรม วงศ์ประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบและให้คำแนะนำใน การร่างกิจกรรมเสริมหลักสูตรและประเมินโครงร่างกิจกรรมเสริมหลักสูตร และขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยทุกฉบับซึ่งส่งผลให้การวิจัยมีความครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.วัชรา เล่าเรียนดี อีกครั้งที่ให้ความอนุเคราะห์ในการปรับแก้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ เพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา คณะครู และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทดลองใช้หลักสูตร

ขอขอบพระคุณหัวหน้าอุทยานแห่งชาติไทรโยคในการให้ความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อสถานที่สำหรับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และขอขอบคุณ คุณสมัคร ศรีสำภา และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติไทรโยคทุกท่านที่ช่วยดำเนินการจัดกิจกรรม ทำให้การทดลองใช้หลักสูตรเสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ผู้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ทุกท่าน ขอขอบคุณรุ่นพี่รุ่นน้อง และเพื่อนร่วมสาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ รุ่นที่ 14 ทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อประสงค์ คุณแม่ลำพวน ดีประชา ที่เป็นแรงบันดาลใจ และแรงทรัพย์แก่ผู้วิจัย ด้วยความรักและกำลังใจอันยิ่งใหญ่จาก พันจ่าเอกรุ่งโรจน์ เหลี่ยมเพ็ง และเด็กหญิงญาดา เหลี่ยมเพ็ง ผู้ซึ่งทำให้ผู้วิจัยมีพลังในการก้าวมาสู่ความสำเร็จ ตลอดจนญาติพี่น้อง ผู้ที่มีพระคุณทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่เป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนจนผู้วิจัยศึกษาจนสำเร็จ สมความปรารถนา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
ข้อคำถามของการวิจัย.....	10
สมมุติฐานการวิจัย.....	12
ขอบเขตของการวิจัย.....	12
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	13
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	13
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	15
การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.....	15
กิจกรรมเสริมหลักสูตร.....	25
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	45
แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอไทรโยค.....	69
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	72
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	78
ขั้นตอนที่ 1 สํารวจความต้องการพื้นฐาน.....	78
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและหาคุณภาพกิจกรรมเสริมหลักสูตร.....	86
ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร.....	89
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมเสริมหลักสูตร.....	91

บทที่	หน้า
4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	99
ชั้นตอนที่ 1 ผลการสำรวจความต้องการพื้นฐาน.....	99
ชั้นตอนที่ 2 ผลการสร้างและหาคุณภาพกิจกรรมเสริมหลักสูตร.....	111
ชั้นตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร.....	120
ชั้นตอนที่ 4 ผลการประเมินและปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมเสริมหลักสูตร.....	126
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	130
สรุปผลการวิจัย.....	131
การอภิปรายผล.....	133
ข้อเสนอแนะ.....	138
บรรณานุกรม.....	141
ภาคผนวก.....	147
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการวิจัย.....	148
ภาคผนวก ข หนังสือราชการขอความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือวิจัย.....	151
ภาคผนวก ค เครื่องมือต่างๆที่ใช้ในการวิจัย.....	154
ภาคผนวก ง การวิเคราะห์คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน.....	171
ภาคผนวก จ สูตรที่ใช้ในการวิจัย.....	173
ภาคผนวก ฉ กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเทียวเชิงนิเวศ.....	178
ภาคผนวก ช ภาพการจัดกิจกรรมการท่องเทียวเชิงนิเวศ.....	254
ภาคผนวก ซ ผลงานนักเรียน.....	262
ประวัติผู้วิจัย.....	267

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	สรุปวิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 1 สํารวจความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน..	84
2	สรุปวิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและหาคุณภาพกิจกรรม เสริมหลักสูตร.....	88
3	แสดงแบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest-Posttest Design....	91
4	สรุปวิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร.....	90
5	สรุปวิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงแก้ไขกิจกรรม เสริมหลักสูตร.....	98
6	จำนวนและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ความต้องการ.....	103
7	จำนวนและร้อยละของผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ...	107
8	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	110
9	แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนน.....	127

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย.....	11
2	สรุปขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์.....	80
3	สรุปขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม.....	83

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ระบบเศรษฐกิจโลกปัจจุบัน “ทรัพยากรธรรมชาติ” เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ปี 2540 ประเทศไทยประสบภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจอย่างหนักและทวีความรุนแรงขึ้น ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของคนไทยมีความยุ่งยากซับซ้อนและต้องเผชิญปัญหาหอบด้าน(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานโครงการพิเศษ 2543 :1) ในชวงนั้นประเทศไทยได้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในการผลิตเพื่อเพิ่มรายได้ประชาชาติและยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชน (สำนักงานรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2540 : 125) รายได้ดังกล่าวส่วนหนึ่งมาจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จำนวนเงินมหาศาลที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศนำมาใช้ก่อให้เกิดการหมุนเวียนของเงินตรา อีกทั้งยังช่วยลดการขาดดุลชำระเงินของประเทศ ส่งผลให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศชาติขยายตัวอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้จากรายงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่พบว่ารายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจาก 21,445 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2524 เป็น 31,768 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2528 และเป็น 100,000 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2534 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2534 : 46) และในปี พ.ศ. 2539 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถทำรายได้สูงกว่าสินค้าออกที่สำคัญของประเทศหลายอย่าง โดยมีรายได้ถึง 219,364 ล้านบาท จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วประสบความสำเร็จมากกว่าสินค้าออกที่สำคัญของประเทศ (ฉลอง ทิมลสมพงศ์ 2542 : บทนำ) ซึ่งสอดคล้องกับ เฮช. โรบินสัน (H.Robinson 1946, อ้างถึงใน ธรรมรงค์ อุทัยรังษี 2529 : 31-32) ได้กล่าวว่า “การท่องเที่ยวช่วยเศรษฐกิจของชาติได้ ในลักษณะที่ช่วยพัฒนาและสร้างความสำคัญให้กับเศรษฐกิจในระดับภาคได้รวดเร็วกว่าอุตสาหกรรมประเทศอื่นๆ และโดยธรรมชาติของการท่องเที่ยวนั้นยังช่วยยกระดับของพื้นที่โดยรอบภูมิภาคให้เกิดความสำคัญขึ้นมาอีกด้วย นอกจากนี้ทางด้านเศรษฐกิจแล้วการท่องเที่ยวยังเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับนโยบายทางด้านสังคมอีกด้วย ผลประโยชน์ที่สังคมจะได้รับก็คือจำนวนเงินมหาศาลซึ่งจะหลั่งไหลเข้ามายังพื้นที่ที่ด้อยพัฒนา” นอกจากผลดีของการท่องเที่ยวที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การท่องเที่ยวยังเป็นการผ่อนคลายความเครียดแล้วยังช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษยชาติ เกิดการเปรียบเทียบ

วัฒนธรรม ความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง เกิดการปรับประยุกต์ความเจริญต่างๆ ให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เกิดการหมุนเวียนในกระแสเศรษฐกิจและสังคม (การทองเที่ยว แห่งประเทศไทย 2539 : 31) และยังเป็นรูปแบบหนึ่งของการรักษาที่ช่วยพัฒนาโลกทัศน์ ภูมิปัญญา เป็นการยกระดับความคิด จิตสำนึก ความรับผิดชอบต่อแผ่นดินเกิด สร้างความ ภาคภูมิใจ รักหวงแหนในทรัพยากรและสมบัติทางธรรมชาติ (เนาวรัตน์ พลายน้อย และคณะ 2538 : 2)

ประเทศไทยในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ได้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในการผลิต เพื่อเพิ่มรายได้ประชาชาติ และยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนดังที่ได้กล่าวมาแล้วก็ ตามแต่ในช่วงระยะที่ผ่านมาการบริหารจัดการในการใช้ทรัพยากรยังขาดความเหมาะสม ทำให้ ทรัพยากรธรรมชาติถูกใช้ไปอย่างไม่จำกัดส่งผลให้ทรัพยากรที่เคยอุดมสมบูรณ์ร่อยหรอและ เสื่อมโทรมมีผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สร้างปัญหาความขัดแย้งในสังคม อันเกิดจากการ แ่่งใช้ทรัพยากรและเกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรงตามมา (สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2540 : 125) แหล่งท่องเที่ยวก็เช่นเดียวกัน การเจริญเติบโตของกรท่องเที่ยวที่ขาดการจัดการที่ดี และเหมาะสมก็ย่อมทำให้เกิดความ เสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมตามมาเช่นกัน โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติซึ่งเมื่อเกิด ความเสื่อมโทรมแล้วก็ไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูได้เหมือนเดิม (เนาวรัตน์ ไกรพานนท์ 2539 : 28) เพื่อ ให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการ ดำรงชีวิตและการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนต่อไป การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใน ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 จำเป็นต้องเร่งฟื้นฟูรวมทั้งอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นมรดกที่มีค่าของประเทศและคงไว้ซึ่งภูมิประเทศที่สวยงาม เป็นที่ดึงดูด นักท่องเที่ยวต่อไป ดังนั้นจึงมีนักวิชาการด้านต่างๆ ร่วมกันคิด เพื่อหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม เพื่อให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสามารถไปด้วยกัน ภายใต้ ความต้องการของประเทศในการสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการพัฒนา (การทองเที่ยวแห่งประเทศไทย 2540 : 1)

ในปัจจุบันกระแสการเรียกร้องให้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมีความรุนแรงและต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเรื่องที่การท่องเที่ยวเป็นตัวทำลายสิ่งแวดล้อม ทำให้แนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยว เจริญเติบโตถูกหยิบยกนำมากล่าวถึงกันมากขึ้น เพื่อเป็นทางออกที่ดีที่สุดเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิด ผลทางเศรษฐกิจ โดยการใชทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การ ท่องเที่ยวมีความมั่นคงยั่งยืนอยู่คู่สังคมมนุษย์และก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

(บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา 2539 : 60) และในการที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศประสบความสำเร็จ องค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือตัวนักท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยว เป็นผู้ที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิด จำนวนของนักท่องเที่ยวและพฤติกรรมของการท่องเที่ยวย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวได้ (สถาพร วรพล 2538 : 24) กลุ่มนักท่องเที่ยวที่น่าสนใจคือ กลุ่มเยาวชน เนื่องจากเยาวชนถือเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นจึงควรมุ่งให้เยาวชนได้รับการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่บัญญัติไว้ว่า รัฐพึงสนับสนุนและส่งเสริมพลเมืองของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรมและจริยธรรมรวมทั้งเป็นการตอบสนองของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544 ในประเด็นดังต่อไปนี้ คือ 1) การเสริมสร้างศักยภาพของทุกคน ในด้านร่างกายและสติปัญญา มีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรง มีความรู้ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพและสามารถปรับตัวให้ทันกระแสความเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการปกครอง 2) การพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้มีความมั่นคง และเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนให้สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพ และชีวิตของคน รวมทั้งให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ 3) การใช้ประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์ สามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน และสนับสนุนนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ในด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรในชาติให้เป็นนักท่องเที่ยวที่ดี มีความรัก ความหวงแหน และช่วยทำนุบำรุงมรดกทางการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีความโอบอ้อมอารี ให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยน้ำใจไมตรี รวมทั้งนโยบายในการมุ่งสร้างค่านิยมให้ชาวไทยเพิ่มการเดินทางท่องเที่ยว และจับจ่ายภายในประเทศที่กระจายไปทั่วภูมิภาคตลอดปี เพื่อเพิ่มดุลการท่องเที่ยงให้มีมากขึ้นและเป็นการกระจายความเจริญไปสู่ท้องถิ่นอันจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศโดยรวม ประกอบกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ ดังนั้น การจัดการศึกษาตามหลักสูตรจึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน ซึ่งในการจัดการศึกษาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเฉพาะในห้องเรียนแต่เพียง

อย่างเดียวนั้นย่อมไม่เพียงพอต่อประสบการณ์เรียนรู้ของผู้เรียน เพราะการเรียนรู้ในห้องเรียนใช้เวลาจำกัด ครูอาจารย์ที่สอนมุ่งในเนื้อหาเพื่อให้จบตามที่หลักสูตรกำหนดและให้ทันเวลาที่กำหนด จึงจำเป็นต้องมีการเสริมหรือเพิ่มเวลาเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เพิ่ม (บังอร อนุเมธางกูร และคณะ 2542 : 43,77) แนวทางหนึ่งที่ได้คือการจัดประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ร่วมทำกิจกรรมเพื่อจะให้เกิดประสบการณ์ตรงกับผู้เรียน อันตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม พัฒนาความสามารถความถนัดและความสนใจ (ประเสริฐ ธรรมโฆหาร 2542 : 129) ดังนั้นการจัดการเรียนจึงควรมุ่งเน้นประสบการณ์การทำกิจกรรมและการทำงาน ลดการเรียนรู้ท่องจำเนื้อหาต่างๆ เพราะการเรียนรู้โดยการท่องหนังสือหรือเอาวิชาเป็นตัวตั้งไม่สามารถทำให้มนุษย์เผชิญและแก้ปัญหาได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 : 1) ครูผู้สอนจึงควรปรับเปลี่ยนการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542 ค : 13) ดังนี้ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งมีความสามารถในการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการต่างๆ 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

จากแนวการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 มาตรา 24 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น วิชัย วงษ์ใหญ่ (2542 : 2) ได้ให้ความเห็นสอดคล้องที่ว่า การทำงานร่วมกันด้วยความสุขและสร้างสรรค์นำประสบการณ์มาสังเคราะห์เป็นปัญหาที่สูงขึ้นหรือเรียกว่าสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยที่บทบาทของครูเป็นผู้เอื้ออำนวยกระตุ้นการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ตามสภาพและธรรมชาติของการเรียนรู้ รวมทั้งการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการ

สร้างศักยภาพการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลให้เจริญได้ถึงขีดสุด เพื่อเป้าหมายของการศึกษาให้เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข

ในปัจจุบันได้มองเห็นความสำคัญของกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในการช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความเป็นผู้นำ รู้จักเคารพนับถือผู้อื่น มีสุขภาพดี มีความสุข มีทักษะในการใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกาย มีอารมณ์ที่มั่นคง สร้างค่านิยมที่เหมาะสม สร้างสัมพันธ์ภาพกับคนในวัยเดียวกัน วัยแก่กว่าได้ อีกทั้งช่วยให้ได้มีโอกาสทำงานกับเพื่อนนักเรียน ครู-อาจารย์ และบุคคลต่างๆ ในชุมชนและสามารถที่จะดำเนินตนได้อย่างมีความสุข ดังที่ เบลท์ และคลอสไมเออร์ (Blount and Klausmeiers 1984 : 534, อ้างถึงใน สุนทรีย์ วัฒนาศิลป์ 2535 : 2) ได้ให้ความเห็นว่างิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้นมีความสำคัญ และจำเป็นต่อนักเรียนอย่างยิ่งที่ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงตามความสนใจ ได้ฝึกการทำงานเป็นหมู่คณะเป็นการพัฒนาด้านจิตใจและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจมุ่งเน้นให้เกิดทัศนคติที่ดีเห็นคุณค่าหรือประโยชน์ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินในการเข้าร่วมกิจกรรม (ไพโรจน์ นาคะสุวรรณ และวันนอร์ มะทา 2528 : 10) จากแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา โดยใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ จันทรา สุทธิกุล (2534 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์นั้น ทำให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ สุมิตรา อังวัฒนกุล (2534 : 121-122) ที่กล่าวว่า กิจกรรมช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในการทำกิจกรรม ผู้เรียนจะได้สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือในระหว่างผู้เรียนด้วยกันและกับครูผู้สอน ซึ่งความสัมพันธ์นี้ก่อให้เกิดบรรยากาศที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนผู้เรียนกล้าแสดงออกมากขึ้น นอกจากนี้ การศึกษางานวิจัยของ สุนทรีย์ วัฒนาศิลป์ (2535 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบเสริมหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษภายใต้การจัดการของบุคลากรเป็นคณะในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าการออกแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนั้น นักเรียนมีทักษะกระบวนการกลุ่ม มีความสนุกสนานรู้จักบทบาทของตนเองในกลุ่ม รู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและครูได้มีโอกาสดูแลนักเรียนได้อย่างใกล้ชิดครูมีความกระตือรือร้นในการสอนมากขึ้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นการจัดกิจกรรมเสริมที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ควรจัดให้ตรงกับกระแสความเปลี่ยนแปลงและตรงกับความต้องการของสังคมโลก เพื่อให้ผู้เรียนมี ความรู้มีทักษะที่สามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพจาก ความสำคัญและปัญหาที่พบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ได้กล่าวมาแล้ว เยาวชนถือเป็นกำลังสำคัญใน การอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นมรดกที่มีค่าของประเทศ แต่จากการตอบแบบสอบถาม ประกอบการให้สัมภาษณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา สำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 30 คน เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 พบว่านักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและนักเรียน ต้องการจะเรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมนอกเหนือจากการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ มาโนช พุฒผลิกุล (2544) ที่ว่าอำเภอไทรโยคเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัด กาญจนบุรีที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศให้ความสนใจเข้ามาเที่ยว เพื่อพักผ่อน หย่อนใจในสถานที่ท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก แต่จากการสังเกตนักท่องเที่ยวยิ่งเพิ่มจำนวนมากขึ้น เท่าใด แหล่งท่องเที่ยวยิ่งเสื่อมโทรมลงตามลำดับ ดังนั้นในฐานะที่โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยาเป็น โรงเรียนหนึ่งที่อยู่ในอำเภอไทรโยค สมควรอย่างยิ่งที่จะมีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจใน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนในท้องถิ่น ของตน อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและความสำนึกรับผิดชอบต่อท้องถิ่น plugged คำนึก ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพที่ยั่งยืนอยู่คู่อำเภอไทรโยคตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตราที่ 46 ที่ว่า บุคคลซึ่ง รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ มีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษา และการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนนอกจากนี้พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 29 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542 ค : 15) ได้บัญญัติไว้ว่าให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการ ศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มี

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชนและวิภาวดี สีสัน (2544) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนได้ ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้นักเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนต่อไปได้เป็นอย่างดี ถ้านักเรียนได้รับการปลูกฝังให้เรียนรู้ อย่างเหมาะสม เพราะนักเรียนเป็นผู้ที่รับรู้ในเรื่องต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและสามารถขยายผลได้เร็วเช่นกัน

ในช่วงที่ผ่านมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับเยาวชนในหลากหลายรูปแบบ เช่น จัดทำคอลัมน์พิเศษ “เยาวชนท่องเที่ยว” ในหนังสืออนุสาร อ.ส.ท. เพื่อเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้สึก สาระต่างๆ ในด้านการท่องเที่ยวของเยาวชน จัดบรรยายและให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว โดยการฉายภาพนิ่งและภาพยนตร์ จัดทำเอกสาร สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับเยาวชน จัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่การท่องเที่ยวตามสถาบันต่างๆ จัดการอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวไทยและกิจกรรมในรูปแบบอื่นอีกมากมาย แต่การจัดกิจกรรมดังกล่าวยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ม.ป.ป. : 4-8)

จากปัญหาที่พบจากการสอบถามและสัมภาษณ์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา พบว่า นักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นักเรียนต้องการเรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมนอกเหนือจากการเรียนการสอนปกติในห้องเรียนและเนื่องจากการจัดกิจกรรมของการท่องเที่ยวที่ผ่านมา ยังไม่เป็นที่แพร่หลายเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยบางชิ้น บุญประเสริฐ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาความตระหนักเกี่ยวกับการตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้นักเรียนตามการรับรู้ของครูสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาพบว่า การเรียนการสอนใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย กิจกรรมที่ครูส่วนใหญ่จัดน้อยที่สุดคือการเชิญวิทยากรมาบรรยายเรื่องการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ส่วนกิจกรรมที่ครูส่วนใหญ่จัดร่วมกับชุมชนน้อยที่สุดคือการจัดตั้งโครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในชุมชนและงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล (2541:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยคือนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่

ไม่เห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมน้อยมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้น เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอันส่งผลให้ให้การท่องเที่ยวดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสม ทรัพยากรได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนตลอดไป อีกทั้งมีส่วนให้เยาวชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา ให้อะไรจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน และส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนในท้องถิ่นของตนอันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและความสำนึกรับผิดชอบต่อท้องถิ่น และเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในสิ่งที่สนใจ ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวอันส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน สามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าเรื่องการพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเสริมหลักสูตรได้แก่ ทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบของการจัดกิจกรรมดังนี้คือ 1.ทฤษฎีด้านกระบวนการของการพัฒนาบุคลากร ใน องค์การของHeneman, Schwab, Fossum, และ Dyer (1983,อ้างถึงใน ชูชัย สมितिไกร 2538 : 5-6) ประกอบด้วยการดำเนินงาน 4 ขั้นตอนดังนี้ 1.1 การสำรวจและกำหนดความต้องการในการพัฒนาบุคลากร 1.2 การวางแผนการพัฒนาบุคลากร 1.3 การคัดเลือก ออกแบบ และดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร 1.4 การประเมินผลโครงการพัฒนาบุคลากร 2. ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคลของ สปรูฟล พยอมแย้ม (2544 : 27-28) แบ่งความแตกต่างของมนุษย์ออกเป็น 2 ประเภท คือ 2.1 ความแตกต่างระหว่างบุคคลกับบุคคล 2.2 ความแตกต่างภายในตัวบุคคล 3. ทฤษฎีการเรียนรู้ของ บรูเนอร์ (Bruner 1971: 112-120) บรูเนอร์ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้โดยการค้นพบของผู้เรียน ซึ่งมีหลักการดังนี้ 3.1 ผู้เรียนมีแรงจูงใจภายใน 3.2 โครงสร้างของบทเรียนต้องเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน 3.3 การจัดลำดับความยากง่ายของบทเรียน 3.4 การกระทำที่ผิดพลาดถือเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ 3.5 สร้างประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน ในการออกแบบกิจกรรมได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ คือ เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander 1974 : 27) เสนอแนวคิด

เกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 1) การศึกษาตัวแปรต่างๆ จากภายนอก ได้แก่ ภูมิหลังของนักเรียน สังคม ธรรมชาติของการเรียนรู้ แผนการศึกษาแห่งชาติ ทรัพยากร และความสะดวกลสบายในการพัฒนาหลักสูตร และคำแนะนำจากผู้ประกอบอาชีพ 2) การกำหนดความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ 3) การนำหลักสูตรไปใช้ 4) การประเมินผล ส่วนการพัฒนาหลักสูตรการวิจัยวัฒนธรรมสำหรับข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติของ มาเรียม นิลพันธ์ (2536 : บทคัดย่อ) มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้ 1) การสำรวจข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างหลักสูตร 2) การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) ประเมินและปรับปรุงหลักสูตรที่พัฒนา สำหรับแนวทางในการพัฒนา กิจกรรมเสริมหลักสูตรซึ่งได้สร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเล สำหรับครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดระยองในการพัฒนา กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของโสภิตา พัฒนาการณ์ (2540 : บทคัดย่อ) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้ 1) การเตรียมการสร้างหลักสูตรโดยการศึกษาจาก เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสร้างแบบสอบถาม สำรวจความคิดเห็น และความต้องการ ในการฝึกอบรม เพื่อวัดความจำเป็นในการจัดการอบรมจากกลุ่มตัวอย่าง 2) นำข้อมูลที่ได้จาก แบบสอบถาม มาสรุปและวิเคราะห์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร 3) สร้างหลักสูตรฝึกอบรม 4) ชี้นำหลักสูตรไปทดลองใช้จริง จากนั้นได้มีการประเมินความรู้และ เจตคติของผู้เข้ารับการอบรมโดยใช้แบบทดสอบความรู้และเจตคติก่อนและหลังการอบรม

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการวิจัย เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิด ในการพัฒนา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีกระบวนการในการวิจัยดังนี้ คือ

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการสำหรับการพัฒนาหลักสูตร
  - 1.1 การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายทางการศึกษา
  - 1.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร
  - 1.3 ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - 1.4 สำรวจความต้องการในการพัฒนา กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - 1.5 การสัมภาษณ์แนวการจัดกิจกรรมจากผู้เชี่ยวชาญ
  - 1.6 สอบถามความคิดเห็นและความต้องการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อสำรวจความรู้พื้นฐานของนักเรียนแล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา กิจกรรมเสริมหลักสูตร
2. การพัฒนา กิจกรรมเสริมหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานโดย
  - 2.1 การสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรฉบับร่าง ซึ่งประกอบด้วย สารระสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อในการจัดกิจกรรม ระยะเวลา การวัดผลประเมินผล
  - 2.2 การตรวจสอบ กิจกรรมเสริมหลักสูตรฉบับร่าง เป็นการนำกิจกรรมเสริมหลักสูตรฉบับร่างที่สร้างและพัฒนาขึ้นมา

ประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมก่อนนำไปใช้ 2.3 การปรับปรุงพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรฉบับร่าง โดยนำผลการประเมินความสอดคล้อง ความเหมาะสมและข้อเสนอแนะต่างๆ ของผู้ประเมินมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยวงานเชิงนิเวศให้มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ 3. การทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวงานเชิงนิเวศ โดยการประชุมระหว่างผู้วิจัย ผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรม ผู้บริหารและคณะครู เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรม ประเมินความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวงานเชิงนิเวศ ดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวงานเชิงนิเวศกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา จังหวัดกาญจนบุรี และเก็บรวบรวมข้อมูล 4. ประเมินผลและปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ดังแผนภูมิที่ 1 หน้า 11

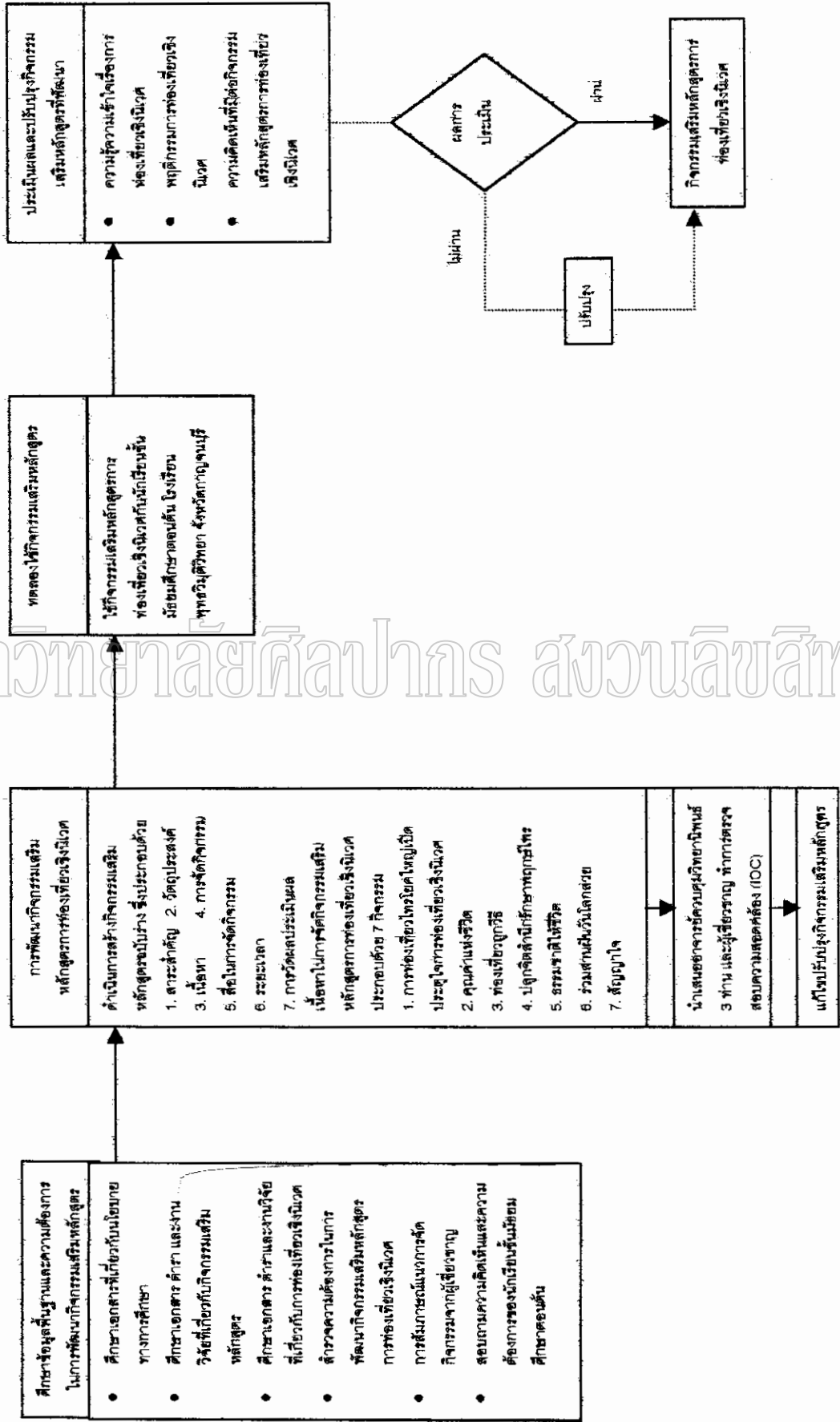
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวงานเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. พัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวงานเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
3. ทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวงานเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
4. ประเมินผลและปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวงานเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อคำถามการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวงานเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร
2. กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวงานเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบไปด้วยอะไรบ้าง และมีความเหมาะสมหรือไม่
3. การทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวงานเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร
4. ความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวงานเชิงนิเวศก่อนและหลังการจัดกิจกรรมแตกต่างกันหรือไม่ พฤติกรรมการท่องเที่ยวงานเชิงนิเวศเป็นอย่างไรและนักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ต่อการจัดกิจกรรม ผลการปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

ความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นก่อน
และหลังการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติ
วิทยา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวน
30 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษากับโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา เนื่องจากโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยาอยู่
ใกล้แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอไทรโยค และโรงเรียนมีความต้องการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนโรงเรียนอื่นอยู่ห่างไกลแหล่งท่องเที่ยว

1. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และพฤติกรรมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. เนื้อหา

กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้นกำหนดเนื้อหาเป็น 7 กิจกรรม ดังนี้

- กิจกรรมที่ 1 ท่องเที่ยวไทรโยคใหญ่เปิดประตูใจสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- กิจกรรมที่ 2 คุณค่าแห่งชีวิต
- กิจกรรมที่ 3 ท่องเที่ยวถ้ำวิจิตร
- กิจกรรมที่ 4 ปลูกจิตสำนึกรักษาพฤษภไพร
- กิจกรรมที่ 5 ธรรมชาติให้ชีวิต
- กิจกรรมที่ 6 ร่วมสานฝันวันโลกสวย
- กิจกรรมที่ 7 สัญญาใจ

3. ระยะเวลาในการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 3 วัน 2 คืน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544

4. แหล่งท่องเที่ยว คือ อุทยานแห่งชาติไทรโยคทั้งนี้เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดกิจกรรมนอกเหนือจากในชั้นเรียน โดยจัดกิจกรรมนอกสถานที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวเพราะต้องการให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงดังนั้นจึงต้องใช้สถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยามากที่สุด คือ น้ำตกไทรโยคน้อย และน้ำตกไทรโยคใหญ่

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้ให้ความหมายคำศัพท์เฉพาะสำหรับการวิจัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ดังนี้

กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้และสัมผัสกับธรรมชาติจริง

การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง การสร้างกิจกรรมที่จัดขึ้นนอกเหนือจากการเรียนการสอนตามปกติ เพื่อสนองความสนใจของนักเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมเสริมหลักสูตรนี้จะผ่านการวิเคราะห์อย่างมีระบบ และทดลองใช้ เพื่อปรับปรุงก่อนนำมาใช้จริง โดยดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้ คือ ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (research) : การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการ ขั้นตอนที่ 2 (development) : การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 วิจัย (research) : ทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร และขั้นที่ 4 พัฒนา (development) : ประเมินผลและปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่แสดงถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายหรือทำให้สภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง คะแนนความรู้ความสามารถในด้านความจำและความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งวัดได้โดยใช้แบบทดสอบทางด้านความรู้ความเข้าใจ

พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ความสามารถในการแสดงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมบริเวณแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก โดยไม่ทำลายหรือทำให้สภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม บริเวณแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม และการปฏิบัติตนในขณะท่องเที่ยว ซึ่งวัดได้โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม

ความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวกับวิทยากรผู้ให้ความรู้ บรรยายคำสั่งแวดล้อมและสถานที่ในการจัดกิจกรรม การดำเนินกิจกรรม ความรู้ที่ได้รับ การนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ ซึ่งวัดได้โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง เจ้าหน้าที่ป่าไม้อุทยานแห่งชาติไทรโยคซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วิทยากร หมายถึง เจ้าหน้าที่ป่าไม้ของอุทยานแห่งชาติไทรโยค ซึ่งทำหน้าที่เป็นวิทยากรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผู้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียน หมายถึง ผู้วิจัยและคณะวิทยากร ทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขณะร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นักเรียน หมายถึง ผู้เรียนที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอสาระดังนี้

1. การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. กิจกรรมเสริมหลักสูตร
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอไทรโยค
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษามีความสำคัญ 5 ลักษณะ คือ 1) การพัฒนาผลเมือง 2) การพัฒนาเศรษฐกิจ 3) ความมั่นคงของประเทศ 4) ความสำคัญต่อการเมืองการปกครอง และ 5) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการมัธยมศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2533 : 2)

1. การพัฒนาผลเมือง

เนื่องจากการศึกษาในระดับนี้กำลังอยู่ในวัยรุ่น การศึกษาในระดับนี้จึงมีส่วนสร้างเสริมคุณลักษณะต่าง ๆ ให้เป็นที่ยอมรับแก่สังคม ประเทศชาติ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 เป็นการศึกษาในระดับที่สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรม
- 1.2 เป็นการศึกษาในระดับที่สามารถพัฒนาคุณสมบัติที่มีในตัวคนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม
- 1.3 เป็นการศึกษาในระดับที่สามารถพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ได้ดี
- 1.4 สามารถเสริมสร้างความเจริญงอกงามทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และ

สังคม

2. การพัฒนาเศรษฐกิจ

ผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมจะเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นการศึกษาระดับกลางอยู่ในวัยที่สามารถทำงานได้และสังคมต้องการถ้าโรงเรียนส่งเสริมทางด้านวิชาชีพที่เหมาะสม และให้รู้จักคิดใช้วิจารณญาณต่างๆ จะมีความสำคัญในแง่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก

3. ความมั่นคงของประเทศ

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาจะช่วยให้ประเทศมั่นคง เพราะเป็นระยะที่นักเรียนกำลังจะเป็นผู้ใหญ่ การศึกษาระดับนี้สามารถปลูกฝังคุณลักษณะต่าง ๆ ได้ง่าย ทำให้ นักเรียนมีความผูกพันในประเทศ ทำให้มีความมั่นคงทั้งในด้านสังคมวิทยา การป้องกันประเทศ หรืออื่น ๆ

4. ความสำคัญต่อการเมืองการปกครอง

การมัธยมศึกษามีความสำคัญต่อสังคมการเมืองเพราะเป็นระดับที่สามารถปลูกฝังความเชื่อ แนวคิด การปฏิบัติ คุณธรรม ความสำนึกในสิทธิหน้าที่พลเมือง สร้างความมีวัฒนธรรมและศีลธรรมต่าง ๆ โดยใช้สถานักเรียนและชุมชนต่าง ๆ และกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยในการปลูกฝังเพื่อให้ได้พลเมืองที่ดี และมีบทบาททางการเมืองอย่างเต็มที่และถูกต้องในอนาคต ตลอดจนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

5. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การมัธยมศึกษาสามารถที่สร้างเสริมเจตคติในแง่ของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน ทั้งในแง่ความรู้ ความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ ของเทคโนโลยี ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของผลิตภัณฑ์ใหม่ในโลก ทั้งด้านเกษตร การแพทย์ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อมนุษย์

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533)

หลักสูตรถือว่ามีความสำคัญเป็นแบบแผนที่ใช้ในการจัดการศึกษาร่วมกันทั่วประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเสมอ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษา (2533 :1-6) กล่าวว่า ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ตลอดเวลา กรมวิชาการจึงต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรอย่างเต็มรูปแบบทั้งหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง และแนวดำเนินการ หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร เพื่อให้มีความเหมาะสมเป็นไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในการปรับปรุงหลักสูตรได้กล่าวถึงรายละเอียดดังนี้

หลักการ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง
2. เป็นการศึกษาทั่วไปเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาชีพ หรือการศึกษาต่อ
3. เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ

จุดมุ่งหมาย

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะเป็นพลเมืองดี ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบอาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงาน ตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชนและครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์สังคม

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญและทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ
2. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน
3. สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ
4. มีความภูมิใจในความเป็นไทยสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน
5. มีความคิดสร้างสรรค์สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน
6. มีทัศนคติที่ต่อสัมมาชีพทุกประเภทมีนิสัยรักการทำงานและมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตนเอง
7. มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาชีพมีความสามารถในการจัดการและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

8. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชนสามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชนตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

โครงสร้างหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

โครงสร้างหลักสูตรประกอบด้วย

1. วิชาบังคับ จำนวน 57 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่รายวิชาบังคับแกน จำนวน 39 หน่วยการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา พลานามัย ศิลปะศึกษาและวิชาบังคับเลือก จำนวน 18 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วยรายวิชาสังคมศึกษา พลานามัย การงาน

2. วิชาเลือกเสรี จำนวน 33 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกเรียนจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้ กลุ่มวิชาภาษาไทย ซึ่งมีวิชาภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศึกษา กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ ซึ่งมี พลานามัย ศิลปะศึกษา กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ ประกอบด้วยวิชาการงานและวิชาอาชีพ

3. กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมต่อไปนี้ กิจกรรมระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คือ กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวชาด หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ จำนวน 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค และกิจกรรมอื่น ๆ อีก 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 1 คาบต่อภาค กิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค โดยให้ผู้เรียนเลือกวิชาอาชีพได้มากขึ้น และจัดสอนวิชาชีพสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เพื่อความต้องการพัฒนาประเทศ โดยมีเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาสำหรับทุกประเทศในโลก คือ การสร้างคนให้มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถในการพัฒนา ตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าไปในวิถีทางที่ดีงาม เหมาะสมแบบยุคสมัยและวัฒนธรรม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคล สังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพใน

การแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลกเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จากหลักสูตรที่ให้อยู่ในปัจจุบันนานกว่า 10 ปี มีข้อจำกัดหลายประการไม่สามารถส่งเสริมให้สังคมไทยก้าวไปสู่สังคมความรู้ได้ทันการณ์ ทำให้ต้องมีการปรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเกิดขึ้น เพื่อให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามถนัดและความสามารถของบุคคล

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศจึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนที่จะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและตามเต็มศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระเวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดีและมีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์

2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการมีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

- ระดับช่วงชั้น** กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียนดังนี้
- ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3
  - ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6
  - ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3
  - ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6

สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้ ภาษาไทย

คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกช่วงชั้น

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา

กลุ่มภาษาต่างประเทศกำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้นส่วนภาษาต่างประเทศอื่นๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มเฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองต่อความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนด คุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็น

สำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

เวลาเรียน

ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี ทั้งการจัดเวลาเรียนใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติม ต้องจัดเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม ดังนั้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 –1,000 ชั่วโมง เป็นการจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง ช่วงชั้นนี้เป็นช่วงชั้นแรกของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กจำเป็นต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อช่วยให้สามารถเรียนสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่นๆ ได้รวดเร็ว ทักษะเหล่านี้ ได้แก่ ภาษาไทย ด้านการอ่านและเขียน และทักษะคณิตศาสตร์ ดังนั้นการฝึกทักษะด้านการอ่าน การเขียนและการคิดคำนวณ จึงควรใช้เวลาประมาณร้อยละ 50 ของเวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือก็ใช้สอนให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งรวมถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง การจัดการเรียนในกลุ่มภาษาไทย และคณิตศาสตร์อาจใช้เวลาลดลง เหลือประมาณร้อยละ 40 ของเวลาเรียนในแต่ละสัปดาห์ โดยให้เวลากับกลุ่มวิทยาศาสตร์มากขึ้น สำหรับการเรียนภาษาไทยและคณิตศาสตร์ แม้เวลาเรียนจะลดลงยังต้องฝึกฝน ทบทวนอยู่เป็นประจำ เพื่อพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นสถานศึกษาจะมีเวลาอย่างเพียงพอให้เด็กมีโอกาเล่น ทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและปฏิบัติงานต่างๆ โดยต้องจัดเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประมาณร้อยละ 20 ส่วนเวลาที่เหลือสถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี มีเวลาเรียนประมาณวันละ 5-6 ชั่วโมง การกำหนดเวลาเรียนสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ควรให้สัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังคงมีความสำคัญ ควรจัดเวลาเรียนให้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ สำหรับผู้เรียนที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อและจัดรายวิชาอาชีพหรือโครงการอาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถที่จะออกไปสู่โลกอาชีพ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค โดยคือน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา 1 หน่วยกิต และมีเวลาเรียนประมาณวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง เป็นการเริ่มเข้าสู่การเรียนวิชาเฉพาะสาขา

สรุป หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 มีหลักการให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ โดยมุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับสากล ผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาเท่าเทียมกันได้พัฒนาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด โครงสร้างหลักสูตรยึดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้ โดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่น สามารถจัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ

การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวถึงนโยบายเกี่ยวกับการขยายโอกาสทางการศึกษาว่าให้กำหนดแผนการขยายทางการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและมีการเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข มีพัฒนาการรอบด้านโดยเฉพาะมีคุณธรรมและมีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง จัดให้มีมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ และระบบการประเมินและประกันคุณภาพทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานเป็นเลิศ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการโครงการนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษาต่อไปอีก 3 ปี โดยให้ดำเนินการในพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อค่อนข้างต่ำ และจัดการศึกษาแบบให้เปล่าเพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้ปกครองส่งผู้ที่อยู่ในความปกครองของตนเข้าเรียนต่อเพิ่มมากขึ้น การดำเนินงานขยายโอกาสทางการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติให้ถือเป็นเพียง โครงการนำร่องเท่านั้น ยังไม่จัดเป็นการศึกษาภาคบังคับแต่ประการใด และในขณะเดียวกันให้ แก่ไขแผนการศึกษาแห่งชาติพร้อมทั้งพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจที่ได้รับมอบหมายในการดำเนินงานขยายโอกาสทางการศึกษา

และดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาโดยไม่บังคับต่อไปอีก 3 ปี กำหนดให้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2534 เป็นต้นไป(กระทรวงศึกษาธิการ 2534 : 1-6)

แนวทางการดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้วางแนวทางการดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาไว้ 5 ขั้นตอน คือ แนวนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย รูปแบบการจัดการเรียนการสอน หลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน

แนวนโยบายในการดำเนินงานประกอบด้วย

1.เร่งรัดการขยายโอกาสและบริการทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้กระจายไปสู่ประชาชนส่วนภูมิภาคอย่างทั่วถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส ในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทห่างไกล

2.ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนเห็นความสำคัญและคุณค่าของการศึกษา ต่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพและพัฒนาสังคมส่วนรวม

3.เร่งพัฒนาการจัดกระบวนการบริหารกระบวนการเรียนการสอนและการนิเทศติดตามผลเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะพื้นฐานโดยเน้นการพัฒนาทักษะด้านอาชีพให้สามารถพึ่งตนเองได้ ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรม และตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ประกอบด้วย

1.เพื่อยกระดับความรู้พื้นฐาน ให้ประชาชนผู้ด้อยโอกาสทางการเรียนได้เรียนสูงขึ้นไปจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2.เพื่อปูพื้นฐานการดำเนินงานขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 5 ปี เป็น 9 ปี เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ และมีโอกาสพัฒนาทักษะในวิชาชีพที่ตนมีความถนัด และสนใจสำหรับการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

3.เป้าหมายการดำเนินงาน

3.1 เป้าหมายในปีการศึกษา 2533 เป็นโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา (นำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ) เปิดดำเนินการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา ต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 ใน 72 จังหวัด ทั่วประเทศ (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) จำนวนจังหวัดละ 1-3 โรงเรียน รวม 119 โรงเรียน ซึ่งกระจายอยู่ใน 119 ตำบล 115 อำเภอ มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 3,859 คน

3.2 เป้าหมายในปีการศึกษา 2534 การดำเนินงานโครงการฯ เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดในปีการศึกษา 2534 จึงให้จังหวัดต่าง ๆ เปิดโรงเรียนในโครงการนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้ครบจำนวน 3 โรงเรียน ทุกจังหวัด (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) รวมจำนวนโรงเรียนที่เปิด 97 โรงเรียน กระจายอยู่ใน 97 ตำบล 96 อำเภอ โดยมีจำนวนนักเรียนประมาณ 17,280 คน

นอกจากนี้ยังได้เปิดดำเนินการเพิ่มเติมในปีการศึกษา 2534 เพื่อตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการอีก 1,150 โรงเรียน ใน 72 จังหวัดทั่วประเทศ โดยมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้นประมาณ 42,765 คน

3.3 เป้าหมายในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดเป้าหมายที่จะเปิดดำเนินการโรงเรียนในโครงการนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษา เพิ่มอีกประมาณปีละ 1,000 โรงเรียน ตลอดช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7 เพื่อตอบสนองนโยบายเร่งรัดการขยายโอกาสทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดเป้าหมายที่จะเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดเดิม ซึ่งดำเนินการอยู่ในปี 2534 จำนวน 1,366 โรงเรียน เพิ่มขึ้นเป็น 2,500 โรงเรียน ในปี พ.ศ. 2535 และเพิ่มเป็น 6,500 โรงเรียน จำนวนห้องเรียนในปี พ.ศ. 2535 เปิดเพิ่ม 4,869 ห้องเรียน และเปิดถึง 17,820 ห้องเรียน ในปี พ.ศ. 2539 โดยมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 712,800 คน

การขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นการดำเนินการนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษาต่ออีก 3 ปี ในพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อค่อนข้างต่ำ และจัดการศึกษาแบบให้เปล่า ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2534 และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเน้นการเร่งรัดการขยายโอกาสและบริการทางการศึกษาให้กว้างขวางและทั่วถึง ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน

กิจกรรมเสริมหลักสูตร

กิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความสำคัญมากในการที่จะช่วยให้ความมุ่งหมายของหลักสูตรบรรลุผลอย่างสมบูรณ์ คำว่า "กิจกรรมเสริมหลักสูตร" มีผู้เรียกแตกต่างกันหลายคำทั้งในภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ดังนี้ กิจกรรมพิเศษ (Extra Activities) กิจกรรมร่วมหลักสูตร (Co-Curricular Activities) กิจกรรมครูและนักเรียน (Teacher-Student Activities) กิจกรรมนอกหลักสูตร (Extra Curricular Activities) กิจกรรมกึ่งหลักสูตร (Semicurricular Activities) กิจกรรมไม่เป็นทางการ (Formal Activities) กิจกรรมโรงเรียน (School Activities) กิจกรรม

นักเรียน (Student Activities) กิจกรรมกลุ่ม (Group Activities) ถึงแม้ว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรจะมีชื่อเรียกแตกต่างกันก็ตามแต่จุดประสงค์ในการจัดกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ย่อมเหมือนกัน กล่าวคือมุ่งส่งเสริมประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อให้การเรียนการสอนตามหลักสูตรมีความสมบูรณ์ (กาญจนา คุณารักษ์ 2540 : 342)

ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตร

นักการศึกษา ได้ให้ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตรได้ดังต่อไปนี้

พจนานุกรมทางการศึกษา (Good 1945 : 7) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นโปรแกรมและการจัดดำเนินงาน ซึ่งนักเรียน องค์การนักศึกษา หรือสถาบันการศึกษา จัดทำขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความสนุกสนาน เพิ่มพูนความรู้ ส่งเสริมความถนัด และความสนใจ ไม่มีการให้หน่วยกิตทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การควบคุมของสถาบันการศึกษา และในทำนองเดียวกัน เฟรดเดอริก (Frederick 1959 : 6) ให้ความหมายว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ กิจกรรมของโรงเรียนที่มีนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการด้วยความสมัครใจ และอาสาสมัคร โดยได้รับการสนับสนุนส่งเสริม และยอมรับจากโรงเรียนและกิจกรรมเหล่านี้จะไม่รับหน่วยกิต หรือมีคะแนนที่ส่งผลต่อการเรียนของนักเรียน

จารึก อะยะวงศ์ (2526 : 29) ให้ความหมายกิจกรรมเสริมหลักสูตรว่าเป็น กิจกรรมที่จัดขึ้นนอกเวลาเรียนปกติหรือนอกเหนือจากตารางสอนวิชาต่างๆ เพื่อสนองความสนใจความสามารถและความถนัดของนักเรียน อันเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสแสวงหาความรู้ให้แตกฉานยิ่งขึ้นและเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพของนักเรียนให้เหมาะสมตามค่านิยมที่พึงงามของสังคมปัจจุบันและอนาคต กิจกรรมดังกล่าวนี้ควรมีลักษณะที่สำคัญ คือ เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมโดยสมัครใจ เป็นกิจกรรมที่ได้รับอนุมัติจากผู้บริหารโรงเรียน มีครูที่ปรึกษาคอยดูแล รับผิดชอบ และไม่มีหน่วยการเรียน

จันทร์พร สุทธิกุล (2534 : 31) กล่าวว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดโดยสนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสนองความสนใจและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน โดยไม่มีการให้คะแนนทางวิชาการ กิจกรรมเหล่านี้อยู่นอกเหนือหลักสูตรปกติ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นนอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนหรือในโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนาน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ เป็นประสบการณ์ที่จัดนอกชั้นเรียนปกติหรือเป็นกิจกรรมนอกโรงเรียน เช่น กิจกรรมการออกค่าย การตั้งชมรม

กิจกรรมการกีฬา กิจกรรมทางการเมืองการปกครอง และกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีความมุ่งหมายที่จะส่งเสริมประสบการณ์ของนักเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อให้การเรียนการสอนตามหลักสูตรสมบูรณ์ขึ้น และเป็นกิจกรรมที่ไม่มีการบังคับแต่ให้เข้าร่วมด้วยความเต็มใจ กิจกรรมนั้น ๆ จะไม่นับหน่วยกิต หรือมีคะแนนที่จะส่งผลต่อการจบการศึกษาของนักเรียน ดังนั้น กิจกรรมเสริมหลักสูตร จึงนับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญกิจกรรมหนึ่งที่จะส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

แนวดำเนินการ

1. จัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลาย เพื่อสำรวจความถนัดและความสนใจ
2. จัดประสบการณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองและแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการอย่างเต็มความสามารถ และได้มีโอกาสหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยากร สถานประกอบการ

ความสำคัญและความจำเป็นของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างมากในสภาพสังคมปัจจุบัน เนื่องจากการพัฒนาทางด้านสติปัญญาในห้องเรียนเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอควรที่จะพัฒนาในด้านอารมณ์ สังคม เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และเป็นคนเก่งคนดี ต่อไปในอนาคต ซึ่ง สุวิทย์ โคตรธนะ (2522 , อ้างถึงใน จันทรา สุทธิกุล 2534 : 33) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นต่อนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนมุ่งที่จะพัฒนานักเรียนในด้านเนื้อหาเป็นสำคัญ ส่วนการพิจารณาในด้านอื่นๆ ได้รับการพิจารณารองลงมา ความมุ่งหมายในการผลิตกำลังคนเพื่อพัฒนาประเทศนั้นต้องการกำลังคน ที่มีประสิทธิภาพในการประกอบกรงานและความสามารถที่จะปรับปรุงตนเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ฉะนั้นการศึกษาควรพิจารณาถึงสิ่งอื่นๆ ที่จะมีส่วนช่วยในการพัฒนานักเรียน นอกจากการเรียนการสอนในชั้นเรียนกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนานักเรียนได้รอบด้าน

ลักษณะสำคัญของกิจกรรมเสริมหลักสูตร

กิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากในสภาพสังคมปัจจุบันเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนในทุกด้าน อีกทั้งยังอยู่ในสังคม

ได้อย่างมีความสุข ดังนั้นความสำคัญของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรจึงควรมีดังนี้ (จันทรา สุทธิกุล 2534 : 33)

1. เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นนอกเหนือจากหลักสูตรปกติหรือนอกเวลาเรียน
2. เป็นกิจกรรมที่นักเรียนร่วมกันจัดขึ้นภายใต้ความเห็นชอบของครูหรือผู้บริหารสถานศึกษา
3. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมตามความสมัครใจ มีเสรีภาพในการเลือกกิจกรรม
4. ไม่มีการให้หน่วยกิตหรือคะแนนทางวิชาการ
5. ให้ความเสมอภาคและยุติธรรมต่อนักเรียนอย่างเหมาะสมตามความสามารถ

ความถนัด ความสนใจ และกำลังทางด้านเศรษฐกิจของนักเรียน

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มีวัตถุประสงค์ในการจัด เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา และบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ดังนี้

1. เพื่อให้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. เพื่อให้มีความเข้าใจและเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์เป็นประมุข

3. เพื่อให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามสิทธิ์และหน้าที่ภายในขอบเขตของ

กฎหมาย

4. เพื่อให้มีความซาบซึ้งในคุณค่า ดำรงไว้และส่งเสริมเอกลักษณ์วัฒนธรรมอันดีงาม

ของชาติ

5. เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ
6. เพื่อส่งเสริมทักษะ ความถนัด และความคิดสร้างสรรค์
7. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ และให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
8. เพื่อให้รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และสร้างเสริมความมั่นคงของชาติ
9. เพื่อให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม
10. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

พัฒนาการของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนโดยนักเรียนเป็นผู้จัดได้ทำกันมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยเอเธนส์และสปาร์ตาร์ ประมาณ 800 ปี ถึง 133 ปีก่อนคริสตกาล ซึ่งได้แก่การจัดแข่งกีฬา การแสดงละคร การที่รุ่นพี่ปกครองรุ่นน้อง เป็นต้น เนื่องจากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนโดยนักเรียนเป็นผู้จัด ไม่ได้ได้รับความสนใจและการส่งเสริมเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากประเทศสหรัฐอเมริกา ที่การจัดกิจกรรมเหล่านี้ไม่ได้รับการยอมรับและกล่าวถึง แต่ต่อมากิจกรรม ดังกล่าว ได้มีผลกระทบต่อการเรียนการสอนและการปกครองของโรงเรียน เป็นสาเหตุให้คณะครูและผู้บริหารในสมัยนั้นไม่พอใจ เพราะคิดว่านักเรียนมีหน้าที่เรียนเพียงอย่างเดียว ไม่มีหน้าที่ที่จะก้าวทันต่อการสอนและการบริหารของโรงเรียน จึงต่อต้านแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ประจวบกับในสมัยนั้นได้มีแนวคิดของนักการศึกษาชื่อ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ ที่ดีที่สุดคือการเรียนรู้ด้วยการกระทำและการศึกษาคือการได้รับประสบการณ์ หน้าที่ของครูคือการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คณะครูและผู้บริหารโรงเรียนในสหรัฐอเมริกาเปลี่ยนที่ท่าต่อกิจกรรมของนักเรียนจากการที่เคยต่อต้านมาเป็นการสนับสนุน และได้มีการจัดระเบียบวิธีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบยิ่งขึ้น ตราบจนกระทั่งปัจจุบันนี้

นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยหลายแห่งในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เปิดสอนวิชาเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรขึ้น โดยจัดเป็นครั้งแรกที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ในราวปี ค.ศ. 1919 หลังจากการเปิดสอนวิชานี้ขึ้นในมหาวิทยาลัยโคลัมเบียแล้ว โรงเรียนต่าง ๆ ได้มีการตื่นตัวมากขึ้น และรับเอากิจกรรมเสริมหลักสูตรเข้าเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของโรงเรียน วิชานี้จึงได้รับการพัฒนาตลอดมา

สำหรับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในประเทศไทยได้เริ่มมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เช่น การจัดแข่งขันกีฬา และการเล่นละคร เป็นต้น ในราวปี 2490 เป็นต้นมารัฐบาลไทยได้ส่งนักศึกษาไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมาก จึงทำให้นักการศึกษาไทยในสมัยนั้นได้รับแนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษา และได้นำเอาแนวความคิดนี้ ซึ่งรวมทั้งการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้วย เข้ามาใช้ในประเทศไทย แต่ในระยะแรก ๆ นั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าไรนัก เนื่องจากมิได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร และหยุดขงักลงในปี พ.ศ. 2519 เนื่องจากปัญหาทางการเมือง

ปัจจุบันการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรได้มีการฟื้นฟูขึ้นอีก ดังจะเห็นได้จากการจัดหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พ.ศ. 2521 มีการกำหนดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ด้วยคือ ให้จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 คาบต่อ 1 ภาคเรียน และได้มีการกำหนด

ระบบบริหารโรงเรียน โดยมีตำแหน่งผู้ช่วยครูใหญ่ หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจกรรมนักเรียนอยู่ด้วย เพื่อทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียนโดยเฉพาะ (ประภาพรรณ สุวรรณสุข 2521 : 50-51, อ้างถึงใน กาญจนา คุณารักษ์ 2540 : 342-343)

จากพัฒนาการของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรดังกล่าวสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา จากแนวความคิดที่ว่า การเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการเรียนรู้จากการกระทำ ครูจึงควรจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับเด็ก สำหรับประเทศไทยกิจกรรมเสริมหลักสูตรเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 คือการแข่งขันกีฬาและการเล่นละคร เรื่อยมาจนถึง พ.ศ. 2519 แต่ช่วงระยะนั้นยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากปัญหาทางด้านการเมืองในปัจจุบัน กิจกรรมเสริมหลักสูตรได้มีการฟื้นฟูขึ้นอีก ดังจะเห็นได้จากในหลักสูตรได้กำหนดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 คาบ ต่อ 1 ภาคเรียน

ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีคุณค่าต่อการศึกษาอยู่หลายประการ ดังที่เบลท์และคลอสไมเออร์ (Blount and Klausmeier) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะช่วยให้ นักเรียนได้มีโอกาสฝึกและพัฒนาความเป็นผู้นำ รู้จักเคารพนับถือผู้อื่นและตนเอง มีสุขภาพดี มีความสุข มีทักษะในการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย มีอารมณ์ที่มั่นคง สร้างค่านิยมที่เหมาะสม สร้างสัมพันธ์ภาพกับคนในวัยเดียวกัน หรือสูงวัยกว่าได้ ทั้งช่วยให้ได้มีโอกาสร่วมทำงานกับเพื่อน ครู อาจารย์ และบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน และสามารถที่จะดำรงตนได้อย่างมีความสุข กิจกรรมเสริมหลักสูตรไม่ควรจะจัดเป็นกิจกรรมพิเศษ นอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ เพราะจะช่วยให้เด็กมีประสบการณ์ที่ดีที่สุดตามความมุ่งหมายของหลักสูตรที่เน้นการปรับตัวของนักเรียน เพื่อการดำรงตนในสังคมอย่างมีความสุข และการที่นักเรียน ได้มีโอกาสเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการเข้าไปดำเนินงานหรือการมีส่วนร่วมเข้าร่วมในการแข่งขันกีฬา ใ้ว่าที่ จะช่วยพัฒนาอุปนิสัยของนักเรียนแต่ละคนได้เป็นอย่างดี ดักกลาส (Douglass 1964 : 185) ได้กล่าวว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่ดี เป็นส่วนเสริมสร้างการเรียนการสอนในหลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทุกด้าน ดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองที่ดี สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์เนื่องจากส่วนหนึ่งทำให้หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และพัฒนานักเรียนให้มีความ

สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ประเภทของกิจกรรมเสริมหลักสูตร

กิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกจากเป็นกิจกรรมที่มีชื่อเรียกแตกต่างกันแล้ว เช่น กิจกรรมพิเศษ กิจกรรมร่วมหลักสูตร กิจกรรมครูและนักเรียน เป็นต้น ยังเป็นกิจกรรมที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมที่หลากหลายประเภท เพื่อช่วยเพิ่มประสบการณ์ให้กับนักเรียน ดังที่ โรลลินและอูม (Rollins and Umh 1991 : 7, อ้างถึงใน กาญจนา คุณารักษ์ 2540 : 344) ได้แบ่งประเภทของกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ 14 ประเภท ได้แก่

1. กิจกรรมเกี่ยวกับการปกครอง (มีส่วนร่วมโดยมีครูและผู้บริหารเป็นผู้แนะนำ เพราะนักเรียนไม่ได้รับการอนุญาตให้มีส่วนร่วมทางการเมือง และการปกครองอย่างเต็มตัว)

2. ชมรมต่าง ๆ เช่น ชมรมงานอดิเรก ชมรมการแข่งขันเรือใบ ชมรมคณิตศาสตร์ ชมรมภาษา ชมรมวิทยาศาสตร์ ชมรมสังคมศึกษา และชมรมวรรณคดี เป็นต้น

3. กีฬาระหว่างโรงเรียนและกีฬาในชุมชน เช่น ฟุตบอล บาสเกตบอล เบสบอล กอล์ฟ เทนนิส วายน้ำ ยกน้ำหนัก แบดมินตัน โบว์ลิง เป็นต้น

4. ดนตรี

5. การละคร

6. การทำวารสาร ประกอบด้วยการพิมพ์หนังสือรายปี แม็กกาซีนข่าวชั้น คู่มือ นักเรียน นามานุกรมนักเรียน จดหมายเหตุ เป็นต้น

7. การไต่वाที่

8. ชมรมหรือสมาคมที่นักศึกษาเรียนดีเข้าเป็นสมาชิก

9. องค์การบริหาร

10. ที่ประชุม

11. ชมรมทางสังคม

12. ชมรมทางวิทยาศาสตร์

13. กิจกรรมโฮมรูม

14. พิธีให้ปริญญา พิธีให้ประกาศนียบัตร

ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมีธยมศึกษาปีที่ 6 ในการแบ่งประเภทของกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามกิจกรรมดังกล่าว อาจจะแบ่งออก ได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ (จิตราภรณ์ โพธิ์งามกะ 2523 : 5)

1. กิจกรรมเสริมหลักสูตรในเชิงวิชาการ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างแท้จริง เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนที่สนใจกิจกรรมในหลักสูตรได้รับความรู้เพิ่มเติม โดยการส่งเสริมและกระตุ้นความสนใจให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ได้แก่กิจกรรมเสริมหลักสูตรในลักษณะ ชมชนหรือชมรม หรือสมาคม เช่น ชมรมภาษาอังกฤษ ชมรมวิทยาศาสตร์ ชมรมเกษตร ชมรมไม้ประดับ เป็นต้น

2. กิจกรรมพิเศษในลักษณะบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม ทั้งสังคมภายในสถานศึกษา สังคมภายนอก หรือชมชนใกล้เคียงและห่างไกลสถานศึกษา กิจกรรมลักษณะงานบริการ ชมชน เช่น ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติ ชมรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ ชมรมพัฒนาชนบท เป็นต้น

3. กิจกรรมเสริมหลักสูตรในลักษณะอื่น กิจกรรมประเภทนี้อาจเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยทางอ้อม เพราะจุดมุ่งหมายหลักไม่เน้นการส่งเสริมทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร เช่น ความสนใจในการเมืองของประเทศ หรือกิจกรรมหารายได้เพื่อนำเงินมาใช้ในสาธารณกุศลต่างๆ เช่น เป็นทุนแก่นักศึกษาผู้เรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์

ในการจัดกิจกรรมพิเศษสำหรับการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายกระทรวงศึกษาธิการ (2520 : 1-3) ได้แบ่งประเภทตามลักษณะเนื้อหาของกิจกรรมหรือกระบวนการที่ทำออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. การจัดชมรมต่าง ๆ ตามลักษณะเนื้อหาของกิจกรรม กล่าวคือ (1) กิจกรรมกีฬา เช่น ชมรมฝึกการป้องกันตัว บริหารร่างกายเพื่อทรวดทรง ฝึกโยคะ ฯลฯ (2) กิจกรรมทางศิลป์ เช่น ชมรมดนตรี ละคร เดินรำ ร้องเพลง วาดภาพ ถ่ายรูป ฯลฯ (3) กิจกรรมทางภาษาและวรรณกรรม เช่น ชมรมนักประพันธ์ ปาฐกถา ใ้วาที ภาษาถิ่น ฯลฯ (4) กิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ เช่น ชมรมคณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์ ชีววิทยา ฯลฯ (5) กิจกรรมทางด้านวิชาชีพด้านการเกษตร คหกรรม พาณิชย์ อุตสาหกรรม เช่น ยุวกสิการ ชมรมเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ กัด้วยไม้ วิทยุ ถนอมอาหาร ตัดเย็บประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ได้ตอบจดหมาย พิมพ์ดีด และการค้าไหมไทย ฯลฯ

2. การจัดกิจกรรมตามกระบวนการหรือเหตุการณ์กิจกรรมประเภทนี้ อาจจัดขึ้นเป็นครั้งคราว เพื่อช่วยพัฒนาสังคม เช่น ช่วยการจราจร รักษาความสะอาด รักษาทรัพยากร อนุรักษ์ธรรมชาติ ป้องกันยาเสพติด ช่วยสังคมยามฉุกเฉิน (น้ำท่วม ไฟไหม้ คนได้รับบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก)

3. การจัดกิจกรรมตามวันสำคัญ เช่น วันสำคัญทางประวัติศาสตร์ (สถานที่ บุคคล และเหตุการณ์) วันสำคัญทางศาสนา วันสำคัญตามประเพณี และวัฒนธรรมไทย

4. การศึกษานอกสถานที่ เป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่อาจจัดขึ้นได้ทั้งในระหว่างเปิดภาคเรียนและปิดภาคเรียนหรือระหว่างวันหยุดและวันสุดสัปดาห์ ควรเลือกสถานที่ให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงระยะทางและความสะดวก ความปลอดภัย ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง อาจจะมีความสัมพันธ์กับการเรียนหรือไม่มีก็ได้ สถานที่นั้นประกอบด้วย สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น อนุสรณ์ดอนเจดีย์ วังโบราณ พระปฐมเจดีย์ ภูเขาทอง ฯลฯ และสถานที่ให้ความรู้เฉพาะเรื่อง เช่น โรงงานทอกระสอบ อัดเครื่องกระป๋อง ฟาร์มโคนม โรงงานประกอบรถยนต์ ฯลฯ

5. กิจกรรมในชั่วโมงประจำชั้น (Home Room) เป็นเวลาเหมาะสำหรับการพบปะระหว่างครู-ลูกศิษย์ เพื่อบอกเล่าแก่กัน สนทนากันในเรื่องที่เกี่ยวกับ (1) แนะนำอบรมการดำเนินชีวิตทั่วไปเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนที่บ้าน เกี่ยวกับตลาดแรงงาน การคบเพื่อน การปฏิบัติตนในสังคม (2) ประชุมเรื่องการปรับปรุงห้องเรียน จัดงานรื่นเริงของชั้น (3) จัดสวัสดิการของนักศึกษา (4) ร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน

สำหรับการจัดกิจกรรมนักเรียนในระดับประถมและมัธยมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2520 : 1-3) ได้จัดประเภทกิจกรรม แตกต่างไปจากที่กล่าวแล้ว โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ กิจกรรมบังคับ และกิจกรรมควรเลือก กิจกรรมบังคับ หมายถึง กิจกรรมที่มีประสิทธิภาพสูง สามารถจัดให้บังเกิดผลตามความมุ่งหมายได้ โรงเรียนต้องจัดกิจกรรมประเภทนี้ 3 กิจกรรม คือ (1) กิจกรรมลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือเนตรนารี (2) กิจกรรมทางศาสนา (3) กิจกรรมวัฒนธรรมไทย ส่วน กิจกรรมควรเลือก เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมกิจกรรมบังคับ หรือเป็นกิจกรรมที่จัดเพื่อสนับสนุนความมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมให้สมบูรณ์ หรือเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียน กิจกรรมที่โรงเรียนจะเลือกได้จากจำนวนกิจกรรมที่กำหนดไว้ โรงเรียนใดจะจัดกิจกรรมควรเลือกจำนวนเท่าใด ขึ้นอยู่กับความพร้อมและดุลพินิจของหัวหน้าสถานศึกษานั้น ๆ ประกอบด้วย (1) กิจกรรมส่งเสริมวิชาการตามหมวดวิชาในหลักสูตร (2) กิจกรรมผู้นำเพื่อประโยชน์ (3) กิจกรรมนันทนาการ (4) กิจกรรมยุวกสิกร (5) กิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (6) กิจกรรมทัศนศึกษา และ (7) กิจกรรมส่งเสริมสินค้าไทย

กิจกรรมบังคับและกิจกรรมควรเลือกทั้ง 10 ประเภทนี้ ในแต่ละประเภท โรงเรียนอาจจัดแยกเป็นกิจกรรมย่อยได้หลายกิจกรรม และในกรณีที่หัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่ากิจกรรมไม่เหมาะสม มีการกระทำหรืออาจนำมาซึ่งภัยอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ให้หัวหน้าสถานศึกษาสั่งยกเลิกกิจกรรมนั้นได้

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพนั้น ประภาพรรณ สุวรรณสุข (อ้างถึงใน กาญจนา คุณารักษ์ 2540 : 349-351) กล่าวว่า ต้องอาศัยหลักเบื้องต้นของการจัดกิจกรรมและ บทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรดังต่อไปนี้

1. หลักเบื้องต้นในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมต้องเป็นไปตามนโยบายหลักของรัฐบาล ในการดำเนินงานพัฒนา การศึกษาเพื่อส่งเสริมความเจริญและความมั่นคงของประเทศชาติตั้งอยู่บนรากฐานการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การจัดจะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมให้ นักเรียนมีระเบียบวินัยในตนเอง ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนและครู และจะต้อง ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ ในการจัดกิจกรรมใดๆ จะต้องมีการและ ระเบียบข้อบังคับของกิจกรรม โครงการและข้อบังคับนั้นจะต้องเป็นของโรงเรียน ทุกกิจกรรมจะ ต้องมีครูอาจารย์ในโรงเรียนเข้าร่วมรับผิดชอบดำเนินการ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม จะต้องเป็นบุคคลที่อยู่ในสถานศึกษานั้น เว้นแต่วิทยากรให้อยู่ในดุลพินิจของหัวหน้าสถานศึกษา โรงเรียนเป็นผู้ควบคุมเรื่องรายรับ-รายจ่าย พัสดุ สิ่งของอื่นๆ ให้เป็นไปตามระเบียบและประหยัด เพื่อความมั่นคงปลอดภัยของชาติ ประภาพรรณ สุวรรณสุข ได้กล่าวถึงหลักเบื้องต้นในการจัด กิจกรรมเสริม หลักสูตรของ มี 18 ประการ ซึ่งเป็นหลักในการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน การเตรียมความพร้อมของผู้บริหารและครูผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งในเรื่องของคน การเตรียมการ งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ซึ่งเป็นหลักในการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน การเตรียมความพร้อมของผู้บริหาร และครูผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งในเรื่องของคน การเตรียมการ งบประมาณ และ วัสดุอุปกรณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

1.1 ยอมรับว่านักเรียนทุกคนเป็นสมาชิกของโรงเรียน ทุกคนมีสิทธิและหน้าที่อัน ชอบธรรม ที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ

1.2 กิจกรรมที่จัดขึ้นควรกำหนดไว้ในตารางเวลาของโรงเรียน และควรเป็นเวลาที่ สามารถจัดร่วมกันได้ ตามสถานที่ ประเภท และความพร้อมของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม อาจจะทำในวันหยุดราชการหรือวันหยุดพิเศษ อาจจะทำในวันที่มีการเรียนการสอนตามปกติ อาจ จะเป็นเวลาก่อนเข้าเรียน หลังเลิกเรียน หรือจัดปิดภาคเรียนก็ได้

1.3 นักเรียนทุกคนควรจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยยึดหลักประชาธิปไตยไม่ว่าจะเรียนดีหรือเลว เพศหญิงหรือเพศชาย ฉลาด รวย จน สวย น่าเกลียด แต่การเข้าร่วมกิจกรรมจะต้องไม่ใช่การบังคับ และอาจจะมีเกณฑ์ว่า ทุกคนจะต้องเข้าเป็นสมาชิกของกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง อย่างน้อย 1 กิจกรรม และอย่างมากไม่เกิน 3 กิจกรรม เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนคนอื่น ๆ ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมด้วย ทั้งยังจะทำให้ได้ประโยชน์อย่างจริงจังในการเข้าร่วมกิจกรรม เพราะว่างานไม่มากจนเกินไป และการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นควรจะอยู่บนพื้นฐานของความสนใจ

1.4 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรจะมุ่งที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ คือให้นักเรียนได้เป็นผู้ลงมือกระทำ

1.5 ไม่ควรอนุญาตให้นักเรียนคนใดคนหนึ่งออกจากชั้นเรียนในเวลาเรียนปกติเพื่อไปร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพราะอาจทำให้เกิดผลเสียต่อการเรียน อีกทั้งจะทำให้ผู้ปกครองมีเจตคติที่ไม่ดีต่อโรงเรียน ครูต้องสอนให้นักเรียนรู้จักแบ่งเวลาให้ถูกต้อง

1.6 ผู้นำนักเรียนควรจะได้รับ การฝึกและพัฒนาอย่างเหมาะสม

1.7 ควรจะต้องมีการดูแลและแนะนำในการทำกิจกรรมอย่างเพียงพอ

1.8 การเข้าร่วมกิจกรรมของครู ควรจะจัดเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมการทำงานตามปกติของครู

1.9 ผู้บริหารและครูควรทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษามิใช่ผู้สั่งการ

1.10 การทำกิจกรรมต่าง ๆ ควรเริ่มจากสิ่งที่เล็กและง่ายไปสู่กิจกรรมที่ใหญ่และยากขึ้น

1.11 ในการพิจารณาจัดกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ควรทำด้วยความรอบคอบ

1.12 ควรจะมีการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำกิจกรรมให้พร้อม

1.13 ทุก ๆ พฤติกรรมควรจะต้องมีการเก็บบันทึกการกระทำต่าง ๆ อย่างถาวร

1.14 ควรจัดสรรเงินอุดหนุนอย่างเพียงพอและยุติธรรม

1.15 โรงเรียนและชุมชนควรจะได้รับรู้เกี่ยวกับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน

1.16 ผู้บริหารและครูควรจะเห็นว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความสำคัญเท่าเทียมกับกิจกรรมในหลักสูตร

1.17 กิจกรรมเสริมหลักสูตรไม่จำเป็นต้องทำพร้อมกันทุกกิจกรรม

2. บทบาทและหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ทั้งในและนอกโรงเรียน การทำงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ถ้าจะให้มีประสิทธิภาพแล้ว บุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเองตลอดจนการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรก็คือ ครู ผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครอง ซึ่งบุคคลเหล่านั้นควรมีบทบาทและหน้าที่ดังนี้คือ

บทบาทและหน้าที่ของครู ครูที่ปรึกษากิจกรรม เป็นผู้ที่มีความสำคัญมากที่จะช่วยทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปในทิศทางที่ดี สอดคล้องกับจุดประสงค์ บทบาทของครูที่ปรึกษากิจกรรมมีดังนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจุดประสงค์และวิธีการดำเนินงานกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นอย่างดี
2. สามารถเร้าความสนใจของนักเรียน เพื่อให้มาร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรได้
3. สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานกิจกรรมเสริมหลักสูตรได้
4. สามารถให้คำแนะนำนักเรียนในการเลือกเข้าเป็นสมาชิกของชมรม หรือชุมนุมต่าง ๆ ได้
5. อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนในขณะที่มีการจัดกิจกรรม และคอยช่วยเหลือดูแลให้นักเรียนปฏิบัติตามแผน
6. มีส่วนร่วมในการดำเนินการประเมินผลกิจกรรม
7. รายงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียนปฏิบัติแล้วต่อผู้บริหารโรงเรียนและถ้ามีสิ่งผิดปกติเกิดขึ้นจากการทำกิจกรรม ครูต้องรายงานให้ผู้บริหารทราบ

วิลเลียม (William ,อ้างถึงใน กาญจนา คุณารักษ์ 2540 : 349- 351) ได้เสนอลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมนักเรียนไว้ 5 ประการ กล่าวคือ (1) มีความกระตือรือร้น สนใจและเต็มใจที่จะสละเวลาและกำลังงาน เพื่อช่วยงานกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถ (2) มีความรู้ในสาขาที่จะทำงานในชมรม (3) มีความเข้าใจว่าองค์การนักเรียนและชุมนุมต่าง ๆ สามารถส่งเสริมประสบการณ์ทางการศึกษาของนักเรียนอย่างกว้างขวาง (4) มีความสนใจนักเรียนเป็นรายบุคคล (5) มีความเข้าใจปัญหาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกิจกรรมนักเรียน เช่น ค่าใช้จ่าย และการมีส่วนร่วม เป็นต้น

จากบทบาทและหน้าที่ของครูดังกล่าวมีลักษณะใกล้เคียงกันดังนั้นก็สรุปได้ว่า บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมต้องมีลักษณะที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำความ ภาระหรือรันท สนใจตั้งใจ มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรม ตั้งแต่เริ่มจนถึงขั้นประเมินผล

บทบาทและหน้าที่ของนักเรียน บทบาทของนักเรียนในการจัดกิจกรรมเสริม หลักสูตร ควรมีดังนี้

1. เข้าใจจุดประสงค์และวิธีการดำเนินงานของกิจกรรมนั้น ๆ
2. ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกฎข้อบังคับ
3. เข้าร่วมในกิจกรรมที่ตนสนใจและมีความสามารถ
4. รู้จักแบ่งเวลาให้ถูกต้องระหว่างกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร
5. ช่วยบริจาควัสดุอุปกรณ์และทุนทรัพย์ในบางโอกาส
6. ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเมื่อมีโอกาส

บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารควรมีดังต่อไปนี้

คือ

1. เป็นผู้ริเริ่มวางแผนงานกิจกรรมเสริมหลักสูตร
2. มีความเข้าใจจุดประสงค์ และวิธีการจัดการกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างถูกต้อง มีส่วนร่วมในการตั้งความมุ่งหมาย กำหนดระเบียบข้อบังคับ วางแผนเกี่ยวกับการจัดหารายได้ ตลอดจนค่าใช้จ่ายของการจัดกิจกรรม

3. เห็นความสำคัญของกิจกรรมเสริมหลักสูตรและให้การสนับสนุน
4. สามารถให้คำแนะนำแก่นักเรียนได้
5. สามารถนิเทศอาจารย์ที่ปรึกษาประจำกิจกรรมนั้น ๆ ได้
6. มีหน้าที่สั่งยกเลิกกิจกรรม ถ้าเห็นว่ากิจกรรมนั้นอาจนำมาซึ่งความเสียหายแก่

โรงเรียน

7. ชี้แจงโครงการจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองทราบเกี่ยวกับนโยบายและจุดประสงค์ ของการจัดกิจกรรม

บทบาทและหน้าที่ของผู้ปกครอง บทบาทและหน้าที่ของผู้ปกครองต่อกิจกรรม เสริมหลักสูตรมีดังนี้ คือ

1. ควรเข้าร่วมประชุมทุกครั้งตามคำเชิญเพื่อทราบความมุ่งหมายและวิธีดำเนินการ
2. เห็นประโยชน์ของกิจกรรมและให้การสนับสนุน
3. เอาใจใส่ในกิจกรรมของบุตรหลานเสมอ เพื่อเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุง

4. ติดตามผลงานของบุตรหลาน เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีกำลังใจในการทำกิจกรรม
5. ผู้ปกครองที่มีความสามารถ ควรช่วยเหลือโรงเรียน เช่น เป็นวิทยากร เป็นผู้แนะนำ เป็นต้น
6. ถ้าโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์หรืออุปกรณ์ต่างๆ ผู้ปกครอง ควรช่วยบริจาคตามศรัทธาและความสามารถ เพื่อส่งเสริมให้กิจกรรมสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ปัญหาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

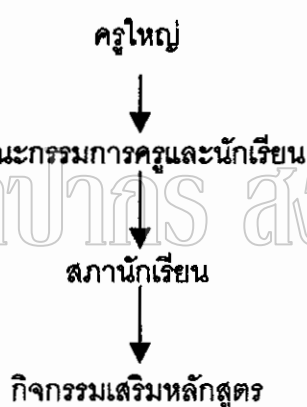
ในประเทศไทยกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีจัดทั่วไป ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา แต่ที่นิยมจัดกันแพร่หลายทั่วไปในโรงเรียนส่วนกลางและส่วนภูมิภาค คือ ระดับมัธยมศึกษา และในการจัดกิจกรรมเท่าที่ปรากฏในโรงเรียนมัธยมศึกษา มักจะมีปัญหา เกิดขึ้นหลาย ๆ อย่าง ซึ่ง นพพร พานิชสุข (2524 : 12-17) ได้ประมวลเสนอไว้ 6 ประการ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ คือ (1) เวลาที่ใช้จัดกิจกรรมมีน้อยไป เพราะในโรงเรียนมัธยมศึกษาจัดระบบวิชาเรียนประจำวันในแต่ละวันอย่างเต็มที่ จนกระทั่งไม่มีเวลาเหลือที่จะจัดกิจกรรม ส่วนตอนเย็นนักเรียนส่วนใหญ่จะกลับบ้านก่อน ทำให้ไม่มีเวลาจัดกิจกรรมได้มากเท่าที่ควร นอกจากนั้นครูอาจารย์มีชั่วโมงสอนในชั้นเรียนมาก ทำให้ครูอาจารย์ไม่มีเวลาที่จะเสียสละมาร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างเต็มที่ (2) อุปกรณ์มีน้อยไป ไม่เพียงพอกับความต้องการ เช่น อุปกรณ์อำนวยความสะดวก สถานที่ที่จะจัดกิจกรรม (3) ความร่วมมือระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมเสริมหลักสูตร คิดว่าทำให้เสียเวลาเรียน และมุ่งแข่งขันการเรียนเป็นสิ่งสำคัญ ครูใหญ่หรือผู้อำนวยการโรงเรียนไม่ให้ความร่วมมือเพราะเห็นว่าเสียเวลาในการเรียน ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนและโรงเรียน จึงไม่ให้ความสนับสนุนหรือร่วมมือใดๆ ทั้งสิ้น (4) ปัญหาการเงิน ทำให้โรงเรียนบางโรงเรียนไม่สามารถจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรได้ดีเท่าที่จะเป็น จึงทำให้เกิดผลเสียที่ตามมาภายหลัง คือ นักเรียนขาดประสบการณ์ในชีวิตจริง (5) ขาดการวางแผนงานล่วงหน้า จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยขาดการวางแผนร่วมมือกันระหว่างครูและนักเรียน ทำให้ผลที่ปรากฏออกมาล้มเหลวและสูญเปล่าไม่เกินประโยชน์อันใด เป็นการเสียเวลาไปกับเรื่องที่ไม่ไร้สาระและเป็นการแสดงออกซึ่งความสนุกสนานมากกว่า (6) การขาดทักษะและประสบการณ์ ทำให้ครูจัดกิจกรรมซ้ำซากไม่น่าสนใจ กิจกรรมที่จัดไม่ส่งเสริมความก้าวหน้า และความรู้ความสามารถ ทำให้ไม่เกิดประโยชน์สมบูรณ์เท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ในการจัดโปรแกรมกิจกรรมเสริมหลักสูตรครูต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ โปรแกรมกิจกรรมเสริมหลักสูตรต้องกว้างขวางพอที่จะให้ประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์แต่เป็นการยากที่จะแนะนำโปรแกรมกิจกรรมเสริมหลักสูตรในแต่ละโรงเรียน ถ้าเราไม่ทราบความต้องการของนักเรียนในโรงเรียนนั้น ๆ อย่างไรก็ตามในการจัดทำโปรแกรมกิจกรรมเสริมหลักสูตรของครูคือ การดำเนินการประเมินผลโปรแกรมอย่างระมัดระวัง

รูปแบบของการจัดองค์กรกิจกรรมเสริม หลักสูตร

การจัดองค์กรตามแผนภูมิข้างต้นครูใหญ่เป็นผู้ที่มีการควบคุมบังคับบัญชาสูงสุด ดังนั้นควรใช้การบังคับบัญชาให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ นโยบายเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรจะจัดดำเนินการโดยคณะกรรมการครูและนักเรียน โดยไม่คำนึงว่าสมาชิกของคณะกรรมการนี้จะมาจากการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง สิ่งสำคัญก็คือคณะกรรมการครูและนักเรียนควรจะได้รับมอบอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้มากที่สุด

การบริหารโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่แท้จริงภายใต้การนิเทศของครูนั้น ควรจะให้อยู่ในขอบเขตที่สภานักเรียนกำหนดไว้สมาชิกสภานักเรียนควรจะมาจากการเลือกตั้งโดยนักเรียนทุกคนในโรงเรียน และก็ควรจะเป็นผู้แทนในเรื่องต่าง ๆ ของนักเรียนด้วย

ในโรงเรียนหลายแห่ง สมาชิกสภานักเรียนได้รับอนุญาตให้มีหน้าที่รับผิดชอบแต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น และสภา ก็ได้รับเลือกมาโดยมิได้รับการกลั่นกรองอย่างรอบคอบจากนักเรียนเรื่อง

นี้อาจจะเป็นเพราะว่าสมาชิกสภานักเรียนไม่ได้อยู่ในตำแหน่งที่จะมีผลต่อสวัสดิการของนักเรียน อย่างไรก็ตามเมื่อสมาชิกสภานักเรียนได้รับมอบหมายหน้าที่สำคัญๆ แล้ว ก็มักที่จะได้รับการเสนอชื่อและรับเลือกด้วยความระมัดระวังมากขึ้นจากนักเรียนเพราะว่าสมาชิกสภานักเรียนนั้นอยู่ในตำแหน่งที่ดีที่จะได้มีโอกาสรับทราบความต้องการ และความสนใจของนักเรียนทั้งหลายได้ดีที่สุด ความคิดเกี่ยวกับเรื่องกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นฐานอย่างหนึ่งเกี่ยวกับความต้องการและความสนใจของนักเรียน สภานักเรียนจึงควรบริหารโปรแกรมกิจกรรมเสริมหลักสูตรภายใต้ขอบข่ายของสภาครูและนักเรียน และภายใต้การนิเทศของครู

โปรแกรมกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มีประสิทธิผลควรจะต้องจัดทำขึ้นเพื่อให้ นักเรียนได้มีประสบการณ์การเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ข้อเท็จจริงที่ว่ากิจกรรมเหล่านี้ มีชื่อกำหนดว่า "พิเศษ (Extra)" นั้น มิได้หมายความว่า เป็นเรื่องที่ไม่มีความสำคัญ ครูซึ่งเป็นผู้ที่นับว่าอยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดเป็นประจำทุกวัน จำเป็นที่จะต้องให้การสนับสนุนให้ความสนใจและกระตุ้นอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และให้คำแนะนำในการจัดทำและนำโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตรไปปฏิบัติ (Rollins and Unruh 1991 : 92-93, อ้างถึงใน กาญจนา คุณารักษ์ 2540 : 354-355)

นอกจากนั้น นพพร พานิชสุข (2524 : 12-17) ยังได้เสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาการปรับปรุง และ แนวทางการปฏิบัติในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้เป็นข้อ ๆ ประกอบด้วย

1. คุณสมบัติของอาจารย์ที่ปรึกษา ควรมีคุณสมบัติดังนี้ (1) มีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นอย่างดีและ (2) มีความพอใจที่จะเสียสละเวลาและผลประโยชน์ส่วนตนในบางครั้ง ตลอดจนสามารถปรับตัวให้เข้ากับนักเรียน ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

2. อาจารย์ฝ่ายบริหารควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างเหมาะสมและถูกต้อง ตลอดจนร่วมมือช่วยเหลือในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมในทุกๆ ด้าน เช่น การเงิน สถานที่ บุคลากร เครื่องอำนวยความสะดวก ฯลฯ

3. ควรจัดให้มีกรรมการติดตามและประเมินผลงานการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยสม่ำเสมอ และมีระเบียบแบบแผน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในครั้งต่อไป

4. ควรมีการจัดอบรมครูจัดทำคู่มือ และจัดทำโครงการกิจกรรมล่วงหน้าเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร

5. จัดให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขอความร่วมมือในด้านความคิด การเงิน และอุปกรณ์ และอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินการเกี่ยวกับ กิจกรรมเสริมหลักสูตร

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนด คุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนั้นจึงมีการเปลี่ยนชื่อจากกิจกรรมเสริมหลักสูตรกิจกรรมเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและ ปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความ ถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์ความรู้รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่ง ที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมี คุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำ ประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่ เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้ เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้าง ทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านอาชีพ การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่ โลกอาชีพและการมีงานทำ

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นปฏิบัติด้วยตัวเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการ ทำงานด้วยกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

สำหรับกิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียนมุ่งพัฒนา คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกัน ทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมี ระเบียบวินัย รับผิดชอบ รู้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้ เป็น 2 ลักษณะ

1. กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่ มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการ

ค้นพบความถนัดความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนการพัฒนาทักษะของสังคม และปลูกฝังจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม

2. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาดและผู้นำเพื่อประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝัง ระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่าง ๆ นำไปสู่พื้นฐานการทำประโยชน์ให้แก่สังคม และเป็นวิถีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งกระบวนการจัดให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ ยุวกาชาด สมาคมผู้นำเพื่อประโยชน์และกรมรักษาดินแดน

ทั้งนี้ในทางปฏิบัติสถานศึกษาจัดกิจกรรมในลักษณะของการบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีความกว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ค้นพบและการใช้ศักยภาพที่มีในตนเองอย่างเต็มที่ เลือก ตัดสินใจ ได้อย่างมีเหตุผลและเหมาะสมกับตนเอง สามารถวางแผนชีวิตอย่างมีคุณภาพ เน้นการเสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ ศิลธรรม และจริยธรรม รู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีเพื่อปรับตัวเข้ากับบุคคลและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างดีและมีความสุข เช่น กิจกรรมสร้างเสริมความรู้สึกรักและเห็นคุณค่าตนเอง กิจกรรมพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศิลธรรม และจริยธรรม กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต กิจกรรมสร้างเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้สามารถหลอมเข้าไปในการจัดกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด ผู้นำเพื่อประโยชน์ในลักษณะของการเข้าค่ายต่าง ๆ หรืออาจแยกจัดเป็นกิจกรรมเฉพาะทางได้ เช่น จัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้นำเพื่อประโยชน์ โดยมุ่งเป็นการฝึกระเบียบวินัย การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข กิจกรรมชมรมวิชาการ มุ่งเน้นประสิทธิภาพความชำนาญเฉพาะเรื่องที่ถนัดและสนใจจากการเรียนรู้กลุ่มสาระต่าง ๆ ชุมนุม เพื่อการร่วมกันคิดค้นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ก่อให้เกิดความสนุกสนาน ความสุข และพัฒนาทักษะทางสังคม ทั้งนี้แม้จะแยกจัดกิจกรรมเฉพาะทางที่สามารถบูรณาการกิจกรรมแนวนอนเข้าไว้ด้วย เพื่อให้ค้นพบศักยภาพของตนเอง

ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่ใช้ในการออกแบบกิจกรรม

ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่สนองความต้องการของผู้เรียน คือ

ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์

ทฤษฎีความต้องการ เป็นทฤษฎีที่ศึกษาโดยมาสโลว์ ที่กล่าวว่ามนุษย์ทุกคนล้วนมีแต่ความต้องการที่จะสนองความต้องการให้กับตนเองทั้งสิ้น . ซึ่งความต้องการของมนุษย์มีมาก

มายหลายอย่างด้วยกัน ซึ่งเขาอธิบายถึงลักษณะความต้องการของมนุษย์ในแต่ละชั้นไว้ดังนี้ มาสโลว์ (Maslow 1970 : 35-51)

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการที่ถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด ซึ่งได้แก่ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ การหลบร้อน การขับถ่าย เป็นต้น

2. ความต้องการความปลอดภัย ถ้าความต้องการด้านร่างกายได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ มนุษย์ก็จะต้องมีความต้องการในเรื่องอื่น อีก คือ ความต้องการความปลอดภัยซึ่งได้แก่ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ความเป็นปึกแผ่น ความต้องการการคุ้มครองปกป้อง ความรู้สึกที่ปลอดภัยจากการถูกคุกคาม ปลอดภัยจากความวิตกกังวล ความต้องการที่จะอยู่ในระเบียบ ความต้องการกฎหมายคุ้มครอง ตลอดจนต้องการความเข้มแข็งของผู้คุ้มกัน

3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ ถ้าความต้องการทั้งด้านร่างกายและความปลอดภัยได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ คนก็จะต้องมีความต้องการในเรื่องความรักและความเป็นเจ้าของขึ้นมาอีก คนทุกคนต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่ตนเองจะต้องเกี่ยวข้องกับ ไม่มีใครคนใดที่รู้สึกว่าไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม มนุษย์ทุกคนอยากได้รับความรักจากคนอื่น อยากเป็นเจ้าของของคนอื่น และในขณะเดียวกันก็อยากให้ตนเองเป็นที่รักและเป็นของใครสักคน

4. ความต้องการจะเป็นที่ยอมรับและได้รับการยกย่อง เป็นความต้องการที่รู้สึกว่าตนเองมีค่าทั้งในสายตาตนเอง ของผู้อื่น คนที่ยอมรับนับถือในตนเองและในสายตาของผู้อื่น

5. ความต้องการที่จะตระหนักในความสามารถของตนเองหรือรู้จักตนเอง เมื่อความต้องการทั้ง 4 ชั้นได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ มนุษย์จะมีความต้องการที่จะรู้จักตนเองตามสภาพที่ตนเองเป็นอยู่ เข้าใจถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการของตนเองโดยไม่มีเกรงกลัวและบิดเบือน พร้อมทั้งจะเปิดเผยตนเอง พิจารณาตนเองอย่างใจเป็นธรรม ยอมรับได้ทั้งในส่วนที่เป็นข้อบกพร่องของตนเอง เป็นความต้องการที่คนแต่ละคนต้องการที่จะเป็นคนชนิดที่เราเป็นได้ดีที่สุด ความสามารถที่จะใช้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ได้อย่างเต็มที่ เต็มภาคภูมิ

จะเห็นได้ว่าตามแนวความคิดทฤษฎีของมาสโลว์ เป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับการบริหารจัดการ เพราะในการจัดกิจกรรมจำเป็นต้องอาศัยการแสดงบทบาทของแต่ละบุคคล แต่การแสดงบทบาทของแต่ละคน แต่การแสดงบทบาทของแต่ละคนนั้นจะแสดงก็ต่อเมื่อบทบาทนั้นสนองความต้องการตามระดับ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องล่อหรือจุดใจที่จะสนองความต้องการของบุคคล เพื่อก่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์

ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences)

สุรพล พยอมแย้ม (2544: 27-26) ได้แยกความแตกต่างระหว่างบุคคลไว้ 2 ประเภท

1.1 ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Inter-individual differences) หมายถึง ความแตกต่างทางลักษณะและคุณสมบัติต่าง ๆ ระหว่าง 2 คนขึ้นไป ความแตกต่างนี้อาจเป็น ความแตกต่างภายใน เช่น เซาว์ปัญญา หรือความคิดสร้างสรรค์ หรือความแตกต่างชนิดอื่น ๆ ที่เป็นความแตกต่างภายนอกร่างกายที่สังเกตได้ง่าย

1.2 ความแตกต่างภายในตัวบุคคล (Intra-individual differences) นักจิตวิทยา พบว่า มนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างภายในตัว เช่น นักเรียนบางคนมีความสามารถในวิชา คณิตศาสตร์สูง แต่มีความสามารถในวิชาสังคมศึกษาค่ำ เหล่านี้เป็นต้น

ส่วนทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคลนั้น เป็นหลักการที่ทำให้ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรม การเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนว่ามีความสามารถและศักยภาพ ไม่เท่ากัน ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะมีกิจกรรมที่ไม่ง่ายและไม่ยากจนเกินความ สามารถของนักเรียน สามารถปรับและยืดหยุ่นได้ตามความแตกต่างของนักเรียน

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ (อ้างถึงใน กาญจนา คุณารักษ์ 2540 : 152) บรูเนอร์ ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้โดยการ ค้นพบของผู้เรียน (Discovery Approach) ซึ่งมีหลักการดังต่อไปนี้ คือ

2.1 ผู้เรียนมีแรงจูงใจภายใน (Self-motivation) และมีความอยากรู้อยากเห็น อยากร ค้นพบจากสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ด้วยตนเอง

2.2 โครงสร้างของบทเรียนต้องเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน (Lesson Structure)

2.3 การจัดลำดับความยากง่าย (Structural Sequence)

2.4 การเสริมแรงด้วยตนเอง (Self-Reinforcement) โดยที่ครูให้ข้อมูลย้อนกลับกับ นักเรียน

นอกจากนั้น บรูเนอร์ ยังได้แนะนำวิธีการค้นพบดังต่อไปนี้ คือ

1) ครูควรชี้ให้เห็นความแตกต่างและรู้จักการเปรียบเทียบความคล้ายคลึง และ ความแตกต่าง

2) ส่งเสริมให้นักเรียนใช้สมมติฐานหรือคิดตามสิ่งที่จะเรียนรู้ โดยใช้ความรู้ที่มีอยู่ เป็นพื้นฐาน

3) ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมหรือมีประสบการณ์ด้วยตนเอง

ในการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ความสำคัญกับตัวนักเรียนเป็นสำคัญกิจกรรมสร้างขึ้นจะต้องมีความเหมาะสมกับพัฒนาการในการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมจึงต้องศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ทางด้านความแตกต่างระหว่างบุคคลและแรงจูงใจ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมเพื่อให้กิจกรรมที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมกับนักเรียนมากที่สุด

สรุป กิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมและประสบการณ์ที่จัดขึ้นนอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน เป็นกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนาน ส่งเสริมการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ เช่น กิจกรรมการออกค่าย การตั้งชมรม การตั้งคลับ กิจกรรมกีฬา การเมือง การปกครอง และกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีความมุ่งหมายที่จะส่งเสริมประสบการณ์ของนักเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทำให้การเรียนการสอนตามหลักสูตรบรรลุผลสมบูรณ์ กิจกรรมนี้เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าร่วมตามความสมัครใจ ไม่บังคับ ไม่นับหน่วยกิต และไม่มีคะแนนที่จะส่งผลต่อการเรียนจบของนักเรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความสำคัญต่อการศึกษามากโรงเรียนควรจะทำให้ความสำคัญของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เท่าเทียมกับการจัด กิจกรรมในหลักสูตรกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอแนะมี 10 ประการ ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้จะเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรในประเภทกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม ผู้ที่มีบทบาทในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ ครู นักเรียน ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ปกครอง ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องให้การส่งเสริมสนับสนุน กระตุ้นอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จึงจะทำให้การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีประสิทธิภาพ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เฮคเตอร์ ซีเบลลอส-ลาสคูเรน (Hector Ceballos-Lascurain 1990, อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,คณะวนศาสตร์,ศูนย์วิจัยป่าไม้ 2538 : 3-2) แห่งสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources - IUCN) ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลแรกที่กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชมศึกษาเรียนรู้

วรรณมา วงษ์วานิช (2539 : 74) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเรียนรู้ และความเข้าใจในธรรมชาติ และวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยยึดหลักการแห่งการเคารพซึ่งศักดิ์ศรีของระบบนิเวศวิทยา เอื้ออำนวยประโยชน์และโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนและท้องถิ่นเป็นสำคัญ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540 : 5) ได้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ยุวดี นีรัตน์ตระกูล (2538 : 52-53) ได้สรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้ คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวที่จะเสริมและพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส หรือประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและการอนุรักษ์ธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมุ่งเน้นที่คุณค่าธรรมชาติหรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่ใช่เน้นที่การเสริมแต่งหรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

บนพื้นฐานความหมายดังกล่าว นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวจะเป็นกลุ่มผู้เดินทางที่แสวงหาสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2538 ก : 50)

1. กิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้ประสบการณ์ที่หลากหลายให้มากขึ้น

2. ประสบการณ์จากการได้ไปเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ หรือประสบการณ์ที่ได้สัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสังคมที่แตกต่างจากที่ตนอยู่
  3. โอกาสที่เรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะทางธรรมชาติ วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่
  4. ให้มีการอนุรักษ์สภาพธรรมชาติ และสมบัติทางวัฒนธรรมในพื้นที่ที่ไปชม
- ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งให้สัมผัส เรียนรู้กับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น มุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และในขณะเดียวกันก็เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

สาเหตุที่ทำให้เกิดแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นโดยมีสาเหตุมาจากแนวโน้ม 2 ประการมาบรรจบกัน คือ แนวโน้มเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และแนวโน้มเรื่องการท่องเที่ยว ซึ่งพอจะสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ (Boo 1991, อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, ศูนย์วิจัยป่าไม้ 2538 : 3-1)

1. แนวโน้มเรื่องการอนุรักษ์

การที่ประชากรเพิ่มขึ้นและภาวะทางเศรษฐกิจถดถอยในหลายประเทศ กิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ อย่างเช่น การตัดไม้ทำลายป่า การทำเหมืองแร่ และการเกษตร เกิดขึ้นภายในและบริเวณรอบๆ พื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งส่วนใหญ่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ จนทำให้ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมและผลที่ตามมาก็คือความไม่ยั่งยืนของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายจึงได้พยายามผสมผสานเรื่องของการอนุรักษ์เข้ากับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยการใช้ประโยชน์พื้นที่อนุรักษ์ที่จัดตั้งขึ้นก่อนหน้าแล้ว และที่กำลังประกาศจัดตั้งขึ้นใหม่ให้เป็นแหล่งพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมควบคู่ไปกับการสงวนรักษาระบบนิเวศตามธรรมชาติ ทั้งนี้โดยการส่งเสริมเรื่องการท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่อนุรักษ์ อย่างเช่น อุทยานแห่งชาติ ด้วยความเชื่อว่าการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติเป็นทางเลือกอย่างหนึ่งที่เปิดโอกาสให้มีการจ้างงานและสร้างรายได้จำนวนมาก ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ซึ่งเท่ากับเป็นการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจให้แก่ราษฎรในชนบท เพื่อจะได้ตระหนักถึงความสำคัญและหันมาช่วยกันสนับสนุนการสงวนรักษาพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนเป็นแรง

ผลักดันให้กลุ่มอนุรักษ์และประชาชนทั่วไปยอมรับทั่วกันว่า การท่องเที่ยวที่มีการวางแผนที่ดีจะมีศักยภาพใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติและพื้นที่อนุรักษ์ประเภทอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี

2. แนวโน้มเรื่องการท่องเที่ยว

สำหรับแนวโน้มเรื่องการท่องเที่ยวนั้นปรากฏค่อนข้างแจ่มชัดว่าในระยะ 7 - 8 ปีที่ผ่านมา มนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการใช้เวลาว่างในการเดินทางท่องเที่ยวโดยมีแนวโน้มว่าต้องการท่องเที่ยวแบบผจญภัยเข้าไปมีส่วนร่วมและสัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริง นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังอยากที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่ไปเยือน ตั้งแต่เรื่องระบบนิเวศไปจนถึงชนิดพันธุ์พืชและหรือสัตว์ที่หายากหรือกำลังจะสูญพันธุ์ และประเด็นปัญหาด้านการอนุรักษ์ อาทิเช่น การสูญเสียทรัพยากรป่าไม้ การลักลอบล่าสัตว์ป่า ฯลฯ ดังจะเห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้นตามลำดับตามอุทยานแห่งชาติและพื้นที่อนุรักษ์ประเภทอื่นๆ ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้มีสาเหตุสำคัญเกิดจากการตื่นตัว และให้ความสนใจเกี่ยวกับคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

จากแนวโน้ม 2 ประการดังกล่าวข้างต้นจึงมาบรรจบกันส่งผลทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงมีความหมายมากกว่าการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติแบบธรรมดา แต่จะหมายรวมไปถึงการท่องเที่ยวที่จะต้องมีการอนุรักษ์ควบคู่ไปด้วย

ประวัติของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในประเทศไทย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ยุวดี นีรัตรนัตรีสกุล 2539 : 4-6) ได้แบ่งยุคของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในประเทศไทยดังนี้

1. ยุคเริ่มต้นของแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย พ.ศ. 2519

แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เริ่มมีการนำเสนอในแผนพัฒนา การท่องเที่ยวแห่งชาติแผนแรกของประเทศไทย (พ.ศ. 2519) แล้ว การนำเสนอครั้งนั้นเป็นเพียงการกล่าวถึง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างกว้าง ๆ ยังไม่ปรากฏรายละเอียดและแนวทางที่ชัดเจน สิ่งที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาระบบท่องเที่ยวทั้งระบบ โดยผลของการพัฒนานั้นจะพิจารณาในมิติด้านเศรษฐศาสตร์เป็นด้านหลัก

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในช่วงเวลานั้นจะพบในกลุ่มผู้สนใจพิเศษ ซึ่งกลุ่มนี้จะนิยมท่องเที่ยวในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเดินป่า การดูนก การดำน้ำ และการชมศิลปวัฒนธรรม ซึ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวนี้จะเป็นกลุ่มเล็กๆอย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในช่วงเวลานี้ยังไม่ได้พิจารณาถึงคนในท้องถิ่น

2. ยุคกลางของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย พ.ศ. 2519 - 2535

10 ปีของการพัฒนาการท่องเที่ยว ประเทศไทยประสบผลสำเร็จอย่างสูงในเชิงเศรษฐกิจและในแง่ของการพัฒนาการ จนต้องประกาศในปี พ.ศ. 2530 เป็นปีที่ท่องเที่ยวไทย ซึ่งนอกจากผลในเชิงเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นแล้ว ผลที่เกิดตามมาซึ่งไม่อาจมองข้ามได้อีกเรื่องหนึ่งคือผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว จึงได้มีการนำเสนอแนวคิดในเรื่องของการพัฒนาที่ยั่งยืน และแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาพิจารณา โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องนี้โดยตรงได้ให้การสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. ยุคบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย พ.ศ. 2536 - ปัจจุบัน

ในยุคนี้มีความตื่นตัวกันอย่างมาก โดยในปี พ.ศ. 2538-2539 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ผลักดันให้เกิดนโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งได้กำหนดทิศทางที่จะดำเนินงานเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง อาทิ เช่น การพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากร การจัดบริการนำเที่ยว เป็นต้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งยุคของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยเป็น 3 ยุค คือ ยุคเริ่มต้น แนวคิด การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พ.ศ. 2519 ยุคกลางของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พ.ศ. 2519-2535 และยุคบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พ.ศ. 2536-ปัจจุบัน ยุคที่การท่องเที่ยวในประเทศไทยประสบความสำเร็จในเชิงเศรษฐกิจและในแง่ของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ ยุคกลาง

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, ศูนย์วิจัยป่าไม้ 2538 : 3-5) ได้กำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้

1. การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การให้ความรู้ความเข้าใจ และหรือการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเกี่ยวกับความจำเป็นในการปกป้องรักษาธรรมชาติแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อให้คงอยู่สนองความต้องการของคนทั่วไป เป็นสิ่งที่ต้องกระทำซึ่งการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์นี้ยังรวมไปถึงกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ด้วย เช่น ราษฎรในท้องถิ่น มัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวนั้น

วิธีการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์มีหลายรูปแบบแต่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น มักจะเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ เช่น การจัดให้มีศูนย์สื่อ

ความหมายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษาเรียนรู้ จัดให้มีนิตรรศการ แผ่นป้ายบรรยายตามบริเวณหรือจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ จัดให้มีเส้นทางเดินเท้า หรือทางเดินป่าที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติหลากหลายแก่ผู้มาเยือน รวมไปถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบาย เกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวพบเห็น

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบนี้มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบแรกโดยตรง กล่าวคือ นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ ในลักษณะต่างๆ และสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนแหล่งธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำพาย (Kutay 1989, อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, ศูนย์วิจัยป่าไม้ 2538 : 3-4) และมักจะไม่สนใจความสะดวกสบายเช่น การเดินทางท่องเที่ยวแบบชายหาด พักตามรีสอร์ทหรือโรงแรม กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ ดังนั้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงจะต้องพิจารณาถึงการจัดให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ธรรมชาติในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับลึกซึ้ง ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวและได้รับความพึงพอใจกลับไป

3. การมีส่วนร่วมของชุมชน

สภาพทางเศรษฐกิจและชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ภายในและรอบๆ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติ ควรได้รับการพิจารณาให้เป็นวัตถุประสงค์หรือองค์ประกอบที่สำคัญของการส่งเสริมและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อความอยู่รอดของธรรมชาติแวดล้อม ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่าง ๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ทั้งทางตรงและทางอ้อม รูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ การเป็นมัคคุเทศก์ (nature guides) การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยว และการจ้างงานในสวนบริการอื่นๆ เป็นต้น

สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต อาจารย์ประจำคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้ อภิปรายเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิถีสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” ในการสัมมนาผู้นำเยาวชน เพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยวในระดับอุดมศึกษา กล่าวว่่าสุดาพร วรพล กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีองค์ประกอบหรือปรัชญา 4 ประการ คือ 1) จิตสำนึกหรือความรับผิดชอบต่อที่มีต่อระบบนิเวศ 2) เกิดผลกระทบน้อยหรือต่ำ 3) ต้องมีบริการข้อมูล ข่าวสาร เพื่อให้การศึกษาให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้ไปใช้ประโยชน์ 4) การกระจายรายได้ไปสู่คนในท้องถิ่นคือ (สุดาพร วรพล 2538 : 27-28, อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล 2541 : 63-64) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. จิตสำนึกหรือความรับผิดชอบต่อที่มีต่อระบบนิเวศ ผู้รับผิดชอบได้แก่ ผู้ประกอบการหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับพื้นที่ นักท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในส่วนต่าง ๆ เพราะฉะนั้น การจัดการ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” จึงต้องนำส่วนประกอบในเรื่องความรับผิดชอบต่อจิตสำนึกเข้ามาผูกยึดติดกับหนทางหรือวิถีการจัดการที่จะจัดทำขึ้น

2. เกิดผลกระทบน้อยหรือต่ำ ตรงกันข้ามกับการท่องเที่ยวแบบ Mass-tourism ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีโอกาสที่จะเกิดผลกระทบค่อนข้างสูง เพราะฉะนั้นทำอย่างไรให้การบริหารและการจัดการ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” เกิดผลกระทบน้อยที่สุด ทั้งนี้หมายถึงไม่ควรจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดใหญ่ถาวรหรือมีปริมาณค่อนข้างมาก แต่จะเน้นถึงสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก มีความสะดวกสบายพอสมควรสอดคล้องกลมกลืนไปกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. ต้องมีบริการข้อมูลข่าวสารเพื่อให้เกิดการศึกษา ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้ไปใช้ประโยชน์ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นควรต้องมีมากกว่าศูนย์บริการ ควรจะมีทางเดินเท้าที่เปิดโอกาสให้คนได้ไปสัมผัส เรียนรู้ธรรมชาติ มีเอกสารข้อมูลพกติดตัวไปเป็นคู่มือในการเดินทางศึกษาหาความรู้เช่น คู่มือดูสัตว์ ดูนก ดูพืชพรรณ ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของธรรมชาติที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่นั้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ กรมป่าไม้ หรืออุทยานแห่งชาติจะต้องเป็นผู้ดำเนินการให้ความรู้ การศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่สำคัญของระบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นจะต้องมีมัคคุเทศก์ที่มีคุณภาพจะต้องมีการฝึกอบรมมัคคุเทศก์เฉพาะทางที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนิเวศวิทยา ระบบนิเวศหรือธรรมชาติให้มากขึ้น

4. การกระจายรายได้ไปสู่คนในท้องถิ่น คือเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการให้บริการการท่องเที่ยวตั้งแต่ระบบที่พัก อาหาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ จน

กระทั้งการเป็นมัคคุเทศก์ในท้องถิ่น ผู้นำทาง หรือผู้ให้บริการระหว่างที่นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่ นอกจากนั้นคนในท้องถิ่นจะต้องได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการท่องเที่ยวด้วย

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ยุวดี นิรัตน์ตระกูล (2538 : 55) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า

1. พัฒนาจิตสำนึก และความเข้าใจของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์แก่สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
2. เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณภาพหรือคุณค่าสูงให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน
3. เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่
4. เพื่อดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

วรรณภา วงษ์วานิช (2539 : 74-75, อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล 2541 : 68)

กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความหมายลึกซึ้งมากกว่าการเสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยวแบบใหม่ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว หากแต่เป็นแนวคิดที่มุ่งประสานผลประโยชน์และความต้องการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เข้ากับการพัฒนา การท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม อีกทั้งเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

นวรรตน์ ไกรพานนท์ (2539 : 26) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและมุ่งเน้นการพัฒนาท้องถิ่น เป็นประการสำคัญ ตัวอย่างของกิจกรรมท้องถิ่นที่เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น โรงแรมสำหรับนักท่องเที่ยวในท้องถิ่นซึ่งมีเจ้าของเป็นคนในท้องถิ่นนั้นสร้างโดยใช้แรงงานและวัสดุในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวได้รับบริการอาหารและเครื่องดื่มที่สร้างขึ้นในท้องถิ่นและนำเที่ยวโดยมีมัคคุเทศก์ซึ่งเป็นคนท้องถิ่นที่ผ่านการฝึกอบรมเป็นอย่างดี นักท่องเที่ยวมักจะเดินทางเป็นกลุ่มเล็กๆ ไปยังพื้นที่ที่มีความน่าสนใจทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของท้องถิ่น โดยพยายามหรือระมัดระวังที่จะไม่ทิ้งร่องรอยที่แสดงให้เห็นว่าได้เคยไปยังสถานที่แห่งนั้น คงเก็บไว้แต่ประสบการณ์และความทรงจำเท่านั้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งพัฒนาจิตสำนึกในการทำคุณประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม เพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้แก่ นักท่องเที่ยวปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชน และดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในสถานที่ท่องเที่ยว

การวิเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) และนโยบายการท่องเที่ยว

เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคม ช่วยแก้ปัญหาการพัฒนาที่ขาดความสมดุล คือ เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน และเพื่อก้าวไปสู่วิสัยทัศน์การพัฒนาที่พึงปรารถนาในระยะยาว การพัฒนาในระยะ 5 ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เป็นก้าวแรกของการนำวิธีการใหม่ในการพัฒนาประเทศมาใช้เพื่อจัดระเบียบทางเศรษฐกิจและสังคมให้สามารถบรรลุถึงสภาวะอันพึงปรารถนาของคนไทยทั้งชาติในอนาคต นับได้ว่าเป็นการเปิดกระบวนทัศน์ใหม่ของการพัฒนา (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2540 : 23-25) ซึ่งในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 นั้นได้มีแนวคิดทางด้านการท่องเที่ยวดังนี้

1. พัฒนา อนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป เพื่อสามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาว

1.1 รมรณรงค์เผยแพร่ให้ความรู้และความเข้าใจแก่ประชาชน และผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้มีจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมโดยใช้สื่อต่างๆ ที่มีอยู่ให้เข้าถึงเป้าหมายที่ชัดเจนและเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 ให้มีกลไกบริการการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเฉพาะพื้นที่ โดยการจัดตั้งองค์กรในรูปคณะกรรมการที่มาจากภาครัฐบาล ธุรกิจ เอกชน และประชาชนในท้องถิ่นทำหน้าที่วางแผนกำหนดนโยบายและประสานการพัฒนา

1.3 นำมาตรการทางกฎหมายมาใช้อย่างจริงจังในการควบคุมอาคาร และสิ่งปลูกสร้างเพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่อันเป็นของรัฐและการใช้ประโยชน์ที่ดิน แม่น้ำ ลำคลองและแหล่งน้ำสาธารณะอื่น ๆ

1.4 สนับสนุนการดำเนินงานของภาคเอกชน พัฒนาการกิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทใหม่ๆ เพื่อเพิ่มความดึงดูดความสนใจ นอกจากอาศัยแหล่งธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม เช่น การท่องเที่ยวทางน้ำ การกีฬา และสุขภาพ เป็นต้น

2. พัฒนากำลังคนที่เป็นคนไทยให้เข้ามาปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2.1 สนับสนุนให้มีการฝึกทักษะและเพิ่มความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมบริการทางการท่องเที่ยว การผลิตหัตถกรรมของท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย มีรูปแบบน่าสนใจและมีประโยชน์ใช้สอยมากขึ้น

2.2 ขยายการผลิตกำลังคนทั้งในระดับอุดมศึกษาและวิชาชีพให้ได้ปริมาณและมีคุณภาพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดธุรกิจท่องเที่ยว ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พร้อมทั้งปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การพัฒนากำลังคนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้มาตรฐานในระดับสากล

2.3 สนับสนุนภาคเอกชนให้เข้ามามีบทบาทในการลงทุนผลิต และมีอบรมกำลังคนด้านต่างๆ ในธุรกิจการท่องเที่ยวให้มากขึ้น โดยเฉพาะในเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาค

3. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาล เอกชน ให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ

3.1 สนับสนุนการรวมตัวของภาคเอกชนในธุรกิจการท่องเที่ยว เพื่อความคล่องตัวในการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและให้การดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวที่กำหนดขึ้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยส่วนรวม

3.2 ส่งเสริมให้มีการประสานแผนการตลาดร่วมกันอย่างจริงจังระหว่างหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนในการเข้าถึงตลาด ทั้งในตลาดต่างประเทศและตลาดภายในประเทศ

4. ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนและอินโดจีน

4.1 ร่วมมือกับกลุ่มประเทศอาเซียนและอินโดจีนเพื่อพัฒนาวงจรการท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนและอินโดจีนให้มากขึ้น โดยเน้นการร่วมมือทางการตลาดแทนการแข่งขัน

4.2 ปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องให้เอื้ออำนวยต่อการเดินทางเข้าประเทศ และเดินทางออกไปประเทศที่สาม

5. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและส่งผลดีต่อการพัฒนาสังคม

6. เน้นการเชิญชวนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ให้เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศเพิ่มมากขึ้น

7. ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น

8. ผลักดันให้มีการบังคับใช้มาตรการต่างๆ ในการให้ความคุ้มครองรักษาความปลอดภัยในทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

จากแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ทางด้านการท่องเที่ยวสรุปได้ดังนี้ จากแนวคิดดังกล่าวก่อให้เกิดการฟื้นฟู อนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงไว้ซึ่งความมีเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ ความเป็นธรรมชาติ ความสะอาด

ความปลอดภัยตลอดจนการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวอีกทั้งยังพัฒนากำลังคนไทยให้เข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการกระจายรายได้ในประเทศ ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบนั้นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาล เอกชน ที่ร่วมมือกันอย่างจริงจัง ที่จะผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียน และอินโดจีน

นโยบายการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวปี 2540-2546

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดนโยบายการพัฒนา และการส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงปี 2540-2546 ไว้เป็นกรอบการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ดังนี้ คือ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2540 : 27-28)

1. ส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวระยะยาวและคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติสืบไป
2. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามา มีบทบาทในการร่วมกันแก้ไขหรือป้องกันปัญหาทางการท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีคุณค่าช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
3. สนับสนุนการพัฒนาปัจจัยการให้บริการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะระบบการให้บริการข้อมูลข่าวสารด้วยโครงข่ายคอมพิวเตอร์ทั้งภายในและระหว่างประเทศ
4. ส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในด้านการพัฒนาและส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว รวมทั้งพัฒนาระบบเครือข่ายการคมนาคมขนส่งและสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการบริการท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาคนี้
5. ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในชาติให้เป็นนักท่องเที่ยวที่ดีมีความรักความหวงแหน และช่วยทำนุบำรุงทรัพยากรมรดกทางการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีความโอบอ้อมอารี ให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยน้ำใจไมตรีอันดีงาม

6. ส่งเสริมการผลิตบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีปริมาณสอดคล้องกับความต้องการของตลาด มีคุณภาพได้มาตรฐานในระดับนานาชาติ เพื่อรองรับนโยบายการเปิดเสรีด้านการค้าบริการ ตลอดจนสนับสนุนให้บุคลากรชาวไทยมีงานทำในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมากขึ้น

7. กำกับดูแลให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้รับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 รวมทั้งผลักดันให้มีการกวดขันมาตรฐานต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างจริงจังต่อเนื่องตลอดไป

8. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และส่งผลดีต่อการพัฒนา

9. ส่งเสริมเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีคุณภาพเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น พักอยู่นานวัน ใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น และเดินทางกระจายไปทั่วภูมิภาค โดยคำนึงถึงขีดความสามารถหรือข้อจำกัดในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

10. สร้างค่านิยมให้ชาวไทยเพิ่มการเดินทางท่องเที่ยวและใช้จ่ายใช้สอยภายในประเทศ กระจายไปทั่วภูมิภาคตลอดปี เพื่อเพิ่มดุลการท่องเที่ยงให้มีมากขึ้น และเป็นการกระจายความเจริญไปสู่ท้องถิ่นอื่นจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศต่อไป

11. พิจารณาประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวเท่าที่จำเป็นและเหมาะสมในลักษณะของการลงทุน ร่วมทุนหรือให้การส่งเสริมสนับสนุนการลงทุนเพื่อประโยชน์โดยส่วนรวมของชาติและองค์กร

ดังนั้นจึงสรุปนโยบายการท่องเที่ยวและการส่งเสริมการท่องเที่ยวปี 2540-2546 ที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยได้กล่าวไว้ จำนวน 11 ประการ คืออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม ให้เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน นโยบายข้อ 2, 3, 4 เน้นให้อำนวยความสะดวก รักษาความปลอดภัยและการบริการที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว ส่วนนโยบายอื่น ๆ จะเป็นเรื่องของส่งเสริมการผลิตบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีปริมาณสอดคล้องกับความต้องการและเชิญชวนให้ชาวไทยชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวและใช้จ่ายใช้สอยภายในประเทศหรือส่งเสริมสนับสนุนการลงทุนเพื่อประโยชน์โดยส่วนรวมของชาติ

นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในประเทศไทย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวโดยตรง ได้มีการกำหนดนโยบายหลักในการปฏิบัติงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเอง

ไว้อย่างชัดเจนและประกาศอย่างเป็นทางการ โดยนโยบายหลักทั้ง 8 ประการของ ททท. มีดังนี้ คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2538 ข : 8-9)

1. ส่งเสริม ชักจูงให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางมาสู่ประเทศไทย เพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ เข้าเพิ่มพูนเศรษฐกิจส่วนรวมโดยริบด่วน
2. ขยายแหล่งท่องเที่ยวให้กระจายไปในท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้ถึงประชากรในทุกภูมิภาค
3. อนุรักษ์และฟื้นฟูสมบัติวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยไว้ด้วยดีที่สุด
4. พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานที่ดี เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนให้มากขึ้น
5. เพิ่มความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้สามารถเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางต่าง ๆ ในประเทศ ด้วยความมั่นใจในความปลอดภัยของร่างกายและทรัพย์สินของตนและหมู่คณะ
6. ส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวของคนไทยภายในประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและเยาวชน เพื่อเป็นการเพิ่มสวัสดิการด้านการท่องเที่ยวแก่คนไทย
7. เสริมกำลังคนที่เป็นคนไทยเข้าทำงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มากที่สุด
8. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

จากนโยบายหลักทั้ง 8 ประการดังกล่าวจะพบว่าเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นให้การท่องเที่ยว มีพัฒนาการที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายข้อ 2, 3 และ 8 คือ นโยบายที่มุ่งเน้นให้มีการประสานความเจริญทางเศรษฐกิจกับการสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้โดยยินยอมให้ใช้ประโยชน์แต่พอควร เพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และทรัพยากรเพื่อคนรุ่นต่อไป นั่นก็แสดงว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เน้นเรื่องการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและประชากรท้องถิ่นมานานแล้ว และต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2538-2539 จึงมีการกำหนดนโยบายเพื่อใช้กำกับทิศทางและวางรูปแบบการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นนโยบายเฉพาะกิจขึ้นดังนี้คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2538 ข : 19)

1. ส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว ทั้งด้านธรรมชาติแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นให้เกิดคุณภาพ มีระบบการสื่อความหมายที่ดี และคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

2. ประสานงานให้เกิดความร่วมมือระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มุ่งเน้นที่การสร้างควม
รับผิดชอบต่อระบบนิเวศโดยต้องเป็นกรท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม

3. สร้างสำนึกด้านการท่องเที่ยวที่มุ่งให้เกิดวิถีทางแห่งการอนุรักษ์ การคืนประโยชน์สู่
ระบบนิเวศ

4. ดำเนินการให้มีการวางแผนและปรับปรุงกฎระเบียบขององค์กร การจัดการด้านการ
พัฒนาให้มีประสิทธิภาพ เกิดการประสานงานและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ระหว่างภาครัฐ ภาค
เอกชน และประชาชนท้องถิ่น

5. ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทาง
ตรงและทางอ้อม

ต่อมาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่ง
ประเทศไทย (วท.) ดำเนินการศึกษาโครงการการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อ
รักษาระบบนิเวศ สำหรับเป็นกรอบและแนวทางการจัดการการพัฒนาและการให้บริการแก่องค์กร
ต่าง ๆ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2540 : ก) ซึ่งนโยบายการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยทำการศึกษา นั้น เป็น
นโยบายเชิงกลยุทธ์ที่มีที่มาจากนโยบาย กฎหมาย และแผนพัฒนาของชาติด้านต่างๆ เช่น
นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร นโยบายด้านการจัดการป่าไม้ นโยบายด้านการท่องเที่ยว
ที่ยั่งยืน นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน โดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นกรอบการพัฒนาในปัจจุบัน นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งถือเป็น
นโยบายหลักแห่งชาตินี้มีดังนี้ คือ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2540 :
5-4, 5-5)

นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

1. กำหนดกรอบการพัฒนาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมีมาตรฐานที่ชัดเจน
ให้ยกเลิกการท่องเที่ยวในพื้นที่เปราะบาง สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งการกำหนดพื้นที่เหมาะสมในเขตอนุรักษ์

2. สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติและวัฒนธรรม ที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ
นอกเขตอนุรักษ์ ในเขตพื้นที่ธรรมชาติ พื้นที่เอกชนและเขตชุมชน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.วางแผนการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามขอบเขตของขีดความสามารถที่รองรับได้ โดยการกำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยว เขตสงวนเพื่อการศึกษาและรักษาสิ่งแวดล้อม เขตกันชน และเขตพื้นที่ฟู

4.สนับสนุนการพัฒนากลุ่มแหล่งท่องเที่ยว และโครงข่ายการท่องเที่ยวในท้องถิ่นระดับกลุ่มพื้นที่ให้มีความเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยให้มีการกระจายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับที่สามารถทดแทนแหล่งท่องเที่ยวที่เกินขีดความสามารถในการรองรับได้

5. สนับสนุนการจัดระบบข้อมูลข่าวสารในการเดินทางเพื่อใช้ในการจัดการ การควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของแต่ละพื้นที่และการถ่ายเทนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอย่างเป็นระบบ

6. กำหนดมาตรการการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เข้มงวดมากขึ้น และให้การสนับสนุนการประกอบการที่มีมาตรการถูกต้องเหมาะสมอย่างเป็นรูปธรรม

7. สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการควบคุม คุณภาพ ตรวจสอบ และการจัดการมลพิษสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

8. สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการวางแผนและจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นโยบายด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

1. กำกับ ควบคุม ดูแลการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่เหมาะสมกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยให้เป็นการศึกษาจากระบบโรงเรียน ที่ถือเอาการปฏิบัติในสนามเป็นบทเรียนของการศึกษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงผลกระทบของกิจกรรมที่มีต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

2. จัดให้มีการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรในระบบโรงเรียน และสถาบันการศึกษาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องด้วยการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน

3. สนับสนุนสื่อสารมวลชนและสื่อข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับใช้เป็นข้อมูลคู่มือและอุปกรณ์การเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง

4. สนับสนุนงบประมาณในการจัดสื่อความหมายธรรมชาติที่มีคุณภาพในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

5. ให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่มาสื่อความกับนักท่องเที่ยว รวมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนเป็นมัคคุเทศก์เฉพาะหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้อย่างแท้จริง และเป็นการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

6. ขยายการให้การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดและเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ในระยะต้นให้มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้และจิตสำนึกของบุคลากรในภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีศักยภาพสูงและมีบทบาทในกระบวนการท่องเที่ยว

การสนองตอบนโยบายระดับชาติ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนหนึ่งของทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) ที่สามารถรองรับและตอบสนองแนวทางการพัฒนาของชาติ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8 ได้อย่างกว้างขวางและเหมาะสม ตรงตามวัตถุประสงค์ในอันที่จะเสริมการพัฒนาประเทศให้มีครบสมดุล กล่าวคือ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2540 : 30)

1. ตอบสนองวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างศักยภาพของคนโดยเฉพาะด้านการเสริมสร้างและพัฒนาสุนทรียภาพทางจิตใจ รวมทั้งมีกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการสร้างจิตสำนึกในด้านสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน

2. ตอบสนองการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางสังคมให้ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ของคนในชุมชน พัฒนาเสริมสร้างสมรรถภาพของชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ และมีการกระจายรายได้ที่เหมาะสมและเป็นธรรม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

3. ตอบสนองการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่มีเสถียรภาพมั่นคงและสมดุลระหว่างคน เศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม ให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพิ่มขีดความสามารถในสาขาบริการที่มีคุณภาพคงเอกลักษณ์ รวมทั้งให้มีนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพให้มากขึ้น

4. มีส่วนในการช่วยการปรับบทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้หน่วยงานท้องถิ่นสร้างกลไกพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยวในระดับพื้นที่เพื่อระดมความร่วมมือจากประชาชนและชุมชนในท้องถิ่น ในการพัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว

5. จะช่วยการวางแผนพัฒนาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์ เกิดความสมดุลทั้งในด้านระบบนิเวศและสภาพแวดล้อม โดยให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมากขึ้นควบคู่ไปกับการนำเครื่องมือทางกฎหมาย และเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการควบคุมดูแลการใช้ ตลอดจนการสร้างวินัยในการจัดการซึ่งสามารถจะสนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน

6. มีบทบาทแสดงออกถึงการพัฒนาประชารัฐ ซึ่งเป็นการพัฒนาให้รัฐและประชาชน มีความเข้าใจที่ดี มีความรับผิดชอบและความเอื้ออาทรต่อกัน โดยมีการใช้หลักนิติธรรมในการบริการและการจัดการประชาชนให้มีหลักประกันในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของรัฐมากขึ้น

นอกจากนี้ ศรีพร สมบุญธรรม (2536 : 31) ยังได้ให้แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้ คือ

1. การกำหนดขอบเขตของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวโดยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วย เช่น ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์

2. การควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบนิเวศที่มีความเปราะบางแบบธรรมชาติ โดยการนำแนวคิด "ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว" มาประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

3. การจัดเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับนักท่องเที่ยว ทั้งในแง่ของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการปฏิบัติตัวเพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับประสบการณ์จากการท่องเที่ยว เช่น มีคฤเทศก์ควรเล่าประวัติย่อๆ ของชุมชน หรือแหล่งท่องเที่ยวก่อนหรือระหว่างการเดินทางไปถึง ตลอดจนลักษณะสำคัญของพื้นที่นั้นๆ หรืออาจจัดตั้งศูนย์ให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ

4. การพัฒนาสถานที่ที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงเพิ่มขึ้น เพื่อช่วยลดความแออัดให้กับพื้นที่จังหวัดท่องเที่ยวหลัก

5. การนำกฎหมายมาบังคับใช้อย่างจริงจังสำหรับผู้ที่ทำฝ่าฝืน เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การลักลอบเก็บหรือมีปะการัง และพันธุ์สัตว์น้ำที่หายากไว้ครอบครอง การล่าสัตว์ในเขตหวงห้าม

6. การควบคุมสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ให้มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม รวมทั้งการควบคุมระบบกำจัดขยะและน้ำเสียจากสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ

วรรณภา วงษ์วานิช (2539 : 65, อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล 2541 : 86-87) ได้กล่าวถึงวิธีการและเทคนิคของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวโดยคำนึงความสามารถที่จะรองรับได้ของพื้นที่ ไว้ดังนี้

1. การกระจายจำนวนนักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวไปรวมกันในที่ใดที่หนึ่งของพื้นที่ จะช่วยลดผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากรในพื้นที่นั้น ซึ่งอาจจะกระทำได้ด้วย

1.1 การแบ่งเขตแหล่งท่องเที่ยวเป็นเขตย่อย ๆ เช่น บริเวณชมทิวทัศน์ แหล่งที่อยู่ของสัตว์ป่า เป็นต้น

1.2 เก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยว

2. การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดเช่นการสร้างถนนเพื่อเชื่อมโยงจุดสำคัญในพื้นที่อุทยานและวนอุทยาน ต้องไม่ทำให้ภูมิทัศน์ของบริเวณนั้น ๆ เสียไป

3. การจัดกิจกรรมเสริมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความเพลิดเพลิน หิงพอใจ และให้ความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรธรรมชาติ อันจะนำไปสู่ความหวงแหนทรัพยากรในพื้นที่นั้น ๆ กิจกรรมต่าง ๆ มีดังนี้ คือ

– การออกไปนอกสถานที่

– จัดศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

– จัดนิทรรศการประเภทต่าง ๆ

– การนำนักท่องเที่ยวไปยังจุดต่าง ๆ พร้อมทั้งบรรยายประกอบ

– กางจัดทำทางเท้า พร้อมทั้งแผ่นป้ายบรรยายหรือเอกสารแนะนำ

– ฉายภาพสไลด์และคำบรรยาย

– จัดเครื่องหมายและคำเตือนต่าง ๆ

นอกจากนั้นอาจกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ กฎข้อบังคับ ตลอดจนมีการตรวจตราพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว และออกกฎหมายลงโทษผู้ละเมิดกฎข้อบังคับต่างๆ เพื่อป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติไม่ให้ถูกทำลายด้วย

ดังนั้น จึงสรุปวิธีการและเทคนิคของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวได้ 3 ประการ คือ การกระจายจำนวนนักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากรในพื้นที่นั้น การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดและจัดกิจกรรมเสริมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความเพลิดเพลิน หิงพอใจ

และให้มีความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรธรรมชาติ อันจะนำไปสู่ความหวงแหนทรัพยากรในพื้นที่นั้น ๆ

ประเภทของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สิริกุล บรรพพงศ์ ได้แบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวแนวอนุรักษ์ไว้ 4 กลุ่ม ตามระดับความสนใจในธรรมชาติ (อ้างถึงใน ศรีพร สมบุญธรรม 2536 : 30) ดังนี้

1. กลุ่มนักธรรมชาติวิทยามีความสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพืช สัตว์ สิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศ
2. กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้รักธรรมชาติหรือนักนิยมไพรมีความสนใจในความงามของธรรมชาติและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของคนท้องถิ่น
3. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชอบแสวงหาความตื่นเต้น และแปลกมีความสนใจในสภาพธรรมชาติที่ห่างไกลความเจริญและเข้าถึงลำบาก
4. กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปที่ต้องการชื่นชมธรรมชาติมีความต้องการเพิ่มพูนประสบการณ์การท่องเที่ยวของตนให้หลากหลายยิ่งขึ้น

รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Mitchell Mc. Cotter (1995 : 91) กล่าวถึงนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของควีนแลนด์ ประเทศออสเตรเลีย (อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล 2541 : 88-89) เกี่ยวกับรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 3 รูปแบบ คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบผจญภัยส่วนตัว

การท่องเที่ยวลักษณะนี้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวส่วนตัวหรือกลุ่มเล็ก ๆ คือ ไม่เกิน 10 คน และใช้ยานพาหนะแบบไม่มีเครื่องยนต์ (เช่น การเดิน หรือ การล่องเรือ) ในการท่องเที่ยวไปในพื้นที่ธรรมชาติที่ห่างไกลและมีคนไปน้อย โดยทั่วไปนักท่องเที่ยวพวกนี้จะพึ่งพาตนเองสูงมาก มีการพึ่งบริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวกน้อย ชอบสิ่งท้าทายและอาศัยความรู้ความชำนาญในการเอาตัวรอด ตัวอย่างเช่น การเปิดป่า-เขา การล่องแพ และการล่องเรือ

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นกลุ่มเล็ก

เป็นรูปแบบที่เป็นส่วนตัวหรือกลุ่มเล็ก (คือประมาณ 15 คน หรือน้อยกว่า) แต่มักจะใช้ยานพาหนะที่มีเครื่องยนต์ (เช่น รถขับเคลื่อน 4 ล้อ หรือ เรือยนต์ขนาดเล็ก) ในการท่องเที่ยวไปในทางที่คนส่วนใหญ่ไม่ใช้ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบนี้ นักท่องเที่ยวชอบการ

ทำท่ายและการพึ่งพาตัวเองสูงพอสมควร แต่ก็เหมาะกับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ที่มีหลายอายุแตกต่างกัน ซึ่งไม่ค่อยจำเป็นต้องการความรู้ความสามารถพิเศษในการเอาตัวรอดสูงเหมือน แบบแรก ตัวอย่างนักท่องเที่ยวแบบกลุ่มนี้ เช่น การขี่จักรยาน ทัวร์ป่า และทัวร์รับเคลื่อน 4 ล้อ

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบกลุ่มใหญ่

รูปแบบนี้ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับยานพาหนะ เช่น รถบัส เรือขนาดใหญ่ ว่าจะจุผู้โดยสารได้มากขนาดไหน มีความต้องการในการพึ่งตนเองน้อย และไม่ค่อยชอบการทำท่าย แต่ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการมาก (เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว อาหาร เครื่องดื่ม และห้องน้ำ) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบนี้รวมความหลากหลายของนักท่องเที่ยวทั้งอายุและสมรรถภาพทางร่างกาย)

สำหรับรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นิยมจัดในประเทศไทยนั้น จำแนกตามกิจกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบันนี้ มีหลายรูปแบบคือ (สุรศักดิ์ ชูณณรงค์ 2539 : 40, อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล 2541 : 89-90)

1. การจัดการท่องเที่ยวเดินป่า การจัดท่องเที่ยวที่เข้าไปชื่นชมธรรมชาติ ป่าเขา ถ้ำ น้ำตก โดยจัดเดินเท้า / นั่งช้างเดินป่า / พักแรมตามบ้านชาวเขา-รีสอร์ท และบ้านรับรองป่าไม้
โรงแรม

2. การเดินป่าและดูนก / แมลง การท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมธรรมชาติของป่า มุ่งเน้นการศึกษาพฤติกรรมนกและแมลง การพักแรมแค้มป์ บ้านรับรองอุทยาน โรงแรม และรีสอร์ท

3. แคนูทัวร์ การเจ็ทน้ำเที่ยวโดยใช้แคนูหรือคยัคค์ พายเลาะไปตามธารน้ำ / ป่า โกงกาง / ลอดถ้ำ / เลียบเขาเชิงเกาะ พักแรมตามรีสอร์ท และโรงแรม

4. ทัวร์ดำน้ำเป็นการเจ็ทน้ำเที่ยวให้นักดำน้ำ ได้ลงไปท่องเที่ยวตามแนวปะการังตามเกาะต่าง ๆ พักแรมในเรือท่องเที่ยว / แค้มป์ / บ้านรับรองอุทยาน / รีสอร์ท และโรงแรม

5. เรือใบท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสามารถเดินทางด้วยเรือใบ ท่องไปตามอ่าว และหมู่เกาะต่าง ๆ พักแรมในเรือ / โรงแรม และรีสอร์ท

6. จักรยานท่องเที่ยว การเดินทางโดยขี่จักรยานท่องเที่ยวเข้าไปยังสถานที่ท่องเที่ยวในเขตอุทยานและโบราณสถาน เป็นการท่องเที่ยวที่สามารถเข้าไปได้ใกล้ชิดแหล่ง ท่องเที่ยว พักแรมบ้านพักรับรองอุทยาน / โรงแรม และรีสอร์ท

7. ประวัติศาสตร์และโบราณคดีสัญจร (วรรณคดีสัญจร) การจัดท่องเที่ยวไปตามแหล่งประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดี หลุมขุดค้นโบราณ บางครั้งมีการเจ็ทน้ำเที่ยวไปตามวรรณคดีสัญจร เส้นทางอารยธรรม การพักแรมบ้านพักรับรอง รีสอร์ทและโรงแรม

8. เกษตรสัญจร การจัดนำเที่ยวชมสถานที่ทำการเกษตรกรรม แหล่งทำสวนผลไม้ แหล่งปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ แหล่งทำฟาร์ม รับฟังการอธิบายถึงปัญหาและความสำเร็จในอาชีพ บางครั้งแวะรับประทานอาหารในสถานที่นั้น การพักผ่อน มีทั้งบ้านเกษตรกร โรงแรม และ รีสอร์ท

ข้อดีและข้อเสียในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ศรีพร สมบุญธรรม (2537 : 55) กล่าวถึงข้อดีและข้อเสียของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้

ข้อดี

1. เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการสานผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ธรรมชาติ
2. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
3. เป็นการเพิ่มรายได้ และสร้างงานให้กับคนในท้องถิ่น
4. เป็นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพให้เดินทางเข้าประเทศมากขึ้น
5. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่จะช่วยสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับประเทศ ในการเป็น

จุดหมายปลายทางที่มีความงดงาม และอุดมสมบูรณ์ทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

ข้อเสีย

หากขาดการวางแผนที่รอบคอบและระบบการควบคุมตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ จะก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศได้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ข้อดีของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การอนุรักษ์ธรรมชาติ สานประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นและสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับประเทศ ส่วนข้อเสียของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ ถ้าวางแผนไม่รอบคอบและการควบคุมไม่มีประสิทธิภาพจะก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2539 : 60-61) ได้กล่าวว่า การที่จะเกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้นั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งฝ่ายรัฐบาล เอกชน และตัวนักท่องเที่ยวเอง บทบาทดังกล่าวมีดังนี้ คือ

บทบาทของรัฐบาลในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. รัฐบาลควรทำการศึกษาวิจัยถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำมาใช้ในการวางแผนแม่บทส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างจริงจัง โดยคำนึงถึง 2 ด้านพร้อมกันไป คือด้านความเป็นไปได้ในการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และด้านป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว
2. รัฐบาลควรร่วมมือกับธุรกิจการท่องเที่ยวภาคเอกชน ในการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น โดยจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีภาคเอกชนเข้าร่วมด้วย
3. รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการศึกษาและปลูกฝังจิตสำนึกของคนในชาติต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยแทรกการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ในหลักสูตรทุกระดับ และสนับสนุนให้เปิดหลักสูตรการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นในระดับอุดมศึกษา
4. รัฐบาลควรออกกฎหมายในการควบคุมดูแลผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว และนำกฎหมายมาใช้อย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นหลักประกันในด้านความสงบเรียบร้อย และสุนทรียภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว
5. รัฐบาลควรกำหนดมาตรฐานการออกแบบก่อสร้าง พร้อมทั้งระบบตรวจสอบขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอและมีมาตรการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ด้วย

ดังนั้นจึงสรุปบทบาทของรัฐบาลในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ได้ 5 ประการ คือ 1) รัฐบาลควรทำการศึกษาวิจัยถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม 2) ควรร่วมมือกับธุรกิจการท่องเที่ยวภาคเอกชนในการ ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น 3) ควรให้ความสำคัญกับการศึกษาและปลูกจิตสำนึกในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4) ควรออกกฎหมายในการควบคุมดูแลผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวและนำกฎหมายมาใช้อย่างเคร่งครัด 5) ควรกำหนดมาตรฐานการออกแบบก่อสร้างเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่

บทบาทของเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวและประชาชนเจ้าของท้องถิ่น ควรมีจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างหวงแหนในคุณค่า

2. ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว ควรดูแลไม่ให้เกิดผลกระทบทางด้านลบด้านการท่องเที่ยว เช่น การลดมลพิษจากการขนส่ง การติดตั้งเรื่องบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพในธุรกิจโรงแรม หรือภัตตาคาร เป็นต้น

3. ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว ควรมีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการเพื่อลดผลกระทบที่อาจมีต่อสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

4. ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว ควรหมั่นตรวจสอบและประเมินผลเกี่ยวกับการรักษาสภาพแวดล้อมในหน่วยงานต่างๆ ภายในธุรกิจของตนเองอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะระบบกำจัดขยะและน้ำเสีย

5. ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวและประชาชนเจ้าของท้องถิ่น ควรให้ความร่วมมือกับภาครัฐบาลในการสนับสนุนโครงการ หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ดังนั้นสรุปบทบาทของเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ 5 ประการ คือ 1) ควรมีจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างหวงแหนในคุณค่า 2) ดูแลไม่ให้เกิดผลกระทบทางด้านลบต่อแหล่งท่องเที่ยว 3) มีการแนะนำให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวเพื่อลดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม 4) หมั่นตรวจสอบและประเมินผลเกี่ยวกับการรักษาสภาพแวดล้อมในหน่วยงานต่าง ๆ ภายในธุรกิจของตนเองอย่างสม่ำเสมอ และ 5) ควรให้ความร่วมมือกับภาครัฐบาลในการสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด

บทบาทของนักท่องเที่ยวในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. นักท่องเที่ยวควรเลือกใช้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว ที่แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือสนับสนุนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. นักท่องเที่ยวควรท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่รู้และรู้เท่าไม่ถึงการณ์ พร้อมทั้งระมัดระวังพฤติกรรมที่อาจมีผลเสียต่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ

3. นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับและข้อแนะนำของแหล่งท่องเที่ยวที่ไปท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด และควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวนั้นล่วงหน้า เพื่อจะได้ช่วยอนุรักษ์ให้คงอยู่คู่การท่องเที่ยวให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้

4. นักท่องเที่ยวงดซื้อสินค้าหรือบริการที่ทำลายนิเวศวิทยาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น สัตว์ป่า โบราณวัตถุ ปะการัง เป็นต้น

5. นักท่องเที่ยวให้ความร่วมมือกับรัฐบาลและผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวในโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่นที่ไปท่องเที่ยว

ศรีพร สมบุญธรรม (2536 : 25) ได้กล่าวเกี่ยวกับบทบาทของนักท่องเที่ยวในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้ คือ

1. เลือกบริษัทนำเที่ยวที่แสดงให้เห็นถึงสำนึกและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
2. ศึกษาข้อมูลล่วงหน้าเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง เช่น ประวัติศาสตร์สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในท้องถิ่น

3. ท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม และระมัดระวังพฤติกรรมที่อาจมีผลเสียต่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ

4. งดการซื้อสินค้าหรือบริการที่ทำลายสภาพทางนิเวศวิทยาและวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ เช่น ปะการัง สัตว์น้ำ พันธุ์ไม้ต่าง ๆ หรือโบราณวัตถุ

5. ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อแนะนำของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด

6. ให้ความร่วมมือในกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยี่ยมชม จากแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยว

เชิงนิเวศเป็นแนวทางที่สำคัญแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับผลกระทบไปแล้วให้มีสภาพความเป็นธรรมชาติกลับคืนมา ในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งเป็นการปกป้องและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้คนรุ่นต่อไปได้ไปท่องเที่ยวศึกษาหาความรู้ พักผ่อนหย่อนใจ แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีประสิทธิภาพได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมป่าไม้ กรมศิลปากร องค์การปกครองตั้งแต่ระดับจังหวัด ถึงระดับท้องถิ่น สถาบันการศึกษา เจ้าของธุรกิจนำเที่ยว มัคคุเทศก์ ประชาชนในท้องถิ่น เจ้าของธุรกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวและตัวนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวถือเป็นกลุ่มที่สำคัญกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มากที่สุด เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีการท่องเที่ยวและส่งผลกระทบการแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง ดังนั้นด้านนักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็จะกระจายไปสู่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ทรัพยากรการท่องเที่ยวของประเทศไทยจะยั่งยืนตลอดไป รวมทั้งเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทยก็จะดีขึ้น ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควร

มีส่วนส่งเสริมให้นักเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่มีสถานที่ท่องเที่ยว ได้มีโอกาสได้เรียนรู้และสัมผัสกับการท่องเที่ยวที่ถูกต้อง เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนมีนิสัยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อให้สิ่งแวดล้อมอยู่แบบยั่งยืนต่อไป

แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอไทรโยค

ไทรโยคเป็นอำเภอที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญมานานชื่อเสียงของน้ำตกไทรโยคและความงามของแม่น้ำแควน้อยเป็นที่รู้จักแพร่หลาย ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยทรงโปรดฯ การเสด็จตามลำแม่น้ำน้อยถึง 5 ครั้ง ในแต่ละครั้งมีผู้ตามเสด็จจำนวนมาก ในปัจจุบันพื้นที่อำเภอไทรโยคนับเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดกาญจนบุรี เนื่องจากมีทั้งสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ และสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์หลายแห่ง ได้แก่

1. น้ำตกไทรโยคใหญ่ อยู่ในบริเวณอุทยานแห่งชาติไทรโยค ตำบลไทรโยค เป็นน้ำตกที่ไหลลงสู่แม่น้ำแควน้อย ภายในบริเวณน้ำตกแห่งนี้ยังมีค่ายญี่ปุ่นและเชลยศึกในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ดังนั้นในแต่ละปีจึงมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางมาท่องเที่ยว

2. น้ำตกไทรโยคน้อย อยู่ในบริเวณหมู่บ้านท่าเสา สุขาภิบาลไทรโยคน้อย น้ำตกแห่งนี้อยู่ใกล้ถนนกาญจนบุรี-สังขละบุรี และห่างจากตัวเมืองกาญจนบุรีเพียง 50 กิโลเมตร ช่วงที่น้ำตกมีความสวยงามมากคือเดือนตุลาคมถึงมกราคม เนื่องจากมีปริมาณน้ำมาก นอกจากนี้ต้นบอนของน้ำตกไทรโยคน้อยยังมีถ้ำขนาดเล็กคือ “ถ้ำสวรรค์วังบาดาล” เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่ง

3. ทางรถไฟสายมรณะ เป็นทางรถไฟที่สร้างขึ้นในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ในส่วนที่ผ่านพื้นที่ของอำเภอไทรโยคเป็นเส้นทางที่ผ่านภูเขาและป่าไม้ โดยเฉพาะช่วงที่เป็นสะพานโค้ง ถ้ำกระแซ มีความงดงามมาก เพราะเป็นเส้นทางที่สร้างหลบภูเขาเลียบตามความโค้งของแควน้อย ทางรถไฟสายนี้ไปสุดหลายทางที่สถานีน้ำตก นับเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดกาญจนบุรี

4. ถ้ำรูป เป็นถ้ำที่พบภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ถ้ำแห่งนี้ตั้งอยู่ในแนวเทือกเขาเขียวหรือเขาอีพูน ในเขตพื้นที่บ้านบึงตันน้อย หมู่ที่ 8 ตำบลวังกระแจะ ห่างจากแม่น้ำแควน้อยประมาณ 5 กิโลเมตร อยู่สูงจากพื้นดินประมาณ 50 เมตร ทางขึ้นปากถ้ำลาดชัน ถ้ำรูปเป็นชื่อที่คนในท้องถิ่นตั้งขึ้นมานานแล้ว หมายถึง ถ้ำที่มีรูป การสำรวจทางโบราณคดีครั้งแรกมีขึ้นโดยคณะสำรวจเรื่องราวก่อนประวัติศาสตร์ไทย-เดนมาร์ก เมื่อ พ.ศ. 2504 หลังจากนั้นได้มีการศึกษาเกี่ยวกับถ้ำรูปอีกหลายครั้ง เช่น สมชัย ขจรชัยกุล ศึกษาเรื่องภาพเขียนสีสมัย

ก่อนประวัติศาสตร์ที่ถ้ำรูป เมื่อ พ.ศ. 2524 และธราพงศ์ ศรีสุชาติ กับคณะ ศึกษาภาพเขียนสี ถ้ำรูป เมื่อพ.ศ. 2532 สรุปได้ว่าถ้ำรูปเป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่สำคัญแห่งหนึ่ง โดยเฉพาะภาพเขียนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ถ้ำรูป แสดงให้เห็นถึงงานสร้างสรรค์สำคัญของคนในสมัยนั้น ภาพเขียนสีที่ถ้ำแห่งนี้ ประกอบด้วยภาพต่าง ๆ ถึง 18 กลุ่ม ภาพที่พบประกอบด้วยภาพคน ภาพสัตว์ ภาพมือ และภาพลายเรขาคณิต ภาพเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสมัยนั้น

5. **ด่านบ้องตี้** เป็นเส้นทางติดต่อระหว่างไทย-พม่าที่มีความสำคัญมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ด่านบ้องตี้นี้อยู่ในบริเวณเทือกเขาตะนาวศรีในเขตบ้านบ้องตี้บน หมู่ที่ 1 ตำบลบ้องตี้ พื้นที่ตอนล่างของด่านบ้องตี้เป็นหมู่บ้านชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงดั้งเดิมหลายหมู่บ้าน เช่น บ้านบ้องตี้บน บ้านบ้องตี้ล่างและบ้านท้ายเหมือง ด่านบ้องตี้เป็นเส้นทางที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเป็นเส้นทางเดินทัพของไทยและพม่ามาตั้งแต่สมัยโบราณ ดังจะเห็นได้จากในสงครามไทยรบพม่า เมื่อ พ.ศ. 2328, พ.ศ. 2330 และ พ.ศ. 2336 ฝ่ายไทยใช้เส้นทางนี้เดินทัพไปยังเมืองทวายและตะนาวศรี สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ วางสายโทรเลขของกรุงเทพมหานคร-กาญจนบุรี-ช่องด่านบ้องตี้-เมืองทวาย ซึ่งยังคงมีหลักฐานเสาโทรเลขอยู่บริเวณเชิงเทือกเขาตะนาวศรี

6. **เมืองครุฑ** เป็นเมืองโบราณตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบหุบเขาล้อมรอบด้วยเขาแก้วน้อย เขาแก้วใหญ่ และเขาเมืองครุฑ ในเขตบ้านท่าตาเสือ หมู่ที่ 6 ตำบลสิงห์ ลักษณะของเมืองครุฑเป็นเมืองโบราณรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีกำแพงดินล้อมรอบ 3 ด้าน และที่สำคัญคือมีการขุดพบ ชิ้นส่วนรูปครุฑขนาดใหญ่ เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2534 หลักฐานที่พบพอสันนิษฐานได้ว่า เมืองครุฑสร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 18 มีอายุใกล้เคียงกับปราสาทเมืองสิงห์

7. **ปราสาทเมืองสิงห์ หรืออุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์** ตั้งอยู่บริเวณที่ราบริมแม่น้ำแควน้อยฝั่งตะวันออกในเขตบ้านปากกิโลน หมู่ที่ 1 ตำบลสิงห์ ปราสาทเมืองสิงห์เป็นโบราณสถานสมัยพุทธศตวรรษที่ 18 หลักฐานทางโบราณสถานและโบราณวัตถุที่พบบริเวณปราสาทเมืองสิงห์ยืนยันได้ว่าในบริเวณนี้เป็นชุมชนอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และประมาณพุทธศตวรรษที่ 18 ได้มีการก่อสร้างศาสนสถานตามความเชื่อของพุทธศาสนานิกายมหายาน โดยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมขอม ปราสาทเมืองสิงห์เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งศึกษาทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญและเปิดเป็นอุทยานประวัติศาสตร์เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2535

8. **ถ้ำดาวดึงส์** อยู่ในบริเวณบ้านดาวดึงส์ หรือบ้านแก่งมะเต็ง หมู่ที่ 6 ตำบลไทรโยค บริเวณถ้ำอยู่ห่างจากแม่น้ำแควน้อยไปทางตะวันตกประมาณ 2 กิโลเมตร ลักษณะถ้ำ

ดาวดิงส์เป็นถ้ำขนาดกลาง ภายในถ้ำมีทั้งหินงอกและหินย้อยรูปแบบต่าง ๆ สวยงามมาก เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอไทรโยค

9. ถ้ำละว้า ตั้งอยู่ริมแม่น้ำแควน้อยฝั่งตะวันตก ในเขตบ้านแก่งละว้า หรือบ้านหาดจิว หมู่ที่ 5 ตำบลวังกระแจะ ถ้ำละว้าเป็นแหล่งที่พบหลักฐานของมนุษย์ในสมัยหินเก่า สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เป็นถ้ำขนาดใหญ่ที่มีทั้งหินงอกและหินย้อยรูปร่างต่าง ๆ สวยงามมาก เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญอีกแห่งหนึ่ง

10. ช่องเขาขาด ตั้งอยู่ภายในบริเวณทุ่งเลี้ยงสัตว์ ทรป. กลาง บ้านพุเตย หมู่ที่ 8 ตำบลท่าเสา ช่องเขาขาดเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางรถไฟสายหนองปลาตูก-พม่า ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง เส้นทางรถไฟในบริเวณนี้ต้องใช้แรงงานมนุษย์และเครื่องมือแบบโบราณตัดเขาออกเป็นช่องทางรถไฟ การสร้างทางรถไฟช่วงนี้ใช้แรงงานเชลยศึกและแรงงานจำ่งทำ ทั้งกลางวันและกลางคืนเป็นเวลากว่า 3 เดือน จึงสามารถสกัดภูเขาเป็นช่องทางรถไฟได้ ในปัจจุบันยังปรากฏร่องรอยของเส้นทางรถไฟเป็นหลักฐานความพยายามของมนุษย์ครั้งสงครามโลกครั้งที่สอง

11. ถ้ำพระ ตั้งอยู่บริเวณเขาวังพระ ริมแม่น้ำแควน้อยฝั่งตะวันออก ในเขตบ้านแก่งประหลอม หมู่ที่ 1 ตำบลไทรโยค อยู่ห่างจากน้ำตกไทรโยคใหญ่ลงมาทางทิศใต้ประมาณ 4 กิโลเมตร ถ้ำพระเป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่สำคัญมากแห่งหนึ่ง เพราะมีการขุดพบโครงกระดูกมนุษย์สมัยหินกลาง รวมทั้งเครื่องมือเครื่องใช้เป็นจำนวนมาก ซึ่งยืนยันได้ว่าถ้ำพระมีมนุษย์อาศัยอยู่ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อประมาณ 7,000 ปีมาแล้ว

ประวัติความเป็นมาของน้ำตกไทรโยคน้อย

น้ำตกไทรโยคน้อย เดิมชื่อ “น้ำตกเขาพัง” ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของตัวเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ไปตามเส้นทางหลวงหมายเลข 323 ระยะทางประมาณ 60 กิโลเมตร น้ำตกอยู่ห่างจากทางหลวงเพียง 20 เมตรเท่านั้น ต้นกำเนิดของน้ำตกมาจากทิวเขาในเขตบ้านท่าเสา เป็นลำธารสายเล็ก ๆ ไหลมาถึงเขาหินปูนลูกย่อมที่มีลักษณะคล้ายหน้าผาพังลงมา น้ำในลำธารจึงตกลงมาเป็นน้ำตก มีระดับความสูงประมาณ 10 เมตร มีแอ่งน้ำอยู่ด้านล่าง ปัจจุบันน้ำตกแห่งนี้เกือบไม่มีน้ำตกให้เห็นได้อีกแล้ว นอกจากในฤดูฝนที่มีฝนตกมาก ๆ เท่านั้น ทั้งนี้เป็นเพราะการตัดไม้ทำลายป่าทำให้น้ำในลำธารแห้งไป นอกจากน้ำตกเขาพังจะเป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่อาจเดินทางไปด้วยรถยนต์ได้แล้ว ยังอาจเดินทางไปโดยทางรถไฟได้ ทางรถไฟที่ญี่ปุ่นเกณฑ์เชลยศึกมาสร้างเมื่อคราวสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เรียกว่า ทางรถไฟสายมรณะ เมื่อ

สงครามยุติรัฐบาลไทยได้ขอซื้อทางรถไฟนี้จากฝ่ายสัมพันธมิตรแต่ไม่อาจขอมบ่ารุงให้ใช้งานได้ตลอดทั้งสาย จึงได้รื้อออกเสียครึ่งทางจากชายแดนพม่า เหลือไว้เพียงแค่สถานีบ้านท่าเสา ซึ่งชาวบ้านเรียกกันทั่วไปว่า “สถานีน้ำตก” เพราะเมื่อลงรถไฟที่สถานีแห่งนี้แล้วก็เดินทางต่อไปอีกเพียงเล็กน้อยก็ถึงน้ำตกเขาพังหรือน้ำตกไทรโยคน้อย การรถไฟแห่งประเทศไทยได้เปิดการเดินรถบนเส้นทางสายนี้ทุกวันและจัดรถไฟขบวนพิเศษนำเสียงสายกรุงเทพฯ-น้ำตก ทุกวันเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดราชการ

ประวัติความเป็นมาของน้ำตกไทรโยคใหญ่

น้ำตกไทรโยคเป็นน้ำตกธรรมชาติที่อยู่ริมแม่น้ำแควน้อยในตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ทางทิศตะวันตกของตัวเมืองกาญจนบุรี มีระยะห่างออกไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 323 (กาญจนบุรี-ทองผาภูมิ) ประมาณ 104 กิโลเมตร แยกจากถนนสายใหญ่เข้าไปประมาณ 3 กิโลเมตร จึงจะถึงบริเวณน้ำตก ลักษณะของน้ำตกไทรโยคเป็นน้ำตกแห่งเดียวในประเทศไทยที่ตกจากหน้าผาสูงชัน น้ำตกแห่งนี้มีต้นกำเนิดจากบริเวณสวนป่าสักของกรมป่าไม้ริมแม่น้ำแควน้อย แล้วไหลเป็นลำธารลงสู่บริเวณชะง่อนหินที่ชาวบ้านเรียกว่าเขาน้ำโจน รวมเป็นแอ่งน้ำแล้วไหลลงสู่ชะง่อนหินสูงชันแม่น้ำแควน้อย มีระดับความสูงประมาณ 5-10 เมตร ขึ้นอยู่กับระดับน้ำในแม่น้ำว่าจะมากหรือน้อยในฤดูใด

น้ำตกไทรโยคนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่ถูกค้นพบ และเป็นที่รู้จักกันมานานแล้ว เมื่อปี พ.ศ. 2420 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จประพาสน้ำตกนี้ โดยมีสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ตามเสด็จด้วย และได้ทรงพระนิพนธ์เพลงเขมรไทรโยคขึ้น บรรยายความงามของน้ำตกแห่งนี้ ดังนั้นชื่อของน้ำตกนี้จึงเป็นที่คุ้นหูของคนไทย และเป็นที่รู้จักแพร่หลายมาก ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศไปเที่ยวชมน้ำตกเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันนี้มีนักธุรกิจและชาวบ้านได้จัดให้มีบริการที่พัก อาหาร เครื่องดื่มตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เพื่อบริการนักท่องเที่ยวด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

จันทรา สุทธิกุล (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง กิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า กิจกรรม

เสริมหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์นั้น ทำให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รูปแบบการจัดกิจกรรมโดยจัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลาย เพื่อสำรวจความถนัดและความสนใจ จัดประสบการณ์ต่างๆให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง และแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการอย่างเต็มความสามารถ และได้มีโอกาสหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยากร สถานประกอบการ

สุนทรี วัฒนาศิลป์ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การออกแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษภายใต้การจัดการของบุคลากรเป็นคณะในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าการออกแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนั้น นักเรียนมีทักษะกระบวนการกลุ่ม มีความสนุกสนาน รู้จักบทบาทของตนเองในกลุ่ม รู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และครูได้มีโอกาสดูแลนักเรียนได้อย่างใกล้ชิด ครูมีความกระตือรือร้นในการสอนมากขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

दनัย ดำรงค์สกุล (2534 : 53) ได้ศึกษาเรื่องความรู้และเจตคติของนักศึกษาสาขาเกษตรกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลที่มีต่อปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม พบว่าคะแนนความรู้โดยเฉลี่ยของนักศึกษาสาขาเกษตรกรรมที่เป็นสมาชิกชมรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและไม่ใช่สมาชิกชมรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปฐิติ อาคมานนท์ มอนซอนและคณะ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องโครงการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเดินป่าต่อสภาพแวดล้อมและประชาชนในท้องถิ่น โดยทำการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวเดินป่า ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ตาก เพชรบูรณ์ นครราชสีมา ปราจีนบุรี นครนายก กาญจนบุรี และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเดินป่าส่วนใหญ่ยังคงอยู่ที่อุทยานแห่งชาติ และในพื้นที่ของจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย และมีแนวโน้มขยายตัวขึ้นทุกปี เนื่องจากได้รับความนิยมจากกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศซึ่งชอบความสวยงามของธรรมชาติวัฒนธรรมท้องถิ่น และการผจญภัย ผลประโยชน์สำคัญจากการท่องเที่ยวเดินป่า คือการที่ประชาชนในท้องถิ่นได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพและมีรายได้ อย่างไรก็ตามก็มีผลเสียทางด้านกายภาพและด้านสังคมและวัฒนธรรมการเกิดความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อม เพราะมีการแสวงหาเส้นทางเดินป่าใหม่ๆอย่างต่อเนื่องและไม่มีการควบคุมไม่มีการบริหารจัดการที่ดีสำหรับเส้นทางเดินป่ากันเดิม การพังทลายของดินและการประสบปัญหาสำคัญในเรื่องการทำลายพืช และสัตว์ ป่าในพื้นที่ วัฒนธรรม

ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวเขาได้เปลี่ยนไป และถูกทำลายไปโดยระบบของการมุ่งแต่การค้า ส่วนปัญหาอื่น ๆ พบว่าชาคนโยบายระดับจังหวัด ระดับชาติ งบประมาณ กำลังคน ข้อมูลทางสถิติ และการประสานงานในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเดินป่า ผู้ประกอบกิจการท่องเที่ยวเดินป่าจำนวนมากมีการแข่งขันระหว่างกันมาก เป็นผลให้คุณภาพการบริหารต่ำ ชาดความรู้เกี่ยวกับ "นิเวศการท่องเที่ยว" ในกลุ่มสาธารณชนและรัฐบาลผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติพฤติกรรมที่ไม่ดีของนักท่องเที่ยวที่มีความตระหนักน้อยและไม่รู้จักการใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้องเหมาะสม

ไพลินพันธุ์ สร้อยจาตุรนต์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติแนวอนุรักษ์ในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ โดยใช้คู่มือแนะนำเชิงระบบนิเวศ กรณีศึกษา นักศึกษาชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า นักศึกษาที่มีความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิต และสิ่งแวดล้อมในบริเวณอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์เพิ่มขึ้น และรู้โดยมิได้ใช้คู่มืออย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ส่วนผลของการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม และการสังเกตพฤติกรรมพบว่า ตลอดระยะเวลาของการท่องเที่ยวและพักแรมที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์เป็นนั้น นักศึกษาที่เป็นกลุ่มศึกษาคู่มือฯ รั่ววิธีปฏิบัติไปในทางที่แสดงถึงการเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยไม่มีพฤติกรรมในการทำลายสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ศึกษาคู่มือฯ แสดงว่าคู่มือแนะนำเชิงนิเวศมีประโยชน์ต่อการนำเอาไปใช้เป็นคู่มือประกอบการท่องเที่ยว ในบริเวณอุทยานแห่งชาติช่วยเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสภาพแวดล้อมให้กับนักท่องเที่ยว ช่วยเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสภาพแวดล้อมให้กับนักท่องเที่ยว ช่วยเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสามารถท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติโดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและจะคงอยู่ตลอดไปอันจะเป็นการรักษาประโยชน์ทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นอีกด้วย

กมลลา สุพรรณ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการท่องเที่ยวของเยาวชนในกรุงเทพมหานครที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในสถานที่ท่องเที่ยวพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ความแตกต่างของเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อม มีผลต่อระดับพฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีผลต่อระดับพฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่างที่เดินทางท่องเที่ยวเพื่อไปทัศนศึกษาเข้าค่ายพักแรมเพื่อการศาสนา มีพฤติกรรมท่องเที่ยว ที่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวถูกต้องมากที่สุด

จิตรา ชุมณี (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเรื่องมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับมัคคุเทศก์ท้องถิ่นก่อนและหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 นักเรียนสามารถจัดทำชิ้นงานได้ระดับดีมาก เช่น แผ่นพับ หนังสือเล่มเล็ก นิทาน แต่งกลอนเกี่ยวกับการนำเที่ยว และปฏิบัติหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นได้ และมีความคิดเห็นที่ดีต่อหลักสูตรและควรปรับปรุงเรื่องระยะเวลาในการสอนให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับเนื้อหา

สุภวรรณ สิงห์คะ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการอนุรักษ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก่อนและหลังใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถจัดทำผลงานได้อยู่ในระดับดี คือ ป้ายนิเทศ ภาพวาด คำขวัญ ภาพตัดต่อ หนังสือเล่มเล็ก คู่มือการท่องเที่ยวอนุรักษ์ และปฏิบัติตนเป็นนักท่องเที่ยวที่ดีตามหลักนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้มีความคิดเห็นที่ดีต่อหลักสูตร

เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรีพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้องในระดับปานกลาง อายุ ระดับการศึกษา การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อยมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย ไม่ปฏิบัติตามกฎของอุทยานแห่งชาติไทรโยค และการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

วราพร เจริญสุข (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนากิจกรรมอาสาสมัครเพื่อดูแลอนุรักษ์ท่องเที่ยวสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนมีคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นอาสาสมัครดูแลอนุรักษ์ท่องเที่ยวก่อนและหลังการใช้แผนการจัดกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 นักเรียนมีความสามารถในการเป็นอาสาสมัครดูแลอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและมีความสามารถในการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยมีมารยาทและการวางตัวที่ดีแต่ควรปรับปรุงด้านบุคลิกภาพ ครูผู้สอน ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวและนักเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ช่วยปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนเกิดความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้นักเรียน

มีความคิดเห็นว่าจะออกไปศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมนอกสถานที่ในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ แผนการจัดกิจกรรมควรมีการปรับปรุงระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับเนื้อหาของกิจกรรม

สรุป

กิจกรรมเสริมหลักสูตรนับได้ว่าเป็นมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงเป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญา ให้นักเรียนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังงานวิจัยของ จันทรา สุทธิกุล ที่พบว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์นั้นทำให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติและงานวิจัยของสุนทรี วัฒนาศิลป์ พบว่า การออกแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารนั้นนักเรียนมีทักษะกระบวนการกลุ่มมีความสนุกสนาน รู้จักบทบาทของตนเองในกลุ่ม รู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และครูได้มีโอกาสดูแลนักเรียนได้อย่างใกล้ชิด ครูมีความกระตือรือร้นในการสอนมากขึ้น ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนตามความสนใจของนักเรียน

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อทำให้ทราบถึงความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติดังงานวิจัยของเสาวลักษณ์ นวเจริญกุล ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรีพบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อยมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย ไม่ปฏิบัติตามกฎของอุทยานแห่งชาติไทรโยค และการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และส่วนหนึ่งมาจากขาดนโยบายระดับจังหวัด ระดับชาติ งบประมาณกำลังคน ข้อมูลทางสถิติและการประสานงานในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเดินป่า ผู้ประกอบกิจการท่องเที่ยวเดินป่าจำนวนมากมีการแข่งขันระหว่างกันมาก เป็นผลให้คุณภาพการบริหารต่ำขาดความรู้เกี่ยวกับ "นิเวศการท่องเที่ยว" ในกลุ่มสาธารณชนและรัฐบาล ผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้เยาวชนเรียนรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากมีผู้วิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อม มีผลต่อ

ระดับพฤติกรรมทางท่งเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีผลต่อระดับพฤติกรรมทางท่งเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development) โดยมีขั้นตอน
การดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (research) : การศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐานสำหรับ
การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (development) : การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (research) : การทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (development) : การประเมินและปรับปรุงแก้ไขกิจกรรม

เสริมหลักสูตร

การดำเนินการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนา
กิจกรรมเสริมหลักสูตร

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนา
กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้
ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา รวมทั้งนโยบายทางการศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่ง
ชาติ ฉบับที่ 8 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมเสริมหลักสูตร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยการวิเคราะห์เอกสารเพื่อนำมากำหนดประเด็นในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2. ขอบหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถึงหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอไทรโยคและผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอไทรโยค จำนวน 1 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา จำนวน 1 คน ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 6 คน และผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 14 คน โดยมีขั้นตอนต่อไปนี้

3.1 การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอไทรโยค ศึกษานิเทศก์อำเภอไทรโยค ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่อง ชื่อ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นและความต้องการในการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 2 ข้อ

ขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการโดยมีขั้นตอนในการสร้าง ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอไทรโยค

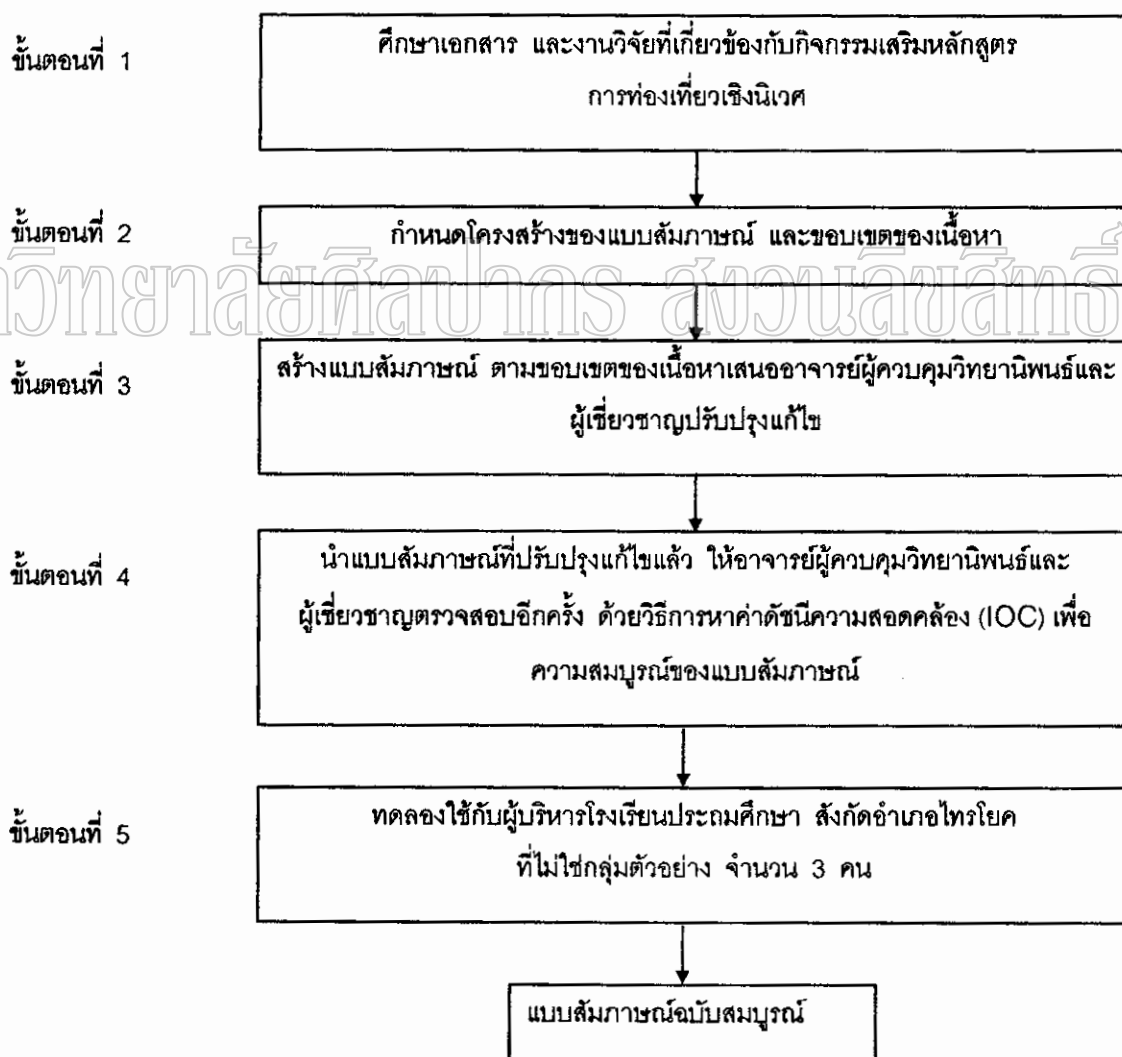
ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลเพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ และขอบเขตของเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบสัมภาษณ์ตามขอบเขตของเนื้อหา จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเสนออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญในด้านเนื้อหา และด้านภาษาเพื่อให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขเสร็จแล้วปรึกษาอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เพื่อความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 5 นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ (try out) กับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอไทรโยค ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน

ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ สรุปได้ดังแผนภูมิที่ 2

1. ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถึงหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอไทรโยค ศึกษาพิเศษและผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอไทรโยค และครูผู้สอน เพื่อขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (formal interview)

1.2 ผู้วิจัยกำหนดวัน เวลาที่สัมภาษณ์ และแจ้งให้ผู้สัมภาษณ์ทราบล่วงหน้าพร้อมทั้งส่งประเด็นการสัมภาษณ์ให้ผู้สัมภาษณ์ล่วงหน้า

2. ขั้นตอนการสัมภาษณ์มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์โดยการเดินทางไปยังสถานที่นัดหมายแล้วแนะนำตัวเอง และขออนุญาตผู้สัมภาษณ์ที่จะทำการบันทึกเทปและบันทึกภาพพร้อมบอกถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการสัมภาษณ์จนสิ้นสุด

2.2 จัดเตรียมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลทั่วไป โดยใช้ค่าร้อยละ (%) จากนั้นนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย และวิเคราะห์ความคิดเห็น ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา(content analysis)นำเสนอแบบพรรณนาความ

3.2 การสอบถามกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา โดยใช้แบบสอบถาม 1 ฉบับ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการในการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) รวม 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นและความต้องการในการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย ความต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ลักษณะและแนวการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื้อหาที่ต้องการเรียนและรูปแบบการประเมินผล จำนวน 4 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

ในการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความต้องการในการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดโครงสร้างของแบบสอบถามจากข้อมูลที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 เป็นประเด็นคำถามแบบสำรวจรายการ (Check list) และแบบปลายเปิด (Open Form)

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบสอบถามที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความต้องการในการร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้วนำเสนอให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาและด้านภาษาเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเสร็จแล้ว ปรึกษาอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาและด้านภาษา ตรวจสอบอีกครั้ง ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอไทรโยค จำนวน 5 คน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 6 ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ ที่นำไปใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม สรุปลำดับแผนภูมิที่ 3

ขั้นตอนการสอบถาม

- นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ไปถึงผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา เพื่อขออนุญาตให้นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ตอบแบบสอบถามในการวิจัยในครั้งนี้
- ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง
- รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ข้อมูลจากแบบสอบถามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เกี่ยวกับความต้องการในการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ (%) จากนั้นนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย สำหรับความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นเกี่ยวกับความต้องการในการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยนำเสนอแบบพรรณนาความ

สรุปวิธีดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 1 การสำรวจความต้องการและข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังตารางที่ 1
ตารางที่ 1 การสำรวจความต้องการและข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์เครื่องมือ
เพื่อศึกษาเอกสารนโยบายทางการศึกษา	ศึกษาเอกสารนโยบายทางการศึกษา	1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 –2544) 2. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) 3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 4. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 5. นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 6. หลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง) 2533	วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)
งานวิจัยที่เกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร	ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร	1. งานวิจัยที่เกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร 2. การออกแบบการเรียนการสอน 3. พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร	วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์เครื่องมือ
เพื่อศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1. งานวิจัยที่เกี่ยวกับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2. นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8	วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)
เพื่อศึกษาความคิดเห็น ความต้องการ ในการพัฒนา กิจกรรมเสริม หลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	สัมภาษณ์	1. หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอไทรโยค จำนวน 1 คน 2. ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน 3. ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน 4. ครูผู้สอนในระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 6 คน	แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ คำร้อยละ (%) และวิเคราะห์ เนื้อหา (Content analysis)
เพื่อศึกษาแนว การจัด กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	สัมภาษณ์	ผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรม จำนวน 5 คน	แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ คำร้อยละ (%) และวิเคราะห์ เนื้อหา (Content analysis)
เพื่อศึกษา ความคิดเห็น และความ ต้องการของ นักเรียน	สอบถาม	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียน พุทธวิมุตติวิทยา จำนวน 30 คน	แบบสอบถาม วิเคราะห์ คำร้อยละ (%) และวิเคราะห์ เนื้อหา (content analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร

วัตถุประสงค์

เพื่อดำเนินการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการ

การดำเนินการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การดำเนินการแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยวิเคราะห์ผลจากการสำรวจความต้องการและข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนที่ 1 ในทุกขั้นตอนเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การดำเนินการสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรฉบับร่างประกอบด้วยสาระสำคัญ วัตถุประสงค์ของกิจกรรม เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อในการจัดกิจกรรม ระยะเวลา การวัดผลประเมินผล

2. การตรวจสอบกิจกรรมเสริมหลักสูตรฉบับร่าง

2.1 เมื่อสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฉบับร่างเสร็จ ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพ ความสอดคล้องและความเหมาะสมของกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฉบับร่าง โดยพิจารณารายละเอียดดังนี้

2.1.1 สิ่งที่ต้องการตรวจสอบ ความสอดคล้องของส่วนประกอบของหลักสูตร เป็นการพิจารณาว่าสาระสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อในการจัดกิจกรรม ระยะเวลา การวัดผลประเมินผล มีความสอดคล้องกันหรือไม่ เพียงใด โดยมีรายการที่ต้องตรวจสอบดังนี้

2.2 ตรวจสอบคุณภาพกิจกรรมเสริมหลักสูตร

นำกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่พัฒนาขึ้น ไปตรวจสอบก่อนนำไปใช้ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้อง ซึ่งประกอบด้วย

2.2.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตรวจสอบเกี่ยวกับความสอดคล้อง และความสัมพันธ์ของรูปแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สร้างขึ้น

2.2.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ตรวจสอบเกี่ยวกับความถูกต้องของเนื้อหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล ตรวจสอบความเหมาะสมของการวัดผลและประเมินผลของกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.3 การตรวจสอบคุณภาพ โดยใช้แบบตรวจสอบความสอดคล้องของกิจกรรมเสริมหลักสูตร

นำกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่แก้ไขแล้ว มาประเมินโครงสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สร้างขึ้น โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านพิจารณาความสอดคล้องของกิจกรรมเสริมหลักสูตรพร้อมข้อเสนอแนะและตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้เกณฑ์การกำหนดคะแนนความคิดเห็นดังต่อไปนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2538 : 177)

เห็นว่าสอดคล้อง	ให้คะแนน	+ 1
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	0
เห็นว่าจะไม่สอดคล้อง	ให้คะแนน	- 1

นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อไปหาค่าตรงกันความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยหาค่าตรงกันความสอดคล้อง (IOC) โดยมีสูตรดังต่อไปนี้

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC แทน ระดับความสอดคล้องของชุดการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ
 $\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างโดยกำหนดขั้นตอนดังนี้ คือศึกษารายละเอียดของการสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตร กำหนดประเด็นสำคัญและเขียนคำถามในประเด็นต่างๆ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบสาระสำคัญ วัตถุประสงค์ของกิจกรรม เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ การวัดผลประเมินผล แบบบันทึกผลการเรียนรู้ ใ้ความรู้สำหรับครูและแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน ใ้ความรู้สำหรับนักเรียน ใบงานสำหรับปฏิบัติกิจกรรม และแบบทดสอบก่อนและหลังปฏิบัติกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล พิจารณาความสอดคล้องของกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยนำข้อมูลที่ได้รวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาความสอดคล้อง ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้ คือ ค่าตรงกันของสอดคล้อง (IOC) ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 แสดงว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สร้างขึ้น มีความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ถ้าค่าตรงกันความสอดคล้อง (IOC) ที่คำนวณ

ได้มีค่าน้อยกว่า 0.5 แสดงว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร ต้องแก้ไขปรับปรุง โดยพิจารณาจาก ข้อเสนอแนะ และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติม

3. การปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตรฉบับร่วมนำผลการประเมินกิจกรรมเสริมหลักสูตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศฉบับร่างของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแบบกิจกรรม เสริมหลักสูตร เพื่อให้ได้ รูปแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มีความเหมาะสมที่จะนำไปทดลองใช้

ผู้วิจัยได้สรุปวิธีดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/เอกสาร	เครื่องมือ/ การวิเคราะห์ข้อมูล
เพื่อสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	สร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฉบับร่าง	ผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรม	-
เพื่อประเมินกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฉบับร่าง	ตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมขององค์ประกอบของกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน	แบบประเมิน กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฉบับร่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา(content analysis) และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
เพื่อแก้ไขและปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก่อนนำไปทดลองใช้	นำกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สร้างขึ้นไปแก้ไขปรับปรุงก่อนนำไปใช้	-	วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วัตถุประสงค์

เพื่อทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยาลัยสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มตัวอย่างที่ได้ คือ นักเรียนที่มาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544

แบบแผนการวิจัย ใช้แบบ One Group Pretest-Posttest Design

(Tuckman 1999 :160) ดังตารางแสดงแบบแผนการทดลอง

ตารางที่ 3 แสดงแบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest-Posttest Design

Pretest	Treatment	Posttest
T ₁	X	T ₂

- X คือ กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 T₁ คือ การทดสอบก่อนใช้ชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 T₂ คือ การทดสอบหลังใช้ชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เครื่องมือที่ใช้

1. แบบทดสอบก่อนใช้ชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. แบบทดสอบหลังใช้ชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. แบบสังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จำนวน 1 ฉบับ

4. แบบสอบถามความคิดเห็น จำนวน 1 ฉบับ

วิธีดำเนินการ

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถึงหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอไทรโยค และผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่พัฒนาขึ้น

2. ผู้วิจัยนำกิจกรรมเสริมหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นประชากรที่ได้มาจากการสุ่มเป็นสมาชิกในการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544

ระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม จำนวน 3 วัน ซึ่งเป็นความต้องการของผู้บริหาร คณะครู นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติกิจกรรมเสริมหลักสูตร และสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีความคิดเห็นตรงกัน

ผู้วิจัยได้สรุปวิธีดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/สถิติ
เพื่อทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	<p>สอนตามแผนปฏิบัติการเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังชุดการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p> <p>เป็นการเข้าค่าย จำนวน 3 วัน กิจกรรมเป็น 7 กิจกรรม ดังนี้.</p> <p>กิจกรรมที่ 1 ท่องเที่ยวไทรโยคใหญ่เปิดประตูใจสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p> <p>กิจกรรมที่ 2 คุณค่าแห่งชีวิต</p> <p>กิจกรรมที่ 3 ท่องเที่ยวถ้ำวิจิตร</p> <p>กิจกรรมที่ 4 ปลุกจิตสำนึกรักษาพฤษภไพร</p> <p>กิจกรรมที่ 5 ธรรมชาติให้ชีวิต</p> <p>กิจกรรมที่ 6 ร่วมสานฝันวันโลกสวย</p> <p>กิจกรรมที่ 7 สัญญาใจ</p>	<p>1. ผู้วิจัย จำนวน 1 คน</p> <p>2. ครูผู้สอน จำนวน 1 คน</p> <p>3. ผู้บริหาร จำนวน 1 คน</p> <p>4. วิทยากรที่ใช้ในการจัดกิจกรรม จำนวน 5 คน</p> <p>5. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา สปอ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี จำนวน 30 คน</p>	<p>กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความ</p>

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมเสริมหลักสูตร

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินและปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วิธีดำเนินการ

ในการประเมินผลและการปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีวิธีดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ประเมินความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก่อนใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ แบบทดสอบเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักเรียน เป็นคำถามแบบถูกผิด จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การสร้างแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อนำมาวิเคราะห์ในการกำหนดประเด็นการสร้างแบบทดสอบให้ครอบคลุมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อนำมาใช้วัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

2. สร้างแบบทดสอบเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในการประเมินก่อนและหลังให้ชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันเป็นคำถามแบบถูกผิด จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. นำเสนอแบบทดสอบต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 3 ท่านและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะทางด้านความเหมาะสมและความถูกต้องของเนื้อหา เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขในด้านภาษาที่ใช้ในแบบทดสอบและให้มีการสลับข้อของแบบทดสอบ

4. นำเสนอแบบทดสอบต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จำนวน 3 ท่านและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

5. นำแบบทดสอบที่ได้รับการตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งนำเพื่อนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ เพียร์สัน โดยมีสูตรดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543 : 122) ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบก่อนจัดกิจกรรม ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.76 และผลการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบหลังการจัดกิจกรรม ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.72 และนำผลคะแนนที่ได้ของแบบทดสอบทั้งสองฉบับ มาหาค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามวิธีของเพียร์สัน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ เท่ากับ 0.93

6. นำแบบประเมินที่หาค่าความเชื่อมั่นแล้วไปใช้ประเมินความรู้ความเข้าใจ ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา จำนวน 30 คน

7. นำคะแนนที่ได้จากการประเมินก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย (Mean) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543 : 138)

$$\bar{x} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{x}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนข้อมูลทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้เรียนทั้งหมด

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

$$S.D = \frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ	S.D	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนยกกำลังสอง
	$(\sum X)^2$	แทน	กำลังสองผลรวมของคะแนน
	N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

8. นำมาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ โดยการหา ค่าที่ แบบไม่อิสระ (t-test Dependent) โดยใช้สูตรดังต่อไปนี้

t-test Dependent (วิเชียร เกตุสิงห์ 2526 :61)

$$t = \frac{X_1 - X_2}{\sqrt{\{\sum D - (\sum D)^2 / n\} / n(n-1)}}$$

เมื่อ	X_1	แทน	คะแนนเฉลี่ยจากการสอบก่อนการทดลอง
	X_2	แทน	คะแนนเฉลี่ยจากการสอบหลังการทดลอง
	D	แทน	ผลต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนนักเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์แบบทดสอบ โดยวิธีหาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และ t - test แบบ dependent

2. ประเมินผลระหว่างการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยาลัย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 การสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยใช้แบบสังเกตการสอนเชิงพรรณนา (Descriptive Types of Observation) ซึ่งเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) แบบสังเกตการสอนเชิงพรรณนา เพื่อบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน ครูผู้สอนวิทยากรที่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระหว่างการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยสังเกตพฤติกรรมของแต่ละบุคคล ซึ่งมีรายละเอียดในการบันทึกคือ กิจกรรมที่ เรื่อง ชื่อวิทยากร วัน เดือน ปี ที่จัดกิจกรรม กิจกรรมการเรียนการสอน และลักษณะพฤติกรรมของนักเรียนและวิทยากรที่สังเกตได้

2.2 การวัดและประเมินผลจากการบันทึกผลการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน

ซึ่งมีรายละเอียดของเครื่องมือ และขั้นตอนการดำเนินการเก็บข้อมูล รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลระหว่างการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีดังต่อไปนี้

1. แบบสังเกตการสอนเชิงพรรณนา(Descriptive Types of Observation) ซึ่งเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน ครูผู้สอน วิทยากรที่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระหว่างการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยสังเกตพฤติกรรมของแต่ละบุคคล ซึ่งมีรายละเอียดในการบันทึกคือ กิจกรรมที่ เรื่อง ชื่อวิทยากร วัน เดือน ปี ที่จัดกิจกรรม กิจกรรมการเรียนการสอน และลักษณะพฤติกรรมของนักเรียนและวิทยากรที่สังเกตได้

การสร้างแบบสังเกตการสอนผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

- 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตเชิงคุณภาพ (Qualitative Observation) แบบ Participant Open ended Observation
- 2) สังเคราะห์และสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ จำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม
- 3) ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และนำมาตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)
- 4) นำแบบสังเกตพฤติกรรมไปดำเนินการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนระหว่างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเสริมหลักสูตร จำนวน 30 คน โดยผู้วิจัย และผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน ทำการสังเกต จำนวน 3 ครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรม

ผู้วิจัยได้นำผลการบันทึกข้อมูลจากการสังเกตมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ

2. การวัดและประเมินผลจากการบันทึกผลการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ซึ่งแบบบันทึกผลการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนซึ่งมีรายละเอียดในการบันทึกคือ กิจกรรมที่ เรื่อง ชื่อ วิทยากร วัน เดือน ปี ที่จัดกิจกรรม กิจกรรมการเรียนการสอน และสิ่งที่นักเรียนประทับใจ

ขั้นตอนการสร้างแบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน มีรายละเอียดดังนี้ คือ

- 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบบันทึกกิจกรรมของนักเรียน
- 2) สังเคราะห์ และสร้างแบบบันทึกกิจกรรม
- 3) นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม
- 4) นำแบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนไปให้นักเรียนบันทึกข้อมูลใน

ขณะร่วมกิจกรรม ในระหว่างการทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน

ผู้วิจัยนำผลการบันทึกข้อมูลจากการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ

3. ประเมินหลังจากการทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้แบบทดสอบเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นฉบับเดียวกับแบบประเมินก่อนใช้ชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย

3.1 ทดสอบเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นฉบับเดียวกับแบบประเมินก่อนใช้ชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.2 สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนในการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 30 คน เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Form) แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) รวม 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วยความคิดเห็นต่อวิทยากร บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในการจัดกิจกรรม สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม การดำเนินกิจกรรม และความรู้ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรม จำนวน 1 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนในการร่วมกิจกรรม

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถาม
2. พิจารณาจุดมุ่งหมายที่ต้องการทราบความคิดเห็น ร่างเป็นแบบสอบถาม โดยกำหนดเป็นประเด็นให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย
3. นำแบบสอบถามให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)
4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตรงแล้วมาปรับปรุงแก้ไขทางด้านเนื้อหาและการจัดรูปแบบ
5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับ นักเรียนโรงเรียนบ้านแก่งจ้อ อำเภอไพรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างจริง

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็น

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3.3 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 6 คน วิทยากรผู้จัดกิจกรรม จำนวน 5 คน เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Form) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประการณ์ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Form) รวม 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วยความคิดเห็นต่อนักเรียน บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในการจัดกิจกรรม สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมและความรู้ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรม จำนวน 1 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมกิจกรรม

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถาม
2. พิจารณาจุดมุ่งหมายที่ต้องการทราบความคิดเห็น ร่างเป็นแบบสอบถามโดยกำหนดเป็นประเด็นให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย
3. การนำแบบสอบถามให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)
4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตรงแล้วมาปรับปรุงแก้ไขทางด้านเนื้อหาและการจัดรูปแบบของแบบสอบถาม
5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out)กับกลุ่มตัวอย่างได้แก่คณะครูโรงเรียนบ้านแก่งจ้อ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างจริง
6. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเพื่อความสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้สอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจริง

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็น

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปวิธีดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมเสริมหลักสูตร ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การประเมินและปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมเสริมหลักสูตร

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/สถิติ
1. เพื่อประเมินก่อนการใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา จำนวน 30 คน	แบบประเมินตนเอง ด้านความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยวิธีหาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (X) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)
2. เพื่อประเมินผลระหว่างการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร	การสังเกตพฤติกรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรมเสริมหลักสูตร	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา จำนวน 30 คน	แบบสังเกตพฤติกรรม / วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความ
	การบันทึกผลการปฏิบัติกิจกรรม	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา จำนวน 30 คน	แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความ
3. เพื่อประเมินหลังการใช้ชุดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ทดสอบด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเปรียบเทียบกับก่อนใช้กิจกรรม	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา จำนวน 30 คน	แบบประเมินทดสอบ ด้านความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยวิธีหาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (X) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และ t - test แบบ dependent
	สอบถามความคิดเห็นของนักเรียน	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา จำนวน 30 คน	แบบสังเกตพฤติกรรม วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความ
	สอบถามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 6 คน วิทยาการผู้จัดการกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 5 คน	แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความ

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดตามขั้นตอนการวิจัยตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการสำหรับการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร

ตอนที่ 2 การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร

ตอนที่ 3 การทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร

ตอนที่ 4 การประเมิน และปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการสำหรับการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งออกเป็น 6 ตอน คือ

1. ผลการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับนโยบายทางการศึกษา
2. ผลการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัย ที่เกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร
3. ผลการศึกษา เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. ผลการสำรวจ ความต้องการในการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศ

5. ผลการสัมภาษณ์แนวการจัดกิจกรรมจากผู้เชี่ยวชาญ
6. ผลการสอบถามความคิดเห็นและความต้องการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน

ต้น

1. ผลการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับนโยบายทางการศึกษา

ผลการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับนโยบายทางการศึกษา ประกอบด้วย แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นโยบายการพัฒนากองทัพอากาศที่เกี่ยวข้องของกองทัพอากาศแห่งประเทศไทยในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ได้ข้อค้นพบดังนี้

1.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้กล่าวถึงการเสริมสร้างศักยภาพของนักเรียน ให้มีร่างกาย สติปัญญา และความสามารถในการปรับตัว เพื่อให้ทันต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการปกครอง การพัฒนาสภาพแวดล้อมทางสังคม ให้มีความมั่นคง และเสริมสร้างความแข็งแกร่งของชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ การใช้ประโยชน์ และการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์ สามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน

1.2 นโยบายการพัฒนากองทัพอากาศที่เกี่ยวข้องของกองทัพอากาศแห่งประเทศไทย ในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้กล่าวถึงการส่งเสริม และการพัฒนาบุคลากรในชาติให้เป็นนักทอ่งเที่ยวที่ดี มีความรักความหวงแหน และช่วยทำนุบำรุงมรดกทางการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมตลอดจนมีความโอบอ้อมอารี ให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยน้ำใจไมตรี รวมทั้งนโยบายมุ่งสร้างค่านิยมให้คนไทยเพิ่มการเดินทางท่องเที่ยว และใช้จ่ายภายในประเทศกระจายไปทั่วภูมิภาคตลอดปี เพื่อเพิ่มดุลการท่องเที่ยงให้มีมากขึ้น ซึ่งเป็นการกระจายความเจริญไปสู่ ท้องถิ่น อันจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศ

1.3 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับโลกปัจจุบัน ที่จำเป็นต้องปฏิรูปการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้สมดุลในทุกด้านตามจุดประสงค์ของหลักสูตรในแต่ละระดับ โดยการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สนองความแตกต่างในความสามารถ ความถนัดและความสนใจทางการเรียนของผู้เรียนแต่ละคน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการให้ประสบการณ์เรียนที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง เพื่อพัฒนาคนให้สมดุลทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม รวมถึงให้เห็นคุณค่าและรู้จักใช้ รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.4 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวด 3 เรื่องสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ตาม มาตรา 46 มาตรา 56 มาตรา 59 และ 69 ได้ระบุไว้ว่า บุคคลมีหน้าที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีสิทธิได้รับข้อมูลและการศึกษา อบรม เกี่ยวกับเรื่อง

ดังกล่าวกับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงบุคคล รวมกันเป็นกลุ่มเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยไม่ก่อให้เกิดอันตราย ต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของตน มีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นต่อโครงการ หรือ กิจกรรมใด ที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพ สิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตหรือส่วนได้ ส่วนเสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตน หรือชุมชนท้องถิ่น

1.5 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในมาตราที่ 24 ได้กล่าว ถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

1.5.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัด ของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

1.5.2 ฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการ ประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

1.5.3 จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้ สดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ใน ทุกวิชา

1.5.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อ การเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งมีความ สามารถให้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการต่าง ๆ

1.5.5 จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือ กับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

1.6 หลักสูตรมัธยมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ได้กล่าวถึง กระบวนการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ควรมุ่งเน้นและมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่ เหมาะสม สามารถครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ของสังคม ต้องเข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางในการพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตาม บทบาทและหน้าที่ ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชนตลอดจนอนุรักษ์ และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมที่ เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

ผลการศึกษาเอกสารดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันควรมุ่งส่งเสริมในการจัดการศึกษา และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยจัดกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติจริง ให้เด็กได้คิด ได้ทำ ได้พบเห็นในสิ่งที่นอกเหนือจากห้องเรียน เพื่อให้เด็กเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จากแหล่งวิทยาการและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อสร้างให้เด็กได้ตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดำรงคงอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป

2. ผลการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร

จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นการจัดกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรจัดให้ตรงกับกระแสความเปลี่ยนแปลง และตรงกับความต้องการของสังคมโลก เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะที่สามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ

3. ผลการศึกษา เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันกระแสการเรียกร้องให้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีความรุนแรง และต่อเนื่องโดยเฉพาะในเรื่องที่การท่องเที่ยวเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม จึงได้มีนักวิชาการค้นหาแนวทางที่ทำให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาการท่องเที่ยวสามารถทำร่วมกันได้ ทำให้เกิดแนวคิดในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศประสบความสำเร็จคือ ตัวนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นผู้ที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิด แต่จากการสำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวพบว่า นักท่องเที่ยวไม่เห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อยและมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย นักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามกฎของอุทยานแห่งชาติ ไม่มีความตระหนักและไม่รู้จักการใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้องและเหมาะสม ดังนั้นจึงควรมุ่งส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและได้เรียนรู้ถึงคุณค่า สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเยาวชนถือเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เยาวชนเข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางในการพัฒนาชุมชนภูมิปัญญาในการปฏิบัติตน ตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ยั่งยืน

4. ผลการสำรวจความต้องการในการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การสำรวจความต้องการในการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร สำหรับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการ 2 วิธี คือ 1) การสัมภาษณ์
2) การสอบถาม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1. ผลการสัมภาษณ์ จากการสัมภาษณ์ความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนา
กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของหัวหน้า
การประถมศึกษาอำเภอไทรโยค จำนวน 1 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการ
โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา จำนวน 1 คน ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 6 คน
โดยวิเคราะห์ข้อมูล ในด้าน 1) สถานภาพและข้อมูลทั่วไป 2) ความต้องการในการพัฒนา
กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ
เกี่ยวกับการพัฒนา
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่หัวหน้าการ
ประถมศึกษาอำเภอไทรโยค ศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา ครูผู้สอนระดับ
ชั้นมัธยมศึกษา โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งการทำงาน ประสบการณ์ใน
การทำงาน ประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ
ค่าร้อยละ (%) ดังตารางที่ 6 ต่อไปนี้

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

สถานภาพและข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1.เพศ		
ชาย	5	50.00
หญิง	5	50.00
รวม	10	100
10 อายุ		
25 - 35 ปี	5	50.00
36 - 45 ปี	3	30.00
46 - 55 ปี	1	10.00
56 ปีขึ้นไป	1	10.00
รวม	10	100.00

ตารางที่ 6 ต่อ

สถานภาพและข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
3. ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	9	90.00
ปริญญาโท	1	10.00
รวม	10	100
4. ตำแหน่ง		
หัวหน้าการประถมศึกษา	1	10.00
ศึกษานิเทศก์	2	20.00
ผู้บริหาร	1	10.00
ครูผู้สอน	6	60.00
รวม	10	100
5. ประสบการณ์ในการทำงาน		
1 - 10 ปี	5	50.00
11 - 20 ปี	4	40.00
21 - 30 ปี	1	10.00
รวม	10	100
6. ประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
เคย	2	20.00
ไม่เคย	8	80.00
รวม	10	100

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้ให้การสัมภาษณ์เป็นเพศชาย จำนวน 5 คน ร้อยละ 50.00 และเป็นเพศหญิง จำนวน 5 คน ร้อยละ 50.00 อายุส่วนใหญ่ระหว่าง 25-35 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 มีอายุระหว่าง 36-45 ปี และอายุ 56 ปี ขึ้นไป จำนวนเท่ากันอย่างละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ด้านระดับการศึกษา ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 90.00 และจบการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ด้านตำแหน่งการทำงาน ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งครูผู้สอน จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ดำรงตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษาและ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวนเท่ากันอย่างละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 มีประสบการณ์ในการทำงาน 1-10 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ระหว่าง 11-20 ปี

จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 21-30 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ในด้านประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนใหญ่ผู้ไม่เคยมีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 มีประสบการณ์จำนวน 2 คน ร้อยละ 20.00

ตอนที่ 2 ความต้องการในการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหัวหน้าการหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอไทรโยค ศึกษาพิเศษ ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิเคราะห์ความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านความต้องการในการพัฒนา กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ทุกฝ่ายมีความต้องการพัฒนา กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับนักเรียนศึกษาตอนต้น โดยตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังที่หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอไทรโยค กล่าวว่า “ในสังคมปัจจุบันนักท่องเที่ยวยังขาดจิตสำนึกที่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวไม่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว นักเรียนควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนของตน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน” (บัญญัติ ทองสวัสดิ์ 2545)

ด้านบทบาทของกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมพบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยให้เยาวชนได้ตระหนักถึงความสำคัญในการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนได้ ดังที่ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยากล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนได้ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมนักเรียนให้มีความรู้ และได้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนต่อไป ถ้านักเรียนได้รับการปลูกฝัง หรือส่งเสริมให้ได้เรียนรู้อย่างเหมาะสม” (มานิช พุทผดุมกุล 2545)

ด้านการประเมินผลในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยภาพรวมพบว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้และสัมผัสกับธรรมชาติโดยตรง และเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้ปฏิบัติ ดังนั้น รูปแบบการประเมินผลจึงมีได้หลากหลายเช่น การประเมินผลโดยการสังเกต

ขณะทำกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม ประเมินผลงานตามสภาพจริง ประเมินผลจากการสัมภาษณ์ สอบถามความคิดเห็นของนักเรียน และควรมีการประเมินผลหลังจากจัดกิจกรรมเพื่อศึกษา พฤติกรรมของนักเรียนหลังจากที่ได้จัดกิจกรรมแล้ว เพื่อดูว่าสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้มานักเรียนได้ พัฒนาขึ้นหรือไม่มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือไม่ อย่างไร (วิบูลย์ ชมละม้าย 2545)

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติมของหัวหน้าการประถมศึกษา อำเภอไทรโยค ศึกษาพิเศษ ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ด้านปัญหาอุปสรรคในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรพบว่า

1. ครูบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ครูยังไม่มีความชัดเจนในด้านเนื้อหาและกิจกรรม การจัดกิจกรรมจึงต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่มีความรู้มาจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนเพราะจะทำให้การจัดกิจกรรมเกิดประโยชน์ต่อเด็ก อย่างแท้จริง

2. ครูบางส่วนยังไม่เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนจึงไม่ส่งเสริม และไม่สนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม

3. ผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับ นักเรียนส่งผลให้ผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้นักเรียนไปเข้าร่วมกิจกรรม จึงควรจัดประชุมชี้แจงให้ ผู้ปกครองทราบถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ในการเข้าร่วมกิจกรรม

ในด้านข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยภาพรวมพบว่า

1. ควรจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลา และควรใช้สถานที่ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรม ให้นักเรียนได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริง

2. หลังจากจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 1 เดือน ควรมีการประเมินพฤติกรรมของ นักเรียนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือแบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมใน โรงเรียนอีกครั้ง

5. ผลการสัมภาษณ์แนวการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากเจ้าหน้าที่ ป่าไม้ อุทยานแห่งชาติไทรโยค

ผลการสัมภาษณ์แนวการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยม ศึกษาตอนต้นของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ อุทยานแห่งชาติไทรโยค จำนวน 5 คน โดยวิเคราะห์ข้อมูล

จาก 1) สถานภาพและข้อมูลทั่วไป 2) แนวการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะอื่นๆ มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่ไปมัอุทยานแห่งชาติไทรโยค โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ (%)

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถานภาพและข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	5	100
หญิง	-	0.00
รวม	5	100
2. อายุ		
20 - 30 ปี	3	60.00
30 - 40 ปี	2	40.00
รวม	5	100
3. ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาปีที่ 6	4	80.00
ปริญญาตรี	1	20.00
รวม	5	100
4. ตำแหน่ง		
เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์	4	80.00
นักวิชาการเกษตร อุทยานแห่งชาติไทรโยค	1	20.00
รวม	5	100
5. ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
เคย	5	100
ไม่เคย	-	-
รวม	5	100

จากตารางที่ 7 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเพศชาย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ส่วนใหญ่ผู้ให้สัมภาษณ์ มีอายุ 20-30 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 และมีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี จำนวน 2 คน ด้านระดับการศึกษา ส่วนใหญ่ผู้ให้สัมภาษณ์ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 และจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ด้านตำแหน่งการทำงานส่วนใหญ่ทำงานในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์อุทยานแห่งชาติไทรโยค จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 และนักวิชาการเกษตรอุทยานแห่งชาติไทรโยค จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 20 และด้านประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่าทุกคนเคยจัดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 100.00 กิจกรรมที่จัดเป็นกิจกรรมในรูปแบบการสื่อความหมายเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและจัดให้กับนักเรียน นักศึกษาและเยาวชน

2. แนวการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้อุทยานแห่งชาติไทรโยค วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ ผลการวิเคราะห์โดยภาพรวมพบว่า กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความเหมาะสมที่จัดให้กับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ มีพฤติกรรม และความคิดเห็นที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รูปแบบการจัดกิจกรรมจึงควรมีอย่างหลากหลาย ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าผู้จัดกิจกรรมมุ่งเน้นให้เกิดคุณลักษณะใดกับนักเรียน การจัดกิจกรรมควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มากที่สุด เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและประสบการณ์ตรง นักเรียนทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง ได้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมทุกคน กิจกรรมที่จัดควรมีเกม เพลง การแสดงบทบาทสมมุติสอดแทรกในแต่ละกิจกรรม จัดกิจกรรมให้เด็กรู้สึกสนุกสนาน สอดแทรกเนื้อหาสาระไปโดยเด็กไม่รู้ตัวจะทำให้กิจกรรมที่จัดไม่น่าเบื่อ กิจกรรมบางกิจกรรมควรจัดให้นักเรียนได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสได้พูดคุยปรึกษาหารือกัน นอกจากนี้สมัคร ศรีสำเนา เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์อุทยานแห่งชาติไทรโยคได้แสดงความคิดเห็นสนับสนุนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า “ควรมีการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย และเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น การมีส่วนร่วมในการแสดงบทบาทของผู้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ฝึกประชุมกลุ่มย่อย เดินศึกษาธรรมชาติ การเป็นมัคคุเทศก์ ให้นักเรียนมองเห็นความสำคัญและเกิดความรักความหวงแหนในธรรมชาติ ดังนั้น การจัดกิจกรรมลักษณะจึงต้องใช้ทฤษฎีหลักการและประสบการณ์ในการลงมือปฏิบัติจริงจากวิทยากร

และปราชญ์ชาวบ้านในการจัดเนื้อหากิจกรรม ส่วนระยะเวลาให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์จริง" (สมัคร ศรีสำภา 2545)

3. ด้านปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

3.1 การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ผ่านมาพบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมให้ดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง ดังเช่น วัสดุอุปกรณ์ในการเล่น เกม การประชุมกลุ่มย่อย การปฏิบัติกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมนันทนาการ ฯลฯ ที่มีความจำเป็นต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ ให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรม ดังนั้นวิธีการแก้ปัญหาจึงต้องขอความอนุเคราะห์ด้านวัสดุ อุปกรณ์จากหน่วยงานอื่น ๆ หรือใช้วัสดุอุปกรณ์จากท้องถิ่นที่ประดิษฐ์ขึ้นจากธรรมชาติ รวมทั้งการใช้บรรยากาศและแหล่งธรรมชาติ เป็นสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.2 ปัญหาด้านเวลาในการจัดกิจกรรม พบว่ามีเวลาน้อยในการให้ข้อมูลกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม บางครั้งทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่เข้าใจกิจกรรมอย่างถ่องแท้ แนวทางในการแก้ปัญหา คือให้ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมอย่างมีค่ามากที่สุด โดยผู้จัดต้องจัดเตรียมข้อมูลให้พอดีกับเวลา เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับประโยชน์สูงสุด

6. **ความคิดเห็นและความต้องการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็นและความต้องการของนักเรียน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิเคราะห์ ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการใช้ค่าสถิติร้อยละ ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

สถานภาพและข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	19	63.33
หญิง	11	36.67
รวม	30	100
2. อายุ		
12 - 15 ปี	28	93.34
15 ปี ขึ้นไป	2	6.66
รวม	30	100
3. ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาปีที่ 1	11	36.66
มัธยมศึกษาปีที่ 2	11	36.66
มัธยมศึกษาปีที่ 3	8	26.68
รวม	30	100
4. ประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร		
เคย	30	100
ไม่เคย	-	-
รวม	30	100
5. ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
เคย	-	-
ไม่เคย	30	100
รวม	30	100

จากตารางที่ 8 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.33 และ เพศหญิง จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 12 - 15 ปี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 93.34 อายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.66 ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวนเท่ากัน คือ 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.66 และศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 8 คน คิดเป็น ร้อยละ 26.68 ด้านประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร ทุกคน

เคยร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร คิดเป็นร้อยละ 100.00 ในด้านประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรมการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ไม่เคยมีประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็น
ร้อยละ 100.00

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและความต้องการในการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการ
วิเคราะห์เนื้อหาสรุปข้อค้นพบได้ต่อไปนี้

1. นักเรียนไม่เคยได้รับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. นักเรียนต้องการให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลักษณะของ
การเข้าค่าย 3 วัน 2 คืน
3. เนื้อหาที่นักเรียนสนใจและต้องการที่จะให้มีในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ได้แก่

3.1 ประวัติของอุทยานแห่งชาติไทรโยคและน้ำตกไทรโยคใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย
ถ้ำ และพุร้อนน้ำ

3.2 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ถ้ำ

3.3 การท่องเที่ยววิถีชีวิต

3.4 การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์

3.5 การทำนกอพยพ หมู่บ้านแก่งจ้อ ตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัด
กาญจนบุรี

3.6 การสร้างแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

4. ด้านรูปแบบการวัดผลประเมินผล โดยภาพรวมพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้วัด
และประเมินผลในลักษณะดังต่อไปนี้

4.1 การทดสอบความรู้ความเข้าใจ

4.2 การสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียน

4.3 การประเมินจากการปฏิบัติจริง

4.4 การตรวจผลงาน

ตอนที่ 2 การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร

การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยม
ศึกษาตอนต้น โดยนำข้อมูลที่ได้จากวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความ

ต้องการ รวมทั้งการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดประเด็นในการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรฉบับร่าง 2) การประเมินโครงร่างกิจกรรมเสริมหลักสูตร 3) การปรับปรุงโครงร่างกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ผลการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฉบับร่าง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการ รวมทั้งการขอคำแนะนำ และคำปรึกษาจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ นำมาพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฉบับร่างประกอบด้วย 1) สารระสำคัญ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) การจัดกิจกรรม 5) สื่อในการจัดกิจกรรม 6) ระยะเวลา 7) การวัดผลประเมินผล

สารระสำคัญ

สารระสำคัญของกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับรายวิชา ส 053 ประชากรกับสิ่งแวดล้อม ที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาความรู้เกี่ยวกับประชากรและสิ่งแวดล้อมเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับสิ่งแวดล้อม ตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากประชากร มีความรับผิดชอบต่อการแก้ปัญหา มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเอง มุ่งปลูกฝังให้นักเรียนได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อันส่งผลให้การท่องเที่ยวดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสม ทรัพยากรได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนตลอดไป อีกทั้งมีส่วนให้เยาวชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการท่องเที่ยวอย่างสมดุลและยั่งยืน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรักและหวงแหนในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เกิดความสำนึกรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีพฤติกรรมที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและมีความคิดเห็นที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีจุดประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของอุทยานแห่งชาติไทรโยค ความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งมีชีวิตในอุทยานแห่งชาติไทรโยค ความสำคัญของ

ทรัพยากรธรรมชาติต่อสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศบริเวณน้ำตกไทรโยคใหญ่ ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับชีวิต การเรียนรู้ธรรมชาติโดยใช้ประสาทสัมผัสนอกเหนือจากการใช้สายตา วิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในการท่องเที่ยวประเภทน้ำตก การท่องเที่ยวที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง ข้อปฏิบัติในการเที่ยวน้ำตก การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว การดูแลทรัพยากรธรรมชาติ และความสมดุลระบบนิเวศในท้องถิ่น การทำงานของหมู่บ้านแก่งจ้อ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี การสร้างแนวร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

2. เพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. เพื่อให้นักเรียนมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง
4. นักเรียนสามารถประเมินพฤติกรรมของตนเองตามสภาพที่แท้จริง

เนื้อหา

กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กำหนดกิจกรรมเป็น 7 กิจกรรม ดังนี้ กิจกรรมที่ 1 ท่องเที่ยวไทรโยคใหญ่เปิดประตูใจสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมที่ 2 คุณค่าแห่งชีวิต กิจกรรมที่ 3 ท่องเที่ยวถูกวิธี กิจกรรมที่ 4 ปลูกจิตสำนึกรักษาภาพฤๅษีไพร่ กิจกรรมที่ 5 ธรรมชาติให้ชีวิต กิจกรรมที่ 6 ร่วมสถานผืนวันโลกสวย กิจกรรมที่ 7 สัญญาใจ

กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 7 กิจกรรมมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 ท่องเที่ยวไทรโยคใหญ่เปิดประตูใจสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นมาของอุทยานแห่งชาติไทรโยค ประวัติการค้นพบน้ำตกไทรโยคใหญ่ ความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งมีชีวิตในบริเวณอุทยานแห่งชาติไทรโยค ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมต่อสิ่งมีชีวิตในบริเวณอุทยานแห่งชาติไทรโยค ความเป็นมาของอุทยานไทรโยค ระบบนิเวศในบริเวณน้ำตกไทรโยคใหญ่ความเป็นมาของอุทยานแห่งชาติไทรโยค และประวัติการค้นพบน้ำตกไทรโยคใหญ่

กิจกรรมที่ 2 คุณค่าแห่งชีวิต มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนรู้ธรรมชาติโดยใช้ประสาทสัมผัสนอกเหนือจากการใช้สายตา ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับชีวิต

กิจกรรมที่ 3 การท่องเที่ยวถูกวิธี มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก การท่องเที่ยวที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง ข้อปฏิบัติในท่องเที่ยวหน้าตก

กิจกรรมที่ 4 ปลุกจิตสำนึกรักษาพฤกษไพร มีเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว การดูแลทรัพยากรธรรมชาติและ ความสมดุลของระบบนิเวศในท้องถิ่น

กิจกรรมที่ 5 ธรรมชาติให้ชีวิต มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติและความเป็นมาเกี่ยวกับการทำนากุ้ง ขั้นตอนประกอบด้วยการวาดแบบ การตัดโฟม เหลลทำเป็นตัวนก การหุ้มตัวนกด้วย สำลี การติดปากติดหางนก และขานก การวาดตาและลาย

กิจกรรมที่ 6 ร่วมสานฝันวันโลกสวย มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างแนวร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

กิจกรรมที่ 7 สัญญาใจ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

การจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้และสัมผัสกับธรรมชาติ เรียนรู้จากของจริง ฝึกปฏิบัติจริง โดยมีข้อกำหนด ดังนี้

1. จัดกิจกรรมโดยใช้วิทยากรที่มีความรู้เหมาะสมกับเนื้อหา
2. จัดกิจกรรมโดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความต้องการและความสนใจของนักเรียน
3. จัดกิจกรรมโดยมุ่งเน้นทักษะกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการกลุ่มและกระบวนการฝึกปฏิบัติ
4. จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
5. จัดสภาพแวดล้อม และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยนำนักเรียนไปศึกษาที่อุทยานแห่งชาติไทรโยค
6. จัดการเรียนการสอนโดยสอดคล้องค่านิยมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

สื่อที่ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้ง 7 กิจกรรมมี ดังนี้

1. ผู้รู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
2. คณะวิทยากรจากอุทยานแห่งชาติไทรโยค

3. สถานที่จริงได้แก่อุทยานแห่งชาติไทรโยค
4. เครื่องฉายสไลด์
5. สไลด์เรื่องประวัติน้ำตกไทรโยคใหญ่
6. เครื่องดนตรี ได้แก่ ขลุ่ย กีตาร์
7. อุปกรณ์ที่ใช้ในการวาดรูป ได้แก่ กระดาษ ดินสอ ยางลบ สีชอล์ก
8. อุปกรณ์สำหรับเล่นเกม ได้แก่ กระดาษ ปากกาเคมี ผ้าปิดตา
9. ใบงาน
10. ใบความรู้

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม

กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ได้กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรม จำนวน 3 วัน 2 คืน ดังตารางกิจกรรมต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วัน	เวลา	กิจกรรม
วันที่ 1	06.00 - 07.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
	07.00 - 08.00 น.	นักเรียนเดินทางจากโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา เข้าสู่อุทยานแห่งชาติไทรโยค
	08.00 - 09.00 น.	เจ้าหน้าที่อุทยานฯ แนะนำสถานที่และข้อตกลงในการเข้าค่ายซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ของการเข้าค่าย
	09.00 - 12.00 น.	กิจกรรมที่ 1 : การท่องเที่ยวไทรโยคใหญ่เปิดประตูใจสู่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
	12.00 - 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
	13.00 - 17.30 น.	กิจกรรมที่ 2 : คุณค่าแห่งชีวิต
	17.30 - 18.00 น.	รับประทานอาหารเย็น
	18.00 - 21.00 น.	กิจกรรมที่ 3 : ท่องเที่ยวถ้ำถ้ำวิธีย์
วันที่ 2	05.00 - 06.00 น.	ทำธุระส่วนตัว / ออกกำลังกาย
	07.00 - 07.30 น.	รับประทานอาหารเช้า
	07.30 - 12.00 น.	กิจกรรมที่ 4 : ปลูกจิตสำนึกรักษาพฤษภไพร
	12.00 - 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน / เดินทางไปสู่หมู่บ้านแก่งจ้อ
	13.00 - 16.00 น.	กิจกรรมที่ 5 : ธรรมชาติให้ชีวิต
	16.00 - 17.00 น.	เดินทางกลับเข้าสู่อุทยานแห่งชาติไทรโยค
	17.00 - 17.30 น.	อาบน้ำ / ทำธุระส่วนตัว
	18.00 - 21.00 น.	กิจกรรมที่ 6 : ร่วมสานฝันวันโลกสวย
วันที่ 3	05.00 - 06.00 น.	ทำธุระส่วนตัว / ออกกำลังกาย
	07.00 - 07.30 น.	รับประทานอาหารเช้า
	07.30 - 10.30 น.	กิจกรรมที่ 7 : สัมผัสใจ
	10.30 - 12.00 น.	กิจกรรมอำลา
	12.00 - 12.30 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
	12.30 - 13.00 น.	เดินทางกลับโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา

การวัดและประเมินผล

การประเมินผล กำหนดการประเมิน 3 ช่วง คือ การประเมินผลก่อนการจัดกิจกรรม การประเมินระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม และการประเมินผลหลังการปฏิบัติกิจกรรม โดยครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ซึ่งมีรายละเอียดของการประเมินผลดังนี้

1. ประเมินก่อนการจัดกิจกรรม ใช้แบบประเมินตนเองด้านความรู้ความเข้าใจ เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. ประเมินระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม ในการประเมินดังนี้

2.1 ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะทำกิจกรรมโดยให้แบบสังเกต

2.2 ประเมินผลงานโดยประเมินชิ้นงานตามสภาพที่แท้จริง

2.3 ประเมินจากแบบบันทึกผลหลังการปฏิบัติกิจกรรม

3. ประเมินหลังการปฏิบัติกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินตนเองด้านความรู้ความเข้าใจ เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแบบประเมินพฤติกรรมของนักเรียนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการประเมินโครงร่างกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การประเมินโครงร่างกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการประเมินก่อนนำกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปทดลองใช้ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เป็นผู้ประเมินหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พิจารณาความสอดคล้องในการกำหนดองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม การประเมินผล การเรียบเรียงและการใช้ภาษาในการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้จากการประเมินโครงร่างกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้เชี่ยวชาญ สรุปได้ดังนี้

1. ความสอดคล้องในการกำหนดองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมครบถ้วนครอบคลุมเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องและเหมาะสม
2. การเรียงลำดับขั้นตอนในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม สามารถดำเนินกิจกรรมได้ จากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ดังนั้นการเรียงลำดับ ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม
3. องค์ประกอบภายในของแผนการจัดกิจกรรมมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันทุกกิจกรรม จากผลประเมินของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ดังนั้นองค์ประกอบภายในของแผนการจัดกิจกรรมมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันทุกกิจกรรม

4. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรม ในด้านสาระสำคัญในแต่ละเรื่องมีความเหมาะสม สามารถบอกถึงแนวคิดและความสำคัญของแผนการจัดกิจกรรม จากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ดังนั้นองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมในด้านสาระสำคัญในแต่ละเรื่องมีความเหมาะสม

5. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านวัตถุประสงค์ ในแผนการจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกับสาระสำคัญ เนื้อหา กิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม และระยะเวลา จากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ดังนั้นวัตถุประสงค์ในแต่ละเรื่องกับสาระสำคัญ เนื้อหา กิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมและระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกัน

6. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านวัตถุประสงค์ มีความชัดเจน สามารถแสดงถึงสิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดกับผู้เรียน จากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 ดังนั้นองค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์มีความชัดเจน สามารถแสดงถึงสิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดกับผู้เรียนมีความเหมาะสม

7. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านวัตถุประสงค์ในแต่ละกิจกรรมมีความเป็นไปได้ ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ จากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ดังนั้นองค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ในแต่ละกิจกรรมมีความเป็นไปได้ ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้มีความเหมาะสม

8. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านเนื้อหาสอดคล้องกับ สาระสำคัญ วัตถุประสงค์ กิจกรรม สื่อ และระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมซึ่งสามารถจัดกิจกรรมให้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 ดังนั้นองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรม เนื้อหา สาระสำคัญ วัตถุประสงค์ กิจกรรม สื่อ และระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม มีความสอดคล้องกัน ซึ่งสามารถจัดกิจกรรมให้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

9. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านการจัดกิจกรรม ในส่วนขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม จากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ดังนั้นองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรม ในส่วนขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมวัตถุประสงค์และระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม สอดคล้องกัน

10. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านการจัดกิจกรรมมีการกำหนดการดำเนินกิจกรรมแต่ละขั้นตอนมีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้สะดวก การประเมินของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ดังนั้นองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมมีการกำหนดการดำเนินการแต่ละขั้นตอน มีความชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้สะดวก

11. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านการจัดกิจกรรม มีการดำเนินกิจกรรมโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การประเมินของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ดังนั้นองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรม ด้านการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม มีการดำเนินการจัดกิจกรรมโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

12. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม สื่อมีความสอดคล้องกับการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้กิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ดังนั้น องค์ประกอบแผนการจัดกิจกรรมจึงมีความเหมาะสม

13. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม มีการกำหนดสื่อในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน นำไปสู่การเตรียมที่ง่ายและสะดวก ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 ดังนั้น องค์ประกอบแผนการจัดกิจกรรม จึงมีความเหมาะสม

14. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรม ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 ดังนั้น องค์ประกอบแผนการจัดกิจกรรมด้านระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม จึงมีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรม

15. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านประเมินผล มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 ดังนั้น องค์ประกอบของการจัดกิจกรรมด้านการประเมินผล มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม

16. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านการประเมินผล มีความเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการจะวัด ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 ดังนั้น องค์ประกอบของการจัดกิจกรรมด้านการประเมินผล มีความเหมาะสมกับพฤติกรรมที่จะวัด

17. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านประเมินผล มีเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน มีความชัดเจนเข้าใจง่าย สามารถนำไปใช้ได้สะดวก ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 องค์ประกอบของการจัดกิจกรรมด้านการประเมินผล มีความเหมาะสม

18. การเรียบเรียงและการใช้ภาษาในการจัดกิจกรรมด้านการประเมินผลมีความเหมาะสม เข้าใจง่าย ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 ดังนั้น การเรียบเรียงและการใช้ภาษาในการจัดกิจกรรม มีความเหมาะสมอ่านเข้าใจง่าย

ผลการปรับปรุงโครงสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากผลการประเมินโครงสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสอดคล้องเหมาะสม โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านภาษาควรปรับปรุงจากภาษาพูดให้เป็นภาษาเขียน
2. ด้านการประเมินผลหลังการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรให้สัมพันธ์กับกิจกรรมในแผนการจัดกิจกรรมในแต่ละแผน
3. การจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงผลกระทบของการทำลายสิ่งแวดล้อมของนักเรียนโดยไม่ได้ตั้งใจ

ตอนที่ 3 การทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร

การทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นดำเนินการจัดกิจกรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 30 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 ดำเนินการจัดกิจกรรม จำนวน 7 กิจกรรม ใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม 3 วัน 2 คืน การดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่ ผู้วิจัยและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติไทรโยคเป็นผู้ร่วมการจัดกิจกรรม ส่วนในการจัดกิจกรรมที่ 5 กลุ่มผู้ทำนบกประตีสู้ของหมู่บ้านแก่งจ้อ ตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยและปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมเสริม

หลักสูตรการทอเย็บเชิงนิเวศ มีการสังเกตพฤติกรรม บันทึกผลการจัดกิจกรรม และประเมินผลงานของนักเรียน สรุปผลได้ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การทอเย็บไตรโยคใหญ่เปิดประตูใจสู่การทอเย็บเชิงนิเวศ เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของอุทยานแห่งชาติไตรโยค และประวัติการค้นพบน้ำตกไตรโยคใหญ่ โดยนักเรียนดูสไลด์ประกอบคำบรรยาย นักเรียนทุกคนให้ความสนใจ มีความตั้งใจดี สามารถตอบคำถามได้ แต่พฤติกรรมของนักเรียนไม่เป็นธรรมชาติ ประหม่า และยังไม่คุ้นเคยกับคณะวิทยากร หลังจากดูสไลด์มีการจัดกิจกรรมโดยให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม เพื่อวาดภาพจากสิ่งที่นักเรียนได้ฟังจากเสียงเพลงของวิทยากร จากการสังเกตพฤติกรรมพบว่านักเรียนมีความตั้งใจในการฟังเพื่อนดี มีการช่วยเหลือกันจนงานสำเร็จ มีสมาธิและตั้งใจร่วมกิจกรรมอย่างจริงจังมากขึ้น ตามลำดับ หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอชิ้นงาน นักเรียนยังไม่ค่อยมั่นใจในการนำเสนอ นักเรียนยังทำได้ไม่เต็มความสามารถเนื่องจากยังไม่คุ้นเคยกับสถานที่และวิทยากร ส่วนรูปแบบในการนำเสนอมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คือมีการร้องเพลงให้เข้ากับภาพ เล่านิทาน ส่วนภาพวาดจากจินตนาการสิ่งที่ได้ฟังจากเสียงเพลง ภาพมีความสัมพันธ์กับเนื้อเพลงดีมาก ผลจากการปฏิบัติกิจกรรมที่ 1 นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจร่วมกิจกรรมดีมาก โดยสังเกตจากการซักถาม การสนทนาได้ตอบและการแสดงความคิดเห็น มีการจดบันทึกความรู้จากวิทยากรเป็นระยะ ความคิดเห็นของนักเรียนในการจัดกิจกรรมที่ 1 พบว่าวิทยากรบรรยายได้ดี มีน้ำเสียงน่าฟัง มีการบรรยายประกอบการชมสไลด์ได้อย่างน่าฟัง ส่วนบรรยากาศและสถานที่จัดมีความเหมาะสม การดำเนินการจัดกิจกรรมไม่ติดขัด คณะวิทยากรมีการเตรียมการดี ความคิดเห็นของวิทยากรต่อการร่วมกิจกรรมของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความสนใจในการฟังการบรรยาย มีการจดบันทึกประเด็นที่สนใจเป็นระยะ นักเรียนสามารถวาดภาพตามจินตนาการได้อย่างสวยงาม แต่การนำเสนอผลงานยังประหม่า ขณะที่พานักเรียนไปศึกษาธรรมชาติและระบบนิเวศบริเวณน้ำตกไตรโยคใหญ่ นักเรียนให้ความสนใจดี มีการซักถามในเรื่องที่ไม่เคยพบมาก่อน มีนักเรียน 2-3 คนไม่ค่อยฟัง คุยและเล่นกัน มีเพื่อนในกลุ่มตักเตือนให้หยุดเล่นและคุย โดยรวมนักเรียนร่วมกิจกรรมดี

กิจกรรมที่ 2 คุณค่าแห่งชีวิต เป็นการเรียนรู้ธรรมชาติโดยใช้ประสาทสัมผัส นอกเหนือจากการใช้สายตา และความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับชีวิต การจัดกิจกรรมโดยให้นักเรียนเรียนรู้เสียงจากธรรมชาติ ขณะปฏิบัติกิจกรรมวิทยากรร้องเพลงลิ้นเสียงปิ่นและเล่านิทานเรื่อง ลูกกวางน้อยให้นักเรียนฟัง พบว่า นักเรียนทุกคนไม่มีการพูดคุยกัน สามารถสนทนา ได้ตอบกับวิทยากรได้ดี บรรยากาศเริ่มมีความเป็นกันเองมากขึ้น นักเรียนทำกิจกรรม “ลูกกวางน้อย”

ดำเนินกิจกรรมโดยให้นักเรียนเอาผ้าปิดตา แล้วให้นักเรียนใช้ประสาทสัมผัส ยกเว้นการใช้สายตาสัมผัสกับธรรมชาติโดยการดมกลิ่น ไปตามเส้นทางที่กำหนดไว้โดยใช้มือเกาะเชือกที่ซึ่งนำทางจนถึงจุดหมาย การร่วมกิจกรรมนี้พบว่านักเรียนมีการฟังเพื่อนด้วยความตั้งใจ เมื่อเพื่อนคนข้างหน้าบอกให้ทำอะไรจะปฏิบัติตาม มีการช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่องตลอดเส้นทาง เมื่อให้นักเรียนเอาผ้าปิดตาออก นักเรียนจะพูดคุยกันถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาด้วยความตื่นเต้นสนุกสนาน และเมื่อนักเรียนมาถึงจุดพักพร้อมกัน วิทยากรร้องเพลง“สิ้นเสียงปืน”ให้นักเรียนฟัง ร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้สึกและร่วมกันอภิปรายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นักเรียนพูดได้ด้วยความมั่นใจ ส่วนรูปแบบในการนำเสนอเรียบๆ ไม่มีเทคนิคที่สร้างสรรค์นอกจากการเล่าด้วยน้ำเสียงที่ตื่นเต้น แต่พบว่านักเรียนสามารถตอบคำถามได้ดี ส่วนหนึ่งมาจากนักเรียนได้สัมผัสกับธรรมชาติ ผสานกับเหตุการณ์จำลองที่เตรียมไว้ให้กับนักเรียนมีความสมจริง นักเรียนบางคนให้สัญญาว่า “จะไม่ฆ่าสัตว์สงสารลูกมัน ถ้าไม่มีแม่แล้วใครจะดูแลมัน มันน่าสงสาร มนุษย์ใจร้ายจัง” หลังจากนั้นให้นักเรียนวาดรูปป่าในฝัน นักเรียนวาดรูปและนำเสนอผลงานได้ดี มีความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอดีมาก นักเรียนเริ่มซาบซึ้งกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รักป่า รักสัตว์ นักเรียนฟังวิทยากรบรรยายเรื่องสภาพป่าของประเทศไทยด้วยความตั้งใจ มีการสนทนาโต้ตอบและแสดงความคิดเห็น มีการจับบันทึกความรู้ จากความคิดเห็นของนักเรียนพบว่าวิทยากรเก่งมีความสามารถในการจัดกิจกรรม สามารถการเล่าเรื่องได้อย่างซาบซึ้งกินใจ มองภาพสัตว์ป่าถูกทำลายได้อย่างชัดเจน วิทยากรเสียงไพเราะ เป่าขลุ่ยได้ไพเราะมาก สถานที่ในการจัดเหมาะสมดี รู้สึกตื่นเต้นมาก ส่วนความคิดเห็นของวิทยากร พบว่า การจัดกิจกรรมลักษณะนี้ควรเลือกสถานที่และบรรยากาศที่น่ากลัวและน่าตื่นเต้นมากกว่าจึงจะทำให้นักเรียนได้รับความรู้สึกถึงการสูญเสียสิ่งที่รัก รู้สึกกลัว การหลุดพรากจากการสังเกตพบว่านักเรียนบางคนยังหัวเราะแสดงว่า การจำลองเหตุการณ์ยังไม่น่ากลัวเท่าที่ควรแต่โดยภาพรวมนักเรียนมีความสนใจและมีส่วนร่วมต่อสถานการณ์ดี

กิจกรรมที่ 3 ท่องเที่ยวถูกวิธี เป็นกิจกรรมที่ทำในเวลากลางวัน เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก การท่องเที่ยวที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง และข้อปฏิบัติในการท่องเที่ยวน้ำตก จากกิจกรรมนักเรียนสามารถแยกเสียงจากธรรมชาติได้ แต่ยังไม่สามารถกำหนดทิศทางของเสียงได้ ใช้การแบ่งกลุ่มเพื่อให้นักเรียนสร้างบทละคร และแสดงบทบาทสมมุติตามสถานการณ์ที่กำหนด จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนพบว่านักเรียนกลุ่ม 1, 3 กล้าแสดงออก มีไหวพริบในการปรับการแสดงร่วมกับเพื่อนดี ในด้านเนื้อเรื่องยังกลมกลืนกันมากนักเนื่องจากนักเรียนมีเวลาในการคิดโครงเรื่องและซักซ้อมการแสดงน้อย ส่วนกลุ่ม 2 นักเรียนยังเขินอายแสดงละครใช้เวลาสั้น เพื่อน ๆ จึงไม่เข้าใจสาระที่แสดงของ

เรื่องจากนั้นวิทยากรจึงต้องสรุปในเรื่องการท่องเทียววิถีและการท่องเที่ยววิถีและข้อปฏิบัติในการท่องเที่ยวน้ำตกให้ชัดเจนอีกครั้ง การทำกิจกรรมจึงเลยเวลาที่กำหนด ส่วนในกิจกรรมสันตนาการ การทำท่าประกอบเพลง การเล่นเกม นักเรียนชายทำได้ดี ส่วนนักเรียนหญิงยังเขินอาย จากความคิดเห็นของนักเรียนพบว่าวิทยากรให้เวลาน้อยในการคิดการแสดงละคร ทำให้การแสดงบทบาทสมมุติยังไม่ดีเท่าที่ควร บรรยากาศและสถานที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมดี ได้ยินเสียงน้ำตก ได้ยินเสียงจิ้งหรีด ได้สัมผัสกับธรรมชาติ รู้สึกเย็นสดชื่น แต่มีดเพราะเป็นบริเวณที่ไม่มีไฟฟ้า ใช้ตะเกียง คณะวิทยากรมีความเป็นกันเองให้คำแนะนำตลอดเวลา ส่วนความคิดเห็นของวิทยากรพบว่า นักเรียนให้ความสนใจในการร่วมกิจกรรมดีแต่ให้เวลานักเรียนในการเตรียมการแสดงน้อยเกินไป พี่เลี้ยงในกลุ่มต้องช่วยกระตุ้นเสนอแนวคิดให้ นักเรียนหญิงยังเขินอาย ส่วนนักเรียนชายกล้าแสดงออกทุกคน

กิจกรรมที่ 4 การปลูกจิตสำนึกรักษาพฤษีไพร เป็นกิจกรรมที่เรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว การดูแลทรัพยากรธรรมชาติและความสะดวกของระบบนิเวศในท้องถิ่น ผลการจัดกิจกรรมพบว่านักเรียนปฏิบัติกิจกรรมสันตนาการได้ดีขึ้น นักเรียนสนุกสนาน มีการแบ่งกลุ่มเพื่อให้นักเรียนแสดงบทบาทเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น แนะนำสถานที่และระบบนิเวศโดยให้นักเรียนบางกลุ่มเป็นนักท่องเที่ยวนักเรียนที่เป็นตัวแทนกลุ่มมีกระบวนการสื่อสารธรรมชาติได้ดี นำเสนอด้วยความมั่นใจ มีไหวพริบในการปรับการแสดงร่วมกับเพื่อนดี มีความสนใจในการแสดง ทุกกลุ่มมีการสนทนาโต้ตอบระหว่างนักท่องเที่ยวมัคคุเทศก์ได้อย่างสร้างสรรค์ นักเรียนสามารถจดจำระบบนิเวศที่ได้ศึกษาอย่างแม่นยำสนุกสนานไม่เบื่อ ส่วนคำขวัญที่นักเรียนแต่ง อยู่ในระดับพอใช้เนื่องจากนักเรียนมีเวลาคิดคำขวัญน้อย เช่น "ฝากไว้แต่รอยเท้า เก็บไว้แต่ความทรงจำกลับไป" และ "ถ้าสวยรวยคุณค่า ควรรักษาโปรดอย่าทำลาย" ส่วนเรียงความเรื่อง "คุณค่าแห่งป่า" ต้องให้เวลานักเรียนทำในช่วงอื่นเนื่องจากหมดเวลาในการทำกิจกรรมที่ 4 จากความคิดเห็นของนักเรียนในการร่วมกิจกรรมพบว่ากิจกรรมวิทยากรมีความรู้เรื่องระบบนิเวศในอุทยานแห่งชาติไทรโยคเป็นอย่างดี สามารถตอบคำถามของนักเรียนได้ทุกเรื่อง เนื่องจากนักเรียนไม่เคยเป็นมัคคุเทศก์มาก่อน นักเรียนจึงประหม่าและตื่นเต้นมากกลัวแนะนำผิด สถานที่ดีบรรยากาศร่มรื่นสวยงาม นักเรียนได้ปีนเขาชมถ้ำแก้วจึงประทับใจในกิจกรรมนี้มาก สำหรับความคิดเห็นของวิทยากร โดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีความสนใจและตั้งใจร่วมกิจกรรมดี นักเรียนมีความสามารถในการพูดดี แม้มีเวลาน้อยแต่สามารถทำกิจกรรมได้ได้ดี

กิจกรรมที่ 5 ธรรมชาติให้ชีวิต กิจกรรมนี้มุ่งเน้นให้นักเรียน เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของการดำรงชีวิตของบุคคลในท้องถิ่นและเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน ในการประกอบอาชีพการทำงานประดิษฐ์จากกลุ่มคนทำงานบ้านแก่งจ้อ ตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งกลุ่มผู้ทำงานประดิษฐ์ได้อาศัยสิ่งที่พบเห็นจากธรรมชาติ ได้แก่นกประเภทต่างๆ ลักษณะรูปร่างสีสันทันกิริยาท่าทางของนก ฯลฯ เพื่อนำมาเป็นเกณฑ์ในการทำงานประดิษฐ์โดยการเลียนแบบธรรมชาติให้มากที่สุด กิจกรรมนี้เน้นให้นักเรียนได้เห็นประโยชน์จากธรรมชาติ ซึ่งเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับครอบครัว วัสดุที่ใช้ในการทำงานประดิษฐ์นั้นเป็นวัสดุที่ได้จากเศษวัสดุธรรมชาติ เช่น ขนเป็ด ขนไก่ ขนนก ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าของธรรมชาติ เริ่มดำเนินกิจกรรมโดยมีวิทยากรจากกลุ่มผู้ทำงานประดิษฐ์หมู่บ้านแก่งจ้อ เป็นผู้บรรยายประวัติความเป็นมาของอาชีพการทำงานและสอนวิธีการประดิษฐ์ให้กับนักเรียน โดยแจกวัสดุให้นักเรียนทุกคนและเริ่มสอนเป็นขั้นตอน ให้นักเรียนทำตามตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จเรียบร้อย จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนพบว่านักเรียนทำงานอย่างตั้งใจ มีการช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง และสามารถทำงานเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนมีความตื่นตัวในการร่วมทำกิจกรรม สังเกตได้จากนักเรียนจะซักถามเกี่ยวกับวิธีการและเทคนิคการทำ ราคา สถานที่จำหน่าย นักเรียนบางคนมีความพยายามและสนใจเป็นพิเศษ ที่จะนำกลับไปทำเพื่อจำหน่ายเป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ผลงานของนักเรียนส่วนใหญ่มีความสวยงามอยู่ในเกณฑ์พอใช้ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านเวลา ซึ่งในการประดิษฐ์ตามปกติแล้วในแต่ละขั้นตอนต้องใช้ระยะเวลาอย่างน้อย 3 วัน จากความคิดเห็นของนักเรียนในการร่วมกิจกรรมพบว่านักเรียนได้เรียนรู้วิธีการทำงานจากวิทยากรซึ่งเก่งมาก ทำงานได้สวยเหมือนของจริง วิทยากรสอนให้นักเรียนทำงานได้คนละ 1 ตัว รู้สึกภาคภูมิใจมาก การดำเนินกิจกรรมเป็นไปด้วยดีเนื่องจากมีการเตรียมอุปกรณ์ในการทำงานไว้พร้อมมีวิทยากรหลายคน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างรวดเร็ว สำหรับความคิดเห็นของวิทยากรพบว่านักเรียนให้ความสนใจ ตั้งใจในการทำงานมาก แต่เวลาในการทำค่อนข้างจำกัด ทำให้สอนวิธีการทำได้คร่าวๆ ถ้าต้องการให้งานปราณีตต้องใช้เวลาในการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ

กิจกรรมที่ 6 ร่วมสานฝันวันโลกสวย เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืนและสร้างแนวร่วมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การดำเนินกิจกรรมใช้เวลาตอนกลางวันจัดสถานที่ลักษณะกิจกรรมรอบกองไฟ โดยเริ่มจากให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่มเพื่อเล่นเกมผสมคำ กำหนดคำเป็น 3 ข้อความ กลุ่มที่ 1 ได้คำว่า "ระบบนิเวศ" กลุ่มที่ 2 ได้คำว่า "ทรัพยากรธรรมชาติ" และกลุ่มที่ 3 ได้คำว่า "การอนุรักษ์" กติกาการเล่นให้นักเรียนนำพยัญชนะ สระและ

วรรณยุกต์ ที่ได้รับในแต่ละกลุ่มเรียงให้ได้คำตามที่กำหนดไว้และให้นักเรียนแต่ละกลุ่มระดมความคิดเกี่ยวกับวิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นข้อ ๆ และให้กลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะร่วมกิจกรรมพบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นในการนำพญานาค ละคร และวรรณยุกต์ มารวมเป็นคำที่กำหนดให้ได้ถูกต้องและรวดเร็ว มีการช่วยเหลือกันดี จากนั้นวิทยากรนำเล่นเกมสัตว์ป่า เป็นเกมที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของสัตว์ป่า เริ่มจากวิทยากรแจกบัตรชื่อของสัตว์ชนิดต่าง ๆ เช่น เสือกินเนื้อเป็นอาหาร นกกินผลไม้เป็นอาหาร กวางกินหญ้าเป็นอาหาร และสัตว์ชนิดอื่น ๆ ให้นักเรียนคนละ 1 ใบ โดยสมมติให้นักเรียนเป็นสัตว์ชนิดที่กำหนดตามบัตรนั้น วิทยากรบอกกติกาการเล่นเกมที่แต่ละรอบ โดยการกำหนดจำนวนอาหารชนิดต่าง ๆ เป็นบัตรคำ เช่น น้ำ เนื้อ หญ้า ผลไม้ และอาหารอื่น ๆ จากปริมาณมากไปหาน้อยนั้น ซึ่งหมายถึงเมื่อธรรมชาติถูกบุกรุกถูกทำลาย อาหารของสัตว์ป่าก็มีปริมาณเหลือน้อยลง สัตว์ต้องออกไปหาอาหารของตัวเองในแต่ละรอบและเมื่อสัตว์ตัวใดไม่มีอาหารกินก็จะตายในที่สุด เมื่อนักเรียนเก็บบัตรอาหารไม่ได้ต้องหยุดเล่นในรอบต่อไปวิทยากรนำเล่นเกมจนถึงรอบที่ไม่มีอาหารให้สัตว์ต่าง ๆ กิน สัตว์ก็เสียชีวิตหมด ในการเล่นเกมนี้นักเรียนมีความกระตือรือร้น เพราะต้องแย่งบัตรอาหารเพื่อจะได้เล่นในรอบต่อไป และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน จากนั้นวิทยากรร้องเพลง "ชีวิตสัมพันธ์" ให้นักเรียนฟังเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกของนักเรียนให้เป็นนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนและช่วยการสร้างความร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้นักเรียนทุกคนออกมาพูดเกี่ยวกับแนวความคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของตนเองและให้คำมั่นสัญญาในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืนโดยการแจกเทียนไขให้นักเรียนคนละ 1 เล่ม จากนั้นวิทยากรกำหนดให้แสงเทียนเป็นเสมือนแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ จากนั้นให้นักเรียนนำเทียนมารวมเป็นกลุ่มเดียวกันเพื่อแสดงแนวร่วม สังเกตได้ว่าแสงเทียนที่นำมารวมกันมีความสว่างกว่าแสงเทียนที่อยู่เพียงดวงเดียวหลายเท่า วิทยากรอธิบายให้นักเรียนฟังว่าเช่นเดียวกับแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ถ้าเราเพียงคนเดียวอนุรักษ์ธรรมชาติก็肯定不会เกิดเป็นรูปธรรม แต่เมื่อใดเรานำแนวคิดของแต่ละคนมาผนึกกำลังระดมความคิดก็จะเห็นผลเป็นรูปธรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน จากการสังเกตในการนำเสนอและการร่วมกิจกรรม นักเรียนสามารถอธิบายและเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ดีและได้รับคำชมจากคณะวิทยากรอุทยานแห่งชาติไทรโยค และจากความความคิดเห็นในการร่วมกิจกรรมของนักเรียนพบว่ากิจกรรมสนุกมาก และแฝงไว้ด้วยแนวคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คณะวิทยากรร้องเพลงไพเราะมาก นักเรียนฟังแล้วรู้สึกซาบซึ้งกินใจ บรรยากาศดีต่อการดำเนิน

กิจกรรม ส่วนความคิดเห็นของวิทยากร โดยภาพรวมพบว่านักเรียนตั้งใจร่วมกิจกรรมดี มีนักเรียนผู้ชายบางคนเท่านั้นคุยกัน เล่นกันและไม่สนใจฟัง

กิจกรรมที่ 7 สัญญาใจ เป็นกิจกรรมเพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกต่อการรักษา ระบบนิเวศ เกิดความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งสามารถปฏิบัติตนเป็น ผู้อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและเป็นผู้นำในการเผยแพร่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่อย่าง ยั่งยืน เริ่มกิจกรรมโดยวิทยากรจากอุทยานแห่งชาติไทรโยค นำกิจกรรมสันตนาการและบรรยาย เกี่ยวกับบทบาทของนักเรียนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในสถานที่ท่องเที่ยวให้นักเรียนเขียนคำมั่น สัญญาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมลงในรูปหัวใจที่แจกให้คนละ 1 ดวง แล้วให้นักเรียนเขียน ความรู้สึกที่อยากฝากไว้หรือคำสัญญาในการร่วมอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และเมื่อนักเรียนเขียน เสร็จวิทยากรและนักเรียนร่วมกันร้องเพลง "สัญญาใจ" แล้วให้นักเรียนนำสัญญาใจไปติดที่บอร์ด หัวใจดวงใหญ่ที่ละคน วิทยากรอ่านสัญญาใจที่นักเรียนเขียนทุกดวง สัญญาใจที่นักเรียนให้ไว้ เช่น "จากการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ทำให้เข้าใจและแน่ใจว่า สิ่งมีชีวิตทุกชีวิตในป่าไม่สามารถ อยู่ได้เพียงลำพัง ทุกชีวิตต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพื่อให้ระบบนิเวศในป่ามีความสมบูรณ์ และเป็นที่ยังคงอยู่ให้ความรู้ ความสดชื่นแก่มวลมนุษยชาติ เราจะอนุรักษ์พื้นที่ป่านี้ไว้" "รักชาติ รักบ้านเมืองช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม" "รักทุกสิ่งทุกอย่าง พบทุกสิ่งที่ยิ่ง และขอสัญญาใจว่าจะ เก็บความทรงจำนี้ไว้เล่าขานต่อไป " จากนั้นได้ให้รางวัลกับนักเรียนที่มีความสามารถในการเขียน คำมั่นสัญญาที่ดี สุดท้ายคณะวิทยากรและนักเรียนร่วมกันร้องเพลง "ชีวิตสัมพันธ์" จากการจัด กิจกรรมนักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นผู้อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวได้ดีและบอก แนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวได้ จากความคิดเห็นของนักเรียนในการ ร่วมกิจกรรมพบว่า วิทยากรมีความสามารถในการพูดให้ซาบซึ้งกินใจให้เห็นคุณค่าต่อการรักษา ระบบนิเวศ บรรยากาศของสถานที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรม ร่มเย็นสดชื่นมาก สำหรับความคิดเห็น ของวิทยากรพบว่าโดยภาพรวมนักเรียนมีความสามารถในการพูด มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าแสดง ทุกคน

ตอนที่ 4 ผลการประเมินและปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิง นิเวศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การประเมินและปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี โดย

ผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมและผู้วิจัยดำเนินการร่วมกันประเมินผล 3 ลักษณะ 1) ประเมินก่อนการจัดกิจกรรมโดยใช้แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ประเมินระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมซึ่งประเมินโดยใช้การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะทำกิจกรรมโดยใช้แบบสังเกต ประเมินผลงานโดยประเมินผลงานตามสภาพที่แท้จริงและประเมินจากแบบบันทึกปฏิบัติกิจกรรม 3) การประเมินหลังการปฏิบัติกิจกรรมโดยใช้แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและประเมินผลด้านความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการประเมินดังนี้

ผลการประเมินก่อนการจัดกิจกรรม

การประเมินความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา พบว่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) ของนักเรียนก่อนใช้หลักสูตรมีค่าเท่ากับ 13.23 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 2.31

ผลการประเมินหลังการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก่อนและหลัง การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลสัมฤทธิ์	จำนวนนักเรียน (n)	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย $\bar{x}$	S.D	t-test	Sig
ก่อนใช้กิจกรรม	30	20	13.23	2.31	14.13	0.05
หลังใช้กิจกรรม	30	20	15.87	2.06	2	

$$t_{.05}, df 29 = 2.04$$

จากตารางที่ 10 พบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักเรียนก่อนและหลังใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมุติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ โดยหลังใช้กิจกรรมนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{x} = 15.87$, SD = 2.06) สูงกว่าก่อน

ใช้กิจกรรม ($\bar{x} = 13.23$, $SD = 2.31$) นักเรียนมีความตั้งใจในการร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี ผลงานที่จัดทำระหว่างปฏิบัติกิจกรรมอยู่ในระดับดี ภายในกลุ่มมีการช่วยเหลือกัน มีการแบ่งงานกันทำจนทำงานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี การนำเสนอผลงานมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยวิทยากรให้ข้อเสนอแนะว่าส่วนใหญ่ นักเรียนมีความตั้งใจในการทำงานดี มีความสามารถในการทำผลงาน แต่เนื่องจากการปฏิบัติกิจกรรมมีเวลาจำกัด จึงทำให้ผลงานขาดความประณีต ถ้าให้เวลาในการทำงานเพิ่มขึ้นนักเรียนสามารถทำผลงานได้ดียิ่งขึ้น ส่วนการนำเสนอผลงาน นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอผลงานดีและสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี

ด้านพฤติกรรมของนักเรียนในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทางด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับดี คือนักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบที่อุทยานแห่งชาติไทรโยคกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด นักเรียนได้เดินศึกษาธรรมชาติตามเส้นทางเดินป่าที่อุทยานแห่งชาติไทรโยคจัดไว้โดยให้เจ้าหน้าที่ของอุทยานเป็นผู้นำทาง ในขณะที่เดินศึกษาธรรมชาติ นักเรียนมีการซักถามและแสดงความคิดเห็น มีการจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ไม่มีการขีดเขียนตามก้อนหินหรือต้นไม้ ไม่ส่งเสียงดังขณะเดินชมธรรมชาติ มีนักเรียนเพียง 3-4 คนส่งเสียงดังซึ่งเพื่อนก็จะว่ากล่าวตักเตือนและนักเรียนที่ทำเสียงดังก็เงียบลง นักเรียนไม่ทิ้งขยะและมีนักเรียนบางคนเมื่อเห็นขยะตกอยู่เก็บใส่ถังขยะ นอกจากนี้เมื่อการจัดกิจกรรมเสร็จสิ้น นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดที่พักอย่างเรียบร้อย

ด้านความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยภาพรวมพบว่า ส่วนใหญ่ นักเรียนคิดว่าการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบที่ดี นักเรียนมีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ในอุทยานแห่งชาติไทรโยค เช่น พุดน้ำ ถ้ำแก้ว เตาหุงข้าวทวารวดี ปูนประวัติศาสตร์ความเป็นมาของน้ำตกไทรโยคใหญ่ ระบบนิเวศภายในอุทยานแห่งชาติไทรโยค การทำนกกที่หมู่บ้านแก่งจ้อ ซึ่งในการไปเรียนรู้เรื่องการทำนกกที่หมู่บ้านแก่งจ้อนักเรียนรู้สึกให้ความสนใจที่จะเรียนรู้ถึงวิธีการทำนกกและสามารถทำนกกได้คนละ 1 ตัว นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจมาก

นักเรียนได้มีโอกาสได้มาสัมผัสและเรียนรู้กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากแหล่งท่องเที่ยวอย่างแท้จริง นักเรียนชอบการจัดการเรียนรู้แบบนี้มาก รู้สึกอิสระและได้เห็นในสิ่งที่ไม่เคยเห็นได้ออกมานอกห้องเรียน นักเรียนรู้สึกซาบซึ้งกับการได้มาชื่นชมธรรมชาติ การที่ได้มาเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความรักและเมตตาต่อสัตว์ดังที่นักเรียนคนหนึ่งได้กล่าวว่า " เพื่อนๆ มีความรัก เพื่อนรักพ่อ รักแม่ รักแฟน รักพี่น้องหรือรักใครก็ตาม ก็ขอให้เพื่อนรักต้นไม้ให้เหมือนกับที่เพื่อนรักบุคคลเหล่านั้น รับรองได้ว่าต้นไม้ที่เราเห็นอยู่ในขณะนี้มันจะคงอยู่กับเราตลอดไป นกก็เหมือนกันเรามีโอกาสได้ไปเรียนรู้ถึงวิธีการทำเขาทำ

เหมือนนกจริง ๆ แต่เพื่อน ๆ ลองคิดว่านกบางชนิดที่เราเห็นมันเหลือน้อยเต็มที คนชอบจับนกไปเลี้ยง ไปชื่นชมอยู่ในกรง ไม่ปล่อยให้มันได้รับความอิสระ นกมันไม่ชอบเหมือนพวกเราก็เหมือนกัน ที่ถูกขังอยู่แต่ในห้องเรียนเรายังไม่ชอบเลย “นักเรียนคิดว่าการทำงานที่ยุ่งเหยิงนั้นเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับผลกระทบไปแล้วให้มีสภาพความเป็นธรรมชาติกลับคืนมา เป็นการป้องกันและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ท่องเที่ยว ศึกษาหาความรู้และพักผ่อนหย่อนใจ

ผลการปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมเสริมหลักสูตร

เมื่อนำกิจกรรมเสริมหลักสูตรไปทดลองใช้พบว่า มีข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไข เรื่องของระยะเวลา ระยะเวลาที่กำหนดไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติกิจกรรม ดังนั้นควรมีการยืดหยุ่นระยะเวลาให้เหมาะสม ดังในกิจกรรมที่ 1 พบว่านักเรียนยังเขินอายไม่กล้านำเสนอ โดยเฉพาะนักเรียนหญิง เนื่องจากวิทยากรกับนักเรียนไม่คุ้นเคยกัน ดังนั้นควรจัดกิจกรรมสัมพันธ์ในกิจกรรมแรก เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมและผู้ร่วมกิจกรรมด้วยกันได้คุ้นเคยกัน และกิจกรรมที่ 5 ธรรมชาติให้ชีวิต กิจกรรมนี้ต้องพานักเรียนไปเรียนรู้วิธีการทำนก ที่หมู่บ้านแก่งจ้อ เนื่องจากขั้นตอนในการทำนกในแต่ละขั้นตอนต้องใช้ความปราณีต ในการทำและต้องใช้ระยะเวลาในการทำมาก เพราะบางขั้นตอนต้องตากชิ้นงานให้แห้งถึงทำชิ้นงานต่อได้ ดังนั้นในกิจกรรมนี้ควรเพิ่มระยะเวลา จาก 3 ชั่วโมง เป็น 5 ชั่วโมง และในการพานักเรียนไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานที่ควรมีครูประจำกลุ่มแต่ละกลุ่มเพื่อความปลอดภัยและให้คำปรึกษาต่างๆแก่นักเรียนเนื่องจากนักเรียนมีจำนวนมากจะได้เรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีขั้นตอนการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการสำหรับการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร 2) การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร 3) การทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร 4) การประเมินและปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยนำข้อมูลจากการศึกษา เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สืบหาความต้องการจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หัวหน้าการประถมศึกษา อำเภอไทรโยค จำนวน 1 คน ศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน ผู้บริหารโรงเรียนพุทธมิตติวิทยา จำนวน 1 คน ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนพุทธมิตติวิทยา จำนวน 6 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนพุทธมิตติวิทยา จำนวน 30 คน ศึกษาแนวการจัดกิจกรรมจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้อุทยานแห่งชาติ จำนวน 5 คน นำมาพัฒนาโครงร่างกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และให้เชี่ยวชาญประเมินผลการสอดคล้องของโครงร่างกิจกรรมเสริมหลักสูตรและปรับปรุงโดยการประมวลจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ นำกิจกรรมเสริมหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธมิตติวิทยา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 30 คน และประเมินผลด้านความรู้ความเข้าใจ พฤติกรรมของนักเรียนด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) เครื่องมือสำหรับศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์หัวหน้าการประถมศึกษา อำเภอไทรโยค ศึกษาพิเศษ ผู้บริหารโรงเรียนพุทธมิตติวิทยา ครูผู้สอน แบบสอบถามนักเรียนและสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ป่าไม้อุทยานแห่งชาติไทรโยค 2) เครื่องมือในการประเมินผลกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจก่อนการจัดกิจกรรมและหลังการจัดกิจกรรม แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน แบบประเมินผลการจัดกิจกรรม แบบสังเกต แบบประเมินผลงานของนักเรียน ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือแล้วให้อาจารย์

ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข ดำเนินการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเก็บข้อมูลรวบรวมด้วยตนเองทุกขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) t - test แบบ dependent และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามขั้นตอนการวิจัยและการพัฒนา (Research and Development) ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การวิจัย (Research) : การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการ 2) การพัฒนา (Development) 3) การวิจัย (Research) : การทดลองใช้กิจกรรม 4) การพัฒนา (Development) : การประเมินและปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการสำหรับการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า การจัดการเรียนการสอนควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยจัดกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติจริง ให้เด็กได้คิด ได้ทำ ได้พบเห็นในสิ่งที่นอกเหนือจากห้องเรียนและควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มากที่สุด เพื่อให้เด็กเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องจากแหล่งวิทยาการและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อสร้างให้เด็กได้ตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การกำหนดขอบข่ายเนื้อหาควรกำหนดตามความต้องการของผู้เรียน โดยรูปแบบการจัดกิจกรรมเป็นการเข้าค่าย 3 วัน 2 คืน การประเมินผลตามสภาพจริง และประเมินผลกิจกรรมอย่างต่อเนื่องโดยใช้รูปแบบการประเมินผลที่หลากหลาย ส่วนระยะเวลาให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสมให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริง

2. ผลการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า โครงร่างกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย หลักการ จุดประสงค์ โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา การจัดกิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม และแผนการจัดกิจกรรม โดยมีกิจกรรม จำนวน 7 กิจกรรม ได้แก่ 1) ท่องเที่ยวไพรโยคใหญ่เปิดประตูใจสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) คุณค่าแห่งชีวิต 3) ท่องเที่ยวภูทอก 4) ปลูกจิตสำนึกรักษาพฤกษไพร 5) ธรรมชาติให้ชีวิต 6) ร่วมสานฝันวันโลกสวย 7) สัญญาใจ โครงร่างกิจกรรมเสริม

หลักสูตรการทอเย็บเชิงนิเวศ มีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 และมีความเหมาะสมในสวนประกอบต่างๆ ได้แก่ สารสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การประเมินผล และได้ดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ในด้านภาษาโดยการปรับภาษาพูดให้เป็นภาษาเขียน ปรับการประเมินผลหลังจากการจัดกิจกรรมให้สัมพันธ์กับกิจกรรมในแต่ละแผนการจัดกิจกรรม การคำนึงถึงผลกระทบของการทำลายสิ่งแวดล้อมของนักเรียนโดยไม่ตั้งใจ การคำนึงเรื่องการใช้เสี่ยงตามกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติไทรโยค และการจัดหาวัสดุในการทำกิจกรรมที่ต้องใช้วัสดุเสื่อมสภาพ

3. ผลการทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรการทอเย็บเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยนำกิจกรรมเสริมหลักสูตรการทอเย็บเชิงนิเวศ ทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 30 คน ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดกิจกรรม 7 กิจกรรม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมเป็นเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติไทรโยคและผู้วิจัยเป็นผู้ร่วมกันจัดกิจกรรม จัดกิจกรรม ณ อุทยานแห่งชาติไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนพบว่านักเรียนมีความสนใจและตั้งใจ มีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี รวมทั้งปฏิบัติตามเป็นนักทอเย็บตามแบบนักทอเย็บเชิงนิเวศได้เป็นอย่างดี

4. ผลการประเมินและปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตรการทอเย็บเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทอเย็บเชิงนิเวศ ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัย โดยคะแนนเฉลี่ยหลังการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านพฤติกรรมทางด้านการทอเย็บเชิงนิเวศ พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทางด้านการทอเย็บเชิงนิเวศอยู่ในระดับดี คือนักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบที่อุทยานแห่งชาติไทรโยคกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด นักเรียนสามารถปฏิบัติตามแบบนักทอเย็บเชิงนิเวศได้ และในด้านความคิดเห็น พบว่าส่วนใหญ่ นักเรียนคิดว่าการจัดกิจกรรมการทอเย็บเชิงนิเวศเป็นรูปแบบที่ดี นักเรียนคิดว่าการทอเย็บเชิงนิเวศเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการทอเย็บในแหล่งทอเย็บต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการฟื้นฟู แหล่งทอเย็บที่ได้รับผลกระทบไปแล้วให้มีสภาพความเป็นธรรมชาติกลับคืนมา เป็นการป้องกันและอนุรักษ์แหล่งทอเย็บ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ทอเย็บศึกษาหาความรู้และพักผ่อน

หย่อนใจ และมีการปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการประเมินผล และด้านระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับกิจกรรม

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการสำหรับการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่าในด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และได้รับประสบการณ์ตรงจากเรื่องต่างๆที่สนใจเพิ่มเติม นอกเหนือจากการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่เป็นเช่นนี้เพราะกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีจุดเน้นให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลายตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน เพราะการเลือกเรียนในสิ่งที่ตนเองชอบหรือสนใจและมีความถนัดจะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดี มีความสุขกับการทำกิจกรรมนั้นๆซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 กล่าวถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดกิจกรรมให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ 2546 : 12)

นอกจากนี้จากการศึกษานโยบายการศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันควรมุ่งส่งเสริมในการจัดการศึกษาและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล โดยจัดการเรียนรู้ให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ปฏิบัติจริง ให้เด็กได้คิดได้ทำ ได้พบเห็นในสิ่งที่เหนือจากห้องเรียน เพื่อให้เด็กเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จากแหล่งวิทยากรและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อสร้างให้เด็กได้ตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดำรงคงอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป ซึ่งเป็นการสนองต่อนโยบายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 7 มาตรา 23 วรรค 2 มาตรา 27 มาตรา 29 ได้กำหนดไว้ว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง ส่งเสริมตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการศึกษา ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับในเรื่องให้นักเรียนมีความรู้และทักษะทางวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการการบำรุง

รักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาของชุมชนและสังคม และให้สถานศึกษาร่วมกับชุมชน องค์กรต่างๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการในการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่างๆ ในชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2542 : 9-29) ซึ่งสอดคล้องกับใฝ่จิตตาพัฒนาภรณ์ (2540 : บทคัดย่อ) พบว่าจากการนำหลักสูตรไปฝึกอบรมเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลมี เจตคติที่ดีในการอนุรักษ์ และบานชื่น บุญประเสริฐ (2540 : บทคัดย่อ) ที่พัฒนาความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่นักเรียน มีเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังสนองต่อนโยบายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในหมวด 3 มาตรา 56 หมวด 4 มาตรา 69 หมวด 5 มาตรา 79 หมวด 9 มาตรา 29 ระบุว่าบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน บุคคลมีหน้าที่รับการศึกษาอบรม พินิจ ปกป้อง และสืบสานวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนจัดการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่ และรัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 , 2544 : 30 ,35 ,38,161 -162) โดยสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน ข้อที่ 8 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ว่า รัฐบาลมีนโยบายในการฟื้นฟูสภาพและคุณภาพ การป้องกัน การเสื่อมโทรมหรือการสูญสิ้นไป และการนำกลับมาใช้ใหม่ของทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ ให้เอื้อต่อการดำรงชีวิต เกิดความสมดุลในการพัฒนาและเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน โดยที่จะบริหารและจัดการสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพแบบบูรณาการ โดยการยึดหลักธรรมาภิบาล และการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม นอกจากนี้สอดคล้องกับแนวคิดของกรมวิชาการ (2540 : 1) ที่ว่าการจัดการศึกษาในปัจจุบันได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถจัดการเรียนการสอน ยืดหยุ่น และเหมาะสมตามสภาพ

และเหตุการณ์ของท้องถิ่น ดังนั้นหากโรงเรียนได้ใช้โอกาสนี้ดึงชุมชนให้เข้ามามี บทบาทมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาทั้งในและนอกโรงเรียนให้สอดคล้องตามสภาพและท้องถิ่นของตน ตลอดจน นำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น มาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการ เรียนการสอน สำหรับผลการวิเคราะห์หลักสูตรในรายวิชา ส 053 ประชากรกับสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาความรู้เกี่ยวกับประชากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับสิ่งแวดล้อม ตระหนักในปัญหา สิ่งแวดล้อมที่เกิดจากประชากร มีความรับผิดชอบต่อการแก้ปัญหา มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตน โดยจะเห็นได้ว่าหลักสูตรดังกล่าวนี้เป็น การจัดการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนตระหนักและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นไปตาม นโยบายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในมาตราที่ 7 ได้กำหนดว่าใน กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง ส่งเสริมตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม มาตรา 23 วรรค 3 ให้นักเรียนมีความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีรวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน และจากการศึกษาความ ต้องการเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยม ศึกษาตอนต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า บุคคลทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของการส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ เรื่องราวต่างๆในท้องถิ่นที่ใกล้ชิดตามความสนใจและความต้องการของนักเรียน แหล่งท่องเที่ยว นับวันจะยิ่งเสื่อมโทรมลงจากการกระทำของนักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงควรปลูกฝังให้นักเรียนรู้คุณค่า และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้คงไว้ได้อย่างยั่งยืนเพื่อคนรุ่นหลัง

2. การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย สาระสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อในการจัดกิจกรรม ระยะเวลา การวัดผล ประเมินผล ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้กำหนดไว้ว่าให้ใช้ รูปแบบการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกลมกลืนกับกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร ต้องมีการ กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง พฤติกรรมบ่งชี้และเป้าหมายการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ,กรมวิชาการ 2546 : 34) ซึ่งสอดคล้อง กับ รัชนี จันทรอุไร (2543:96 – 101) ศึกษาเรื่องการใช้สื่อกิจกรรมการละครที่มีผลต่อการเพิ่มระดับแรงจูงใจภายในของนักเรียน ระดับชั้นปวช.2 วิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐม จากการศึกษาสร้างแนวทางการจัดกิจกรรมประกอบด้วย สาระสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม ระยะเวลา การวัดผลประเมินผล และสอดคล้อง

กับสุพรรณ อ้นลำพูล (2544:105-108) ศึกษาเรื่องการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนระดับชั้น ปวช.2 วิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐม องค์ประกอบต่างๆ ประกอบด้วยสาระสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม ระยะเวลา การวัดผลประเมินผล ใช้เป็นแนวทางในสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้มีประสิทธิภาพและเป็นกระบวนการต่อเนื่อง

3.การทดลองใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 30 คน ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดกิจกรรม จำนวน 7 กิจกรรม พบว่านักเรียนมีความตั้งใจ และสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในทุกกิจกรรม เนื่องจากมีวิทยากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ป่าไม้ผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวและปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นผู้ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียน ประกอบกับนักเรียนได้เรียนรู้สิ่งใกล้ตัว เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง เรียนรู้ในสิ่งที่นักเรียนต้องการเรียน จึงทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2540:22) กล่าวว่า การให้นักเรียนได้ออกไปสำรวจและรวบรวมความรู้ในชุมชนด้วยการปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงนับเป็นการพัฒนาการเรียนรู้อย่างแท้จริงและเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ในการเรียนอย่างยิ่ง นอกจากนี้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์ป่าชายเลน ที่สร้างขึ้นเป็นการจัดกิจกรรมลักษณะกิจกรรมกลุ่ม ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเองและร่วมกันคิดร่วมกันทำ จากใบความรู้ ในงานและกิจกรรมกลุ่มนอกชั้นเรียน นอกจากนี้นักเรียนมีโอกาสดำเนินการ แสดงความคิดเห็นและความสามารถที่ตามจินตนาการของตนเองอย่างสร้างสรรค์ เช่นการวาดภาพประกอบเนื้อหา การจัดทำผลงานตามความพอใจและความต้องการของนักเรียน ทำให้นักเรียนด้วยความสนุกสนานมีความสุข ไม่เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียน ซึ่งเป็นการสนองนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 5 - 6) ได้เสนอแนวคิดที่ว่าปัจจุบันมีเสียงเรียกร้องจากเด็กและเยาวชน พ่อแม่ผู้ปกครองให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของโรงเรียน โดยเฉพาะในเรื่องกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่จะทำให้นักเรียนมีความสุข มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ได้พัฒนาสมองการคิดและสติปัญญาอย่างเต็มศักยภาพ ได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ด้านวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญในการทำกิจกรรมในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติไทรโยค ผู้รู้ที่อยู่ในชุมชน จึงทำให้นักเรียนได้รับความรู้จากผู้ที่มีความชำนาญมีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมจริง มีเทคนิควิธีการถ่ายทอดความรู้ที่เข้าใจง่ายและมีความสุขกับ

การเรียนรู้ซึ่งนักเรียนไม่รู้สึกลึกเบือหน่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 5) ที่ว่าการปฏิบัติการเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 เป็นการเปิดแนวทางใหม่ให้แก่ ครู พ่อแม่ ชุมชนมีอิสระในการให้การศึกษา จัดหลักสูตรและการบริหารจัดการให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่กลมกลืนกับท้องถิ่น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชีวรัตน์ สาลีประเสริฐ (2545 : ง) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุอำเภออุทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ทำให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุอำเภออุทองก่อนและหลังใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนได้เรียนรู้จากหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุอำเภออุทอง ที่ทั้งครูและวิทยากรภายนอกถ่ายทอดความรู้จากแหล่งเรียนรู้จริงในชุมชน ตลอดจนนักเรียนนักเรียนส่วนใหญ่เป็นบุคคลในท้องถิ่น ทำให้เกิดความรัก ความหวงแหนและความภาคภูมิใจในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น

4. การประเมินผลในปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่านักเรียนคะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หลังการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร มีคะแนนสูงกว่าก่อนใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ สถิติเดซ สาลีแก้ว (2545 : ง) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์ป่าชายเลนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์ป่าชายเลน ก่อนและหลังใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการใช้หลักสูตรมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 5) ที่ว่าการปฏิบัติการเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 เป็นการเปิดแนวทางใหม่ ให้แก่ ครู พ่อแม่ ชุมชนมีอิสระในการให้การศึกษา จัดหลักสูตรและการบริหารจัดการให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่กลมกลืนกับท้องถิ่น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชีวรัตน์ สาลีประเสริฐ (2545 : ง) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุอำเภออุทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ทำให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุอำเภออุทองก่อนและหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนได้เรียนรู้จากหลักสูตรท้องถิ่น

เรื่องการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุอำเภออุ้มของ ที่ทั้งครูและวิทยากรภายนอกถ่ายทอดความรู้จากแหล่งเรียนรู้จริงในชุมชน ตลอดจนนักเรียนนักเรียนส่วนใหญ่เป็นบุคคลในท้องถิ่น ทำให้เกิดความรัก ความหวงแหนและความภาคภูมิใจในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้สรุปเป็นข้อเสนอแนะ 3 ประเด็นดังรายละเอียดดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

เพื่อให้สามารถนำกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปใช้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าในการจัดกิจกรรมบางกิจกรรมต้องใช้เวลามากกว่าที่กำหนด เนื่องจากต้องออกไปเรียนนอกสถานที่และต้องฝึกปฏิบัติจริง ดังนั้นการกำหนดระยะเวลาควรยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมและสถานที่
2. จากผลการวิจัยที่พบว่าการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องจัดนอกสถานที่และพักในสถานที่ที่สอดคล้องกับกิจกรรม ดังนั้น ครูผู้ควบคุมควรประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อดูแลและรักษาความปลอดภัยให้กับนักเรียนได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ควรเตรียมยาสามัญประจำบ้านไว้บริการเมื่อนักเรียนเจ็บป่วย
3. จากผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยและคณะวิทยากรเป็นผู้ประเมินผลงานของนักเรียนจึงทำให้การสะท้อนความคิดเห็นในการประเมินผลงานไม่หลากหลายดังนั้นจึงควรให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของนักเรียน เช่น นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน เพื่อน ประเมินโดยปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อเป็นการสะท้อนความคิดเห็นของบุคคลหลายๆ ฝ่ายในการประเมินผลงาน และนักเรียนจะได้นำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้นโดยมีการประเมินตามสภาพจริง
4. จากผลการวิจัยพบว่า ในการที่นักเรียนได้เลือกเรียนเนื้อหาตามความสนใจของนักเรียนทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนครูควรกำหนดกรอบเนื้อหากว้างๆ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนสิ่งที่สนใจ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและเพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนสามารถเรียนรู้และเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ทางโรงเรียนจึงควรจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทุกระดับชั้น เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนรักและมีเจตคติที่ดีต่อทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นตั้งแต่วัยเด็กเนื่องจากการได้เรียนรู้เรื่องราวในท้องถิ่นจะทำให้ นักเรียนรู้สึกรัก ห่วงแหน ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตน รวมทั้งมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองมากยิ่งขึ้น

2. จากผลการวิจัยพบว่า การนำนักเรียนไปจัดกิจกรรมนอกสถานที่กับผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และมีความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น โรงเรียนจึงควรศึกษาและรวบรวมแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและประสานกับผู้รู้ในชุมชน ประชาชนชาวบ้านในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

3. จากการติดตามประเมินผลหลังจากที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้วนักเรียนสามารถท่องเที่ยวตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นโรงเรียนจึงควรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวภายในท้องถิ่นให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับทราบและบุคคลทั่วไป

4. จากการทดลองกิจกรรมพบว่าประชาชนชาวบ้านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้มีการนำประชาชนชาวบ้านให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว รวมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนเป็นมัคคุเทศก์เฉพาะหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับความรู้จากผู้รู้โดยตรงเป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

5. จากการทดลองพบว่าหลังการจัดกิจกรรมนักเรียนสามารถปฏิบัติตนเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรขยายการให้การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้มีการถ่ายทอดและเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาความรู้ และสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาการท่องเที่ยว

6. จากการทดลองพบว่าประชาชนชาวบ้านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดี โรงเรียนควรเชิญประชาชนชาวบ้านมาร่วมจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยพบว่าหลังจากการใช้หลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว พบว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้นควรมีการวิจัยและพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นในชุมชน

2. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. ควรมีการวิจัยหรือพัฒนารูปแบบและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลักษณะต่างๆ เช่น การพัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่น พัฒนารูปแบบการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและการพัฒนารูปแบบการให้ความรู้ในการปฏิบัติตนเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บรรณานุกรม

- กมลลา สุพรรณ. "พฤติกรรมการท่องเที่ยวของเยาวชนในกรุงเทพมหานครที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยว." วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539.
- กรมวิชาการ. คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2533.
- กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2520. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดจิงเจริญการพิมพ์, 2520.
- กาญจนา คุณารักษ์. การออกแบบการเรียนการสอน. นครปฐม : โรงพิมพ์ศิลปากร, 2539.
- _____. หลักสูตรและการพัฒนา. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 2540.
- _____. พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร. นครปฐม : สาขาหลักสูตรและการนิเทศ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2542.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ก "นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism)". จุลสารการท่องเที่ยว, 14 4 (มีนาคม 2538) : 8.
- _____. ข นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ Ecotourism)ปีพ.ศ.2538-2539. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2538.
- _____. ค "สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย." จุลสารการท่องเที่ยว 14, 1 (มกราคม 2538) : 9-12.
- _____. เที่ยวไปทั่วไทย...รักไทยรักถิ่น. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539.
- _____. ผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.
- จันทร์หา สุทธิกุล. "กิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5." วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2534.
- จารึก ฉะยะวงศ์. "ความหมายและขอบข่ายของกิจกรรมนักเรียน." สารพัฒนาหลักสูตร 24,9 (กันยายน 2529) : 29-31.

จิตรา ชูมณี. "การพัฒนาหลักสูตรเรื่องมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.

จิตรารัตน์ โพธิมามกะ. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร : ปณิการพิมพ์, 2523.

ชีวรัตน์ สาลีประเสริฐ. "การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ อำเภออุ้มทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.

दनัย ดำรงค์สกุล. "ความรู้และเจตคติของนักศึกษาสาขาเกษตรกรรมสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลที่มีต่อปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2534.

ธรรมรงค์ อุทัยรังสี. "ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดินบริเวณเกาะสมุยสุราษฎร์ธานี." วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

นพพร พานิชสุข. "ข้อคิดการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา." มิตรครู, ฉบับที่ 1 (ปีที่แรก มกราคม 2524) : 14.

นวรรตน์ ไกรพานนท์. "นิเวศสัญจร กลยุทธ์ร่วมประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน." วารสารนิเวศวิทยา ; 23 ,1 (มกราคม 2539); 25

เนาวรัตน์ พลายน้อย และคณะ. พฤติกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวชาวไทย. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2538.

บัญญัติ ทองสวัสดิ์. หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอไทรโยค. สัมภาษณ์, 12 มกราคม 2543.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. "มาช่วยกันส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กันเถิด." เอกสารประกอบการสัมมนาพัฒนาท่องเที่ยวไทยทิศทางที่ยั่งยืน ครั้งที่ 2 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539.

ประเวศ วะสี. "วิสัยทัศน์ของกระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน." วารสารวิชาการ 2,1 (มกราคม 2540) : 8-11.

ประเสริฐ ธรรมโฆหาร. "วิชา 10232044 หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา." กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏจันทรเกษม, 2540.

บุสดี อาคมานนท์ บอนซอน และคณะ . โครงการศึกษามลกระทบการท่องเที่ยวเดินป่าต่อสภาพ
แวดล้อม และประชาชนในท้องถิ่นคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัย
มหิดลเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย , 2535.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : บริษัท
ฟิงเกอร์ปรีนแอนมีเดียจำกัด, 2535.

_____ . วิธีวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร :
ม.ป.ท., 2543.

ไพลินพันธุ์ สร้อยจาตุรงค์. "กลยุทธ์ การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แนวอนุรักษ์ ใน
อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ โดยใช้คู่มือแนะนำเชิงระบบนิเวศ กรณีศึกษามรม
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่." วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร-
มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหิดล ,2538.

มณฑล คงแถวทอง. รวมเรื่องเมืองกาญจน์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2519.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. คณะวนศาสตร์. ศูนย์วิจัยป่าไม้. โครงการศึกษาการท่องเที่ยว
เพื่อการรักษาระบบนิเวศ กรณีภาคใต้. เสนอการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2538.

มาโนช พุฒตมิกุล. ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา. สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2543.

มาเรียม นิลพันธุ์. " การพัฒนาหลักสูตรการวิจัยวัฒนธรรม." ปริญญาโทการศึกษา-
ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2536 .

ยุพเรศ วัจยายฉิม. "การพัฒนาคู่มือศึกษารวมชาติประจำเส้นทางเดินป่าในอุทยานแห่งชาติ
เขาใหญ่." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.

รัชณี จันทร์อุไร. "การใช้สื่อกิจกรรมการละครที่มีต่อการเพิ่มระดับแรงจูงใจภายในของนักเรียน
ระดับชั้น ปวช.2 วิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐม." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.

วรรณมา วงษ์วานิช. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์
ท่าพระจันทร์, 2539.

วัลลภ กันทรัพย์. คู่มือการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2538.

วิจิตร ศรีธำรง. การศึกษาไทยในสถานการณ์โลก. กรุงเทพมหานคร : มิติใหม่, 2538.

วิชัย วงษ์ใหญ่. กระบวนการค้นคว้าใหม่ : การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคล.

กรุงเทพมหานคร : เอส อาร์ เพ้นดิง ลิมิเตด เพนเนอริซิป, 2542.

วิภาวัลย์ สีปาน. คู่มือวิชาการโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา. สัมภาษณ์ , 27 ธันวาคม 2543.

ศรัพร สมบุญธรรม. "Ecotourism" การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สัญลักษณ์ใหม่แห่งทศวรรษ.

เอกสารประกอบโครงการอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยวไทย

ครั้งที่ 4 นิเวศสัญจร-วิถีทางสู่การอนุรักษ์ 12-17 ตุลาคม 2537. กรุงเทพมหานคร :

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2537.

_____. "การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน." จุลสารการท่องเที่ยว 12, 16

(มกราคม 2536) : 27-28.

สถุณา ยวงทอง. "การพัฒนาคู่มือศึกษารวมชาติประจำเส้นทางเดินศึกษารวมชาติในหมู่บ้าน

แสดงพันธุ์." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการ เพื่อ

กำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ไทย. กรุงเทพมหานคร : กองบริการที่ปรึกษา ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันวิจัย

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540.

สถาพร วรพล. "การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : วิถีสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน." จุลสารการท่องเที่ยว

14, 4 (มกราคม 2538) : 16.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แผนการพัฒนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8

(พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อรรถพลการพิมพ์, 2539.

_____. ๗ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544).

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พัฒนาหลักสูตร, 2539.

_____. ก ในกระแสแห่งคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ที พี พรานท์, 2540.

_____. ๗ ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2540.

. ก จุดประกายการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้. เอกสารการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ลำดับที่ 7.

2542.

_____ . ข จุดประกายเพื่อปรับแนวคิด เปลี่ยนวิธีการประสานการเรียนรู้ มุ่งสู่การพัฒนาเด็กเต็มศักยภาพ. เอกสารการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ลำดับที่ 12, 2542.

_____ . ค พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.

_____ . ง เส้นทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้. เอกสารการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ลำดับที่ 21.

2542.

_____ . ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,

2543.

สิทธิเดช ล้ำลิแก้ว. "การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการอนุรักษ์ป่าชายเลน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.

สุพิฏฐา อ้นลำพุล. "การใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นปวช.2 วิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐม." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544.

สุภวรรณ สิงห์คะ. "การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545

เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล. "พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ก แผนการพัฒนาศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8

(พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อรรถผลการพิมพ์, 2539.

_____ . ข แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544).

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พัฒนาหลักสูตร, 2539.

_____ . ก ในกระแสแห่งคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ที พี พรนัท, 2540.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ๗ ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2540.
- _____ . ก จุดประกายการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้. เอกสารการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ลำดับที่ 7. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.
- _____ . ๗ จุดประกายเพื่อปรับแนวคิด เปลี่ยนวิธีการประสานการเรียนรู้ มุ่งสู่การพัฒนาเด็กเต็มศักยภาพ. เอกสารการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ลำดับที่ 12. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.
- _____ . ค พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.
- _____ . ง เส้นทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้. เอกสารปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ลำดับที่ 21. 2542.
- _____ . ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543.
- สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. แผนส่งเสริมการท่องเที่ยวทัศนศึกษาสำหรับเยาวชน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ม.ป.ป.
- Blount, Nathan S., and Herbert J. Klausmeier. Teaching in the Secondary School. 3rd ed. New York : Harper and Row, 1985.
- Good, Cater V., ed. Dictionary of Education. New York : McGraw-Hill Book Company, Inc., 1945.
- Saylor, Galen J., William M. Alexander, and Arthur J. Lewis. Curriculum Planning for Better Teacher and Learning. 4th ed. New York : Holt Rinehart and Winston, 1974.
- Tuckman, Bruce W. Conducting Educational Research. 5th ed. New York : Harcourt Brace Jovanovich College Publishes, 1999.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ก

รายชื่อนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม

รายชื่อวิทยากรและผู้ช่วยวิจัยในการจัดกิจกรรม ณ อุทยานแห่งชาติไทรโยค

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

รายชื่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ตอบแบบสอบถาม
โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ชั้น
1.	ด.ญ.วรรณนา บุญเยี่ยม	ม.1
2.	ด.ช.นเรนทร์ เฟ่งทิพย์	ม.1
3.	ด.ช.ศักดิ์ดา เผ่าพันธ์แปลก	ม.1
4.	ด.ช.สุรวัตถ์ บุญพิทักษ์	ม.1
5.	ด.ญ.รัตนภรณ์ พะเนนรัมย์	ม.1
6.	ด.ญ.นิตา มิตธา	ม.1
7.	ด.ญ.โย ดอกไม้	ม.1
8.	ด.ญ.สมจิตร สังขละ	ม.1
9.	ด.ช.วันชัย ใจกล้า	ม.1
10.	ด.ช.พรเทพ บัวแพง	ม.1
11.	ด.ช.จิรวัดณ์ มีล้อม	ม.1
12.	ด.ช.ภาณุวัฒน์ สายหยุด	ม.2
13.	ด.ช.ปัญญา ชมเป็น	ม.2
14.	ด.ญ.สาริณี สังข์ทุ่งขวาง	ม.2
15.	ด.ญ.กาญจนา สุตวิเวก	ม.2
16.	ด.ช.พนม ด้วงทอง	ม.2
17.	ด.ช.สุชาติ ประคนธรรม	ม.2
18.	ด.ช.มงคล มณีจร	ม.2
19.	ด.ช.สุทธิพงษ์ คำจันทร์	ม.2
20.	ด.ช.เล็ก หงศา	ม.2
21.	ด.ช.ยศศิริ แก้วกำเนิด	ม.2
22.	ด.ช.สันติรัตน์ มีรัตน์	ม.2
23.	ด.ช.อนุรักษ์ ชำหิม	ม.3
24.	ด.ญ.ศิริพร บุตรดาวงษ์	ม.3
25.	ด.ญ.แอน แก่นจันทร์ทา	ม.3
26.	ด.ญ.ปัทมา ปานอำพันธ์	ม.3
27.	ด.ญ.นุศรา บุญเยี่ยม	ม.3
28.	ด.ช.ชรินทร์ แก้วสะอาด	ม.3
29.	ด.ช.โกวิทย์ เสือคล้าย	ม.3
30.	ด.ช.วิวัฒน์ จันทร์ขำ	ม.3

รายชื่อคณะวิทยากรและผู้ช่วยผู้วิจัยในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ณ อุทยานแห่งชาติไทรโยค

คณะวิทยากร

1.	นายสมัคร ศรีลำภา	เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์อุทยานแห่งชาติไทรโยค
2.	นายสมบัติ พงศ์นภากาญจน์	เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์อุทยานแห่งชาติไทรโยค
3.	นายสุทิน พงศ์นภากาญจน์	เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์อุทยานแห่งชาติไทรโยค
4.	นายมะเดี่ยว ไม่มีนามสกุล	เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์อุทยานแห่งชาติไทรโยค
5.	นายณพพงศ์ เสงวัฒนา	นักวิชาการเกษตร อุทยานแห่งชาติไทรโยค
6.	นางเยาวนิต ปลุกฝั่ง	ปราชญ์ชาวบ้านที่เชี่ยวชาญในการทำงาน

ผู้ช่วยผู้วิจัย

1.	นางสาวสาสินี อุดมผล	อาจารย์ 1 ระดับ 5
2.	นางสาวหทัยรัตน์ อันธ์	อาจารย์ 1 ระดับ 4
3.	นางสาวอุบลรัตน์ กิจไมตรี	อาจารย์ 1 ระดับ 4
4.	นางสาวอมรรัตน์ ศูนย์กลาง	อาจารย์ 1 ระดับ 5
5.	นางสาวพรนิภา โรจนวิลาวัลย์	อาจารย์ 2 ระดับ 7
6.	นางนุดี รุ่งสว่าง	ศึกษานิเทศก์ ระดับ 7
7.	นางสาวจิรนนท์ ทองเกลี้ยง	ครูจ้างสอน
8.	นางวันเพ็ญ ทับเกตุ	ครูจ้างสอน
9.	นางวิภาวัลย์ สีแป้น	อาจารย์ 1 ระดับ 5
10.	นางอนุสรณ์ แยมกัลด	อาจารย์ 2 ระดับ 7
11.	พ.จ.อ.รุ่งโรจน์ เหลี่ยมเพ็ง	
12.	จ.ส.ต.ประเสริฐ แบบศรี	

ภาคผนวก ข

หนังสือราชการขอความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ที่ ทม (นฐ) 1109/14 19

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๘1 กันยายน 2544

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน นายประเคิมชัย แสงคุ้มงษ์

ด้วย นางสาวสุพรรณิ คีประชา นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น” มีหมายร่วประสงคที่จะขอเชิญเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย ให้กับนิสิตศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราวรรณ ทรงถ้าย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.(034) 243435, 218788

ที่ ทบ (นฐ) 1109/16 70

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๙/ กันยายน 2544

เรื่อง ขออนุมัติข้าราชการในสังกัดเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐม

ด้วยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์จะขอเรียนเชิญ ดร.นิรันดา แสนสา
ข้าราชการในสังกัดหน่วยงานของท่าน เป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยให้กับ นางสาวสุพรรณิ คำประชา นักศึกษา
ระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร
กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยม
ศึกษาตอนต้น” เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในกรณีนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้ ดร.นิรันดา แสนสา เป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรันดา แสนสา) กงต.ลำพ.

หนวยที่บัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.(034) 243438, 218788

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์

แบบสอบถาม

แบบประเมินดัชนีความสอดคล้องของกิจกรรม

แบบประเมินดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบก่อนจัดกิจกรรม

แบบทดสอบก่อนจัดกิจกรรม

แบบประเมินดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบหลังจัดกิจกรรม

แบบทดสอบหลังจัดกิจกรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบสัมภาษณ์

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ)

เรื่อง การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้วิจัยจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดตอบตามความเป็นจริง โดยแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 แนวการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 2 ข้อ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 6 ข้อ

1. ชื่อ.....
2. เพศ.....
3. อายุ.....ปี
4. ระดับการศึกษา.....
5. ตำแหน่งการทำงาน.....
6. ประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - ไม่เคย
  - เคย
 จัดในรูปแบบ.....
 จัดให้กับ.....

ตอนที่ 2 แนวการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 2 ข้อ

1. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ทำให้นักเรียนเกิดความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีทักษะในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีจิตสำนึกและความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ควรจัดกิจกรรมในรูปแบบใด

.....
 .....

2. ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรจัดในรูปแบบใดและควรใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมอย่างไร จึงจะทำให้เด็กนักเรียนมีจิตสำนึกและความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

.....
 .....

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 2 ข้อ

1. ปัญหาและอุปสรรคที่ท่านประสบมาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีอะไรบ้างและมีแนวทางการแก้ปัญหาอย่างไร

.....
 .....

2. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ.....

.....

แบบสัมภาษณ์

(สำหรับหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอไทรโยค ศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการ และครูโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา)

เรื่อง การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้วิจัยจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดตอบตามความเป็นจริง โดยแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน จำนวน 11 ข้อ

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและความต้องการในการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 2 ข้อ

แบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 6 ข้อ

1. ชื่อ.....
2. เพศ.....
3. อายุ.....ปี
4. ระดับการศึกษา.....
5. ตำแหน่งการทำงาน.....
6. ประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 ไม่เคย   เคย
 จัดในรูปแบบ.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและความต้องการในการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 3 ข้อ

1. ท่านต้องการให้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือไม่ อย่างไร

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนวนวัฒนคดีทรี

2. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสำคัญและมีบทบาทในการส่งเสริมการอนุรักษ์ในสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือไม่ อย่างไร

3. ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ควรมีรูปแบบการประเมินผลอย่างไร

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 2 ข้อ

1. ปัญหาและอุปสรรคที่ท่านประสบมาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีอะไรบ้างและมีแนวทางการแก้ปัญหาอย่างไร

2. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ.....

แบบสอบถาม

(สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา)

เรื่อง การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการในการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงให้นักเรียนตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและความต้องการในการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 4 ข้อ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ

1. เพศ.....
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา.....
4. ประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร
  - ไม่เคย
  - เคย รูปแบบ.....
5. ประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - ไม่เคย
  - เคย รูปแบบ.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและความต้องการในการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
จำนวน 4 ข้อ

1. นักเรียนเคยได้รับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ อย่างไร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2. นักเรียนต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ และถ้าต้องการนักเรียนต้องการให้มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบใด

.....
.....

3. เนื้อหาที่นักเรียนสนใจอยากจะศึกษาในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเรื่องใด

.....
.....

4. นักเรียนต้องการให้มีการวัดผลประเมินผลในรูปแบบใดบ้าง

.....
.....

แบบประเมินคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

คำชี้แจง

แบบประเมินนี้ใช้สำหรับประเมินคุณภาพของเอกสารประกอบการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา ซึ่งประกอบด้วยเอกสารที่ประเมิน ดังนี้.-

เอกสารหมายเลข 1	แผนการจัดกิจกรรม
เอกสารหมายเลข 2	แบบประเมินผลการจัดกิจกรรม
เอกสารหมายเลข 3	แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน

วิธีประเมิน

แบบประเมินนี้เป็นแบบตรวจสอบความสอดคล้องของส่วนประกอบของการใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นมาตราส่วนประมาณ 3 ระดับ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องของส่วนประกอบของกิจกรรม แบบประเมินผลการจัดกิจกรรม และแบบสังเกตพฤติกรรม พร้อม

ข้อเสนอแนะ

โดยมีมาตราส่วนประมาณ 3 ระดับ คือ

- เห็นว่าสอดคล้อง	ให้คะแนน 1
- ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน 0
- เห็นว่าไม่สอดคล้อง	ให้คะแนน -1

ขอให้ท่านพิจารณาเอกสารตามรายการประเมินที่กำหนดไว้แล้วกรุณาทำเครื่องหมาย / ลงช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน และได้โปรดให้ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมลงในช่องว่างท้ายรายการประเมินของแต่ละหัวข้อ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในการปรับปรุงเอกสารประกอบการจัดกิจกรรม ให้มีคุณภาพสูงขึ้น

ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สุณัฐญา เหลี่ยมเพ็ง
ผู้วิจัย

**แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง
ของกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**

คำชี้แจง โปรดพิจารณากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ฉบับร่าง และ
ให้คะแนนความสอดคล้อง โดยกาเครื่องหมาย (/) ลงในช่องคะแนนของแบบประเมินในแต่ละข้อ
และใช้ข้อเสนอนี้เพิ่มเติม

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
1. ความสอดคล้องในการกำหนดองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมครบถ้วน ครอบคลุมเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				
2. การเรียงลำดับขั้นตอนในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมสามารถให้การดำเนินกิจกรรมง่าย				
3. องค์ประกอบภายในของแผนการจัดกิจกรรมมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันทุกกิจกรรม				
4. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรม ในด้านสาระสำคัญในแต่ละเรื่องมีความเหมาะสมสามารถบอกถึงแนวคิดและความสำคัญของแผนการจัดกิจกรรม				
5. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านวัตถุประสงค์ ในแผนการจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกับสาระสำคัญเนื้อหา กิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม และระยะเวลา				
6. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านวัตถุประสงค์ มีความชัดเจน สามารถแสดงถึงสิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดกับผู้เรียน				
7. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านวัตถุประสงค์ ในแต่ละกิจกรรมมีความเป็นไปได้ เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้				
8. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านเนื้อหาสอดคล้องกับสาระสำคัญ วัตถุประสงค์ กิจกรรม สื่อ และระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมซึ่งสามารถจัดกิจกรรมให้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้				

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
9. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านการจัดกิจกรรมในส่วนขั้นตอนการดำเนิน				
10. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านการจัดกิจกรรมมีการกำหนดการดำเนินการกิจกรรมแต่ละขั้นตอนมีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้สะดวก				
11. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านการจัดกิจกรรม มีการดำเนินกิจกรรมโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม				
12. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม สื่อมีความสอดคล้องกับการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้กิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้				
13. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม มีการกำหนดสื่อในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน นำไปสู่การเตรียมที่ง่ายและสะดวก				
14. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรม				
15. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านประเมินผล มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม				
16. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านประเมินผล มีความเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการจะวัด				
17. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านประเมินผล มีเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมีความชัดเจนเข้าใจง่าย สามารถนำไปใช้ได้สะดวก				
18. การเรียบเรียงและการใช้ภาษาในการจัดกิจกรรมด้านการประเมินผลมีความเหมาะสม เข้าใจง่าย				

**แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง
ของแบบประเมินตนเองก่อนเรียน (Pretest)**

คำชี้แจง โปรดพิจารณาแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยกาเครื่องหมาย (/) ลงในช่องคะแนนของแบบประเมินในแต่ละข้อ และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ข้อ	ประเด็น	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
1.	ความสอดคล้องของประเด็นการประเมินตนเองเกี่ยวกับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ก่อนเรียน)

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ถูกและทำเครื่องหมาย ✗ หน้าข้อที่ผิด

เครื่องหมาย	ข้อความ
	1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน
	2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพเดิมตลอดไป ไม่ให้มีการพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยว เพราะจะเป็นการสูญเสียระบบนิเวศในธรรมชาติ
	3. สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและความสะดวกสบายในการเดินทางท่องเที่ยว
	4. ระบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นจะต้องมีมัคคุเทศก์ที่มีคุณภาพ จะต้องมีการฝึกอบรมมัคคุเทศก์เฉพาะทางที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนิเวศวิทยา และธรรมชาติเพื่อจะได้ทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง
	5. การอุดหนุนคนในท้องถิ่นที่เข้าไปเก็บของป่าในเขตอุทยานแห่งชาติมาขาย ถือเป็นารเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น นับเป็นแนวทางหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
	6. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นแนวทางหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
	7. การฝึกอบรมคนในท้องถิ่นให้สามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำทางเดินชมธรรมชาติหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ถือเป็นแนวทางหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
	8. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสหรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
	9. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะประสบผลสำเร็จได้นั้น จะต้องได้รับความร่วมมือ และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมจากทุกคน
	10. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้สวยงาม เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ยังคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิม ของแหล่งท่องเที่ยวนั้นถือเป็นแนวทางหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
	11. กิจกรรมที่นิยมจัดในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักท่องเที่ยวได้ใกล้ชิดธรรมชาติ เช่น กิจกรรมเดินป่าระยะไกล กิจกรรมดูนก และกิจกรรมศึกษาธรรมชาติตามเส้นทางเดินเท้า
	12. การอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงธรรมชาติได้ง่าย เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
	13. แนวทางหนึ่งที่นักท่องเที่ยวจะช่วยในการเผยแพร่พันธุ์ไม้แล้วนำมาเพาะเลี้ยงไว้ที่บ้าน

เครื่องหมาย	ข้อความ
	14. การศึกษาของแหล่งท่องเที่ยวไว้ล่วงหน้า เพื่อลดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถือเป็นแนวทางหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
	15. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศใช้ได้เฉพาะกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรม
	16. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น นักท่องเที่ยวต้องรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวแต่ฝ่ายเดียว เพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด
	17. การที่นักท่องเที่ยวไปเพียงชมธรรมชาติแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมแต่ไม่ได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับแหล่งเที่ยวนั้นถือเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่ง
	18. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศช่วยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเป็นมัคคุเทศก์ ห้างร้านการนำศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยว การบริการต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ชับเรือลากแพชมธรรมชาติ
	19. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่จำเป็นต้องใช้ผู้นำทางที่มีความรู้ในเรื่องสถานที่และระบบนิเวศ เพราะนักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และสัมผัสกับธรรมชาติได้เอง
	20. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมุ่งเน้นที่คุณค่าธรรมชาติ หรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าการเสริมแต่งหรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

**แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง
ของแบบประเมินตนเองก่อนเรียน (Posttest)**

คำชี้แจง โปรดพิจารณาแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยกาเครื่องหมาย (/) ลงในช่องคะแนนของแบบประเมิน
ในแต่ละข้อ และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ข้อ	ประเด็น	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
1.	ความสอดคล้องของประเด็นการ ประเมิน ตนเองเกี่ยวกับความรู้เรื่องการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	.....	.....	.....	....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (หลังเรียน)

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ถูกและทำเครื่องหมาย ✗ หน้าข้อที่ผิด

เครื่องหมาย	ข้อความ
	1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน
	2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพเดิมตลอดไป ไม่ให้มีการพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยว เพราะจะเป็นการสูญเสียระบบนิเวศในธรรมชาติ
	3. สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและความสะดวกสบายในการเดินทางท่องเที่ยว
	4. ระบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นจะต้องมีมัคคุเทศก์ที่มีคุณภาพ จะต้องมีการฝึกอบรมมัคคุเทศก์เฉพาะทางที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนิเวศวิทยา และธรรมชาติเพื่อจะได้นำนักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง
	5. การอุดหนุนคนในท้องถิ่นที่เข้าไปเก็บของป่าในเขตอุทยานแห่งชาติมาขายถือเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น นับเป็นแนวทางหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
	6. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นแนวทางหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
	7. การฝึกอบรมคนในท้องถิ่นให้สามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำทางเดินชมธรรมชาติหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ถือเป็นแนวทางหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
	8. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสหรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
	9. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะประสบผลสำเร็จได้นั้น จะต้องได้รับความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมจากทุกคน
	10. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้สวยงาม เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ยังคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิม ของแหล่งท่องเที่ยวนั้นถือเป็นแนวทางหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
	11. กิจกรรมที่นิยมจัดในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักท่องเที่ยวได้ใกล้ชิดธรรมชาติ เช่น กิจกรรมเดินป่าระยะไกล กิจกรรมดูนก และกิจกรรมศึกษาธรรมชาติตามเส้นทางเดินเท้า
	12. การอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงธรรมชาติได้ง่าย เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
	13. แนวทางหนึ่งที่นักท่องเที่ยวจะช่วยในการเผยแพร่พันธุ์ไม้แล้วนำมาเพาะเลี้ยงไว้ที่บ้าน

เครื่องหมาย	ข้อความ
	14. การศึกษาของแหล่งท่องเที่ยวไว้ล่วงหน้า เพื่อลดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถือเป็นแนวทางหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
	15. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศใช้ได้เฉพาะกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรม
	16. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น นักท่องเที่ยวต้องรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวแต่ฝ่ายเดียว เพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด
	17. การที่นักท่องเที่ยวไปเพียงชมธรรมชาติแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมแต่ไม่ได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวนั้นถือเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่ง
	18. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศช่วยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเป็นมัคคุเทศก์ ท่องถิ่นการนำศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยว การบริการต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ขับเรือลากแพชมธรรมชาติ
	19. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่จำเป็นต้องใช้ผู้นำทางที่มีความรู้ในเรื่องสถานที่และระบบนิเวศ เพราะนักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และสัมผัสกับธรรมชาติได้เอง
	20. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมุ่งเน้นที่คุณค่าธรรมชาติ หรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าการเสริมแต่งหรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก

ภาคผนวก ง

การวิเคราะห์คะแนนจัดกิจกรรมและหลังการจัดกิจกรรม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

**ผลการประเมินด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา สปอ.ไตรโยค สปจ.กาญจนบุรี**

ที่	ชื่อ - สกุล	Pretest	Posttest	D	D ²
1.	ด.ช.นเรนทร์ เฟงทิพย์	12	14	2	4
2.	ด.ช.ศักดิ์ดา เผ่าพันธ์แปลก	13	17	5	25
3.	ด.ช.สุวัตร บุญพิทักษ์	15	18	3	9
4.	ด.ช.พรเทพ บัวแพง	11	15	4	16
5.	ด.ช.วันชัย ใจกล้า	10	13	3	9
6.	ด.ช.จิรวัดน์ มีล้อม	12	15	3	9
7.	ด.ญ.วรรณภา บุญเยี่ยม	14	17	3	9
8.	ด.ญ.รัตนภรณ์ พะเนนรัมย์	15	18	3	9
9.	ด.ญ.นิดา มิดชา	17	18	1	1
10.	ด.ญ.โย ดอกไม้	15	18	3	9
11.	ด.ญ.สมจิตร สังขละ	17	19	2	4
12.	ด.ช.ภาณุวัฒน์ สายสุด	10	13	3	9
13.	ด.ช.ปัญญา ชมเป็น	12	15	3	9
14.	ด.ช.พนม ดั่งทอง	16	19	3	9
15.	ด.ช.สุชาติ ปราณธรรม	12	13	1	1
16.	ด.ช.มงคล มณีจร	17	18	1	1
17.	ด.ช.สุทธิพงษ์ คำจันทร์	16	18	1	1
18.	ด.ช.เล็ก หงศา	13	15	2	4
19.	ด.ช.ยศศิริ แก้วกำเนิด	11	14	3	9
20.	ด.ช.สันติรัตน์ มีรัตน์	10	12	1	1
21.	ด.ญ.สารินี สังข์ทุ่งขวาง	12	15	3	9
22.	ด.ญ.กาญจนา สุดวิเวก	12	16	4	16
23.	ด.ช.อนุรักษ์ ขำหงิม	10	14	4	16
24.	ด.ช.ชินนทร์ แก้วสะอาด	12	13	1	1
25.	ด.ช.โกวิท เสือคล้าย	12	16	4	16

ที่	ชื่อ - สกุล	Pretest	Posttest	D	D ²
26.	ด.ช.วิวัฒน์ จันทร์ขำ	13	17	4	16
27.	ด.ญ.แอน แก่นจันทร์ทา	16	18	2	4
28.	ด.ญ.ปัทมา ปานอำพันธ์	12	15	3	9
29.	ด.ญ.ศิริพร บุตรดาวงษ์	17	18	1	1
30.	ด.ญ.นุชศรา บุญเยี่ยม	13	15	2	4
คะแนนรวม		378	476		
คะแนนเฉลี่ย		12.900	15.860		
S.D		5.472	4.258		
T - test		2.780			

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก จ
สูตรที่ใช้ในการวิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สูตรที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

1. สูตรการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)
(พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543 : 117)

$$\text{สูตร} \quad \text{IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะพฤติกรรม
$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยใช้เกณฑ์การกำหนดคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญดังต่อไปนี้

เห็นว่าสอดคล้อง	ให้คะแนน	+1
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	0
เห็นว่าไม่สอดคล้อง	ให้คะแนน	-1

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ถ้าค่าดัชนีของความสอดคล้อง (IOC) ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 แสดงว่าแบบข้อคำถามที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ถ้าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่า 0.5 แสดงว่า ข้อคำถามนั้นต้องถูกตัดออกหรือปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้ดีขึ้น

2. สูตรการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน โดยมีสูตรดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543 : 122)

$$r_{tt} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{tt}	หมายถึง	ค่าความเชื่อมั่น
	X และ Y	หมายถึง	คะแนนสอบ 2 ชุด
	N	หมายถึง	จำนวนนักเรียน

3. สูตรการหาค่าเฉลี่ย (Mean) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543 : 138)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนข้อมูลทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้เรียนทั้งหมด

4. สูตรการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543 : 142)

$$S.D = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S.D	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนยกกำลังสอง
	$(\sum X)^2$	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

5. สูตร t – test Dependent (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543 : 165)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}}$$

เมื่อ	D	หมายถึง	ผลต่างของคะแนนแต่ละคู่
	n	หมายถึง	จำนวนคู่

ภาคผนวก จ
กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
แบบประเมินโครงร่างกิจกรรมเสริมหลักสูตร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา จังหวัดกาญจนบุรี

.....

หลักการ

กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับรายวิชา ส 053 ประชากรกับสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาความรู้เกี่ยวกับประชากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับสิ่งแวดล้อม ตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากประชากร มีความรับผิดชอบต่อการแก้ปัญหา มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในท้องถิ่นของตน โดยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจัดขึ้นเพื่อปลูกฝังให้นักเรียนได้ตระหนัก และเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอันส่งผลให้การท่องเที่ยวดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสม ทรัพยากรได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนตลอดไป อีกทั้งมีส่วนให้เยาวชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาอาชีพอย่างสมดุลและยั่งยืนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนในท้องถิ่นของตนอันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและความสำนึกรับผิดชอบต่อท้องถิ่น และเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในสิ่งที่สนใจ ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวอันส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน สามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

จุดประสงค์

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีพฤติกรรมที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีความคิดเห็นที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยจำแนกจุดประสงค์ที่จะให้เกิดกับนักเรียนมี ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังต่อไปนี้

1.1 ประวัติความเป็นมาของน้ำตกไทรโยคใหญ่ อุทยานแห่งชาติไทรโยค ประวัติศาสตร์สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติไทรโยค

1.2 ระบบนิเวศบริเวณน้ำตกไทรโยคใหญ่

1.3 สัตว์ที่ค้นพบในอุทยานแห่งชาติไทรโยค เช่น ค่างควากิตติ ปูราชินี เป็นต้น

1.4 ความสัมพันธ์ของประชากรกับสิ่งแวดล้อม ผลกระทบของสิ่งแวดล้อมจากการกระทำของมนุษย์

1.5 การท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในบริเวณน้ำตกไทรโยคใหญ่

1.6 วิถีชีวิตของชาวบ้านแก่งจ้อ (กลุ่มคนทำนบกประดิษฐ์) ของ อ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี

2. เพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังนี้

2.1 มีพฤติกรรมในด้านการแสวงหาความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว

2.2 มีพฤติกรรมในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยว

2.3 มีพฤติกรรมในการเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้าน เพื่อนำไปพัฒนาเป็นอาชีพ และเป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชน

3. เพื่อให้นักเรียนมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง

4. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เน้นการปฏิบัติจริง และเน้นกระบวนการกลุ่ม

5. นักเรียนสามารถประเมินพฤติกรรมของตนเองตามสภาพที่แท้จริง

โครงสร้าง

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จัดให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย กิจกรรมทั้งหมด 7 กิจกรรมดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ท่องเที่ยวไทรโยคใหญ่เปิดประตูใจสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมที่ 2 คุณค่าแห่งชีวิต

กิจกรรมที่ 3 ท่องเที่ยวถูกวิธี

กิจกรรมที่ 4 ปลุกจิตสำนึกรักษาพฤษีไพร

กิจกรรมที่ 5 ธรรมชาติให้ชีวิต

กิจกรรมที่ 6 ร่วมสานฝันวันโลกสวย

กิจกรรมที่ 7 สัญญาใจ

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับน้ำตกไตรโยคใหญ่ อุทยานแห่งชาติไตรโยค ระบบนิเวศ บริเวณน้ำตกไตรโยคใหญ่ สัตว์ที่ค้นพบในอุทยานแห่งชาติไตรโยค เช่น ค้างคาวกิตติ ปูราชนี เป็นต้น ความสัมพันธ์ของประชากรกับสิ่งแวดล้อม ผลกระทบของสิ่งแวดล้อมจากการกระทำของมนุษย์ การท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในบริเวณน้ำตกไตรโยคใหญ่ ศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้านแก่งจอ (กลุ่มคนทำนบกประดิษฐ์) ของอำเภอ ไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ศึกษาประวัติการทำนบก และวิธีการทำนบก จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

กิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมประกอบด้วยการอภิปราย ดูสไลด์ สนทนาโต้ตอบ ศึกษาเอกสารสถานที่ เชิญวิทยากรมาบรรยายและจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมเน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง เน้นกระบวนการกลุ่ม เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่น และปลูกฝังให้นักเรียนได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอันส่งผลให้การท่องเที่ยวดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสม ทรัพยากรได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนตลอดไป อีกทั้งมีส่วนร่วมให้เยาวชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนและส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนในท้องถิ่นของตนอันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและความสำนึกรับผิดชอบต่อท้องถิ่น และเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในสิ่งที่สนใจ ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวอันส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน สามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

เวลาเรียน

กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่จัดขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรม จำนวน 3 วัน 2 คืน ดังกำหนดการตามตารางการปฏิบัติกิจกรรมดังต่อไปนี้

วันที่	เวลา	กิจกรรม
1	06.00-07.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
	07.00-08.00 น.	นักเรียนเดินทางจากโรงเรียนพุทธวิมุตติเข้าสู่อุทยานแห่งชาติไทรโยค
	08.00-09.00 น.	เจ้าหน้าที่อุทยาน ฯ แนะนำสถานที่และข้อตกลงในการเข้าค่าย ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเข้าค่าย
	09.00-12.00 น.	กิจกรรมที่ 1 : การท่องเที่ยวไทรโยคใหญ่เปิดประตูใจสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
	12.00-13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
	13.00-17.30 น.	กิจกรรมที่ 2 : คุณค่าแห่งชีวิต
	17.30-18.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
2	18.00-21.00 น.	กิจกรรมที่ 3 : ท่องเที่ยวถ้ำวิจิตร
	05.00-06.00	ทำธุระส่วนตัว / ออกกำลังกาย
	07.00-08.30 น.	รับประทานอาหารเช้า
	08.00-12.00 น.	กิจกรรมที่ 4 : ปลุกจิตสำนึกรักษาพฤษะพีไพร
	12.00-13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
	13.00-17.00 น.	กิจกรรมที่ 5 : ธรรมชาติให้ชีวิต
	17.00-18.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
3	18.00-21.00 น.	กิจกรรมที่ 6 : ร่วมสานฝันวันโลกสวย
	07.00-08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
	08.00-11.00 น.	กิจกรรมที่ 7 : สัญญาใจ
	11.00-12.00 น.	ประเมินผล
	12.00-13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน เดินทางกลับโรงเรียนพุทธวิมุตติ

แนวการจัดกิจกรรม

1. จัดกิจกรรมโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้และสัมผัสกับธรรมชาติจริง เรียนรู้จากของจริง เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัว
2. วิทยาการที่ใช้ในการจัดกิจกรรมจะมีความรู้เหมาะสมกับเนื้อหา
3. จัดกิจกรรมโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
4. จัดกิจกรรมโดยมุ่งเน้นทักษะกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการกลุ่ม และกระบวนการฝึกปฏิบัติ
5. มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้และสัมผัสกับธรรมชาติโดยตรงและฝึกปฏิบัติจริง
6. จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสนใจและวัยของผู้เรียน
7. การวัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง

กิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย 7 กิจกรรม

กิจกรรมที่ 1 ท่องเที่ยวไพรโยคใหญ่เปิดประตูใจสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมที่ 2 คุณค่าแห่งชีวิต

กิจกรรมที่ 3 ท่องเที่ยวถ้ำวิจิตร

กิจกรรมที่ 4 ปลุกจิตสำนึกรักษาพฤษภูปไพร

กิจกรรมที่ 5 ธรรมชาติให้ชีวิต

กิจกรรมที่ 6 ร่วมสานฝันวันโลกสวย

กิจกรรมที่ 7 สัญญาใจ

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. หนังสือพิมพ์
2. ฉลากชื่อสัตว์
3. อุปกรณ์ที่ใช้ในการวาดรูป เช่น กระดาษ ดินสอ ยางลบ สี
4. สไลด์เรื่อง ประวัติน้ำตกไพรโยคใหญ่
5. เครื่องฉายสไลด์
6. เครื่องดนตรี
7. แผนภูมิเพลงประกอบการจัดกิจกรรม

การประเมินผล

การประเมินผลการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีวิธีการดังนี้

1. การมีประเมินก่อนการจัดกิจกรรมมีดังนี้

1.1 ประเมินตนเองโดยใช้แบบประเมินตนเองด้านความรู้ความเข้าใจเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.2 ประเมินพฤติกรรมของนักเรียนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้แบบ ประเมินพฤติกรรม

2. การประเมินระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมมีดังนี้

2.1 ประเมินความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และพฤติกรรมของ นักเรียนในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2 ประเมินจากแบบบันทึกผลหลังการปฏิบัติกิจกรรม

2.3 ประเมินจากผลงานโดยประเมินชิ้นงานตามสภาพที่แท้จริง

2.4 ประเมินจากแบบสังเกตพฤติกรรม

3. การประเมินหลังการปฏิบัติกิจกรรมมีดังนี้

3.1 การประเมินตนเองโดยใช้แบบประเมินตนเองด้านความรู้ความเข้าใจเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.2 ประเมินพฤติกรรมของนักเรียนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้แบบ ประเมินพฤติกรรม

กิจกรรมที่ 1

ท่องเที่ยวไพรโยคใหญ่เปิดประตูใจสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สาระสำคัญ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน กลุ่มนักท่องเที่ยวต้องการได้รับประสบการณ์จากการได้ไปเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือประสบการณ์ที่ได้สัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสังคมที่แตกต่างจากที่ตนอยู่ อีกทั้งยังมุ่งให้มีการอนุรักษ์สภาพธรรมชาติและสมบัติทางวัฒนธรรมในพื้นที่ที่เข้าไปชมการจัดการท่องเที่ยวเดินป่าเพื่อเข้าไปชื่นชมธรรมชาติและเก็บเกี่ยวความรู้จากแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นวิธีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบหนึ่ง

วัตถุประสงค์

เมื่อนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมแล้วนักเรียนสามารถ

1. อธิบายความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งมีชีวิตได้
2. อธิบายความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติต่อสิ่งแวดล้อมได้
3. อธิบายระบบนิเวศในบริเวณน้ำตกไพรโยคใหญ่ได้
4. เล่าเรื่องราวของอุทยานแห่งชาติไพรโยคและประวัติการค้นพบน้ำตกไพรโยคใหญ่

ได้

เนื้อหา

1. ความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งมีชีวิตในบริเวณอุทยานแห่งชาติ

ไพรโยค

2. ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติต่อสิ่งมีชีวิตในบริเวณอุทยานแห่งชาติ

ไพรโยค

3. ระบบนิเวศในบริเวณน้ำตกไพรโยคใหญ่

4. ความเป็นมาของอุทยานแห่งชาติไพรโยคและประวัติการค้นพบน้ำตกไพรโยค

ใหญ่

การจัดกิจกรรม

1. วิทยากรเริ่มดำเนินกิจกรรมโดยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม แนะนำตารางการปฏิบัติกิจกรรม ข้อตกลงในการอยู่ค่าย แนะนำสถานที่ในการจัดกิจกรรม เช่น สถานที่ในการจัดกิจกรรมใน ห้องน้ำ ที่พัก (.....10.....นาทึ)
  2. คณะวิทยากรแนะนำตนเอง และให้นักเรียนแนะนำตัวโดย เล่นเกมนับเลข (รายละเอียด ในภาคผนวก หน้า 10) (...10... นาทึ)
  3. วิทยากรแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยให้นักเรียนจับฉลากชื่อสัตว์ (นก มีเลื้อ ค้างคาว กิตติ) ให้นักเรียนทำท่าสัตว์ที่จับฉลาก นักเรียนที่ทำท่าเดียวกันเข้ากลุ่มเดียวกัน กลุ่มไหนรวมกลุ่มได้ครบตามจำนวนก่อนนั่งลงรอเพื่อน เลือกประธาน รองประธาน และ เลขากลุ่ม แนะนำที่เลี้ยงประจำกลุ่ม กลุ่มละ 2 คน เพื่อคอยดูแลและให้คำปรึกษาขณะทำ กิจกรรม
  4. วิทยากรแจกกระดาษ ดินสอ ยางลบ และ สี ให้กับนักเรียน กลุ่มละ 1 ชุด เพื่อวาดภาพจากสิ่งที่นักเรียนจินตนาการสิ่งที่ได้ยินจากเพลง “คูไพร” และเพลงชีวิตสัมพันธ์ของกลุ่ม ศิลปินอีสานเขียว ที่วิทยากรร้อง (ใช้เวลา 20 นาที)
  5. นักเรียนส่งตัวแทนนำเสนอภาพวาด พร้อมทั้งอธิบายความสัมพันธ์ของธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตตามในภาพวาด
  6. วิทยากรสรุปถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติต่อสิ่งมีชีวิตและความสัมพันธ์ของธรรมชาติต่อชีวิตมนุษย์ พร้อมทั้งยกตัวอย่างความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตบริเวณน้ำตกไทรโยคใหญ่
  7. วิทยากรนำนักเรียนไปชมสไลด์เรื่องประวัติความเป็นมาของน้ำตกไทรโยคใหญ่ ที่ห้องชมสไลด์ของอุทยานแห่งชาติไทรโยค (ใช้เวลา 20 นาที)
  8. เมื่อนักเรียนชมสไลด์จบแล้วสนทนาซักถามเรื่องเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของน้ำตกไทรโยคใหญ่
  9. ให้นักเรียนเดินศึกษาธรรมชาติบริเวณน้ำตกไทรโยคใหญ่ โดยแบ่งเส้นทางเป็น 3 ช่วง ช่วงแรกตั้งแต่หน้าอุทยานแห่งชาติไทรโยค จนถึงลำธาร ระยะทางประมาณ 500 เมตร ให้นักเรียนบันทึกสิ่งที่นักเรียนได้จากการสังเกตในการเดินศึกษาธรรมชาติครั้งนี้คือบันทึกสิ่งที่นักเรียนได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ได้สัมผัส และได้ชิมรส นักเรียนนำเสนอว่าสิ่งที่นักเรียนได้บันทึกไว้คืออะไรบ้าง วิทยากรและนักเรียนช่วยกันสรุปและแนะนำการบันทึกในช่วยที่สอง
- ช่วงที่ 2 เส้นทางตั้งแต่บริเวณลำธารจนข้ามสะพานแขวนไปฝั่งตรงข้ามกับน้ำตกไทรโยคใหญ่ ระยะทางประมาณ 700 เมตร เส้นทางนี้ให้นักเรียนบันทึกสิ่งที่นักเรียนได้เห็น

ได้ยิน ได้กลิ่น ได้สัมผัส และได้ชิมรส แล้วให้นักเรียนบอกความรู้สึก นึกคิดกับสิ่งเหล่านั้น ว่านักเรียนเกิดความรู้สึกต่อสิ่งเหล่านั้นอย่างไร โดยมีวิทยากรอธิบายถึงความสัมพันธ์และความสำคัญของสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมในบริเวณน้ำตกไทรโยคใหญ่ ระบบนิเวศในบริเวณน้ำตกไทรโยคใหญ่ และประวัติศาสตร์ที่ค้นพบได้ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และให้นักเรียนบันทึกสิ่งที่ได้พบเห็นและได้สัมผัสลงในแบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรม

10. ให้นักเรียนนำเสนอสิ่งที่นักเรียนประทับใจให้เพื่อนๆทั้งหมดฟัง แล้วบอกเหตุผลประกอบพร้อมทั้งสนทนาซักถามในเรื่องที่นักเรียนประทับใจ

11. นักเรียนทุกคนร่วมกันจัดนิทรรศการเสนอผลงานในเรื่องสิ่งที่นักเรียนประทับใจ

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. ฉลากชื่อสัตว์ (นก ผีเสื้อ ค้างคาวกิตติ)
2. อุปกรณ์ในการวาดรูป ได้แก่ กระดาษ ดินสอ ยางลบ และ สี
3. กีตาร์
4. แผ่นพับเพลงคูไพร และเพลง ชีวิตสัมพันธ์
5. สไลด์เรื่อง ความเป็นมาของอุทยานแห่งชาติไทรโยคและประวัติการค้นพบน้ำตกไทรโยคใหญ่
6. เครื่องฉายสไลด์
7. จอภาพ

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม

กำหนดจัดกิจกรรม 3 ชั่วโมง

การประเมินผล

จุดประสงค์ที่	การประเมินผล	เครื่องมือ	เกณฑ์
1-4	1. การอธิบาย การสนทนา 2. การสังเกตจากการร่วมกิจกรรม	แบบสังเกต	- นักเรียนสามารถอธิบายพูด คอย ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนและวิทยากร

จุดประสงค์ที่	การประเมินผล	เครื่องมือ	เกณฑ์
	การสังเกตการปฏิบัติงานกลุ่ม	แบบสังเกตการปฏิบัติงานกลุ่ม	ให้ค่าคะแนน 3 ระดับในด้าน 1. ฟังเพื่อนอย่างตั้งใจ 2. มีบรรยากาศการช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง 3. นำเสนอย่างมั่นใจ 4. รูปแบบการนำเสนออย่างสร้างสรรค์
	การตรวจผลงาน 1. รูปภาพ 2. สิ่งที่นักเรียนบันทึก 3. ชิ้นงานที่นักเรียนทำ	1. แบบประเมิน	1. นักเรียนมีสมาธิและตั้งใจทำงานอย่างจริงจัง 2. ภาพมีความสัมพันธ์กับเพลง

บทวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

บันทึกหลังการปฏิบัติกิจกรรม

กิจกรรมที่ 1 เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของอุทยานแห่งชาติ

ไทรโยค และประวัติการค้นพบน้ำตกไทรโยคใหญ่ โดยนักเรียนดูจากสไลด์ประกอบคำบรรยาย นักเรียนทุกคนให้ความสนใจ มีความตั้งใจดี สามารถตอบคำถามได้ แต่พฤติกรรมของนักเรียนไม่เป็นธรรมชาติ ประหม่า และยังไม่คุ้นเคยกับคณะวิทยากร หลังจากดูสไลด์มีการจัดกิจกรรมโดยให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม เพื่อวาดภาพจากสิ่งที่นักเรียนได้ฟังจากเสียงเพลงโดยวิทยากร นักเรียนมีความตั้งใจ มีสมาธิและตั้งใจร่วมกิจกรรมอย่างจริงจังมากขึ้นตามลำดับ หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอชิ้นงาน นักเรียนยังเสนอชิ้นงานยังไม่เต็มความสามารถ เนื่องจากยังไม่คุ้นเคยกับสถานที่และวิทยากร แต่ภาพวาดจากจินตนาการสิ่งที่ได้ฟังจากเสียงเพลง ภาพมีความสัมพันธ์กับเนื้อเพลงดีมาก ผลจากการปฏิบัติกิจกรรมที่ 1 นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจร่วมกิจกรรมดีมาก

ภาคผนวก

1. เกม

เกมนับเลข

นับเลข 1 - 30 พอถึงเลขลงท้ายด้วย 3 7 9 ให้บอกชื่อเล่นของตัวเอง หลังจากนั้นให้นักเรียนแนะนำตัวเอง ชื่อจริง ชื่อเล่น อีกครั้ง จนครบทุกคน

2. เพลง

คู่ไพร

หมู่มากไม้ และธารน้ำใส เลาะเลี้ยวล่องไปตามธารเวลา
สัตว์ใหญ่น้อยพึ่งพาอาศัย แบ่งปันน้ำใจ พึ่งกันและกัน
มีชีวิตรำรายนานมา ส่งเสียงเจรจาขับขาน
มันเป็นชีวิตของมวลหมูสัตว์ ที่ปราศจากผู้รุกราน
อยากอยู่อย่างนี้ให้นาน นาน นาน

เสียงเพลงจะขับขาน คู่ไพร
(ซ้ำ)

อยากอยู่อย่างนี้ให้นาน นาน นาน เสียงเพลงจะขับขานตลอดไป

ชีวิตสัมพันธ์

เจ้านกเอยเจ้าเคยอยู่บนกอไผ่ ขับขานบทเพลงจากใจ
ชมไพรชมพฤษภนา ส่งสำเนียงเสียงธรรมชาติสร้างมา
ประสมเสียงเพลงพฤษภา ที่มาของเสียงดนตรี กูเรียงราว
บอกกล่าวถึงความรู้สึก เป็นเพียงสามัญสำนึก และการหวนหาอาหาร
ก่อนนี้เราสิ้นเงาไม้ไม่เหมือนก่อน ชุ่มชื้นกลับกลายเป็นร้อน
เป็นแล้งระแหงระเหิดความแห้งแล้ง ความชุ่มชื้นอย่างไรที่เรา(คน)ชอบใจ
ความร่ำรวยความยากจน อย่งไหนที่คนชอบกัน
(มัน) อยู่ที่ความสมบูรณ์ ของหมู่มากไม้ ต้นสวย ต้นน้ำลำธาร
มาจากป่าสู่เมืองจากเขาทมิฬ หล่อเลี้ยงผู้คนในแห่งคอนกรีต
ยามนี้เราจึงมาร้องเพลง ร่วมร้องบรรเลง
เสียงเพลงจากใจ เมื่อนั้นมีความศิวิไลซ์

เมื่อมีป่าไม้ต้นน้ำลำธาร มีฝูงนกกาหากินบินว่อน
 เหลือแต่ลูกอ่อน มีนมให้ลูกกิน
 คนหากิน สัตว์ก็หากิน เราไม่เบียดเบียนกันและกัน
 ต้นไม้งามคน (ก็) งดงามรับน้ำใจไหลเป็นสายธาร
 ชูชีวิตทุกฝ่ายเบิกบาน มีคนมีต้นไม้มีสัตว์ป่า
 ความสมดุล คือคุณตามธรรมชาติ
 ดินน้ำลมฟ้าอากาศ เต็มवादฝันชีวิตชน
 หมูไม้พันธุ์ อยู่กัน มาหลายชั่วคน
 ให้ใบให้ดอกให้ผล ให้คนได้ผลประโยชน์
 (ซ้ำ)
 ชูชีวิตทุกฝ่ายเบิกบาน มีคนมีต้นไม้มีสัตว์ป่า

3. สไลด์ประกอบการบรรยาย

อุทยานแห่งชาติไทรโยค

อุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เป็นที่รู้จักกันของนักท่องเที่ยวมาช้านาน
 วันนี้มีการประกาศพื้นที่ 598,750 ไร่ เป็นอุทยานแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2523 หนึ่งในผืนป่าตะวันตก
 จึงเป็นพื้นที่อนุรักษ์พลังงาน ซึ่งมีสภาพป่าที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลาย
 ทางชีวภาพด้วยสภาพภูมิประเทศที่มีภูเขาสลับซับซ้อน โดยทั่วไปแล้ว อุทยานแห่งนี้ยังคงมีความ
 อุดมสมบูรณ์อยู่มากพอสมควร ผืนป่าที่ครอบคลุมอุทยานแห่งนี้ ส่วนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณ
 แล้วยังมีป่าดิบแล้งและป่าเต็งรัง นอกจากนี้สภาพป่าที่ยังความสมบูรณ์ก่อให้เกิดลำห้วยน้อย
 ใหญ่ขึ้นหลากหลาย อุทยานแห่งนี้เองที่เป็นพื้นที่ต้นน้ำที่สำคัญของแม่น้ำแควน้อย ซึ่งมีต้นน้ำมา
 จากเทือกเขาตะนาวศรี ในเขตอำเภอสังขละบุรี และอำเภอทองผาภูมิ และเนื่องจาก พื้นที่ทาง
 ภาคตะวันตกมีพื้นที่ติดกับประเทศสหภาพพม่า มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่มาก เช่น ช้าง วัวแดง เก้ง หมู
 เลียงผา เสือ กระต๊อง และสมเสร็จ เป็นต้น ทว่าอุทยานแห่งนี้เป็นที่ค้นพบ และเป็นแหล่งที่อยู่
 อาศัยของค้างคาวกิตติ ที่เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่เล็กที่สุดในโลก และมาอยู่ที่ประเทศไทยแห่ง
 เดียวในโลก และยังมีปูน้ำจืดชนิดใหม่ของโลกคือ ปูราชินีซึ่งจัดว่ามีความแปลก และสวยงามชนิด
 หนึ่งตรงที่ก้ามเป็นสีขาว ขาวจนเป็นสีส้มสด ส่วนกระดองเป็นสีม่วง อุทยานแห่งชาติไทรโยคยังมี
 ธรรมชาติที่งดงาม และมีคุณค่าอีกมากมาย

น้ำตกไทรโยคเป็นน้ำตกธรรมชาติที่อยู่ริมแม่น้ำแควน้อยในตำบลไทรโยค อำเภอ
 ไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ทางทิศตะวันตกของตัวเมืองกาญจนบุรี มีระยะห่างออกไปตาม

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 323 (กาญจนบุรี-ทองผาภูมิ) ประมาณ 104 กิโลเมตร แยกจากถนนสายใหญ่เข้าไปประมาณ 3 กิโลเมตร จึงจะถึงบริเวณน้ำตก ลักษณะของน้ำตกไทรโยคเป็นน้ำตกแห่งเดียวในประเทศไทยที่ตกจากหน้าผาลงสู่แม่น้ำ น้ำตกแห่งนี้มีต้นกำเนิดจากบริเวณสวนป่าสักของกรมป่าไม้ริมแม่น้ำแควน้อย แล้วไหลเป็นลำธารลงสู่บริเวณชะง่อนหินที่ชาวบ้านเรียกว่า เขาน้ำโจน รวมเป็นแอ่งน้ำแล้วไหลลงสู่แม่น้ำแควน้อย มีระดับความสูงประมาณ 5-10 เมตร ขึ้นอยู่กับระดับน้ำในแม่น้ำว่าจะมากหรือน้อยในฤดูใด น้ำตกไทรโยคนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่ถูกค้นพบและเป็นที่ยุ้จักกันมานานแล้ว เมื่อปี พ.ศ.2420 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จประพาสน้ำตกนี้โดยมีสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ตามเสด็จด้วย และได้ทรงพระนิพนธ์เพลงเขมรไทรโยคขึ้นบรรยายความงามของน้ำตกแห่งนี้ ดังนั้นชื่อของน้ำตกนี้จึงเป็นที่คุ้นหูของคนไทยและเป็นที่รู้จักแพร่หลายมาก ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศไปเที่ยวชมน้ำตกเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันนี้มีนักท่องเที่ยวและชาวบ้านได้จัดให้มีบริการที่พัก อาหาร เครื่องดื่ม ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เพื่อบริการนักท่องเที่ยวด้วย น้ำตกไทรโยคใหญ่เป็นน้ำตกที่มีน้ำทั้งปี ก่อนจะทิ้งตัวลงสู่แหล่งน้ำแควน้อยนั้น ได้แยกออกเป็น 2 สาย สายที่อยู่ทางตอนเหนือคือน้ำตกไทรโยคใหญ่ เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ไหลผ่านโขดหิน และแมกไม้มานานานิต มีความสูงไม่มากนัก แต่เต็มไปด้วยความงดงาม ส่วนน้ำตกอีกสายที่อยู่ทางตอนใต้คือน้ำตกไทรโยคเล็ก แม้จะมีขนาดเล็กกว่าแต่มีความสูงกว่า น้ำที่ทิ้งตัวตามชะง่อนหินจึงกระเซ็นแลดูพรูสวยงามมากด้วยความงามนี้เอง การชมน้ำตกทั้งสองแห่งนี้ต้องข้ามฝากไปชมทางด้านตรงข้ามของน้ำตกแห่งนี้ น้ำตกไทรโยคใหญ่มีสะพานแขวนให้ข้าม ส่วนน้ำตกไทรโยคเล็กนั้นต้องนั่งเรือไปชม น้ำตกที่มีชื่ออีกแห่งของอุทยานแห่งนี้คือน้ำตกเขाप้าง หรือน้ำตกไทรโยคน้อย ตั้งอยู่ริมทางสายกาญจนบุรี ทองผาภูมิ จะมีน้ำมากช่วงฤดูฝน แต่มีสภาพโดยรอบที่มีความร่มรื่น จึงเป็นที่นิยมมาพักผ่อนของนักท่องเที่ยวตลอดเวลา สองฝากฝั่งแม่น้ำแควน้อย ซึ่งเป็นแม่น้ำที่สำคัญของจังหวัดกาญจนบุรี ที่ไหลผ่านภูเขาหินปูน ทั้งสองฝากฝั่งมีทัศนียภาพที่โดดเด่นเป็นสภาพที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ อีกมากมาย

กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวนิยมมาท่องเที่ยวคือการมาพักผ่อนในเรือนแพ และนั่งเรือชมทัศนียภาพ สองฝากฝั่งแม่น้ำแควน้อย ในพื้นที่อุทยานแห่งนี้ยังมีถ้ำอีกหลายแห่งที่มีความงดงามและมีความสำคัญทางโบราณคดี ถ้ำที่สำคัญได้แก่ถ้ำดาวดึงส์ เป็นถ้ำที่มีความงามมากแห่งหนึ่งของประเทศ ถ้ำละว้า ลักษณะของปากถ้ำแคบแต่ภายในจะกว้างขวางเหมือนท้องพระโรง ซึ่งธรรมชาติได้สรรค์สร้างความวิจิตรตระการไว้อย่างงามสง่า เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้

ชื่นชมกัน และเนื่องจากอุทยานแห่งนี้มีความหลากหลายทางธรรมชาติ จึงได้จัดทำเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติให้มาสัมผัสกับถิ่นอาศัยธรรมชาติอย่างแท้จริง ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 4 เส้นทาง โดย 2 เส้นทางจะอยู่ใกล้กับที่ทำการอุทยาน เพื่อสะดวกแก่การเดินทางและศึกษาธรรมชาติอันได้แก่ เส้นทางศึกษาธรรมชาติทางประวัติศาสตร์ ซึ่งห่างจากที่ทำการประมาณ 300 เมตร มีธรรมชาติที่น่าศึกษามากมายในเส้นทางนี้ อาทิเช่น ร่องรอยทางรถไฟสายมรณะ เหวน้ำลอดและพืชสมุนไพรในป่า เส้นทางเขานิน้อย ห่างจากที่ทำการประมาณ 700 เมตร โดยจะต้องข้ามสะพานแขวนไป เส้นทางนี้มีธรรมชาติที่หลากหลาย อาทิเช่น สัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อย่าง เสียงผา ต้นไม้ที่มีรูปร่างอันแปลกตา จุดชมวิวที่มองเห็นทัศนียภาพโดยรอบ ส่วนอีก 2 เส้นทางจะอยู่ห่างจากที่ทำการออกไป คือ เส้นทางสายถ้ำดาวดึงส์ ห่างจากที่ทำการประมาณ 10 กิโลเมตร ส่วนเส้นทางนี้ยังคงความสมบูรณ์ของธรรมชาติไว้ให้เห็น เช่น สภาพป่าเบญจพรรณ ที่ยังคงมีความสมบูรณ์ซึ่งมีนกอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ถ้าที่มีความงดงามมากอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทยและแมลงตระกูลผึ้ง ซึ่งสามารถสร้างรังโดยอาศัยยางไม้ มีชื่อว่าชันโรม ส่วนอีกเส้นทางหนึ่งคือเส้นทางสายถ้ำละว้า อยู่ห่างจากที่ทำการไปทางใต้ประมาณ 53 กิโลเมตร เส้นทางนี้จัดได้ว่ามีความงามและความวิจิตรภรรตา อาทิเช่น ครก้ำมแตกต่างของหินงอก หินย้อย และยังเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ที่หายากในถิ่น เช่น ค้างคาวและเม่นอีกด้วย นอกเหนือจากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อุทยานแห่งนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 อยู่เป็นจำนวนมาก เพราะทหารญี่ปุ่นและพวกเชลยศึก ได้เคยมาตั้งค่ายพักแรม เพื่อสร้างทางรถไฟไปยังประเทศพม่า ดังนั้นจึงปรากฏร่องรอยอยู่หลายแห่ง เช่น สร้างรถไฟ ฝารานสะพานรถไฟ สร้างเตาหุงหาอาหารของทหารญี่ปุ่น ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ที่ใช้ในการสร้างรางรถไฟ เชลยศึกที่ทหารญี่ปุ่นเกณฑ์มาสร้างทางรถไฟได้ล้มป่วยและตายลงเป็นจำนวนมาก ทางรถไฟสายนี้จึงได้รับสมญานามว่า ทางรถไฟสายมรณะ

อุทยานแห่งชาติไทรโยคจึงเป็นแหล่งอนุรักษ์ที่ทรงคุณค่า มีลักษณะทางธรรมชาติและธรณีวิทยาที่โดดเด่น เป็นแหล่งต้นน้ำอันสำคัญ ตลอดจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ จนมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการกันอย่างมากมาย สิ่งที่ประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว ควรตระหนักร่วมกัน นั่นคือ การที่จะปกป้อง ดูแลทรัพยากรอันมีค่าเหล่านี้ให้คงอยู่ แม้วันเวลาจะสามารถเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งทุกอย่างลงได้ แต่เรายังคงรักษาสภาพป่าอันอุดมสมบูรณ์ให้คงอยู่ รักษาความร่มเย็นให้แก่มนุษย์และสัตว์ป่าได้อาศัย ถ้าทุกคนร่วมกันสร้างจิตใจอันมีจิตสำนึกของการอนุรักษ์และรักษาธรรมชาติ ป่าไม้และสัตว์ป่า ให้คงอยู่อย่างมีคุณค่าและคงสภาพที่งดงาม

ให้พวกเราทุกคนได้ชื่นชม ทุกสิ่งทุกอย่างเริ่มจะเปลี่ยนไป แต่เราสามารถเก็บเอาความประทับใจเหล่านี้ไปได้ตราบนานเท่านาน เหมือนกับที่อุทยานแห่งชาติไทรโยคจะเก็บเอาความทรงจำเหล่านี้ให้เป็นภาพประทับใจ ที่คุณแวะมาเยี่ยมชมอีกเมื่อไหร่ อุทยานแห่งนี้ก็จะมีธรรมชาติสวยๆ น้ำตกใสๆ ไว้ต้อนรับคุณเสมอ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมที่ 1

ตอนที่ 1 นักเรียนบันทึกสิ่งที่ได้จากการเดินศึกษาธรรมชาติ

ระยะทาง	สิ่งที่ได้จากการเดินศึกษาธรรมชาติ
หน้าอุทยานแห่งชาติไทรโยค - ลำธารเล็กๆ	<ul style="list-style-type: none"> ☉ สิ่ง que เห็น..... ☉ สิ่ง que ได้ยิน..... ☉ สิ่ง que ได้กลิ่น..... ☉ สิ่ง que ได้สัมผัส..... ☉ สิ่ง que ได้ชิมรส.....
ออกจากลำธารไปจนถึงน้ำตกไทรโยคใหญ่	<ul style="list-style-type: none"> ☉ สิ่ง que เห็น..... นักเรียนรู้สึก นึก คิด อย่างไร..... ☉ สิ่ง que ได้ยิน..... นักเรียนรู้สึก นึก คิด อย่างไร..... ☉ สิ่ง que ได้กลิ่น..... นักเรียนรู้สึก นึก คิด อย่างไร..... ☉ สิ่ง que ได้สัมผัส..... นักเรียนรู้สึก นึก คิด อย่างไร..... ☉ สิ่ง que ได้ชิมรส..... นักเรียนรู้สึก นึก คิด อย่างไร.....
จากสะพานแขวนไปจนถึงฝั่งตรงกันข้ามน้ำตกไทรโยคใหญ่	<ul style="list-style-type: none"> ☉ นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งที่นักเรียนเห็นอย่างไร..... ..... ☉ นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งที่นักเรียนได้ยินอย่างไร..... ..... ☉ นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งที่นักเรียนได้กลิ่นอย่างไร..... ..... ☉ นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งที่นักเรียนสัมผัสอย่างไร..... ..... ☉ นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งที่นักเรียนได้ชิมรสอย่างไร..... .....

✿ นักเรียนบรรยายสิ่งที่นักเรียนประทับใจมากที่สุดจากการเที่ยวชมน้ำตกไตรโยคใหญ่ ซึ่งจะบรรยายในลักษณะใดก็ได้ เช่น ร้อยแก้ว หรือ หรือ ภาพวาด หรือร้อยกรอง

เรื่อง.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมที่ 1

คำชี้แจง : ผู้สังเกตพิจารณาคุณภาพพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละกลุ่ม และเขียนเครื่องหมาย ✓
ลงในช่องระดับคะแนน

ระดับ 3 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับมาก

ระดับ 2 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับปานกลาง

ระดับ 1 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับควรปรับปรุง

พฤติกรรม/ระดับ คะแนน	ความตั้งใจใน การรับฟังเพื่อน			บรรยากาศการ ช่วยเหลือกัน อย่างต่อเนื่อง			ความมั่นใจใน การนำเสนอ			ความคิดสร้าง สรรค์ของรูปแบบ การนำเสนอ			รวม คะแนน	
	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1		
กลุ่มที่														
1														
2														
3														

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมที่ 1 เรื่อง ท่องเที่ยวไพรโยคใหญ่เปิดประตูใจสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้

1) นักเรียนมีความคิดเห็น ต่อการบรรยายของวิทยากรอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

2) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบรรยากาศของสิ่งแวดล้อมและสถานที่ในการจัดกิจกรรมอย่างไรบ้าง

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนนวัตวิทย์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการดำเนินกิจกรรม อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

4) นักเรียนได้รับความรู้ ที่ได้รับจากการบรรยายเรื่องการท่องเที่ยวไทยโดยคิใหญ่เปิดประตูใจสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปใช้ประโยชน์ในการเรียนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

5) นักเรียนคิดว่าจะนำความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรม สำหรับการท่องเที่ยวได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

**แบบสอบถามความคิดเห็นของวิทยากรที่ให้ความรู้แก่นักเรียน
เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**

กิจกรรมที่ 1 เรื่อง การท่องเที่ยวไพรโยคใหญ่เปิดประตูใจสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำชี้แจง กรุณาแสดงความคิดเห็นโดยเติมเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านต้องการและเสนอแนะ
ข้อควรปรับปรุง

ประเด็นการประเมิน	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อควรปรับปรุง
1) ความเหมาะสมของกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในด้าน หลักการ จุดประสงค์ โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา เวลาเรียน และการประเมินผล			
2) ความสอดคล้องของกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในด้าน หลักการ จุดประสงค์ โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา เวลาเรียน และการประเมินผล			
3) ความเหมาะสมของกิจกรรมที่ 1 เรื่องการท่องเที่ยว ไพรโยคใหญ่เปิดประตูใจสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในด้าน สาระสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อที่ ใช้ในการจัดกิจกรรม ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การ ประเมินผล			
4) ความสอดคล้องของกิจกรรมที่ 1 เรื่องการท่องเที่ยว ไพรโยคใหญ่เปิดประตูใจสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ สาระสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อที่ ใช้ในการจัดกิจกรรม ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การ ประเมินผล			
5) ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมเสริม หลักสูตรและกิจกรรมที่ 1 เรื่อง การท่องเที่ยวไพรโยคใหญ่ เปิดประตูใจสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			
6) การดำเนินการในการปฏิบัติกิจกรรมที่ 1 เรื่อง การ ท่องเที่ยวไพรโยคใหญ่เปิดประตูใจสู่การท่องเที่ยวเชิง นิเวศ			
7) สถานที่ บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมในการดำเนินการ ปฏิบัติกิจกรรมที่ 1 เรื่อง การท่องเที่ยวไพรโยคใหญ่เปิด ประตูใจสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			
8) เวลาในการจัดกิจกรรม			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

กิจกรรมที่ 2

คุณค่าแห่งชีวิต

สาระสำคัญ

การให้เด็กมีความรู้ทางวิชาการและทฤษฎีอย่างเดียวจะไม่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรักและความใส่ใจกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างลึกซึ้ง การสร้างความประทับใจด้วยประสบการณ์จากธรรมชาติจะทำให้เด็กเริ่มต้น “รู้จัก” ธรรมชาติ การใช้ประสาทสัมผัสอื่นๆ นอกเหนือจากสายตา จะเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ธรรมชาติในแง่มุมที่แตกต่างออกไปและสร้างความประทับใจได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์

เมื่อนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมแล้วนักเรียนสามารถ

1. ฝึกทักษะการใช้ประสาทสัมผัสเพื่อเรียนรู้ธรรมชาติ
2. อภิปรายถึงความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับชีวิตจากเนื้อเพลงได้
3. อภิปรายและร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้
4. วาดรูปป่าในฝันของนักเรียนได้

เนื้อหา

1. การเรียนรู้ธรรมชาติโดยใช้ประสาทสัมผัสนอกเหนือจากการใช้สายตา
2. ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับชีวิต

การจัดกิจกรรม

1. วิทยากรนำเกมให้ฟังเสียงธรรมชาติ เพื่อให้นักเรียนทำสมาธิ เป็นการรวบรวมจุดสนใจให้อยู่กับธรรมชาติ ควรเลือกสภาพพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติ และมีบรรยากาศร่มรื่น เช่น ต้นไม้ในสวน โดยดำเนินกิจกรรมดังนี้

- 1.1 ให้นักเรียนเลือกหาที่นั่งสบายๆ ในระยะใกล้ๆ กัน
- 1.2 ให้ทุกคนหลับตาเป็นเวลา 2-3 นาที
- 1.3 ระหว่างหลับตา ให้นักเรียนยกนิ้วขึ้นทีละนิ้ว ทุกครั้งที่ได้ยินเสียงธรรมชาติ
- 1.4 วิทยากรให้สัญญาณลืมตา นักเรียนนับจำนวนนิ้วที่แต่ละคนทำสัญญาณ

การได้ยินเสียงได้

1.5 วิทยากรและนักเรียนร่วมอภิปรายถึงเสียงที่ได้ยิน

2. วิทยากรร้องเพลง “ปาตะโกน” เพื่อให้ให้นักเรียนได้ร่วมกันอภิปรายถึงเนื้อเพลงที่ได้ฟังว่าสภาพป่าในเนื้อเพลงเป็นอย่างไร ทำอย่างไรจึงจะป้องกันไม่ให้เกิดสภาพป่าเหมือนในเนื้อเพลง

3. วิทยากรนำเกม “ลูกกวางน้อย” เป็นเกมที่สร้างให้นักเรียนมีความรู้สึกสงสารสัตว์ป่าที่ต้องพลัดพรากจากพ่อแม่โดยน้ำมือของมนุษย์ เพื่อให้นักเรียนได้สัมผัสกับธรรมชาติโดยใช้ประสาทสัมผัสอื่นนอกจากตา โดยมีการดำเนินกิจกรรมดังนี้

3.1 ก่อนดำเนินกิจกรรม คณะวิทยากรต้องกำหนดเส้นทางโดยใช้เชือกนำทางผ่านไปยังจุดต่างๆ ที่ต้องการ ให้นักเรียนได้ศึกษา

3.1.1 การใช้มือสัมผัสลำต้นไม้ชนิดต่างๆ

3.1.2 การฟังเสียงระหว่างเดินผ่านพื้นป่า

3.1.3 การสัมผัสก้อนหินที่ปกคลุมด้วยมอสและตะไคร่น้ำ

3.1.4 การสัมผัสน้ำโดยการเดินผ่านลำธารเล็กๆ

3.1.5 การดมกลิ่นใบไม้

3.2 ทำเครื่องหมายบนเส้นเชือก เช่น ผูกเชือกเป็นปมตรงจุดที่ต้องการให้นักเรียนหยุด ศึกษาหรือให้ความสนใจเป็นพิเศษ เช่น ผูกเชือกเป็นปม

3.3 เส้นทางอาจเป็นวงกลม หรือเป็นเส้นทางคดเคี้ยวเดินทางเดียว ควรผ่านไปตามลักษณะต่างๆ ของป่าดิบ เช่น ข้ามขอนไม้ ผ่านที่ขึ้นแฉะ ข้ามลำธาร ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นอันดับแรก

3.4 ปิดต่านักเรียนก่อนจึงเริ่มเล่นนิทานเรื่อง “ลูกกวางน้อย” แล้วสมมติสถานการณ์ ให้นักเรียนเป็นลูกกวาง ซึ่งเหตุการณ์ในนิทาน จะสัมพันธ์กับเส้นทางที่กำหนดไว้ การเดินของนักเรียนต้อง ให้นักเรียนใช้มือจับเชือกและเดินตามเส้นเชือก เว้นระยะระหว่างนักเรียนแต่ละคนเล็กน้อย

3.5 ให้นักเรียนเดินข้างเดียวกันของเส้นเชือก

3.6 เมื่อถึงจุดที่มีเครื่องหมายให้นักเรียนใช้ประสาทสัมผัส เช่น การดมกลิ่น การสัมผัสเพื่อศึกษาในจุดที่กำหนด

3.7 เมื่อจบกิจกรรม ให้นักเรียนเอาผ้าปิดตาออกแล้วเดินกลับตามทางเดิมเพื่อดูว่าได้ศึกษาอะไรบ้าง

3.8 วิทยากรร้องเพลง “สิ้นเสียงปืน”

- 3.9 นักเรียนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมอภิปรายในประเด็น ต่อไปนี้
- 3.9.1 นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรในขณะที่นักเรียนเป็นลูกกวาง
- 3.9.2 สถานการณ์เกิดขึ้น มีต้นเหตุมาจากอะไร ทำไมจึงเกิดเหตุการณ์

เช่นนั้น

- 3.9.3 นักเรียนจะมีวิธีป้องกันอย่างไรที่ไม่ให้เกิดเหตุการณ์นั้นได้
4. นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลการอภิปราย (ใช้เวลา.....15.....นาที)
5. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มวาดรูปป่าในฝัน โดยใช้เวลา 30 นาที
6. นักเรียนเสนองาน และให้นักเรียนให้เหตุผลว่าทำไมป่าในฝันจึงเป็นเช่นนั้น (ใช้เวลา.....15.....นาที)
7. วิทยากรบรรยายเรื่องสภาพป่าของประเทศไทย และสนทนากับนักเรียน (ใช้เวลา.....15.....นาที)

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. แผ่นพับเพลง “ ป่าตะโกน ”
2. เชือกสำหรับนำทางผู้เล่น
3. ผ้าปิดตา
4. แผ่นพับเพลง “ สิ้นเสียงปิ่น ”
5. อุปกรณ์ในการวาดรูป เช่น กระดาษ ดินสอ ยางลบ สี

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม

กำหนดจัดกิจกรรม 4 ชั่วโมง

การประเมินผล

จุดประสงค์ข้อที่	การประเมินผล	เครื่องมือ	เกณฑ์
2, 3	-การร่วมอภิปราย -การสังเกตจากการร่วมกิจกรรม	1. แบบสังเกต	-นักเรียนสามารถร่วมอภิปราย กล้าแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน และวิทยากร

จุดประสงค์ข้อที่	การประเมินผล	เครื่องมือ	เกณฑ์
1, 4	-การสังเกตการปฏิบัติ งานกลุ่ม	แบบสังเกตการ ปฏิบัติงานกลุ่ม	ให้ค่าคะแนน 3 ระดับในด้าน 1. ความตั้งใจในการฟังเพื่อน 2. การมีบรรยากาศของ การ ช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง 3. นำเสนออย่างมั่นใจ
4	-ตรวจผลงาน	1. ภาพวาดของ นักเรียน 2. ใบตรวจผลงาน	ให้ค่าคะแนน 3 ระดับในด้าน 1. นักเรียนมีสมาธิและตั้งใจ ทำงานอย่างจริงจัง 2. มีการช่วยเหลือกันอย่างต่อ เนื่อง 3. ภาพมีความสัมพันธ์กับเพลง 4. ภาพสวยงาม และมีความคิด สร้างสรรค์

บันทึกผลการจัดกิจกรรม

คุณค่าแห่งชีวิต เป็นการเรียนรู้ธรรมชาติโดยใช้ประสาทสัมผัสนอกเหนือจากการใช้สายตา และความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับชีวิต การจัดกิจกรรมโดยให้นักเรียนเรียนรู้เสียงจากธรรมชาติ ขณะปฏิบัติกิจกรรมวิทยากรร้องเพลงสั้นเสียงป็นและเล่านิทานเรื่อง ลูกกวางน้อยให้นักเรียนฟัง นักเรียนทุกคนไม่มีการพูดคุยกัน ฟังด้วยความตั้งใจ สามารถสนทนาโต้ตอบกับวิทยากรได้อย่างสนุกสนาน บรรยากาศเริ่มมีความเป็นกันเองมากขึ้น นักเรียนทำกิจกรรม "ลูกกวางน้อย" ดำเนินกิจกรรมโดยให้นักเรียนผูกปิดตา แล้วให้นักเรียนใช้ประสาทสัมผัส ยกเว้นสายตา สัมผัสกับธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ชนิดต่างๆ, ก้อนหินที่ปกคลุมด้วยมอส, เสียงจากธรรมชาติ, การเดินผ่านลำธาร, สัมผัสธรรมชาติโดยการดมกลิ่น ฯลฯ ไปตามเส้นทางที่กำหนดไว้โดยใช้มือเกาะเชือกที่ขึงนำทางจนถึงจุดหมาย และให้นักเรียนเอาผ้าปิดตาออก นักเรียนจะพูดคุยกันถึงเหตุการณ์มารทำกิจกรรมด้วยความตื่นเต้น สนุกสนาน และเพื่อนนักเรียนมาถึงจุดพักพร้อมกัน วิทยากรร้องเพลง "สั้นเสียงป็น" ให้นักเรียนฟัง ร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้สึกและร่วมกันอภิปรายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นักเรียนสามารถตอบคำถามได้ดี ส่วนหนึ่งนักเรียนได้สัมผัสกับธรรมชาติ ผสานกับเหตุการณ์จำลองเตรียมไว้เพื่อให้นักเรียนตอบจากความรู้สึกนึกคิด นักเรียนบางคนให้สัญญาว่า "จะไม่ฆ่าสัตว์สงสารลูกมัน ถ้าไม่มี

แม่แล้วใครจะดูแลมัน มันน่าสงสาร มนุษย์ใจร้ายจัง" หลังจากนั้นให้นักเรียนวาดรูปป่าในฝัน นักเรียนวาดรูปและนำเสนอผลงานได้ดี มีความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอดีมาก นักเรียนเริ่มซาบซึ้งกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รักป่า รักสัตว์ นักเรียนฟังวิทยากรบรรยายเรื่องสภาพป่าของประเทศไทยด้วยความตั้งใจ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบบันทึกคะแนนในการตรวจผลงานนักเรียนในกิจกรรมที่ 2

คำชี้แจง : ผู้สังเกตพิจารณารูปภาพของนักเรียนแต่ละกลุ่ม และเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง
ระดับคะแนน

ระดับ 3 หมายถึง ผลงานมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

ระดับ 2 หมายถึง ผลงานมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 1 หมายถึง ผลงานมีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้

เกณฑ์/ระดับ คะแนน กลุ่มที่	มีเนื้อหาสาระ			สวยงามและ สะอาด			มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์			การจัดภาพ			รวม คะแนน
	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	
1													
2													
3													

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนนวัตศิลป์

เพลงปาตะโกน

คำร้อง : หงา คาราวาน

แม่น้ำไหลล่องไป หัวใจไหลล่องตาม
 ภูเขาเจ้าไถ่ถาม โคนไม้เหลือเพียงตอ
 ป่าผืนนี้ ไม่มีใครพะเน้าพะนอ
 ป่าสิ้นหวังเฝ้ารอ คอยความตาย
 เพื่อนเฮ้ยได้ยินบ่ ใครหนอกู้กองไฟ
 ตะโกนมาจากไหน สิ้นเสียงเพื่อนล้มลง
 อาจหมดแรงสิ้นใจ ผิงกายในพฤษีไพรพง
 ศรัทธาอันมั่นคง ดั่งฟ้า มีดวงตะวัน
 ก็เขาเอาไปแล้ว ก็แถวป่าสูญพันธ์
 แม่น้ำไหลกระทัน กระแทกแตกโครมครืน
 ป่าอยู่มาช้านาน แล้วโยให้เขาละอื่น
 ป่ายังยั่งยืน พลิกฟื้นคืนชีพชาติธรรม

(พูด) ธรรมชาติจะต้องดำรงคงอยู่ตลอดไป เพราะธรรมชาติสัมพันธ์กับชีวิต สัมพันธ์กับสังคม

เพลง สิ้นเสียงปิ่น

คำร้อง : สิบ นาคะเสถียร

เสียงปิ่นที่ดังลั่น ตัวแม่นั้น ต้องสิ้นใจ
 ลูกน้อยที่กอดไว้ กระดอนไป เพราะแรงปิ่น
 ผินใจเข้ากอดแม่ หวังแก้ ให้แม่ฟื้น
 แม่จำเพราะเสียงปิ่น จึงไม่คืนชีวิตมา
 โทษได้จึงประหารศาลโฉนพิพากษา
 หากลูกท่านเป็นสัตว์ป่า ใครเช่นฆ่า ท่านจะยอมไหม
 ชีวิตใคร ใครก็รักท่านประจักษ์ บ้างหรือไม่
 โปรดเกิดจงเห็นใจ สัตว์ป่าไซ้รั ก็เหมือนกัน
 อนิจจา สัตว์ผู้นำสงสาร
 ถูกล้างผลาญเช่นฆ่า สูญพันธ์
 ไข่มุขุขันธ์นั้น จะโหดร้าย ถึงเพียงไหนกัน

นิทาน เรื่อง ลูกกวางน้อย

“ผมยืนท่ามกลางความตกใจ...มันเกิดอะไรขึ้นกับผม...แล้วนั่นอะไร สัตว์ประหลาด ไหนกันมันเดินมา มันเหมือนลิง...มันมีขาหน้า มันยืนด้วยขาสองขา ขาหน้าของมันคืออะไรก็ไม่รู้ .....ใช่แล้ว มันคือเสียงปีศาจ...มันกำลังเดินมาหาผม แม่จ๋า..... พ่อจ๋า.....

ณ. ริมลำธาร ผมดื่มน้ำจากลำธาร ไหลเย็น พ่อเรียกผมว่าอย่าไปไกลนะลูก น้ำไหลแรง เดี่ยวจะไปชนกับหินใหญ่ๆ จะเจ็บตัว...ตรงโน้นมีลูกไม้หล่นอยู่ใต้ต้น พ่อพาผมไปกิน มันช่างหวานหอม ชื่นใจยิ่งนัก ผมได้ยินเสียงแม่เรียก มานี่ลูก ตรงนี้มีเพื่อน สัตว์ต่างๆ มาดื่มน้ำแล้ว เล่นน้ำกัน ต่างพากันเล่นอย่างสนุกสนาน ท่ามกลางป่าเขา โนนิงภูเขาลูกใหญ่ พ่อบอกว่าพ่อเคยไปที่นั่น มันสวยมากๆ และมีหญ้าอ่อนๆ อร่อยๆ ให้พวกเราได้กินกัน ไว้พ่อผมกับน้องๆ แข็งแรง พ่อบอกจะพาผมไปอยู่ที่นั่น ลุงข้างบอกผมว่า ในสมัยก่อน พวกลุงอยู่กับป่าฝั่งตรงข้าม แต่วันหนึ่งมีสัตว์รูปร่างแปลกๆ เข้ามา มันไม่มีขาแต่มีฟันคมๆ มันกินต้นไม้ใหญ่ล้มครืนไปเป็นหน้ากอง ต้นใหญ่ก็เหลือแต่ตอ พอเกิดไฟป่า ไฟก็เผาต้นไม้ไม่มีเหลือ เพราะมีแต่ต้นเล็กๆ สนเล็กๆ ก็พากันล้มตาย พวกลุงข้างก็อพยพหนีมาที่นี้ ไม่ว่าจะสัตว์อื่น ถึง ค่าง ชะนี ก็เดือดร้อนไปหมด ลำธารแห่งนี้คือสถานที่สุดท้ายของผืนป่านี้ ผมไปแล้วไม่สนุกเลย พี่ชะนีเล่าว่า เคยไต่ไปตามต้นไม้สูงๆ แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว ผมได้ยินเสียงของพี่ๆ น้องๆ ชาวสัตว์ป่าก็รู้สึกเศร้าใจจัง ถ้าเราไม่มีป่า พวกเรานี้จะอยู่อย่างไรกันหนอ ผมก้มลงดื่มน้ำ

ปัง...ปัง...ปัง...ฉับพลันนั่นเอง เสียงปีศาจดังขึ้นเท่านั้นสัตว์ต่างๆ ก็พากันวิ่งหนีกันอลหม่านและแล้วผมก็เห็นพ่อล้มลง พ่อได้รับบาดเจ็บ ผมเรียกพ่อ แต่ก็มีเสียงปีศาจดังขึ้น แม่ผมก็ล้มลง เลือดก็ไหลทะลักออกมา แม่จ๋า! .....พ่อจ๋า!..... เป็นอะไร

ผมรู้สึกตัว...มองไปรอบๆ มีไม้กั้นไว้ ผมออกไปไม่ได้ มีสัตว์ประหลาดมายืนดูผม มันหัวเราะ? และมากขึ้น รู้สึกว่าเป็นพ่อแม่ลูกกัน แล้วพ่อแม่ผมอยู่ไหน ผมตะโกนจนแทบคอ ผมเหงา ผมเหนื่อย อ้อ...ผมจำได้ว่าสัตว์ประหลาดที่ลุงข้างบอกมันคือ คน มันใจร้ายกับผมเหลือเกิน

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมที่ 2 เรื่อง คุณค่าแห่งชีวิต

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้

1) นักเรียนมีความคิดเห็น ต่อกิจกรรมที่ให้ความรู้คุณค่าแห่งชีวิต

.....

.....

.....

.....

.....

2) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและสถานที่ในการจัดกิจกรรม
คุณค่าแห่งชีวิตอย่างไรบ้าง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม คุณค่าแห่งชีวิตอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

4) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับ เรื่องคุณค่าแห่งชีวิตไปใช้ประโยชน์ในการเรียนได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

5) นักเรียนคิดว่าจะนำความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรม เรื่องคุณค่าแห่งชีวิตไปใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

**แบบสอบถามความคิดเห็นของวิทยากรที่ให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับ
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**

กิจกรรมที่ 2 เรื่อง คุณค่าแห่งชีวิต

คำชี้แจง กรุณาแสดงความคิดเห็นโดยเติมเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านต้องการและเสนอแนะ
ข้อควรปรับปรุง

ประเด็นการประเมิน	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อควรปรับปรุง
1) ความเหมาะสมเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา เวลาเรียน และการประเมินผล			
2) ความสอดคล้องเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา เวลาเรียน และการประเมินผล			
3) ความเหมาะสมเกี่ยวกับกิจกรรมที่ 2 เรื่อง คุณค่าแห่งชีวิต ได้แก่ สาระสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การประเมินผล			
4) ความสอดคล้องเกี่ยวกับกิจกรรมที่ 2 เรื่อง คุณค่าแห่งชีวิต ได้แก่ สาระสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การประเมินผล			
5) ความเหมาะสมและความสอดคล้องเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมที่ 2 เรื่อง คุณค่าแห่งชีวิต			
6) การดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมที่ 2 เรื่อง คุณค่าแห่งชีวิต			
7) สถานที่ บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมในการดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมที่ 2 เรื่อง คุณค่าแห่งชีวิต			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 3 ห้องเที่ยวถุกวิธี

สาระสำคัญ

การป้องกันไม่ให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมจากการท่องเที่ยว องค์ประกอบที่สำคัญ คือ นักท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวเป็นหนึ่งผู้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิด ดังนั้นพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว การเดินทางท่องเที่ยวอย่างถูกวิธีเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งให้เกิดความรู้ เกิดปัญญา เกิดการเรียนรู้ระหว่างเดินทางท่องเที่ยวในด้านระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม รับผิดชอบต่อหน้าที่ รู้จักการป้องกันที่จะไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว ที่จะเป็นการทำให้แหล่งท่องเที่ยวคงอยู่อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เมื่อนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมแล้วนักเรียนสามารถ

1. อธิบายวิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวได้
2. จำแนกการท่องเที่ยวที่ถูกต้อง และไม่ถูกต้องได้

เนื้อหา

1. แนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก
2. การท่องเที่ยวที่ถูกต้อง และไม่ถูกต้อง
3. ข้อปฏิบัติในการท่องเที่ยว น้ำตก

การจัดกิจกรรม

1. วิทยากรนำเกมคอนเสิร์ตธรรมชาติ เกมนี้เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้สัมผัสกับธรรมชาติ โดยการฝึกให้นักเรียนจำแนกเสียงจากธรรมชาติ โดยดำเนินกิจกรรมดังนี้

1.1 แจกบัตรเข้าชมคอนเสิร์ตแก่นักเรียน บัตรชมคอนเสิร์ตเป็นรูปใบไม้ที่มีเพียงครึ่งใบ ให้นักเรียนพยายามหาคู่ของตนให้พบ (โดยหาใบไม้อีกส่วนมาต่อให้เต็มใบ) จากนั้นจับคู่กันเพื่อชมคอนเสิร์ตธรรมชาติ

1.2 ให้นักเรียนเลือกมุมที่นั่งชมคอนเสิร์ตตามความสมัครใจ และให้นักเรียนทำแผนที่เสียงโดยทำเครื่องหมายแสดงทิศทางของเสียงทุกเสียงที่นักเรียนได้ยิน โดยให้นักเรียนวาดสัญลักษณ์ต่างๆ เพื่อแสดงถึงเสียงที่แตกต่างกัน

1.3 จากนั้นให้นักเรียนอยู่ในความเงียบเพื่อฟังคอนเสิร์ตจากธรรมชาติ ใช้เวลา 10 นาที

1.4 หลังจากฟังคอนเสิร์ตจบแล้ว ให้นักเรียนนำแผนที่มาเปรียบเทียบกันว่า เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ ใครมีจำนวนเสียงที่ได้ยินมากกว่า ความรู้สึกของนักเรียนต่อเสียงที่ได้ยินว่าชอบเสียงใดมากที่สุด และอภิปรายว่าถ้าธรรมชาติเหล่านี้ถูกทำลายจะส่งผลอย่างไรต่อคอนเสิร์ตที่นักเรียนได้ยิน

2. กิจกรรมสนทนาการ โดยวิทยากรร้องเพลงแล้วทำท่าประกอบ แล้วให้นักเรียนทำตาม เช่น เพลงไถ่ไม้ใหญ่ เพลงชักว้าว เพลงบาดเดียว เพลงมาเกิดเรามา เพลงระบำชาวเกาะ

3. เล่นเกมเหยียบหนังสือพิมพ์เพื่อแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม ให้นักเรียนส่งตัวแทนจับหมายเลขหัวข้อเรื่องที่นักเรียนจะต้องนำมาสร้างเป็นบทละครเกี่ยวกับการสถานการณ์จำลองในการท่องเที่ยว ดังนี้

3.1 กลุ่มวัยรุ่นได้เที่ยวป่าในฝัน

3.2 ถ้าไม่มีสถานที่ท่องเที่ยวในเมืองไทย เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวได้ทรุดโทรม

และพัง เพราะน้ำมือมนุษย์ นักเรียนจะทำอย่างไร

3.3 เที่ยวอย่างไรถึงไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และจะทำอย่างไรถ้านักเรียนเจอ

เหตุการณ์ขณะท่องเที่ยวที่นักเรียนต้องเจอกับวัยรุ่นที่กำลังทำลายสถานที่ท่องเที่ยว

4. นักเรียนปรึกษากันในกลุ่มคิดบทละคร เขียนบทละคร กำหนดตัวละคร และชักซ้อมบทบาทที่ได้รับ (ภายในเวลา 20 นาที)

5. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอบทละครตามหมายเลขที่นักเรียนจับได้

6. สนทนาซักถาม เกี่ยวกับบทละครที่แสดง

7. ร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับผลที่ตามมาของการท่องเที่ยวถูกวิธี และท่องเที่ยวผิดวิธี

8. วิทยากรและนักเรียนร่วมกันสรุปถึงการท่องเที่ยวถูกวิธี/ผิดวิธี และวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติในการเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก

สิ่งที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. ไม้ไผ่

2. กระดาษ

3. แผ่นภูมิเพลงไถ่ไม้ใหญ่ เพลงชักว้าว เพลงบาดเดียว เพลงมาเกิดเรามา เพลงระบำชาวเกาะ

4. หนังสือพิมพ์

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม

กำหนดการจัดกิจกรรม 3 ชั่วโมง

การประเมินผล

จุดประสงค์ข้อที่	การประเมินผล	เครื่องมือ	เกณฑ์
1	-ฟังการอภิปรายพูดคุย	1. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย	-นักเรียนสามารถอภิปราย พูดคุยร่วมแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นกับเพื่อน
2	-สังเกตการแสดงละคร	-แบบสังเกตการละคร	ให้ค่าคะแนน 3 ระดับในด้าน 1. ความกล้าแสดงออก 2. ไหวพริบในการปรับการ แสดงกับเพื่อน 3. ความกลมกลืนของเนื้อ เรื่อง

บันทึกหลังการปฏิบัติกิจกรรม

ห้องเที่ยวถูกวิธี เป็นกิจกรรมที่ทำในเวลาว่าง กิจกรรมนี้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก การท่องเที่ยวที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง และข้อปฏิบัติในการท่องเที่ยว น้ำตก จากกิจกรรมนักเรียนสามารถแยกเสียงจากธรรมชาติได้ แต่ยังไม่สามารถกำหนดทิศทางของเสียงได้ ใช้การแบ่งกลุ่มเพื่อให้นักเรียนสร้างบทละคร และแสดงบทบาทสมมุติตามสถานการณ์ที่กำหนด นักเรียนมีเวลาในการคิดโครงเรื่องและซักซ้อมการแสดงน้อย จึงทำให้นักเรียนแสดงละครได้บทละครสั้น เพื่อน ๆ จึงไม่ค่อยเข้าใจ ดังนั้นวิทยากรจึงต้องสรุปในเรื่อง การท่องเที่ยวถูกวิธีและการท่องเที่ยวผิดวิธีและข้อปฏิบัติในการท่องเที่ยว น้ำตกให้ชัดเจนอีกครั้ง ทำให้กิจกรรมนี้เลยเวลาที่กำหนด ส่วนในกิจกรรม สันทนาการ การทำท่าประกอบเพลง การเล่นเกม นักเรียนชายทำได้ดี ส่วนนักเรียนยังเขินอาย

ภาคผนวก

เพลงโกไม้ใหญ่

โก่รับโก่ (๗) โก่ชายถูๆ พร้อมกระดุกและไม้ปั้งโก่
เอาไม้เก็บไว้ชิงโชค (๗) ที่เที่ยวรอบโลกกับคนชายโก่

เพลงชักว้าว

ลมเย็นๆ เรามาเล่นชักว้าว กระตูกเบาๆ แล้วว้าวมันติดลม
สาวๆ ต่างพารื่นรม พอว่าวมันติดลม รู้สึกจะคล่องตัว

เพลงบาดเดียว

บาดเดียวดูเพลิน อะไรไม่เกินเมียง
รูปได้คล้ายได้ (๗) แต่อย่าเอาไม้แห้งงู

เพลงมาเกิดเรามา

มาเกิดเรามา มารวมร้องเพลงเพลงกัน

พวกเราทั้งนั้น ลูกขึ้นพลันทันที

แล้วเราก็กินหน้ามาหากัน ส่งยิ้มให้กันแล้วปรบมือ 3 ที

เสร็จพลันแล้วก็หันกลับมา สนุกหนักหนา

(สายเอว 5 ที) 1,2,3,4,5

(กระต๊อบเท้า 5 ที) 1,2,3,4,5

(สายหัว 5 ที) 1,2,3,4,5

(บ๊ม 5 ที) 1,2,3,4,5

เพลงระบำชาวเกาะ

บำ ระบำชาวเกาะ (๗) เพลงเพราะเสนาะจับใจ

เสียงหลังไหล (๗) กระทบหาดทราย ดังคลื่นๆ

แบบสังเกตการแสดงละครของกิจกรรมที่ 3

คำชี้แจง : ให้ผู้สังเกตพิจารณาคุณภาพพฤติกรรมของผู้แสดงแต่ละคน และเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคะแนน

ระดับ 3 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับสูง

ระดับ 2 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับปานกลาง

ระดับ 1 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับต่ำควรปรับปรุง

พฤติกรรม/ระดับ คะแนน	กล้าแสดงออก			ไหวพริบในการ ปรับการแสดง ร่วมกับเพื่อน			ความกลมกลืน ของเนื้อเรื่อง			รวมคะแนน	ข้อเสนอแนะ ส่วนที่ต้อง ปรับปรุง
	3	2	1	3	2	1	3	2	1		
กลุ่มที่											
1											
2											
3											

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนนิเทศศาสตร์

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมที่ 3 เรื่อง ท่องเที่ยววิถี

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้

1) นักเรียนมีความรู้สึก (ความคิดเห็น) ต่อวิทยากรที่ให้ความรู้ เรื่องท่องเที่ยววิถี

.....

.....

.....

.....

.....

2) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและสถานที่ในการจัดกิจกรรม
เรื่องท่องเที่ยววิถีอย่างไรบ้าง

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนวนนันทศาสตร์

.....

.....

.....

.....

3) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม เรื่องท่องเที่ยววิถีอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

4) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับ เรื่องท่องเที่ยวถูกวิธีไปใช้ประโยชน์ในการเรียนได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

5) นักเรียนคิดว่าจะนำความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมเรื่องท่องเที่ยวถูกวิธี ไปใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

**แบบสอบถามความคิดเห็นของวิทยากรที่ให้ความรู้แก่นักเรียน
เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**

กิจกรรมที่ 3 เรื่อง ท่องเที่ยววิถี

คำชี้แจง กรุณาแสดงความคิดเห็นโดยเติมเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านต้องการและเสนอแนะ
ข้อควรปรับปรุง

ประเด็นการประเมิน	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อควรปรับปรุง
1) ความเหมาะสมเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา เวลา เรียน และการประเมินผล			
2) ความสอดคล้องเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา เวลา เรียน และการประเมินผล			
3) ความเหมาะสมเกี่ยวกับกิจกรรมที่ 3 เรื่อง ท่องเที่ยว วิถี			
4) ได้แก่ สารสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัด กิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ระยะเวลาในการจัด กิจกรรม การประเมินผล			
5) ความสอดคล้องเกี่ยวกับกิจกรรมที่ 3 เรื่อง ท่องเที่ยว วิถี ได้แก่ สารสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัด กิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ระยะเวลาในการจัด กิจกรรม การประเมินผล			
6) ความเหมาะสมและความสอดคล้องเกี่ยวกับกิจกรรม เสริมหลักสูตรและกิจกรรมที่ 3 เรื่อง ท่องเที่ยววิถี			
7) การดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมที่ 3 เรื่อง ท่องเที่ยววิถี			
8) สถานที่ บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมในการดำเนินการ ปฏิบัติกิจกรรมที่ 3 เรื่อง ท่องเที่ยววิถี			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 4

ปลูกจิตสำนึกรักษาพสกนิกร

สาระสำคัญ

กระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีจุดมุ่งหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการไปในทิศทางที่เหมาะสมกับการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น กระบวนการท่องเที่ยวจึงมีองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง คือ การศึกษา โดยเฉพาะการมุ่งเน้นในการเสริมสร้างจิตสำนึก ความรู้สึกและการปฏิบัติตนที่เหมาะสมอย่างมีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

วัตถุประสงค์

เมื่อนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมแล้วนักเรียนสามารถ

1. อธิบายกระบวนการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้ปฏิบัติตนอย่างมีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมได้
2. จำแนกพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในทางที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องได้
3. มีความคิดเห็นที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
4. สามารถดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติได้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความสมดุลของระบบนิเวศในท้องถิ่นของนักเรียนได้

เนื้อหา

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
3. การดูแลทรัพยากรธรรมชาติและความสมดุลของระบบนิเวศในท้องถิ่น

การจัดกิจกรรม

1. กิจกรรมสันตนาการโดย วิทยากรนำเพลง “แม่ระบ้า” โดยสมมุติสถานการณ์ที่จะพาแม่ระบ้าไปเที่ยวอุทยานแห่งชาติไทรโยคไปเที่ยวน้ำตกแต่ต้องให้แม่ระบ้าอาบน้ำให้สะอาดเพื่อจะได้เที่ยวอย่างมีความสุข ให้นักเรียนตอบว่าจะซื้อสบู่มาถูอะไรให้แม่ระบ้า ดังนี้

เพลงแม่ระบำ

แม่ระบำรำให้ฉันดู แม่ระบำรำให้ฉันดู จะซื้อสบู่มาดู.....แม่ระบำ

แม่ระบำรำให้ฉันดู แม่ระบำรำให้ฉันดู จะซื้อสบู่มาดู.....แม่ระบำ

แม่ระบำรำให้ฉันดู แม่ระบำรำให้ฉันดู จะซื้อสบู่มาดู.....แม่ระบำ

2. แบ่งนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม โดยเล่นเกมรวมล้อรถ

3. ให้นักเรียนเลือกสถานที่ในบริเวณน้ำตกไทรโยคใหญ่ บริเวณที่นักเรียนคิดว่านักเรียนสามารถจะเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่สามารถแนะนำสถานที่ และระบบนิเวศให้นักท่องเที่ยวได้ ให้นักเรียนแยกไปศึกษาเทคนิค และกระบวนการในการอธิบายเกี่ยวกับระบบนิเวศและการแนะนำสถานที่กับวิทยากรในแต่ละจุด รูปแบบในการสื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจจะใช้รูปแบบใดก็ได้ เช่น เพลง กลอน การบรรยาย (ให้ความเวลา 30 นาที) โดยกำหนดประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

ประเด็นที่ 2 การดูแลรักษาธรรมชาติให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความสมดุลย์ของระบบนิเวศในท้องถิ่น

4. เมื่อครบตามกำหนดเวลา ให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการแนะนำการท่องเที่ยว โดยเลือกสถานที่ที่สะดวกและเหมาะสมกับนักเรียนที่เป็นมัคคุเทศก์และนักท่องเที่ยว

5. วิทยากรและนักเรียนร่วมกันสรุปถึงกระบวนการสื่อทางธรรมชาติการเป็นมัคคุเทศก์

6. วิทยากรบรรยายถึงสภาพป่าไม้ในประเทศไทยและให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงบทบาทของนักเรียนในการร่วมอนุรักษ์ป่าไม้ให้คงอยู่ตลอดไป

7. ให้นักเรียนคิดคำขวัญที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้กลุ่มละ 2 คำขวัญแล้วเขียนคำขวัญบนฟิวเจอร์บอร์ดเพื่อนำไปติดบริเวณป่าไม้ในน้ำตกไทรโยคใหญ่

8. ให้นักเรียนบอกความรู้สึกที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติบริเวณแหล่งท่องเที่ยว โดยเขียนเรียงความเรื่อง “ คุณค่าแห่งป่า ”

9. วิทยากรสุ่มให้นักเรียนนำเสนอผลงานและสนทนาซักถามเกี่ยวกับเรื่องที่นักเรียนเขียน

10. จัดนิทรรศการผลงานเรียงความของนักเรียนเพื่อให้วิทยากรตรวจผลงาน

สิ่งที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. เพลง
2. บัตรคำสั่ง
3. ฟิวเจอร์บอร์ด
4. กระดาษเรียงความ
5. ปากกา
6. กาว
7. เทปใส

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม

กำหนดการจัดกิจกรรม 3 ชั่วโมง

การประเมินผล

จุดประสงค์ข้อที่	การประเมินผล	เครื่องมือ	เกณฑ์
1-4	- ฟังการอภิปราย ทดคุย	ผู้สังเกตและผู้ช่วยผู้สังเกต	กล้าพูด ร่วมแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกับเพื่อนและ วิทยากร
	-สังเกตจากการแสดงเป็น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว	แบบสังเกตการแสดง บทบาทสมมุติ	ให้ค่าคะแนน 3 ระดับในด้าน 1. กระบวนการสื่อสารทางธรรม ชาติ 2. นำเสนออย่างมั่นใจ 3. มีไหวพริบในการปรับการ แสดงร่วมกับเพื่อน 4. ความสมจริงในการแสดง

บันทึกหลังการปฏิบัติกิจกรรม

การปลูกจิตสำนึกรักษาพฤกษไพร กิจกรรมนี้เรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว การดูแลทรัพยากรธรรมชาติและคุณสมบัติของระบบนิเวศในท้องถิ่น ผลการจัดกิจกรรมพบว่านักเรียนปฏิบัติกิจกรรมสันตนาการได้ดีขึ้น นักเรียนสนุกสนาน ส่วนนี้การแบ่งกลุ่มเพื่อให้นักเรียนแสดงบทบาทเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น แนะนำสถานที่และระบบนิเวศให้กับนักเรียนที่เป็นนักท่องเที่ยว นักเรียนที่เป็นตัวแทนกลุ่มสามารถอภิปรายได้ดี ทุกกลุ่มมีการสนทนาโต้ตอบ ระหว่างนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ได้อย่างสร้างสรรค์ มีความมั่นใจ มีไหวพริบดี ในการปรับการแสดงร่วมกับเพื่อน มีความสมจริงสมจังในการแสดง นักเรียนสามารถจดจำระบบนิเวศที่ได้ศึกษาอย่างแม่นยำ สนุกสนานไม่เบื่อ ส่วนคำขวัญที่นักเรียนแต่ง พอใช้ได้ เนื่องจากให้เวลากับนักเรียนใช้ในการคิदन้อย ส่วนเรียงความเรื่องคุณค่าแห่งป่าต้องให้เวลานักเรียนทำในช่วงอื่น เนื่องจากหมดเวลา และต้องเดินทางไปทำกิจกรรมที่ 5 ศึกษาวิธีการทำนกอปรับปรุง ที่หมู่บ้านแก่งจ้อ ตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมที่ 4 เรื่อง ปลูกจิตสำนึกรักษาพฤษะพีไพร

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้

1) นักเรียนมีความรู้สึก (ความคิดเห็น) ต่อวิทยากรที่ให้ความรู้ เรื่องปลูกจิตสำนึกรักษาพฤษะพีไพร

.....

.....

.....

.....

.....

2) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและสถานที่ในการจัดกิจกรรม เรื่องปลูกจิตสำนึกรักษาพฤษะพีไพรอย่างไรบ้าง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม เรื่องปลูกจิตสำนึกรักษาพฤษะพีไพร อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

4) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับ เรื่องปลูกจิตสำนึกรักษาพฤษะไพรไปใช้ประโยชน์ในการเรียน ได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

5) นักเรียนคิดว่าจะนำความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมเรื่องปลูกจิตสำนึกรักษาพฤษะไพรไปใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

**แบบสอบถามความคิดเห็นของวิทยากรที่ให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับ
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**

กิจกรรมที่ 4 เรื่อง ปลุกจิตสำนึกรักษาพฤษไพร

คำชี้แจง กรุณาแสดงความคิดเห็นโดยเติมเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านต้องการและเสนอแนะ
ข้อควรปรับปรุง

ประเด็นการประเมิน	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อควรปรับปรุง
1) ความเหมาะสมเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา เวลาเรียน และการประเมินผล			
2) ความสอดคล้องเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา เวลาเรียน และการประเมินผล			
3) ความเหมาะสมเกี่ยวกับกิจกรรมที่ 4 เรื่อง ปลุกจิตสำนึกรักษา พฤษไพร ได้แก่ สาระสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การประเมินผล			
4) ความสอดคล้องเกี่ยวกับกิจกรรมที่ 4 เรื่อง ปลุกจิตสำนึกรักษา พฤษไพร ได้แก่ สาระสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การประเมินผล			
5) ความเหมาะสมและความสอดคล้องเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมที่ 4 เรื่อง ปลุกจิตสำนึกรักษา พฤษไพร			
6) การดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมที่ 4 เรื่อง ปลุกจิตสำนึก รักษาพฤษไพร			
7) สถานที่ บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมในการดำเนินการ ปฏิบัติกิจกรรมที่ 4 เรื่อง ปลุกจิตสำนึกรักษาพฤษไพร			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 5

ธรรมชาติให้ชีวิต

สาระสำคัญ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ท้องถิ่นและมีผลกระทบต่อความอยู่รอดของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของการดำรงชีวิตของบุคคลในท้องถิ่น ได้แก่ การประกอบอาชีพที่เริ่มต้นจากการเรียนรู้สิ่งที่พบเห็นจากธรรมชาติ แล้วนำมาประยุกต์เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่มีค่าและสร้างรายได้ โดยเฉพาะในอำเภอไทรโยค บริเวณหมู่บ้านแก่งจ้อ ได้เรียนรู้วิถีชีวิตของสัตว์ ได้แก่ นก จึงคิดวิธีการนำเศษวัสดุนำมาคิดค้นวิธีการประดิษฐ์นกให้มีความสวยงามและเหมาะสมในการนำไปใช้ประโยชน์และจัดจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้สู่ชุมชน

วัตถุประสงค์

เมื่อนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมแล้วนักเรียนสามารถ

1. อธิบายประวัติความเป็นมาของการกำหนดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านแห่งนี้ได้
2. อธิบายขั้นตอนการทำงานได้
3. ปฏิบัติการทำงานตามขั้นตอนได้
4. ประดิษฐ์นกได้อย่างน้อยคนละ 1 ตัว

เนื้อหา

1. ประวัติความเป็นมาของการทำงาน
2. การทำงานตามขั้นตอน คือ การวาดแบบนก การตัดโฟม เหลาทำเป็นตัวนก การทูน นกด้วยสำลี การติดปีก ติดหางนก การพันปากนก การประกอบติดปาก และขานก การวาดตาและลายนก

การจัดกิจกรรม

1. ทำกิจกรรมสัตว์ลึกลับโดย
  - 1.1 ให้นักเรียนนั่งลงเป็นวงกลม วิทยากรผู้เล่าเรื่องอยู่ตรงกลาง
  - 1.2 ให้นักเรียนหลับตา

1.3 วิทยากรอธิบายพฤติกรรมการใช้ชีวิตของนก โดยไม่บอกชนิดของนกแต่เป็นการนำนักเรียนไปยังดินแดนแห่งหนึ่งที่มีนกชนิดนี้อาศัยอยู่ ถึงถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติของนก อาหาร และวงจรชีวิตของนก

1.4 เมื่อวิทยากรเล่าเรื่องจบ ให้นักเรียนลืมนตาและวาดรูปตามจินตนาการ ในกระดาษที่แจกให้

2. แบ่งกลุ่มนักเรียนโดยการจับฉลากชื่อนก 5 ชนิด ซึ่งเป็นภาพต่อของนกนักเรียนกลุ่มต่อนกได้เสร็จก่อนเป็นฝ่ายชนะ การต่อภาพนกแต่ละชนิดนั้น เมื่อต่อเสร็จแล้วให้นักเรียนเก็บภาพนั้นเป็นความลับเพราะจะให้นักเรียนในกลุ่มช่วยกันคิดลักษณะเด่นของนกในแต่ละชนิด แล้วให้เพื่อนทายว่าเป็นนกชนิดใด ถ้ากลุ่มไหนทายถูกมากที่สุดจะได้รับรางวัล

3. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดชื่อนกที่นักเรียนรู้จัก โดยใช้เวลา 5 นาที กลุ่มไหนได้ชื่อนกมากที่สุดจะได้รับ มีรางวัลจากวิทยากร

4. ครูแจกกระดาษให้นักเรียน คนละ 1 แผ่น เพื่อสำรวจชื่อนกที่นักเรียนชอบมากที่สุด คนละ 1 ชนิด เพื่อสำรวจว่านักเรียนชอบนกชนิดใดมากที่สุด

5. นำนักเรียนไปศึกษาชีวิตและวิธีการทำนกในหมู่บ้านแก่งจ้อ อ. ไทรโยค จ.กาญจนบุรี โดยให้นักเรียนศึกษาตามฐานการเรียนรู้ ดังนี้

ฐานที่ 1 ประวัติความเป็นมาของการทำนก ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านแห่งนี้

ฐานที่ 2 นกที่เคยทำ พร้อมตัวอย่างนก

ฐานที่ 3 วิธีการทำนกขั้นตอนที่ 1 คือ การวาดแบบนก และตัดโฟม เหล่าทำเป็นตัวนก

ฐานที่ 4 วิธีการทำนกขั้นตอนที่ 2 คือ การหุ้มนกด้วยลำลี

ฐานที่ 5 วิธีการติดปีก ติดหางนก

ฐานที่ 6 วิธีการพันขนนก

ฐานที่ 7 วิธีประกอบติดปาก และ ขานก

ฐานที่ 8 วิธีวาดตา และ เขียนลายนก

6. ให้นักเรียนร่วมกันจัดแสดงสวนนกที่นักเรียนประดิษฐ์ขึ้น และจัดประกวดนกโดยให้ประชาชนชาวบ้านผู้ทำนกเป็นคนประเมิน

7. ให้นักเรียนแสดงความรู้สึกว่านักเรียนรู้สึกอย่างไรกับการได้สัมผัสกับชีวิตชาวบ้าน กลุ่มคนทำนกและนักเรียนคิดว่าเมื่อนักเรียนรู้วิธีการทำนกแล้ว นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปทำอะไรได้บ้าง

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. กระดาษ
2. ฉลากชื่อนก
3. อุปกรณ์การทำงาน ได้แก่ กระดาษ ดินสอ กรรไกร คัทเตอร์ สำลี ปากนก ลวดด้าย กาวลาเท็กซ์ สี

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม

กำหนดการจัดกิจกรรม 4 ชั่วโมง

การประเมินผล

จุดประสงค์ข้อที่	การประเมินผล	เครื่องมือ	เกณฑ์
1-2	-ฟังการอภิปรายพูดคุย	-ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย	-นักเรียนสามารถเล่าประวัติของการทำนก -นักเรียนอธิบายขั้นตอนของการทำนกได้อย่างถูกต้อง
3	-สังเกตจากการปฏิบัติงาน	-แบบสังเกตการปฏิบัติการทำนก	ให้ค่าคะแนน 3 ระดับในด้าน 1. ทำงานอย่างตั้งใจ 2. มีบรรยากาศการช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง 3. ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด
4	-ตรวจผลงาน	-นก	ให้ค่าคะแนน 3 ระดับในด้าน 1. ทำนกได้ตามขั้นตอน แต่ไม่สวย ไม่ประณีต 2. การให้สี พันเหมือนจริง ประณีต แต่ให้สีไม่สวย 3. ชิ้นงานสวย ประณีต สะอาด

บันทึกหลังการปฏิบัติกิจกรรม

ธรรมชาติให้ชีวิต กิจกรรมนี้มุ่งเน้นให้นักเรียน เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของการดำรงชีวิตของบุคคลในท้องถิ่นและภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้านสำหรับการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในการประกอบอาชีพการทำนงประดิษฐ์จากกลุ่มคนทำนงบ้านแก่งจ้อ ตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งกลุ่มคนทำนงประดิษฐ์ได้อาศัยสิ่งที่พบเห็นจากธรรมชาติ ได้แก่ ประเภทของนง, ลักษณะรูปร่าง, สีเส้น, กิริยาท่าทางของนง ฯลฯ เพื่อนำมาเป็นเกณฑ์ในการทำนงประดิษฐ์โดยการเรียนแบบธรรมชาติให้มากที่สุด ให้นักเรียนได้เห็นประโยชน์จากธรรมชาติ เป็นการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับครอบครัว และวัสดุที่ใช้ในการทำนงประดิษฐ์นั้นเป็นวัสดุที่ได้จากเศษวัสดุ จากธรรมชาติ เช่น ขนเป็ด, ขนไก่, ขนนก ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าจากธรรมชาติ เริ่มการดำเนินกิจกรรมโดยมีวิทยากรจากกลุ่มคนทำนงประดิษฐ์หมู่บ้านแก่งจ้อ เป็นผู้บรรยายประวัติความเป็นมาของอาชีพการทำนงและสอนวิธีการทำนงประดิษฐ์ให้กับนักเรียน โดยแจกวัสดุให้นักเรียนทุกคน และเริ่มสอนเป็นขั้นตอน โดยให้นักเรียนทำตามจากเริ่มต้นจนเสร็จเรียบร้อย นักเรียนมีความตื่นตัวในการร่วมทำกิจกรรม สังเกตได้จากนักเรียนจะซักถามเกี่ยวกับวิธีการและเทคนิคการทำราคาที่กำหนด นักเรียนบางคนพยายามและสนใจเป็นพิเศษ เพื่อนำกลับไปทำจำหน่ายเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ผลงานของนักเรียนส่วนใหญ่มีความสวยงามอยู่ในเกณฑ์พอใช้ เพราะเนื่องจากมีเวลาน้อย ซึ่งโดยปกติแล้วในแต่ละขั้นตอนต้องใช้ระยะเวลาอย่างน้อย 3 วัน และนักเรียนยังขาดประสบการณ์ในการทำ

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมที่ 5 เรื่อง ธรรมชาติให้ชีวิต

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้

1) นักเรียนมีความรู้สึก (ความคิดเห็น) ต่อวิทยากรที่ให้ความรู้ เรื่อง ธรรมชาติให้ชีวิต

.....

.....

.....

.....

.....

2) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและสถานที่ในการจัดกิจกรรม เรื่องธรรมชาติให้ชีวิตอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม เรื่องธรรมชาติให้ชีวิตอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

4) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับ เรื่องธรรมชาติให้ชีวิตไปใช้ประโยชน์ในการเรียน
ได้อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

5) นักเรียนคิดว่าจะนำความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมเรื่องธรรมชาติให้ชีวิตไปใช้ประโยชน์ในชีวิต
ประจำวันได้อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

**แบบสอบถามความคิดเห็นของวิทยากรที่ให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับ
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**

กิจกรรมที่ 5 เรื่อง ธรรมชาติให้ชีวิต

คำชี้แจง กรุณาแสดงความคิดเห็นโดยเติมเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านต้องการและเสนอแนะ
ข้อควรปรับปรุง

ประเด็นการประเมิน	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อควรปรับปรุง
1) ความเหมาะสมเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา เวลา เรียน และการประเมินผล			
2) ความสอดคล้องเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา เวลาเรียน และการประเมินผล			
3) ความเหมาะสมเกี่ยวกับกิจกรรมที่ 5 เรื่อง ธรรมชาติ ให้ชีวิต ได้แก่ สาระสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ระยะเวลาใน การจัดกิจกรรม การประเมินผล			
4) ความสอดคล้องเกี่ยวกับกิจกรรมที่ 5 เรื่อง ธรรมชาติ ให้ชีวิต ได้แก่ สาระสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัด กิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ระยะเวลาในการจัด กิจกรรม การประเมินผล			
5) ความเหมาะสมและความสอดคล้องเกี่ยวกับกิจกรรม เสริมหลักสูตรและกิจกรรมที่ 5 เรื่อง ธรรมชาติให้ชีวิต			
6) การดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมที่ 5 เรื่อง ธรรมชาติให้ ชีวิต			
7) สถานที่ บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมในการดำเนินการ ปฏิบัติกิจกรรมที่ 5 เรื่อง ธรรมชาติให้ชีวิต			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 6

ร่วมสานฝันวันโลกสวย

สาระสำคัญ

เยาวชนเป็นบุคคลสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ในกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เมื่อนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมแล้วนักเรียนสามารถอธิบายและเสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เนื้อหา

การสร้างแนวร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การจัดกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่มนักเรียนโดยเล่นเกมผสมคำ จัดกิจกรรมดังนี้

1.1 แจกพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ที่มีอยู่ในคำว่า ระบบนิเวศน์ ทรัพยากรธรรมชาติ และ การอนุรักษ์ ให้กับนักเรียนคนละ 1 ตัว

1.2 ให้พี่เลี้ยงชูป้ายตามกลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 ระบบนิเวศน์

กลุ่มที่ 2 ทรัพยากรธรรมชาติ

กลุ่มที่ 3 การอนุรักษ์

1.3 ให้นักเรียนเข้ากลุ่มโดยเรียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ที่ได้รับให้เป็นคำตามกลุ่ม

2. วิทยากรอธิบายความหมายของคำทั้ง 3 คำ และให้นักเรียนแต่ละกลุ่มระดมความคิดเกี่ยวกับวิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นข้อๆ และนำเสนอ

3. วิทยากรนำวิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอเขียนในบัตรคำสั่งและกำหนดให้แต่ละกลุ่มคิดวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจ เช่น การนำเสนอโดยการแต่งกลอน เพลง นิทาน บทบาทสมมติ การเรียงความ เป็นต้น

4. หลังจากนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้วให้กลุ่มที่เหลือแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียพร้อมเหตุผลเกี่ยวกับความเหมาะสมของวิธีการนำเสนอและเนื้อหาสาระ

5. วิทยากรและนักเรียนทุกคนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และแนวทางการสร้างแนวร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. เกมผสมคำ
2. บัตรคำสั่ง

การจัดกิจกรรม

1. วิทยากรบรรยายเกี่ยวกับการสร้างแนวร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
2. สัมมนากลุ่มย่อยและปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างแนวร่วมสิ่งแวดล้อม
3. นำเสนอผลการจัดกิจกรรมกลุ่มย่อย

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. กระดาษ
2. ปากกา
3. สี

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม

กำหนดการจัดกิจกรรม 3 ชั่วโมง

การประเมินผล

จุดประสงค์ข้อที่	การประเมินผล	เครื่องมือ	เกณฑ์
1	-อธิบายแนวคิด เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	-ผู้สังเกตและผู้ช่วยสังเกต	-นักเรียนสามารถอธิบายและเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

บันทึกหลังการปฏิบัติกิจกรรม

ร่วมสถานฝันวันโลกสวย เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน และสร้างแนวร่วมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในการดำเนินกิจกรรมใช้เวลาตอนกลางวัน สถานที่จัดกิจกรรมเป็นลักษณะรอบกองไฟ โดยเริ่มจากให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่มเพื่อเล่นเกมผสมคำ กำหนดคำเป็น 3 ข้อความ โดยแบ่งกลุ่มที่ 1 ได้คำว่า "ระบบนิเวศ", กลุ่มที่ 2 ได้คำว่า "ทรัพยากรธรรมชาติ" และกลุ่มที่ 3 ได้คำว่า "การอนุรักษ์" กติกาการเล่นก็คือให้นักเรียนนำพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ที่ได้รับในแต่ละกลุ่มเรียงให้ได้คำตามที่กำหนดไว้และให้นักเรียนแต่ละกลุ่มระดมความคิดเกี่ยวกับวิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นข้อ ๆ และกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ ในชั้นตอนนี้นักเรียนมีความกระตือรือร้นช่วยเหลือกันดี จากนั้นวิทยากรติชมการนำเสนอของแต่ละกลุ่มและสรุปการนำเสนอของนักเรียนในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และวิทยากรนำเล่นเกมสัตว์ป่า เป็นเกมที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของสัตว์ป่า เริ่มจากวิทยากรแจกบัตรเป็นชื่อของสัตว์ชนิดต่าง ๆ เช่น เสือกินเนื้อเป็นอาหาร, นกกินผลไม้เป็นอาหาร, กวางกินหญ้าเป็นอาหาร และสัตว์ชนิดอื่น ๆ ให้คนละ 1 ใบ และสมมติให้นักเรียนเป็นสัตว์ชนิดที่กำหนดตามบัตรนั้น วิทยากรบอกกติกาการเล่นเกมมีกติกาว่าในการเล่นแต่ละรอบวิทยากรจะกำหนดจำนวนอาหารชนิดต่าง ๆ เป็นบัตรคำ เช่น น้ำ, เนื้อ, หญ้า, ผลไม้ และอาหารอื่น ๆ จากปริมาณมากไปหาน้อยนั้น หมายถึงว่า เมื่อธรรมชาติถูกบุกรุกถูกทำลาย อาหารของสัตว์ป่าก็มีปริมาณเหลือน้อยลง สัตว์ต้องออกไปหากินอาหารของตัวเองในแต่รอบและเมื่อสัตว์ตัวใดไม่มีอาหารกินก็จะตายในที่สุด ก็หมายถึงนักเรียนที่เก็บบัตรอาหารไม่ได้เลยต้องหยุดเล่นในรอบต่อไป วิทยากรนำเล่นเกมจนถึงรอบที่ไม่มีอาหารให้สัตว์ต่าง ๆ กิน สัตว์ก็เสียชีวิตหมด ในการเล่นเกมนี้นักเรียนได้รับความสนุกสนานมาก เพราะต้องแย่งบัตรอาหารกันเพื่อจะได้เล่นในรอบต่อไป และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน จากนั้นวิทยากรร้องเพลง "ชีวิตสัมพันธ์" ให้นักเรียนฟัง เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกของนักเรียนให้เป็นนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน และช่วยการสร้างแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ให้นักเรียนทุกคนออกพูดเกี่ยวกับแนวความคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของตนเอง และให้คำมั่นสัญญาในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน โดยการแจกเทียนไขให้นักเรียนคนละ 1 เล่ม จากนั้น วิทยากรได้กำหนดให้แสงเทียนที่นักเรียนได้รับเป็นเสมือนแนวความคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในตัวนักเรียนเอง หนึ่งคนหนึ่งความคิด ชั้นต่อไป วิทยากรให้นักเรียนนำเทียนมารวมเป็นจุดเดียวกัน เพื่อแสดงแนวร่วม จะสังเกตได้ว่าแสงเทียนที่นำมารวมกันจะมีความ

สว่างมากกว่าหลายเท่าของแสงเทียนที่อยู่เพียงดวงเดียว วิทยากรอธิบายให้นักเรียนฟังว่า เช่นเดียวกับแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของเราเพียงคนเดียวก็并不会เกิดเป็นรูปธรรม แต่เมื่อใดเรานำแนวคิดของแต่ละคนมานี้กำลังระดมความคิดก็จะเห็นผลเป็นรูปธรรม ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืนได้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดีมาก จะสังเกตได้จากการนำเสนอ และการร่วมกิจกรรม นักเรียนสามารถอธิบายและเสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ดีจนได้รับคำชมจากคณะวิทยากรอุทยานแห่งชาติไทรโยค

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมที่ 6 เรื่อง ร่วมสถานผืนวันโลกสวย

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้

1) นักเรียนมีความรู้สึก (ความคิดเห็น) ต่อวิทยากรที่ให้ความรู้ เรื่อง ร่วมสถานผืนวันโลกสวย

.....
.....
.....
.....
.....

2) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและสถานที่ในการจัดกิจกรรม เรื่อง ร่วมสถานผืนวันโลกสวยอย่างไรบ้าง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม เรื่อง ร่วมสถานผืนวันโลกสวยอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

4) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับ เรื่องร่วมสถานผืนวันโลกสวยไปใช้ประโยชน์ในการเรียน ได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

5) นักเรียนคิดว่าจะนำความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรม เรื่องร่วมสถานผืนวันโลกสวยไปใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

**แบบสอบถามความคิดเห็นของวิทยากรที่ให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับ
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**

กิจกรรมที่ 6 เรื่อง ร่วมสานฝันวันโลกสวย

คำชี้แจง กรุณาแสดงความคิดเห็นโดยเติมเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านต้องการและเสนอแนะ

ข้อควรปรับปรุง

ประเด็นการประเมิน	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อควรปรับปรุง
1) ความเหมาะสมเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา เวลาเรียน และการประเมินผล			
2) ความสอดคล้องเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา เวลาเรียน และการประเมินผล			
3) ความเหมาะสมเกี่ยวกับกิจกรรมที่ 6 เรื่อง ร่วมสานฝันวันโลกสวย ได้แก่ สาระสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การประเมินผล			
4) ความสอดคล้องเกี่ยวกับกิจกรรมที่ 6 เรื่อง ร่วมสานฝันวันโลกสวย ได้แก่ สาระสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การประเมินผล			
5) ความเหมาะสมและความสอดคล้องเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมที่ 6 เรื่อง ร่วมสานฝันวันโลกสวย			
6) การดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมที่ 6 เรื่อง ร่วมสานฝันวันโลกสวย			
7) สถานที่ บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมในการดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมที่ 6 เรื่อง ร่วมสานฝันวันโลกสวย			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 7

สัญญาใจ

สาระสำคัญ

การปลูกฝังให้นักเรียนได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศ เกิดความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนในท้องถิ่นของตน รวมทั้งมีความสามารถในการปฏิบัติตนเป็นผู้อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและเป็นผู้นำในการเผยแพร่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาตินั้นมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

เมื่อนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมแล้วนักเรียนสามารถ

1. แสดงความคิดเห็นการเป็นผู้อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวที่ดีได้
2. บอกแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวให้ได้

เนื้อหา

การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

การจัดกิจกรรม

1. กิจกรรมสันทนาการ โดยการร้องเพลง
2. วิทยากรบรรยายเรื่องบทบาทของนักเรียนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยว และให้นักเรียนเขียนคำมั่นสัญญาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
3. วิทยากรแจกกระดาษเป็นรูปหัวใจให้นักเรียนคนละหนึ่งดวง แล้วให้นักเรียนเขียนความรู้สึกที่อยากจะฝากไว้หรือคำสัญญาที่อยากจะฝากไว้ในกรร่วมอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว
4. เมื่อนักเรียนเขียนเสร็จ คณะวิทยากร และนักเรียนร่วมกันร้องเพลง สัญญาใจ
5. นักเรียนเดินไปติดรูปหัวใจ ที่หัวใจดวงใหญ่ที่ละดวงจนครบทุกคน แล้ววิทยากรอ่านคำมั่นสัญญาจากดวงใจ
6. วิทยากรและนักเรียนร่วมกันสรุปสัญญาที่นักเรียนให้ไว้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
7. วิทยากรเสนอวิธีการสร้างแนวร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
8. คณะวิทยากรและนักเรียนร่วมร้องเพลง "ชีวิตสัมพันธ์ "

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. กระดาษรูปหัวใจ
2. แผนภูมิเพลง ชีวิตสัมพันธ์

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม

กำหนดการจัดกิจกรรม 3 ชั่วโมง

การประเมินผล

จุดประสงค์ข้อที่	การประเมินผล	เครื่องมือ	เกณฑ์
1-2	-ฟังการอภิปราย การ สนทนา -สังเกตการร่วมกิจกรรม	-ผู้วิจัยและผู้ช่วย ผู้วิจัย	-นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการเป็นผู้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ล้อมในแหล่งท่องเที่ยวกับเพื่อน และวิทยากร -นักเรียนบอกแนวทางในการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ ท่องเที่ยวกับเพื่อนและวิทยากร

บันทึกหลังการปฏิบัติกิจกรรม

สัญญาใจเป็นกิจกรรมเพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศ เกิดความภาคภูมิใจรักและหวงแหนในท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งมีความสามารถในการปฏิบัติตน เป็นผู้อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและเป็นผู้ดำเนินการเผยแพร่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ อย่างยั่งยืน เริ่มกิจกรรมโดยวิทยากรจากอุทยานแห่งชาติไทรโยค นำกิจกรรมสนทนากา และ บรรยายเกี่ยวกับเรื่อง บทบาทของนักเรียนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยว และให้ นักเรียนเขียนคำมั่นสัญญาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมลงในรูปหัวใจที่แจกให้ คนละ 1 ดวง แล้วให้ นักเรียนเขียนความรู้สึกที่อยากฝากไว้หรือคำสัญญาในการร่วมอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และเมื่อนักเรียนเขียนเสร็จวิทยากรและนักเรียนร่วมกันร้องเพลง "สัญญาใจ" แล้วให้นักเรียนนำ สัญญาใจที่เขียนแล้วไปติดที่บอร์ดหัวใจดวงใหญ่ที่ละคน วิทยากรอ่านสิ่งที่ นักเรียนเขียนมาจนครบทุกดวงและให้รางวัลกับนักเรียนที่มีความสามารถในการเขียนคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ ได้ดี คณะวิทยากรและนักเรียนร่วมกันร้องเพลง "ชีวิตสัมพันธ์" จากการจัดกิจกรรมนักเรียนสามารถ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นผู้อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวได้ดี และบอกแนวทางในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวได้

ภาคผนวก

เพลงรอ

รอ ฉันรอเธออยู่ แต่ไม่รู้ เธออยู่ไหนใด เธอจะมา เธอจะมาเมื่อไร นัดกันไว้ทำไมไม่มา
ฉันเป็นห่วง เป็นห่วง ตัวเธอ อย่าให้เก้อชะเง้อคอยหา นัดไว้ทำไมไม่มา (ซ้ำ)
ไว้เธอจำอย่าช้ารีบหน่อย รีบหน่อย เร่งหน่อย เร็วหน่อย

เพลงชีวิตสัมพันธ์

เจ้านกเอ๋ยเจ้าเคยอยู่บนกอไผ่ ขับขานบทเพลงจากใจ
ชมไพเราะมพฤษภนา ส่งสำเนียงเสียงธรรมชาติสร้างมา
ประสมเสียงเพลงพฤกษา ที่มาของเสียงดนตรี กูเรียงราว
บอกกล่าวถึงความรู้สึก เป็นเพียงสามัญสำนึก และการห่วงหาอาทร
ก่อนนี้เราสิ้นเงาไม้ไม่เหมือนก่อน ชุ่มชื้นกลับกลายเป็นร้อน
เป็นแล้งระแหงระเหิดความแห้งแล้ง ความชุ่มชื้นอย่างไรที่เรา(คน)ชอบใจ
ความร่ำรวยความยากจน อย่างไม่เห็นที่คนชอบกัน
(มัน) อยู่ที่ความสมบูรณ์ ของหมู่มแมกไม้ ต้นสวย ต้นน้ำลำธาร
มาจากป่าสู่เมืองจากเขามัน หล่อเลี้ยงผู้คนในแห่งคอนกรีต
ยามนี้เราจึงมาร้องเพลง ร่วมร้องบรรเลง
เสียงเพลงจากใจ เมืองนั้นมีความศิวิไลซ์
เมื่อมีป่าไม้ต้นน้ำลำธาร มีฝูงนกกาหากินบินว่อน
เหลือแต่ลูกอ่อน มีนมให้ลูกกิน
คนหากิน สัตว์ก็หากิน เราไม่เบียดเบียนกันและกัน
ต้นไม้งามคน (ก็) งดงามรับน้ำใจไหลเป็นสายธาร
สุขชีวิตทุกฝ่ายเบิกบาน มีคนมีต้นไม้มีสัตว์ป่า
ความสมดุล คือคุณตามธรรมชาติ
ดินน้ำลมฟ้าอากาศ เดิมवादผืนชีวิตชน
หมู่มไม้พันธุ์ อยู่กัน มาหลายชั่วคน
ให้ใบให้ดอกให้ผล ให้คนได้ผลประโยชน์ (ซ้ำ)
สุขชีวิตทุกฝ่ายเบิกบาน มีคนมีต้นไม้มีสัตว์ป่า

เพลงคำมั่นสัญญา

ก่อนจากกัน ขอสัญญา ฝากประทับใจตรา จนกว่าจะพบกันใหม่
โบกมืออำลาสัญญาด้วยหัวใจ เพราะความรักตรึงตรึงห่วงใย
ก้าวไปสรรค์สร้าง ความดี ใจเพื่อนเอ๋ย เคยร่วมสนุกกันมา
แต่เวลาต้องพาให้เราจากกัน ไม่นานหรือหนา เราคงได้มาพบกัน
ไม่มีอะไรขวางกั้น เพราะเรามั่นในสัญญา
หากความดีนั้นฝังตรึงจากไปแล้วคำนึงจึงประทับใจ
อย่าได้ลืมเลือน สัญญากันไว้อย่างไร
ขอให้มันคงจิตใจ ก้าวไปสรรค์สร้างความดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมที่ 7 เรื่อง สัญญาใจ

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้

1) นักเรียนมีความรู้สึก (ความคิดเห็น) ต่อวิทยากรที่ให้ความรู้ เรื่อง สัญญาใจ

.....

.....

.....

.....

.....

2) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและสถานที่ในการจัดกิจกรรม เรื่อง สัญญาใจอย่างไรบ้าง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม เรื่อง สัญญาใจอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

4) นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับ เรื่องสัญญาใจไปใช้ประโยชน์ในการเรียน ได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

5) นักเรียนคิดว่าจะนำความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรม เรื่องสัญญาใจไปใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

**แบบสอบถามความคิดเห็นของวิทยากรที่ให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับ
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**

กิจกรรมที่ 7 เรื่อง สัญญาใจ

คำชี้แจง กรุณาแสดงความคิดเห็นโดยเติมเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านต้องการและเสนอแนะ
ข้อควรปรับปรุง

ประเด็นการประเมิน	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อควรปรับปรุง
1) ความเหมาะสมเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา เวลา เรียน และการประเมินผล			
2) ความสอดคล้องเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา เวลา เรียน และการประเมินผล			
3) ความเหมาะสมเกี่ยวกับกิจกรรมที่ 7 เรื่อง สัญญาใจ ได้แก่ สารสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การประเมินผล			
4) ความสอดคล้องเกี่ยวกับกิจกรรมที่ 7 เรื่อง สัญญาใจ ได้แก่ สารสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การประเมินผล			
5) ความเหมาะสมและความสอดคล้องเกี่ยวกับกิจกรรม เสริมหลักสูตรและกิจกรรมที่ 7 เรื่อง สัญญาใจ			
6) การดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมที่ 7 เรื่อง สัญญาใจ			
7) สถานที่ บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมในการดำเนินการ ปฏิบัติกิจกรรมที่ 7 เรื่อง สัญญาใจ			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

คำชี้แจง

แบบประเมินนี้ใช้สำหรับประเมินคุณภาพของเอกสารประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา ซึ่งประกอบด้วยเอกสารที่ประเมิน ดังนี้-

เอกสารหมายเลข 1	แผนการจัดกิจกรรม
เอกสารหมายเลข 2	แบบประเมินผลการจัดกิจกรรม
เอกสารหมายเลข 3	แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน

วิธีประเมิน

แบบประเมินนี้เป็นแบบตรวจสอบความสอดคล้องของส่วนประกอบของการใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นมาตราส่วนประมาณ 3 ระดับ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องของส่วนประกอบของกิจกรรม แบบประเมินผลการจัดกิจกรรม และแบบสังเกตพฤติกรรม พร้อม

ข้อเสนอแนะ

โดยมีมาตราส่วนประมาณ 3 ระดับ คือ

- เห็นว่าสอดคล้อง	ให้คะแนน	1
- ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	0
- เห็นว่าไม่สอดคล้อง	ให้คะแนน	-1

ขอให้ท่านพิจารณาเอกสารตามรายการประเมินที่กำหนดไว้แล้วกรุณาทำเครื่องหมาย / ลงช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน และได้โปรดให้ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมลงในช่องว่างท้ายรายการประเมินของแต่ละหัวข้อ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในการปรับปรุงเอกสารประกอบกิจกรรม ให้มีคุณภาพสูงขึ้น

ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สุณัฐญา เหลี่ยมเพ็ง
ผู้วิจัย

**แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง
ของกิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**

คำชี้แจง โปรดพิจารณากิจกรรมเสริมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ฉบับร่าง และให้คะแนนความสอดคล้อง โดยกาเครื่องหมาย (/) ลงในช่องคะแนนของแบบประเมินในแต่ละข้อ และใช้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
1. ความสอดคล้องในการกำหนดองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมครบถ้วน ครอบคลุมเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	+1	+1		มีความสอดคล้อง
2. การเรียงลำดับขั้นตอนในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมสามารถให้การดำเนินกิจกรรมง่าย	+1	+1	+1	มีความสอดคล้อง
3. องค์ประกอบภายในของแผนการจัดกิจกรรมมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันทุกกิจกรรม	+1	+1	+1	มีความสอดคล้อง
4. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรม ในด้านสาระสำคัญในแต่ละเรื่องมีความเหมาะสมสามารถบอกถึงแนวคิดและความสำคัญของแผนการจัดกิจกรรม	+1	+1	+1	มีความสอดคล้อง
5. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านวัตถุประสงค์ ในแผนการจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกับสาระสำคัญเนื้อหา กิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม และระยะเวลา	+1	+1	+1	มีความสอดคล้อง
6. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านวัตถุประสงค์ มีความชัดเจน สามารถแสดงถึงสิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดกับผู้เรียน	+1	+1	+1	มีความสอดคล้อง
7. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านวัตถุประสงค์ ในแต่ละกิจกรรมมีความเป็นไปได้ เด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้	+1	+1	+1	มีความสอดคล้อง
8. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านเนื้อหาสอดคล้องกับสาระสำคัญ วัตถุประสงค์ กิจกรรม สื่อ และระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมซึ่งสามารถจัดกิจกรรมให้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้	+1	+1	+1	มีความสอดคล้อง

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
9. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านการจัดกิจกรรมในส่วนขั้นตอนการดำเนินการ	+1	+1	+1	มีความสอดคล้อง
10. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านการจัดกิจกรรมมีการกำหนดการดำเนินการกิจกรรมแต่ละขั้นตอนมีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้สะดวก	+1	+1	+1	มีความสอดคล้อง
11. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านการจัดกิจกรรม มีการดำเนินการกิจกรรมโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม	+1	+1	+1	มีความสอดคล้อง
12. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม สื่อมีความสอดคล้องกับการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้กิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้	+1	+1	+1	มีความสอดคล้อง
13. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม มีการกำหนดสื่อในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน นำไปสู่การเตรียมที่ง่ายและสะดวก	+1	+1	+1	มีความสอดคล้อง
14. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรม	+1	+1	+1	มีความสอดคล้อง
15. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านประเมินผล มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม	+1	+1	+1	มีความสอดคล้อง
16. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านประเมินผล มีความเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการจะวัด	+1	+1	+1	มีความสอดคล้อง
17. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมด้านประเมินผล มีเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมีความชัดเจนเข้าใจง่าย สามารถนำไปใช้ได้สะดวก	+1	+1	+1	มีความสอดคล้อง
18. การเรียบเรียงและการใช้ภาษาในการจัดกิจกรรมด้านการประเมินผลมีความเหมาะสม เข้าใจง่าย	+1	+1	+1	มีความสอดคล้อง

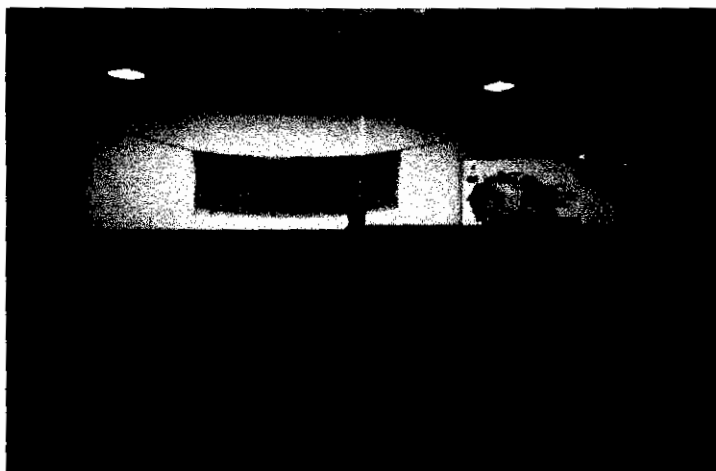
ภาคผนวก ช

ภาพการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โรงเรียนพุทธภูมิวิทย์วิทยา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สังกัดคณะศิลปกรรมศาสตร์

การร่วมกิจกรรมที่ 1
 ของนักเรียนโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา สปอ.ไตรโยค จ.กาญจนบุรี
 ณ อุทยานแห่งชาติไตรโยค

มหาวิทยาลัยศิลปากร สาขาวิชาศิลปกรรม ภาควิชาทัศนศิลป์
 นายสมิคร ศรีลำภา เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ อุทยานแห่งชาติไตรโยค แนะนำ
 สถานที่ และชี้แจงวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับนักเรียน
 โรงเรียนพุทธวิมุตติ เมื่อ 18 มกราคม 2545

นักเรียนแบ่งกลุ่มวาดภาพตามจินตนาการ โดยให้นักเรียนทุกคนช่วยกันแสดง
 ความคิดเห็นในการร่วมมือกันวาดภาพของแต่ละกลุ่ม

การร่วมกิจกรรมที่ 2
 ของนักเรียนโรงเรียนพุทธทศวิมุตติวิทยา สปอ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี
 ณ อุทยานแห่งชาติไทรโยค

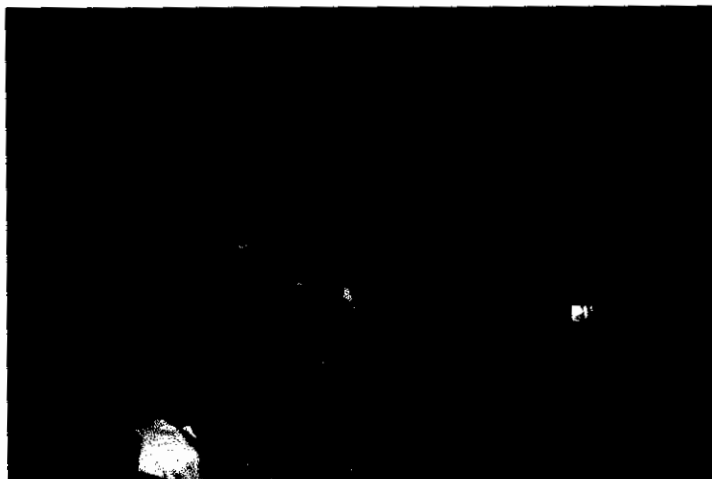

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนนิเทศน์
 วิทยากรนำเกมฟังเสียงธรรมชาติ และร้องเพลง "ป่าตะโกน" เพื่อให้นักเรียนได้ร่วมกัน
 อภิปรายถึงเนื้อเพลงที่ได้ฟัง

นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอภาพวาด พร้อมทั้งอธิบายความสัมพันธ์ของธรรมชาติ
 และสิ่งมีชีวิตตามในภาพวาด

การร่วมกิจกรรมที่ 3
 ของนักเรียนโรงเรียนพุทธชินราชวิทยาลัย สปอ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี
 ณ อุทยานแห่งชาติไทรโยค

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนวิทยานิพนธ์
 ระหว่างคณาจารย์คณะครูและวิทยากรร่วมกันนำกิจกรรมสันตนาการโดยการ
 ร้องเพลง และเล่นนิทานเพื่อร่วมสนุกกับนักเรียน ในคืนวันที่ 18 มกราคม 2545

นักเรียนร่วมสันตนาการ โดยการร้องเพลงแล้วเดินประกอบเพลง

การร่วมกิจกรรมที่ 4
 ของนักเรียนโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา สปอ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี
 ณ อุทยานแห่งชาติไทรโยค

นักเรียนสามารถเป็นมัคคุเทศก์ ให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรและระบบนิเวศได้จากภาพนักเรียนกลุ่มที่ 2 แนะนำสถานที่เกี่ยวกับถ้ำแก้ว เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในบริเวณอุทยานฯ

นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมัคคุเทศก์ สามารถสื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้ถึงระบบนิเวศของธรรมชาติและการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จากภาพกลุ่มที่ 3 แนะนำสถานที่ พุดน้ำของน้ำตกไทรโยคใหญ่

การร่วมกิจกรรมที่ 5
 ของนักเรียนโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา สปอ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี
 ณ หมู่บ้านแก่งจ้อ อ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
 นักเรียนวาดรูปตามจินตนาการ จากการอธิบายลักษณะพฤติกรรมใช้ชีวิตของนก
 ให้นักเรียนแบ่งเป็น 3 กลุ่ม

วิทยากรอธิบายขั้นตอนการทำงาน พร้อมทั้งทำให้อุปกรณ์เป็นตัวอย่าง ซึ่งนักเรียนให้ความสนใจเป็นพิเศษ

การร่วมกิจกรรมที่ 6
 ของนักเรียนโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา สปอ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี
 ณ อุทยานแห่งชาติไทรโยค

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนศึกษาศาสตร์
 วิทยากรและนักเรียนร่วมกันอธิบาย สรุปลักษณะของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและแนวทางการหาแนวร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยแจกเทียนคนละ 1 ดวง แทนดวงใจนักเรียน 1 ดวงใจ

นักเรียนร่วมกันสานฝันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ให้ดำรงคงอยู่ตลอดไป

การร่วมกิจกรรมที่ 7
ของนักเรียนโรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา สปอ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี
ณ อุทยานแห่งชาติไทรโยค

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิทยากรให้นักเรียนเขียนความรู้สึกที่อยากฝากไว้หรือคำสัญญาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

คณะครูและวิทยากรมอบรางวัลการประกวดตกแต่งสวนนกให้กับนักเรียน

ภาคผนวก ข

ผลงานนักเรียน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ความประทับใจ

ผู้ร่วมกิจกรรม เด็กหญิงกมลสุดา สุดใจ... นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.....

โรงเรียน... กรุงเทพมหานคร

๒.๕ แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรม

กิจกรรมที่ 1 เรื่อง การทำแผนผัง...

ตอนที่ ๑: คุณภาพให้สีไทย
ตอนที่ ๒: คุณภาพทำสีให้ขาว
ตอนที่ ๓: คุณภาพทำสีให้แห้ง
ตอนที่ ๔: คุณภาพทำสีให้เงา

คำขวัญ

รักชาติ รักครู รักพ่อแม่ รักโรงเรียน รักเพื่อน

ความประทับใจ

ผู้ร่วมกิจกรรม ..เด็กหญิงหิมา... หิมา... นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.....

ความประทับใจ

ผู้ร่วมกิจกรรม ..ได้มาเที่ยว...๓๐/๕..... นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ...1.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ความประทับใจ

ผู้ร่วมกิจกรรม ...เด็กหญิงสมจิตร... สังขะ... นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.....

* นักเรียนบรรยายสิ่งที่นักเรียนประทับใจมากที่สุดจากการเข้าร่วมน้ำตกโทรไฮคใหญ่ ซึ่งจะบรรยาย
ในลักษณะใดก็ได้ เช่น ร้อยแก้ว หรือ หรือ ภาพวาด หรือร้อยกรอง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสุณัฐญา เหลี่ยมเพ็ง
ที่อยู่	82/12 หมู่ 3 ตำบลท่าล้อ อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี 71110
ที่ทำงาน	โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี 71150 (034) 531453
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2533	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนท่าม่วงราษฎร์บำรุง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี
พ.ศ. 2538	สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา จากสถาบันราชภัฏกาญจนบุรี
พ.ศ. 2542	ศึกษาต่อระดับปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2538	รับราชการ ตำแหน่ง อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนบ้านแก่งจอ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี
ปัจจุบัน	รับราชการ ตำแหน่ง อาจารย์ 1 ระดับ 5 โรงเรียนพุทธวิมุตติวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 3

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลงวันลงชื่อ